

1546

IHS

Archivo de Loyola

Sección 3.ª Serie 2.ª Gr.^o Vol.

Est. 53.

Plut. 4.

Summa

Archivo de Loyola

Estante

Plúteo

Libri na

Sala

9/6

I. H. S.

Siglo 16

Año 1526. Summa iustitiarum.

christiana fidei. Fr. Francisco Escobarum. Castellum authentic.

Sagduum sub aula colanenti.

(Archivo de Logotol).

Σ Σ V M M A Σ
MYSTERIORVM
CHRISTIANAE
FIDEI.

Ex autoritate diuinarum Scripturarū Ve-
teris & Noui Testamenti, congeſta, atq;
in pias Contemplationum formulas com-
modè digeſta.

F. FRANCISCO Titelmanno Haſſellensē,
ordinis fratrum Minorum, auctore.

In ſec. ed. ad. R. & ſuſcepit

LVGDVNI,
SVB SCVTO COLONIENSI.
1546

R

SPLENDIDAE NOBILITATIS ET

Heroice virtutis viro, Carolo Carondeletto, domi-
no à Pottellis, terre Athenis prudentissimo vi-
gilantissimoq; Gubernatori: Frater Franciscus
Titelmannus, ordinis Fratrum Minorum, gratia
& felicitatem.

IVINVS ille Psalter, rex &
Propheta David, suavi fra-
ternæ charitatis vingueto de-
libutus, eiusq; ardore accesus
& dilatatus, quodam in loco
concionatorem agens, postquam ad concio-
nem affectu paterno conuocasset filios vni-
uersos, Venite (inquiens) filij, audite me, timo-
rem Domini docebo vos, re maxime cogni-
tu necessariam, nimirum in quo vera spiritus
vita consistat, erudire eos desiderans, verbum
bonum in aures omnium de corde pleno eru-
ctauit, clamans & dicens: Quis est homo qui
vult vitam, diligit dies videre bonos? Prohi-
be linguam tuam à malo, & labia tua ne lo-
quantur dolum. Diuertere à malo, & fac bo-
num: inquire pacem, & persequere eam. Scili-
cet in his existimat & pronuntiat Propheta
sanctus veram hominis vitam consistere, si
ante omnia membrum illud petulantissimum
& maxime turbulentum (quod Iacobus au-
sus est vniuersitatē iniquitatis appellare, ipsis
quoq; ferissimis feris ait esse magis indomi-
g 3

EPISTOLA

tum) severæ districtionis disciplina coercet, ac deinde à malo sollicitè declinans, quæ bona sunt studiosè perficiat: inq; hoc studio bene firma pace compositus, sedulò perseuerare satagat. Sic ille quidem homo secundum cor Dei, ex instructione spiritus Dei, veram hominis vitam quàm commodissimè exultimauit describendam. At verò notus ille & verus Dauid noster, Dominus IESVS Christus nō homo secundā cor Dei, sed Deus de corde Dei, spiritu eodem non ad mensuram plenus, quem ille sobrio tantum gustu participando acceperat, longè excellentiorem veræ vitæ descriptionem nobis assignauit, quando post cenam nouissimam cum dilectissimis discipulis celebratam, post multa plusquam paternæ dilectionis monstrata indicia, post ardentissima sanctæ exhortationis & consolationis eloquia, sermonem oratione concludens, ad patrem, ita dicebat: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti, IESVM Christum. In quibus verbis, nihil de lingua coercenda dicitur, nihil de malo declinando, aut prosequendo bono expimitur, inquisitionis pacis nulla fit mentio, sed in cognitione gemina totum negotium concluditur. Hæc est (inquit ille notus & magnus præceptor) vita æterna, vt cognoscat

NYNCVFATORIA.

te solum Deum verum, & quem misisti IESVM Christum. Videlicet manifeste hic nobis totam Christianæ professionis summam breuissimo compendio proposuit & explicuit, veram spiritus vitam in fide Dei miseratoris & hominis mediatoris definiens. Id quod etiam altero verbo non minus clarè indicauit, contristatis de suo abscessu loquens discipulis: Non turbetur (inquit) cor vestrum. Creditis in Deum & in me credite. Vera siquidem cognitio Dei miseratoris & Christi redemptoris, quæ modò per fidem est in ænigmate, animam mortuam viuificat, & aduersus mala omnia humanum spiritum imperturbabilem reddit. Vigilanter autem notandum, quòd non contentus fide in patrem, exigit & fidem in se filius: quoniam post ipsius in mundo aduentum, post humani generis salutem per ipsum ex amore peractā, cōsummatissimis omnibus quæ pro humani generis salute ipsam pater agere ac pati decreuerat, non sufficit modò ad viuificandum animam pro qua redimenda ille laborauit, tantum in Deum credere, & ea quæ diuinitatem contingunt fide cognoscere, sed insuper tantam illam mediatoris & redemptoris gratiam humano generi præstitam gratiam eos oportet qui ex fide vitam quærunt, agnoscere. Quo-

EPISTOLA

modo enim in temporis plenitudine non aliter quam per filium mediatorem voluit pater humani generis operari salutem, quam tamen si voluisset aliter potuisset operari: ita nos ut participes huius efficiamur salutis, per illius fidem & cognitionem ad eam debemus pertinere. Sic enim diuina dicitur sapientia, postulat misericordia, & iustitia exigit, ut quomodo non sine mediatore filio salus illa est perfecta, sic nec sine fide & cognitione mediatoris quisquam eius fiat salutis particeps. Hinc omnibus nobis, qui per Christum modò perfectam & propositam desideramus obtinere salutem, super omnia adnitendum est, ut omnium credendorum, tam quæ ad Trinitatis diuinitatem, quam quæ ad mediatoris humanitatem attineant, plenam & integram (quantum nobis possibile fuerit) assequamur cognitionem, ex fide vera in Deum patrem & filium eius IESVM Christum. Quam ubi ex dono Spiritus sancti fuerimus assequuti, curandum summè erit, ne inerti otio fides illa in nobis quasi mortua torpeat: sed per charitatem officiosam minimeq; otiosam sedula exercitatione vim suam exerat, partim quidem in operibus externis, quæ secundum temporis exigentiam diuina pietas vel fraterna charitas requisierit: præcipue verò in exer-

citat

NYNCPATORIA.

citatione animi, in interna illa spiritus cultura, qua potissimum à nobis veris gratiæ harredibus coli pater desiderat. Quemadmodum ore suo illo melleo & super benedicto, vnigenitus ipse filius qui est in sinu patris, ^{Ioan. 1} nobis enarrauit, dicens: Spiritus est Deus, ^{Ioan. 4} & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Et iterum, Iudæis de operibus Dei interrogantibus, respondit: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem ^{Ioan. 6} misit ille. Videlicet his verbis apertissime insinuans, præcipuam Christiani hominis & longè Deo acceptissimam exercitationem, esse internam operationem puræ, sincere, & per charitatem viuæ fidei. Quam ego in hoc potissimum esse sitam existimo, ut ea quæ per fidem ex eruditione primæ veritatis ac spiritus eius accepimus, frequenti meditatione diligentiq; attentione profundius contemplantes, ex eis corda affectusque nostros ad debitam gratitudinem toto conatu excitare studeamus. Quomodo enim ex frequenti & vehementi attritione lapidis incalescit ferrum, sic noster animus ex sese frigidus & torpidus, diuinorum mysteriorum beneficiorumq; assidua & attenta meditatione velut fortiter confriatus in amorè Dei incalescit: inflāmatu quoq; piæ gratitudinis vota, quasi igneas quas-

EPISTOLA

dam scintillas sursum euomit; quæ celerî cursu in cælos auolantes, diuinis obtutibus gratissimam nostri memoriam representât. Neque enim Deo quicquam potest à nobis exhiberi gratius, neq; nostræ saluti nos ipsi quicquam possumus operari utilius, quàm vt fidei nostræ mysteria, quæ per filiû suum prius ac deinde per spiritum ab utroq; procedentem, pater cœlestis nobis reuelauit, asidue ante mentis oculos versantes, ex illis in eius admirationem, venerationem, honorationem, adorationem, prouocemur: semper gratias agentes immensæ eius pietati, qua nobis ita seipsum est manifestare, tantisq; beneficijs nihil bene meritos nos est preuenire dignatus. Cui interno cultui quisquis ritè & asidue pio studio intenderit, ei neq; externa deerunt opera, quibus latentem internam animi deuotionem cõprobet. Contrà verò, qui satisfactissimæ fidei nostræ mysteria, aut rarò aut vix vniquam pia mente & corde grato reuoluere satagunt, maiestatem diuinam non considerant, eius potentiam, sapientiam, bonitatem, æternitatem, iustitiam, misericordiam, & huiusmodi omnia quæ pia fides nos docuit, in Deo credere non attendunt, neque debita pro his omnibus erga illum afficiuntur reuerentia, sed neq; filij Dei ad homines descensum

&

NVNCPATORIA.

& inter homines conuersationem rememorantur, saluberrimam quoq; eius doctrinam quam laboriosa prædicatione mundo diuulgauit, ignorant, & (quod omnium scelestissimum est) ipsius quoq; passionis acerbæ & mortis amarissimæ prorsus existunt immemores: non recordantur sanguinis illius tanta effusi abundantia, non spinarum quibus caput sacratum illud angelisq; tremendum improborum illusione fuit vulneratum: non flagellorum quibus corpus omne dilaceratum fuit atq; conscissum: non clauorum & lanceæ, quibus manus & pedes viuenti, latus mortuo fuerunt profossa: deniq; neq; CHRISTI gloriosam resurrectione & ascensionem iucunda mente recogitant, cœlestem munus illud Spiritus sancti non inuocant, sancta Ecclesiæ tradita sacramenta ignorant, vilipendunt, reuerentia debita non honorant, iudicium diuinum & illam, quæ est in eo manifestanda, bonorû atq; malorum diuisionem, modò dum tempus est considerare negligunt: qui ita (inquam) sanctissimæ nostræ fidei mysteria & beneficia, non dico irrident aut subannât (id enim gentilium est atq; Iudeorum, quibus verbum crucis scandalum est atq; stultitia) sed negligunt & paruipendunt, nec debita cum gratitudine ad memoriâ subinde reuocant, hi,

etſi Chriſtianiſimi nomen ſerant, cæteriſq; vere fidelibus numero & ſocietate externa videantur coniuncti, meritò tamen non eorū quātur, neq; virtutis præmio connumerantur illis qui in ſpiritu & veritate Deum colunt. Atq; etiam vt externa nonnulla, aut forſitan multa habere eiufmodi quidam videantur, vnde apud homines (qui ea tantum vident quæ foris patent) egregiè Chriſtiani & eximie pij iudicentur: apud Deum tamen, qui cordis eſt inſpector, & Chriſtianitatis titulo indigni, & veræ pietatis fructu vacui comprobantur, eo quòd cultu interno, qui vt præcipuus eſt, ita præcipuè à nobis exigitur, neglecto, externis tantum quibusdam pietatis ſimulachris verius quàm officijs, impenderunt operam, cum fatuis virginibus lampades quidem ante ſpõſi aduentum tenètes manibus, ſed in aduentu ſponſi deficientes oleo. Qua in re, nullis inquam lachrymis dignè ſatis deſeri poteſt huius noſtri ſeculi inexcufa bilis cæcitas & ingratitude intolerabilis, quando internum iſtud ſtudio veræ pietatis, ſpiritualis iſte cultus ſyncera & ſolius veræ deuotionis, ita inter Chriſtianos elanguiſſe cernitur, vt vix apud pauciſſimos vel tenue eius veſtigium poſſit deprehendi. Vidimus bonam Chriſtianorum partem, etiã tunc cum virilem ætatem præ

prætergreſſi canis perfundi cæperint, ita rudes inueniri in cognitione myſteriorum ſacra tiſſimæ noſtræ fidei, tum nihil quod ad ſpiritum attinet illorum intelligentes, ac ſi tota vita inter Ethnicos tranſacta heri primum aut nudius tertius ad Chriſtianiſmum acceſſiſſent. Non iam de illis dico, qui prorsus inter Chriſtianos cenſentur reprobi. De illis etiam loquor, qui inter eos dicuntur viri probi, & in bonis viris vt habentur æſtimatione, ita computantur numero. Quam multos enim ex his perquam facile fuerit inuenire, qui neq; ad verbū neq; ad ſententiam ſacræ fidei noſtræ ſymbolum enarrare, aut eius articulos adnumerare ſufficiant. Nō iterum de illis loquor tantum, qui in agris & villis ſemoti à conſortio hominum, vitam degunt. Hiſ enim forſitan ille eorum ſucceſſus aliquam poſſit ſuæ ruditatis & ignorantie præbere excuſationem. Verum de illis etiam loquor qui intra ciuitates Chriſtianorum commorantes, & templa viſitant, & ſacramenta cum cæteris percipiunt, & Dei verbum corporis auribus audiunt, ſacris inter ſunt, obſeruant ieiunia, labijs orāt, feſta celebrant: in ſumma, quod alios vident facere, & ipſi cum cæteris faciunt: verum abſq; affectu debito agunt hæc omnia, non ex radice veræ pietatis, non ex interno cul

cultu puræ deuotionis, sed ex consuetudine tantum communis & antiquæ obseruationis, tanquam simiæ imitatrices, aut vitulæ doctæ diligere tritum. De quibus bene per *Osee 10* Prophetam, ac deinde per Prophetarum Dominum, exprobrando dicitur: Populus hic *Esaiæ 29* labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me: in vanum autem me colunt. Sed quid ego nunc de Christianorum vulgo & plebe infima loquor? Videas & eos qui in populis æstimantur præcipui, siue secularum (vt vocamus) statum, siue spiritualem consideres, ipsos etiam qui videtur columnæ esse Ecclesiæ, in hoc exercitio cultus interni ita tepidos, ita remissos, ita frigidos, ita inexercitados, vt meritò nos nostri pudere atque rædere debeat, qui sacratissimæ fidei nostræ illa mysteria, tam aperte & palam per ipsum Dei filium nobis prædicata, & magna ex parte per eundem nobis in visibili forma serui exhibita, omnia autem per Spiritum sancti eruditionem Ecclesiæ firma autoritate tradita, ita paruifacimus, ita negligimus, tam parum recogitamus, tam parum grati pro eis inuenimur. Meritò quoque nobis debeamus metuere, ne illud in nos multo rectius competat, quod de Gentiliū Philosophis ait sacer Apostolus: Qui cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorific

Rom. 1.

In

glorificauerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis, & factum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Illi enim si arguuntur & condemnantur, eo quod tenuem quandam & exiguum valde de Deo cognitionem, multo cum labore vix tandem per creaturas inuentam, aut potius ex creaturis vi magna expressam atque exculptam, non conuerterunt ad Deum pro dignitate glorificandum: nos quale, putamus, manebit iudicium, qui ex ore filij Dei, ac deinde ex eruditione spiritus eius, aperte, palam & nude mysteriorum omnium cognouimus veritatem, si tanta accepta Dei cognitione, eum non sicut decet glorificauerimus, sed euauerimus in cogitationibus nostris, alij post concupiscentias carnis nostræ abeuntes, alij post inania mundi desyderia vagantes, alij curiosi sectantes, superfluis & vanis quæ ad rem nihil faciunt intendentes, ijs neglectis quæ prora sunt & puppis, atque adeo totum ipsum corpus nostræ salutis? Huius rei consideratione permotus ego fidelium omnium minimus, & vniuersorum qui bonæ sunt voluntatis ac recti erga Christum peccatoris minister indignus, existimauim, rem & Christo non ingrati, & eius Ecclesiæ non inutilem me facturum, si iuxta gratiam Dei, & man

EPISTOLA

& manum eius super me bonam, præcipua fidei nostræ mysteria, in summam quandam colligerem: eaq; in contemplationum siue meditationum aptas formulas ita digererem, vt labore vno, simul & intelligentia lectorum (si qui fortè obtigerint) in Dei patris ac filij eius cognitione illuminari, & affectus in vtriusque amore possent inflam-
 mari: Hoc enim secundum Deum mihi visum est medium idoneum ad miserandum istum seculi nostri torporem vel aliqua ex parte depellendum, animosq; eorum qui non prorsus à Deo facti sunt reprobj, in amorem Dei inflammandum. Itaque, post consummatum nuper opus grande Elucidationis in librum Psalmorum, Augustissimo Cæsari Carolo nuncupatum, antequàm elucidandis sacris Euangelij manum admo-
 lirer, corpi prænarratum cordis mei propositum operi accommodare, neque desistere me passus est spiritus meus, donec quod diu in animo latuerat, tandem opere perfectum exhiberem. Congessi igitur in hoc opere, quicquid ad Christianæ fidei mysteria atti-
 net: tractatum incipiens ab ijs quæ diuinitatem respiciunt, de Dei æterna duratio-
 ne, omnipotenti virtute, perfecta sapien-
 tia, suauissima bonitate, laude altissima, de
 mysterio benedictæ Trinitatis & vnitatis, ad

creat

NUNCVPATORIA.

creationem deinde & gubernationem rerū procedens, de angelorum creatione bono-
 rumq; à malis admirabili separatione, de co-
 natu illorum admodum dissimili, de homi-
 nis creatione, eiusq; in loca demonum sur-
 rogatione, de diaboli inuidia, de hominis
 lapsu, de omni illa quæ hinc processit mi-
 seria, de suauissimo diuinæ pietatis consi-
 lio, quo hominem post lapsum reparare vo-
 luit, de filij Dei in Virgine incarnatione,
 & conceptione ex Spiritu sancto, de Virgi-
 nis illius matris præcellentia, de filij Dei
 natiuitate, conuersatione ac prædicatione
 in mundo: huius tandem ordinis processu,
 ad opus humanæ redemptionis perueniens,
 de suauissimo filio Dei ex hoc mûdo tran-
 situ, de amarissima eius passione & morte
 ignominiosa, de eius magnifica sepultura,
 resurrectione victoriosa, & gloriosa ascen-
 sione: post hæc nouissimo loco ea prose-
 quens, quæ post abscessum à nobis ille dere-
 liquit Ecclesiæ in sui memoriam, nempe de
 dono Spiritus sancti, de ædificatione sanctæ
 Ecclesiæ, eiusq; firma fundatione & imper-
 turbabili firmitate, de incomparabili septem
 sacramentorum thesauro, peculiariter de il-
 lo præ omnibus venerando corporis & san-
 guinis Christi sacramento: finem deniq; ope-
 ris claudens in eo quod erit præsentis huius
 mutab

EPISTOLA

mutabilis seculi terminus, & futuri immutabilis initium, id est, in die nouissimo consummationis seculi & iudicii extremi, ac retributionis aeternae. In quo opere, ut essent magis solida & certa omnia, hoc sollicitè admodum obseruari curauimus, ut nihil nisi sanctarum scripturarum firma autoritate roboratum, aut Ecclesiastica per Spiritum sanctum determinatione constabilitum eidem infererem. In hoc quoque peculiarem adhibemus conatum, ut in cunctis fidei nostrae mysterijs, vtriusque paginae, Noui scilicet atque Veteris Instrumenti consonantiam, velut digito indicarem: ostenderemque, ea omnia fidei nostrae mysteria quae in Noui Testamenti pagina per sanctos Apostolos & Euangelistas, tanquam iam exhibitam, nobis sunt descripta, sic per omnia à sanctis Patriarchis & Prophetis ab initio fuisse & verbis praenuntiata, & signis atque figuris varijs in aenigmate & sub velamine praesignata. Hec enim vtriusque instrumenti consonantia, CHRISTI fidelium pios animos in veritate fidei, & confirmat plurimum & oblectat. Hoc opus Dei benigno auxilio ac nostro laborioso conatu ad finem tandem perductum, tibi meo peculiari Patrono & Mecoenati, post Deum, visum est nuncupare, tuoque nomini dedicare. Quod ut faciam,

data

partim

INVOCATORIA.

partim me suscepta olim ex te beneficia pro gratitudine cogunt, partim tu nobilis probitatis & verè heroicae virtutis dignitas pro merito suadet. Nam, quod ad me attinet, talia tantae sunt illa olim in me impensa tua beneficia, ut meritò animū gratum & beneficiorum memorē erga te semper habere, atque in tempore pro mea virili demonstrare cogar, si foedam ingratitudinis notā velim effugere. Tu siquidem me puerulum ad Louaniense studiū accedentē, utroque parēte orbatum, ac studio necessarijs subsidijs destitutū, liberaliter in tuam curā suscepisti, & quasi in filium aliqua ex parte adoptasti, quae necessaria erant corpori sufficienter suppeditans, quaeque studiorum profectui opportuna, copiose subministrās: ut iure optimo nō aliter quā patri te debeam appellare, agnoscere, & reuereri. Neque enim ea solum ego expendere debeo, quae in me iam opere praestita fuerint ex te beneficia, sed & illa multo ampliora quae postmodū ad altiora studia processuro impendere decreueras, nisi me à spe seculi huius sanctus Domini spiritus bene seduxisset, sicque munificentiae tuae liberalibus manibus subtractum, in suā curam suscepisset. Manet nihilominus tibi pro bona voluntate, & apud Deum omnium iudicem merces ampla misericordiae, & apud me tuū seru-

b

EPISTOLA

Iam pius affectus gratitudinis: quem licet vt debeo plenè monstrare non valeam, hoc tamen munere aliqua ex parte testatum esse, tibiq; probatum desidero: vt mea vel aliquatenus gratitudine comprobata, ad eandem alijs quoq; pupillis præstandam misericordiam, tuus animus fructu miserationis suæ gaudēs excitetur. Deniq; etiam si in me priuatim nullum vnquam beneficium contulisses, generalis tamen ille amor, & fauor erga sancta studia, quem hactenus non erga me vnū, sed erga plurimos demonstraſti, merito mihi suadet, pium istud & sacrū fidei nostræ munus vt tuæ consecrem pietati. Experitur tuū erga sancta studia fauorem, ea quæ apud nos est Louanij pauperū Standonicorum, humilis quidem & hominibus despecta, Deo tamen (vt confido) bene grata, & Ecclesiæ nō inutilis congregatio, in qua iam ab annis pluribus, pauperes aliquot tuis sumptibus alis, ad sacra artium atq; Theologiæ studia. Experitur & schola illa noua, quam in Athenſi ciuitate, ad pauperū subuentiōnem, totiusq; iuuentutis rectam in timore & disciplina Domini eruditionem, instituiſti, tuisq; sumptibus & impensis ipse fundasti. Nimirum hoc tua perpendit prudentia, si vnquam aliās, nūc vel maximè opus esse viris & eruditione diuina conspicuis, & sancta

con

NVNCVPATORIA.

cōuersatione probatis, qui Ecclesiā CHRISTIANAM plane minantē ruinam, veluti subiectis humeris sustentent: qui aduersum lupos quotidie exurgentes & in dies rapaciores, semurū opponant pro domo Dei, quæ est Ecclesia sancta: vt vel reliquæ illæ paucule, quæ adhuc in ciuitate cernuntur reliquæ, saluæ fiant, & nō exemplo Sodomæ atq; Gomorrhæ, semel absorbeantur omnia. Atq; hac consideratione, multo studio magnoq; delectu exquiris tibi iuuenes habiles & idoneos, ex quorum indole spem possis concipere, eos aliquādo id præstituros, quod Ecclesiæ Dei modo utiq; videtur esse necessariū, & in posterū fore magis, si res ita pergant, vt sunt in principijs. Forſitan enim (iuxta diuinæ præmonitionis verbum) nondum statim finis: & quāquam mala maxima & plurima iam cernamus oculis, attamen initia tantū dolorum ista videntur, quæ modò sunt præsentia, eorū cōparatione quæ secundum cursum corruptissimi seculi huius æstimantur instantia. Prudenter verò ad pauperes & orphanos tuum conuertis animum, huiusmodi educandis tua impendens, quod ferè soleant pueri diuites in paternis hæreditatibus confidentes, disciplinam domini vel negligere vel abijcere. Pauperes verò & orphanos, quibus non est spes in paternis diuitijs, in

Exec. 13

1.Tim. 3

Gene. 19

Matt. 24

EPISTOLA

Psal. 67. Domino sperantes (qui est pupillorum adiutor, & pater orphanorum) ad capeſſendam diſciplinā bonā, facilius & libentius apponunt animū, vt meritō ex his diuinæ pietatis fructus poſſit ac debeat expectari vberior. Deniq; & in hoc tuū erga ſacram eruditionem candidum fauorē virtutiſq; ſyncerū amorē patētīſſimē demonſtras, quōd eos in quibus cum vitæ probitate eruditionē ſacrarum literarum probaueris cōiunctam, tanti facias, tātoq; in pretio habeas, vt ſine eorū conſilio nihil graue decernendum vel agendum putes. Cuiuſinodi viros cū tibi plurimos familiarī ſtudeas ſocietate adiungere, præ cæteris tamē familiarīſſimum tibi ante annos multos feciſti, atq; etiā modo omni ſtudio in amici officio retinere non deſinis, illud omnis honeſtatis perlucidum ſpeculum, & ſacræ eruditionis verē admirandum ſpectaculum, dominū Iacobum Latomū. Louaniēſis noſtræ Academiæ digniſſimū Theologum. Cuius viri conſilij, alijsq; cōpluribus beneficijs olim in me adoleſcētulum copioſe collatis, tātū ego quoq; debeo, vt meritō illū donec viuā, patris ſemper loco habere, & patris affectu reuereri debeat. Poſt hunc verō, ſecundo loco tibi eſt vir ille probitate iuxta tq; eruditione cōſpicuus, dominus Iulianus Gaurius, ſacræ Theologiæ Licentiatus, vir
tam

INVOCATORIA.

tam candidis atq; virginis moribus, tam humili modeſtia, tamq; modeſta humilitate, vt vel aſpectu ſolo ad virtutis amorē quenuis alliciat, tantæ nihilominus prudentiæ atque ſapiētiæ, vt aliū tibi à conſeſſionibus & conſilijs in tantarū rerū adminiſtratione magis idoneū nō poſſes, vel ex mille egregijs vniū, eligere. Vtinā hoc tuū exemplum, imō hæc tua exempla, & cæteri imitentur principes terrarumq; gubernatores. Vtinā ſuperuacaneis parcentes ſumptibus, pauperum viſcera de cōceſſis ſibi à Domino bonis reficere ſtudeant. Vtinā pro canibus venaticis alijsq; id genus inutilibus panū voratoribus, ſtudioſos adoleſcentulos alere, viroſq; probos orare ſatagāt. Vtinam ſeculi pompas, nil niſi meras inſanias, derelinquentes, ad ſancta ſtudia fouenda, animū ſimul & rem cōuertant. Vtinam adulatores conſiliarios quā longiſſimē à ſe ablegarēt, curæ habeant viros ſanctitate & eruditione eminentes, atq; hinc authoritate pollentes ſibi adiungere, quos ſibi habeant à conſeſſionibus atq; conſilijs, quibus in cōſultis nihil agant, nihil decernāt, quorum monitis tanquam oraculis diuinis per omnia inhererant: exemplo ſancti David qui Gad & Nathan Prophetarum monita, conſilia, atq; etiā increpationes, ſemper fecit maximi. Videremus proſectō, rem Chriſtiā-

EPIST. NVNCVPATORIA.

nam longè alio, id est, meliori & feliciori
statu cõpositam: haberemus CHRISTI spõ-
sam Ecclesiam, nõ ita foedè in omnibus penè
membris & partibus contaminatã atq; dila-
ceratam: deniq; in omni pietate vitã longè
1. Tim. 2 aliam, quietã & tranquillam (iuxta Aposto-
li desiderium) ageremus, qui nũc tot hæresi-
bus, tot scandalis, tot tumultibus vndiq; ple-
ni, vitã ducimus inquietissimã. Sed nos iam
subministratã nobis à te materiæ copia la-
tius effusi, epistolæ modum excessimus. Illud
concludens, humilis ego seruulus tuus & fi-
lius, generoso tuo pectori supplico, vt mu-
nus istud de manu nostra, in testimonium &
grati animi tuæ magnificentiæ oblatum, pro
tua humanitate benignè suscipias. Optimũ
verò & maximum Deum, cuius gloriæ arbi-
tror in hoc opere seruitum esse, supplex de-
precor, vt tuũ istum animũ tam candidè stu-
dijs sanctis fauètem, tamq; liberaliter ea fo-
uentem, semper tibi seruet & adaugeat, teq;
vnã cum nobili tua cõiuge, mea matre, pari
pietatis affectu ad prædicta omnia tibi con-
sentiente & cooperante, ab omni malo sua
dignatione custodiat, atque in omni bono
promoueat, in vitam æternam. Amen.

Louanij, Anno 1532. Mensè
Augusto.

Deo semper & vbiq; gloria.

SANCTA TRINITAS
VNVS DEVS.

AD SANCTAM TRINITATEM
PIA ORATIO.

GRATIAS tibi agimus Trini-
tas Sancta & vnitas indiuisa,
tibi Pater ingenite, tibi vnige-
nite Fili, & tibi Spiritus san-
cte, tibi vni soli viuo & vero
Deo, dominatori vniuersæ creaturæ: quia
cũ ista in præteritis generationibus absco-

ORATIO AD TRINIT.

deris à sapiētibus atq; prudentibus, nobis ta-
men parvulis tuis tandē in plenitudine tem-
poris reuelasti ea. Ita Pater sancte, ita patris
vngēite Fili, ita vtriusq; sacer Spiritus, quo
niam sic placitum fuit ante te, sic tibi visum
est manifestare nobis te ipsum: quoniam vo-
lūisti, fecisti nobiscum misericordiam tuam
propter gloriā nominis tui, quod est bene-
dictum in secula. Amen. Ita nos semper in
veritate ista custodi & sanctifica, vt creden-
tes vitā habeamus in nomine tuo. Hæc enim
est o pater ingenite, vera & æterna vita, vt co-
gnoscamus te solum Deum verum, &
quem misisti IESVM CHRISTVM,
cum quo & cum Spiritu san-
cto vivis & regnas in
omnia secula.
Amen.

CONTEMPLATIO PRIMA, de æterna du-
ratione DEI, & quomodo in hac creata omnia
superexcedat.

POTENTISSIME, sa-
piētissime, optime & altis-
sime Deus, adoramus te &
confitemur tibi, quoniam in
omni perfectione tua sine
modo superas, & immen-
so intervallo post te relin-
quis creata vniuersa, adeo vt nihil alicubi
reperi q̄neat, neq; in cœlo, neque in terra,
neq; in profundis abyssi, quod tuæ super-
excellenti celsitudini vel ex parte minima va-
leat comparari. Et primum quidem conside-
randa nobis sese offert illa tua æterna dura-
tio indeficiensq; æternitas, qua sine principio
ante omne principium, & sine fine post omne
finem, tam in tua substantia quàm in omni
tua perfectione idem & indeficiens perseue-
ras, durationis tuæ æquē initium nesciens atq;
terminum. Sine initio ante omne principium
eras in æternum: sine termino post omnem
finem in perpetuum permanebis. Priusquam
cœlum & terra formata essent de nihilo, tu
nihilominus eras ante omnia tempora. Item
& si eadem illa collaberetur in nihilum (quod
proculdubio in tua situm est potestate) tu
nihilominus perseuerabis post omnia tem-

Pfal. 89 pora. Quā de re sanctus tuus Propheta testi-
monium perhibet, dicens: Priusquā mon-
Pfal. 92 tes fierent, aut formaretur terra & orbis, à
seculo & vsque in seculum tu es Deus. Et
Pfal. 65 alibi: Qui dominatur in virtute sua in æter-
Pfal. 144 num. Et rursum: Regnū tuum regnū omniū
seculorū, & dominatio tua in omni genera-
tione & generatione. Et iterum alio in loco:
Pfal. 9 Dominus in æternū permanet. Apud Esaiā
quoq; Prophetā, ipse tu nobis loqueris, di-
Esai. 43 cens: Ante me nō est formatus Deus, & post
me non erit. Ego sum ego sum Dominus,
Apocal. 1 & ab initio ego ipse. Hinc & in Apocalypsi
coæternus tibi filius tuus & se appellat
primum & nouissimū. Huiusmodi testimo-
nijs tuæ æternitatis durationē attestantibus,
plena est omnis pagina sacra, sacro tuo spi-
2. Tim. 3 ritu ad nostram instructionem descripta.

Quod creata omnia suæ habent
durationis principium: solus

Deus principium & fi-
nem nescit.

Genes. 1 **C**OELO RVM illæ immensæ moles non
ab æterno profuerunt, sed in principio
(vt ait sanctus Moyses) creasti eos cum ter-
ra: neque hæcenas nisi ad annos plus minus
sexies mille aut septies mille eorū est proten-
sa duratio. Tu verò nō annos tantū sexies
mille vixisti, aut septies mille, sed absque an-
norum

norum numero viuīs in æternitate tua: quæ
sanè æternitatis vnica duratio, potior &
maior est annorum milies mille millibus.
Æternitas quippe neque principium vllum
neq; finē habet. Omnis verò annorum nume-
rus, quālibet magnus videatur, quātūlibet
protensus & prolixus appareat humano iudi-
cio, principium tamē atq; finem habet: pro-
pter quod velut nihilum corā te reputatur
eius duratio. Quemadmodum sanctus pro-
pheta ait: Mille anni ante oculos tuos, tan-
quā dies hesternæ quæ præterijt. Et in ean-
dem sententiam ait Petrus Apostolus: Mille
anni ante Dominū sicut dies vna, & dies vna
sicut mille anni. Hac itaq; æternitatis dura-
tione, Deus potētissime, agnoscimus & con-
fitemur omnē creaturam tuam à te immen-
so superari interuallo: quæquidem æterni-
tatis duratio vni tibi propriè competit, estq;
sic tibi peculiaris, vt nulli alteri eadem men-
sura conueniat. Si quidem nulla est creatura,
quantūlibet sublimis, quantūlibet excel-
sa creatione, quæ non principium habuerit
suæ existentie. Id quod aperte testatur Moy-
ses, in ipso statim sacrorum Bibliorum ini-
tione, asserens te in principio creasse cælum
& terram. In quibus, nempe cælo & ter-
ra, omnis creata substantia generaliter com-
prehenditur, ipsæ etiā angelicæ mentes
creatu

creaturarum omnium nobilissimæ quæ simul cum cælo suo habitaculo, tua omnipotenti manu sunt creatæ & cõditæ de nihilo. Omnia enim id fateatur necesse est angelicæ mentes habitatrices cœlorum, nihilo minus quam nos super terram reptantes homines, domos inhabitantes luteas, de tuæ potētissimæ dextere virtute priores se prodixisse, de qua & nos posteriores producti sumus. Non enim à semetipsis habere potuerunt esse suum, neque sibi ipsi esse potuerunt essendi principium: quicquid autem habent essentia & perfectionis, à te acceperunt, & tibi acceptum referre debent, nec est (iuxta Apostoli tui verbum) unde gloriantur, quasi non acceperint. Quod enim de nobis canit Psalmus: Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos & non ipsi nos. Et alibi: ipse est Dominus Deus noster, nos autem populus eius & ones manus eius, idem & de illis eodem iure canere potuit.

Quod in æternitate sua prorsus immutabilis Deus permaneat.

Non solum autem secundum durationem tuæ substantiæ existis æternus, verumetiam in æternitate tua inuariatus perseveras & immutabilis, semper idem, semper tui similis, semper tibi æqualis, semper tecum cõstans: ita ut tibi neque accedere possit quicquam, neque decedere, neque acerescere, neque decre-

decrefcere, neque vlla omnino in tua substantia vel perfectione possit contingere variatio. Quemadmodum sanctus Iacobus Apostolus tuus de te ait: Apud quem non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio. Et in eandem sententiam tuam stabilem æternitatem labili hominum durationi conferens electus ille Psalmes tuus, canit: Dies mei sicut umbra declinauerunt, & ego sicut fœnum arui. Tu autem Domine in æternum permanes, & memoriale tuum in generatione & generationem. Ac deinde: Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent, & velut amictum mutabis eos, & mutabuntur. Tu autem idem ipse es, & aui tui non deficient. Creatura omnia, æterne & immutabilis Deus, subiecta sunt vanitati: quæadmodum generali testimonio de omnibus ait Ecclesiastes: Cuncta subiacent vanitati. Cui concordat illud tui Apostoli: Vanitati creatura subiecta est. Peculiariter verò de nobilissimis creaturarum angelis tuis sanctus Iob perhibet testimonium, dicens: Ecce qui serviunt tibi non sunt stabiles. De homine autem, Psalmista apertissimè loquitur, dicens: Vniuersa vanitas omnis homo viuens. Ceteræ quoque creaturæ mutationibus & instabilitati subduntur,

Iaco. I

Psal. 101

Ibidem.

Eccles. 3

Rom. 8

Iob. 4

Psal. 38

duntur, & eorum pleræq; mutationibus diuersis plenæ sunt: & nunc quidem proficiunt, nunc deficiunt, nunc eis accedit aliquid, nunc decedit, & nunquam in eodem statu permanent. Quemadmodum (exempli gratia) homo cum in ætate degit florida iuuentæ, creseit corporis magnitudine & robore, animi quoq; prudentia & discretionis iudicio: qui postquam ad flaccidam senectutem peruenierit, robur virile simul & mentis vigor paulatim deperdit, donec tandem penitus (iuxta tuam sententiam) in puluerem corruiat. Non verò ita tecum res habet, potētissime Deus: non sic, Deus æterne, tecum agitur. Prorus enim & defectum & profectum ex æquo ignoras. Ab æterno antequam creata essent cœlū & terra, angeli, homines, aut villa creatura, eras tu æquæ per omnia felix atq; plenissimè beatus in temetipso, atq; hoc ipso existis momēto, & in eodem penitus statu perseuerabis in perpetuū. Temporis lōgitudō nihil tibi lucrit aut profectus vnquam attulit, neq; adferre potest: sic ex aduerso nec abstulit vnquā quicquā, neq; auferre potest. Quā eras potēs, sapiēs, bonus, iustus, rectus, misericors, antequam cœlum conderetur & terra, æquè potens, æquè sapiēs, æquè iustus, æquè bonus, æquè misericors & rectus permanebis in secula, etiamsi omnia collaberē-

tur

tur in nihilū. Itaq; Deus altissimè, hoc agnoscamus, & velimus nolimus fateamur necesse est, quomodo etiam volentes atq; gaudentes ex corde bono agnoscimus & confitemur, te omnē creaturā tuā illa tua perfectissima æternitatis duratione & stabili inuariatione sine modo vltra omnē mensurā superare. Da nobis Deus perfectissime, ita beatam æternitatem tuā, & te in tua æternitate beatū, corde puro adorare & venerari, vt tādē eius participiū aliquod ex tuæ liberalitatis dono assequi mereamur, inq; tua illa æterna & immutabili perfectione sine fine lætari. Amen.

CONTEMPLATIO II. de omnipotentia Dei, & quomodo secundū illam omni creaturæ sit incomparabilis.

QUEMADMODVM sine modo, Deus altissimè, creata omnia duratione superexcedis eternitatis tuæ gloriā hęc tibi propriā tenēs neq; concedens alteri: sic & in potentia, virtute, & fortitudine, in infinitū superas vniuersā, ita vt nulla sit creatura, quālibet nobilis aut naturæ dignitate sublimis, quæ secūdu fortitudinē ac virtutē tibi possit cōparari. Id quod sancta illa scēmina magni Samuelis mater Anna, in suo cātico pulchrè expressit, & aperte confes-

1. Reg. 2 cōfessa est, dicens: Non est sanctus vt est Dominus, & non est fortis sicut Deus noster. Moyses quoq; amicus & fidelis seruus tuus, obstupescens in admiratione tuorum magnalium, prae stupore in clamore erupit, canens ac

Exod. 15 dicens: Quis similis tui in fortibus Domine? quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis atq; laudabilis, facies mirabilia? In eandē quoq; sententiā exultans in spiritu canit

Psal. 83 Psalmista: Quis in nubibus aquabitur Domino, similis erit Deo in filiis Dei? Deus qui glorificatur in concilio sanctorum, magnus & terribilis super omnes qui in circuitu eius sunt. Domine! Deus virtutū, quis similis tibi? potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo. Tu dominaris potestati maris, motū autem fluctuū eius tu mitigas. Tu humiliasti sicut vulneratum superbum, in brachio virtutis tuae dispersisti inimicos tuos. Tui sunt celi & tua est terra, orbem terrae & plenitudinem eius tu fundasti, Aquilonem & mare tu creasti. Ac deinde hanc tam magnificam tuam potētiam laudem concludens, magni ponderis verbo: Tuum (inquit) brachiū cum potentia. Quasi dicat: Ceterorum omnium brachia impotens est, tuum solius brachium cū summa est atq; plenissima potentia. Tam est enim tuum brachium potens, tam est praeualida virtus omnipotentiae tuae, vt

Idem. nihil

nihil omnino tibi sit impossibile aut difficile, quemadmodum Archangelus tuus ad Virginem ait: Non est impossibile apud Deum omne verbum. Et Saræ ridenti dixerunt angeli: Nunquid Deo quicquam est difficile? Potes autem quaecunque tibi facere collibitum fuerit, neq; velle potes quicquam quod non possis & perficere. Quemadmodū exultans Propheta sanctus canebat: Deus autem noster in caelo, omnia quaecunque voluit fecit. Et alibi: Omnia quaecunque voluit fecit Dominus, in caelo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis.

2. Quod deo nemo possit resistere, ipse verò omnibus resistere sufficiat.

PRAESTAT quoq; tibi eadē hac omnipotentia tua, vt nemo tibi possit in agendis iis quae volueris obistere, aut vllum tibi in eo quod meditaris impedimentum, difficultatemve praestare. Quemadmodum in libro Hester, positus in amaritudine animi sanctus Mardocheus, tibi confitetur, dicens: Domine, Domine, in tua ditione cuncta sunt posita, & nō est qui possit tuae resistere voluntati. Tu fecisti caelum & terram, & quicquid caeli ambitu cōtinetur: Dominus omnium es, nec est qui resistat maiestati tuae. Idipsum quoq; breui verbo David homo secundum cor tuū

Luce. 1

Genes. 18

Psal. 113

Psal. 134

Hester 13

Psal. 75 cecinit, dicens: Tu terribilis es, & quis resi-

Psal. 89 stit tibi: Et rursus: Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? Et iterum per Sapientem dicitur.

Prouer. 21 Non est prudentia, non est sapientia, non est consilium contra Dominum. Nulla itaque creatura tibi potest obistere, aut quod decreueris impedire, quoniam (vt ait Sapiens)

Sapient. 12 tibi subest, cum uolueris, posse. Contrā verò potens es tu, vnus resistere omnibus, & impedire ac penitus subuere machinationes omnium: quemadmodū sanctus Dauid, rex licet magnus super populum multum, & latī dominator imperij, ingenuē tamen confite-

Psal. 32 tur, dicens, Dominus dissipat consilia gentium, reprobatautem cogitationes populorum, & reprobata consilia principum. Consilia autem Domini in æternū manet, cogitationes cordis eius in generatione & generationem.

✠ Quod omnis Dei virtus in ipso verbo atq; voluntate est posita.

OMNIS verò hæc virtus atq; potentia tua non extrinsecus tibi aduenit, neq; extra resita est, in equis, mulis, dromedarijs, camelis, militibus, satellitibus, aut alijs huiusmodi ministris, quemadmodum omnis regū huius seculi potestas in huiusmodi posita est, cum sint alioqui ex sese imbecilles, & inua-

lidi,

lidi, neq; quicquam absq; talium valentes adminiculo, quod si auferri aut abscedere aliquando contigerit, manent per omnia impotentes & infirmi, vt ceteri hominum. Non sic tu, Deus potētissime, in huiusmodi sitam habes virtutem potentia tuæ, imò neque in ipsis illis fortissimis angelicis exercitibus, quandoquidem ante illos conditos non eras minoris in teipso, quàm nunc sis, roboris. Omnis autem virtus potentia tuæ, in sola voluntate tua & verbo tuo posita est: ita vt quicquid volueris impleatur, & statim vbi volueris, & per omnia quomodo volueris, sine mora te iubente impleatur. Vocas enim

Roma. 4

ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Vocas stellas, & dicunt: Assum. Sic quicquid factum volueris, tantum verbulo est opus, & sit sine mora quod iusseris, sit quamlibet humano iudicio magnum aut impossibile. Sic enim in principio amplissimas illas eorum moles solo iussione tuæ verbo creasti, *Psal. 132* Psal. 132 attestante, qui ait: Verbo Domini mini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Congregans sicut in vtre aquas maris, ponens in thesauris abyssos. Et alibi de cœlis ac celestibus canens, ait: Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, *Psal. 148* Psal. 148 & creata sunt. Statuit ea in seculum, & in seculum seculi: præceptum posuit, & non

præteribit. Idipsum sanctus Moyses in ipso statim Bibliorum sacrorum initio particulatim describit, de cunctis sex dierum operibus, indicans, solo verbo facta & perfecta esse omnia.

Primo siquidem die dixisti, vt fieret lux, & statim facta est lux.

Dixisti die altero, vt fieret firmamentum, aquas ab aquis diuidens, statimq; factum est ita.

Tertio die dixisti, vt cōgregarentur aquæ in locū vnum, appareretq; arida, simul quoque terræ imperasti producere ligna pomifera & herbam virentem, & factum est ita.

Dixisti die quarto, vt fierent in firmamento luminaria ad illuminandum terram, & factum est ita.

Quinto die, aquas maris iussisti producere pisces magnos & paruos, & volatilia quæ inhabitarent aërem. Et sine mora factum est quod iussisti.

Sexto quoque die dixisti: Producat terra iumenta & reptilia, & bestias terræ. Et factum est ita. In omnibus his perficiendis solum verbum tuum accommodasti operi, solo iussionis tuæ verbo operatus es vniuersa, & per ipsum facta sunt omnia, neque auxiliatorem alium requisisti, vel admisti in perficiendis his omnibus.

Quod

Quod solus Deus possit creare
de nihilo omnia.

QUANTA est inter tuā hanc plenissimā tantā omnipotētiā, & nostram istā qualemcuq; verē impotentem potentiam, quanta est (inquām) & quā lata distantia? Virtus illa tua immensa, quā est nimium distans ab humano infirmo robore? Nam primum quidē creata virtus omnis in tota virtute sua, de nihilo nihil, ne minimum quidē aut vilissimum, potest efficere, si quid autem potest, id non aliter potest, nisi ex præexistente & ante per te creata materia, quemadmodū artifices omnes videmus, nō nisi ex creata materia alibi accepta, suū opus conficere, ex nihilo verō nihil valent operari. Tu verō superexcellenti virtute potentia tuā amplissimā hanc mundi machinā, celorum immensas moles, aëris latissima spatia, profundissimas aquarum abyssos, & vastarum spatia, cum omnibus quæ continentur in eis, creasti de nihilo, omnium illarum rerum materiā, cum ante non fuisset, non de materia alia, sed prorsus de nihilo prodire faciens, verbo tuo solo potente omnia. Vnde enim tibi materiā adferre potuisses, de qua ista omnia conderes, cum solus tu esles in trinitate & vnitāte tuā perfectus, cæterarum autem creaturarum nihil adhuc subsisteret?

Nondum lapidicinæ erant, aut fornaces lateritiæ, vnde tibi lapides excidere, effodere, aut quoquo modo desumere potuisses, è quibus opera tua componeres. Nondum item sylvæ erant vllæ, è quibus ligna, trabes, & tigna tibi potuisses præscindere, quibus cælorum suffulcires ac fabricares solaria. Antè enim quàm conderentur cælum & terra, nõ erat creatura vlla, neque quicquam præter te aliud subsistebat. Atq; etiã vt præfuisent sylvæ illæ & lapidicinæ quæ nunc sunt in terris, manifestum est, vniuersos lapides quos intra sua viscera abscondit terra, & ligna omnia quæ eadem de sua fecunditate progignit, nõ posse sufficere, ad vnius vel minimi cæli compositionem, etiã si ad fundũ vsq; lapidicinæ omnes exhauriatur, & sylvæ omnes ad solum vsq; radatur, quasi nouacula, sic vt nihil in eis remaneat reliquum. Totam itaq; hanc tam vastam molem, tam amplissimam machinam, in tota sua longitudine, latitudine, & profunditate, de nihilo suscitasti: cum non possit vniuersa virtus creata, etiã si in vnũ conflata & conglobata, ne clauum quidem aut acum aut pilum de nihilo condere.

Quantò præcellentior sit virtus Dei, in infinita omni humana virtute.

PRAETEREA, qui inter homines posse aliquid videntur, plerunq; ad perficiendum

dum opus quamlibet modicum cernuntur indigere multo adiutorio, vt opus suum queant perficere, quod per semetipsos sine adiutorio ipsis foret vel difficillimum vel plane impossibile. Indigent quoque tractu prolixo temporis, quoniam non subito valent opus conceptum absoluere. Ad hæc, multis plerunq; sudoribus, crebris fatigationibus, laboribus magnis, opus humanum constat, neque sine his valet perfici. Quemadmodum (exempli gratia) domificator quispiam, quantumlibet artis suæ peritus, si vel domunculam mediocrem debeat construere, tempore eget anni vnius vel dimidij, iuxta operis magnitudinem & difficultatem. Asciscit sibi ministros, quorum alter calcem parat, alter ligna cædit, & trabes aptat, alius lapides adfert, alius componit allatos, alius obseruat vt in debita proportionem & intra regulam consistent omnia. Et hi omnes, quisq; in commisso sibi negotio totis viribus occupantur, à mane vsq; ad vesperam, continuato labore, de die in diem, de hebdomada in hebdomadam, de mense in mensem, inq; conatu tanto, vt labore expressus sudor subinde à capillis per genas decurrat. Post omnes verò hos labores, post tantos operi illi impensas humanarum virium conatus, quid videmus, quid habemus, vbi perfectum fuerit opus?

Puissimum scilicet auicula nidulum, exiguum vulpecula foueam, angustum talpæ cecutientis domicilium, ludentium puerorum paruulam casulam, indignam quæ domus censeatur nomine, & omnino nulla dignam æstimatione, si ad illam celestis amplitudinis maiestatem & gloriam cõferatur: ad hæc contingit non raro, post tantos operi impensatos tot laborantium conatus, vt consummatum ædificium post dies pauculos subito in momento corruat, leui concussu ventulo, sic videlicet omni illorum tam diuturno labore, vnius momenti spatio penitus frustrato. Scilicet hæc est humana virtus, hoc illud est præclarum robur filiorum hominum. Tu verò Deus, artifex & operator potentissimus, vniuersam istam celorum machinam solus per temetipsum, sine ministerio, sine adiutorio, sine temporis tractu vel mora, sine labore, sine sudore, sine molestia, & omnino absque omni negotio, potentissimè perfecisti, longè minus quàm in momento, in nictu oculi. Vno nanque instantiali puncto, solo verbo, totam hanc absoluisi machinam. Attamen tanta est operis huius soliditas, stabilitas & indissolubilitas, tam firma connexio, tam indissolubilis compago, vt per plurimas annorum centurias, imò per plura annorum millia, iam absq; vllò defectu perd

perdurauerit, sitq; absque defectu permausura in æterna secula, neq; quisquã opus illud tuum valebit dissipare. Merito sane canebat, Deus potentissime, sanctus Propheta tuus, dicens: Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius. Iuste profectò dicere potuit, Mirabilia opera tua, & anima mea cognosceat nimis. Omni iure canere illi de te licuit: Tu es Deus qui facis mirabilia. Et iterum: Qui facit mirabilia magna solus. Et alibi: Non est similis tui in dijs Domine, & non est secundum opera tua. Causa iustissima illi erat accu illis est nobis omnibus tuam super excellentem omnipotentiam considerantibus, in vocem admirationis magnæ prorumpendi, atq; dicendi: Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra. Amen.

Psalm. 110

Psalm. 138

Psalm. 70

Psalm. 85

Psalm. 8

CONTEMPLATIO III. de sapientia & bonitate DEI, & quomodo secundum illas sit creatura omnibus incomparabilis.

QVOMODO in æternitatis interminabili duratione, & in virtutis tuæ infinita potentia Deus æternæ & omnipotens, creata omnia excedis: sic & in sapientia perfectæ & plena sciētia, omnē creaturam angelicā & humanam, eadē fidei deuotione te cõitemur in immensum superare,

adeo vt nulla creatura tua, quātūmuis cōdi-
tione nobilis, quātūmuis naturæ dignitate
sublimis, tibi possit in his cōparari. Sapien-
tiam nāq; tuā illam infinitā omnis creatura
Psal. 103 attestatur, dicente Psalmista: Quā magnifi-
cata sunt opera tua Domine, omnia in sapiē-
Psal. 144 tia fecisti! Iterumq; alio loco canens, ait, Ma-
gnus Dominus & magna virtus eius, & sapiē-
Tromer. 3 tix eius nō est numerus, aut terminus. Per sa-
piētiam nāq; tuā (vt Sapiēs ait) terra fundata
est, & cœli cōstabiliti sunt, abyssi quoq; eru-
Esaie. 40 perit, & nubes rore cōcreuit. Esaïas quoq;
testatur, quod non sit inuestigatio sapientix
tuæ. Paulus verò tuus ille electus gentiū Apo-
2. Cor. 12 stolus, quē in tertiu vsq; cœlū raptū de arca-
nis tuis instruxeras, quæ nō licet homini lo-
qui, in cōsideratione sua deficiēs, præ admi-
ratione in stuporē cōuersus, eleuata voce ex-
Roma. 11 clamat, dicēs: O altitudo diuinitatū sapiētix
& sciētix Dei, quā incōprehensibilia sunt
indicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Quis
enim cognouit sensum Domini? aut consi-
liarius eius fuit?

Quod Dei infinita sapiētia in singulis
creaturis aliquatenus valeat deprehendi.

HANC autē licet in semetipsa vt est, con-
prehendere nequaquam sufficiamus,
aliquatenus tamen eam in creaturis omni-
bus ac singulis piē considerantes valemus
de

deprehendere, quandoquidem nulla est crea-
tura quātūmlibet modica aut vilis, quātūm-
libet nihil æstimata hominibus, in qua nō piē
& fideliter cōsiderātī, sese aliquatenus demō-
stret tua illa æterna & incōprehensibilis sa-
pientia, nō sic quidem vt velit aut valeat cō-
prehendi. sed eatenus vt velit aut valeat com-
prehendi. Non est vllus super terram repti-
tans aut sese volutās vermiculus, nō est au-
cula volitans in aëre, non est in æquore na-
tans pisciculus, in quo non possimus fideli-
ter cōsiderantes, diuinam tuam sapientiam
aduertere, & aliquatenus deprehēdere. Imò
neq; foliolum est in arbore, neq; herbula aut
graminis vllius super terram particula, quæ
non mentibus nostris attestetur illā incon-
prehensibilem tuam sapientiam, quæ adeo
copiosē semōstrat in singulis tuorū operū,
vt nec vnus vilissimē craturulę possit ex in-
tegro cōprehēdere artificii. Quemadmodū
enim in opere industrię cuiuslibet artificis, se-
cundū artis peritiā elaborato, monstrat sese
ars & peritia eius cuius est opus: sic in omni-
bus tuis operibus necesse est tuā (qui es om-
nium artifex) relucere sapientiam. Omnia
enim, vt ait Psalmista, in sapientia fecisti. &
(iuxta verbū sapiētis) in numero, pondere,
& mensura disposuisti omnia. Præcellentis
verò artificis opus magna arte elaboratum,
quo

Sapien. 7
Psal. 103

Sapien. 11

quomodo nequit compellere homines, dis, & ingenio hebes, qui artis ignarus est, neq; vel dimidiū artificij, quod artifex in opere monstrauit, ob suam hebetudinem valet aduertere: ita nos tuorum operum nihil valeamus comprehendere, neq; vilius creaturula artificium ad plenum pernoscere. Tua namq; sapientia infinita est, & nostri ingenij virtus finita, propter quod imperfecti nostri intellectus acumine, tuam perfectam illam sapientiam nequimus comprehendere.

¶ Quomodo sapientia Dei relucent in omnium rerum ordinatissima dispositione.

MONSTRAS præterea hæc ipsam tuam sapientiam in admirabili rerum omnium dispositione, profundissimaq; & ordinatissima gubernatione. Quemadmodum enim per sapientiam in principio creasti omnia: ita post necesse est cuncta per eandem disponi, regi, moderari atq; sustentari. Quomodo in libro Sapientie de hac tua sapientia scriptum legimus, ipsam a fine ad finem vsque fortiter attingere, ac omnia suauiter disponere. Quemadmodum enim in familie cuiuslibet bona dispositione & ordinato moderamine prudentia relucet patris familiaris: ciuitatis item aut regni cuiuslibet ordinata compositio, sapientiam attestatur regis aut prædis, aliorum

aliorumve cōsulum, per quos ciuitas illa, aut regnum gubernatur, sic in huius mundi pulcherrima ordinatione, ordinatissima moderatione, moderatissima dispositione, dispositissima gubernatione, sapientia tua claritas mirum in modum claret atq; refulget.

¶ De Omniscentia Dei, per quam nouit omnia præterita, futura, atq; præsentia, quæ in tenebris & quæ in lumine.

EXCELLIT etiam in hoc, Deus altissime, tua sapientia, quod sicut omnium est artifex, ita & omnium habeat scientiam, sitq; prospiciens omnia, quemadmodum in libro Sapientie legitur, vt quomodo virtute tua Sapient. 7 es omnipotēs, ita sis tua sapientia omniscius. Per hanc autem Omniscentiam tuam omnia nosti, quemadmodum sanctus tuus Apostolus ait, omnia nuda esse & aperta oculis tuis. Præterita quoque, præsentia & futura æquè tibi cognita sunt, nec ideo quicquam tibi est absconditum, quia futurum: nec ideo ignoratum, quia præteritum. Præteritum siquidem, apud te non præteritum, sed præsens: & futurum, coram te non futurum, sed præsens est: quoniam apud te nō est præteritū neq; futurū, sed præsens tantū: quoniam in æternitate tua sunt tibi æquè cuncta præsentia. Vbi cursus est atq; fluxus succedentis temporis, ibi præteritum

teritum & futurum à præsenti distincta valent reperiri, & quæ labenti tempori subiecta sunt, temporū quoque differentiis, præterito & futuro, subdita esse oportet. Apud te verò, qui tempus omne excedis & eternitate solida fluxum nescienti mensuraris, eiusmodi temporum differentiæ nequeunt inueniri, sed præsens tantum agnoscis. Non itaque tibi aliquid esse potest ignoratum, quia præteritum: neque occultum, quia futurum: sed omnia ut præsentia tibi sunt cognita. Quæ de re illi minatissimus ille tuus Psaltes pulchram ponit confessionem, dicens: Domine, probasti me & cognouisti me, tu cognouisti sessionem meam, & resurrectionem meam: id est, mea omnia. Intellexisti cogitationes meas longe, multò videlicet antequam in me existerent, semitam meam & funiculum meum inuestigasti. Et omnes vias meas præuidisti, ante videlicet quam per eas inciderem: quia non est sermo in lingua mea, qui tibi non sit cognitus antequam proferatur. Ecce Domine tu cognouisti omnia, nouissima & antiqua: id est, quæ fuerunt in primis seculis, & quæ erunt in nouissimis. Vides quoque & nosti omnia æquè per noctem atque per diem: nec te ut videas quicquam adiuvat diei lumen, neque ut videas quicquam impediunt noctis tenebræ. Apud te namque ut futura non sunt futura, neque præter

Psal. 138

præterita, præterita: ita nox non est nox, neque tenebræ sunt tenebræ, sed æquales sunt apud te nox & dies, lux & tenebræ. Id quod subsequenter in eodè Psalmo Propheta tuus prosequitur, dicens: Tenebræ non obscurabuntur à te, id est, non reputabuntur obscuræ apud te: & nox sicut dies illuminabitur, sicut tenebræ eius, nempe noctis, ita & lumen eius, nempe diei: quoniam videlicet æquè nec adiuvant te ut videas, nec impediunt ne videas.

Quod Deus cordis abscondita nouit, & pernoctat exatissimè singula.

DENIQUE, non tantum externa nostra opera & quæ foris patent tibi sunt cognita, & tuis oculis præsentia, verumetiam quæ sunt intra nos in cordis penetralibus abscondita, & vniuersa intima, Psalmista testante, qui ait: Ipse enim nouit abscondita cordis. Et rursum: Qui finxit sigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum. Et iterum: Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Et homines quidem (ut in libris Regum dicitur) ea vident quæ patent foris, tu autem intueris cor. Propter quod à prophetis sanctis, appellatione magnifica, cordium & renum probator siue scrutator diceris, & aptè composito ad hoc vocabulo *ναρ διαγινώσκων*, id est, cordium cognit

Ibidem.

Psal. 42.

Psal. 33

Psal. 93

1. Reg. 16

Psal. 7.

Hier. 11

Apoc. 2

Actu. 1

cognitor, diceris. O quam est dissimilis, q̄
nimum distans tua illa perfectissima omni-
scientia, ab obscura ista cognitione tenuis &
tenebrosa scientiæ nostræ, quæ in nobis mul-
ta ignorantia inuenitur commixta! Tu Do-
mine per tuam plenā scientiam nostri omnia,
quemadmodum Apostolorum princeps con-

Io. 17. 21 fessus est: Domine (inquiens) tu omnia no-
sti, tu scis, quia amo te. Neq; ab oculo illo di-
uinitatis tuæ quicquam celatum esse potest,

Hebr. 4 sed omnia tibi sunt apertè & nudè exposita.
Nostra verò omnis scientia nimum est im-
perfecta, nimum incerta, nimum obscura,
nimum modica. Lōge enim & absq; vlla cō-
paratione multo plura sunt ea quæ non no-
uimus, quàm sint ea quæ nouimus. Et ea ipsa
quæ nouimus, adeo tenuiter nouimus, vt
absq; cōparatione plura in ipsis sint quæ nos
lateant, quàm quæ sint nobis cognita. Si for-
tè vnū aliquod nouimus, mille sunt ex aduer-
sò quæ ignoramus. Et si hoc fortè aut illud
de re quapiam cognouimus, plura sunt in re
eadem quæ nos latent abscondita. De ijs quæ
præterita sunt, parum admodum est quod
aliorum relatu cognouimus. Futura verò

Ecclef. 8 (vt ait Sapiens) nullo scire possumus nūtio.
Porro de præsentibus tametsi nonnulla sci-
re videamur, nimis tamen modicum sunt,
& quòd etiam meritò nihil æstimari possit,
fi ad

fi ad ea quæ latent abscondita plura & maio-
ra cōferatur. Itaq; neq; omnia potest homo
cognoscere, neq; quicquā pernoscere, cum
tu & cognoscas omnia, & pernoscas singula.

De bonitate perfecta Dei, & quomodo creata omnia in hac superet.

QUOMODO autē haec tenus de tua dura-
tione, tua omnipotētia, tua omniscie-
ntia, fidei pura confessione tibi
gloriā dedimus, confitentes in omnibus his
te superare creata tua: sic & de bonitate simi-
lem tuæ gloriæ confessionem persoluimus,
nimirum & in hac, vt in cæteris, te cūcta sine
modo creata excedere. Tua siquidē bonitas
sic plena est, atq; modis omnibus cōsumma-
ta, vt nihil sit cum illa cōmixtū malitiæ, nihil
imperfectiōis aut defectus adiūtum, à qua
& ex qua necesse est effluere quicquid boni-
tatis vel perfectiōis inuenitur in rebus crea-
tis. Quemadmodum sanctus Apostolus tuus
Iacobus ait: Omne datum optimū, & omne donū perfectum desursum est descendens à
patre luminū. A tua nanq; bonitate increata
& infinita, quasi à vitali & originali fonte,
bonū omne finitū & creatū debet deriuari.
Neq; est aliud omnis creata bonitas, quàm
tenue quoddam principiū illius primæ & in-
cōprehensibilis bonitatis, quæ quātumlibet

plurimis comunicetur, exhauriri nunquam potest neq; minui, sed æquè semper perfecta remanet, & indeficiēs perseuerat. Neq; verò aliud est omnis tua creatura, collatione ad illam tuam perfectam bonitatē, quàm guttula aquæ modica ad inexhaustum pelagus, quàm debilis scintillula ad lumen immensum. Atq; hinc est quod in sacro Euangelio ait Dominus IESVS, neminem esse bonum, nisi vnū Deum, & vnum solum esse bonum Deum. Nimirum, quia solus tu secundum essentiam bonus es, & perfecte bonus, imò perfecta bonitas. Quicquid autem præter te est bonū, tantum participatione aliqua bonum est, quatenus aliquod tuæ immensæ bonitatis habet participium. Inde enim habent creata quòd participatione bona sunt, quoniam à te procedunt, qui substantialiter bonus es & ipsa perfecta bonitas. Quemadmodum sanctus Moyses indicat, dicens: Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erāt valde bona. Et alibi: Dei perfecta sunt opera. Sic & Paulus dicit: Omnis creatura Dei bona est. Et alibi: Nihil per se immundum est. Ideo videlicet illa quæ feceras erant valde bona, idem omnis creatura bona & nihil immundum, quia à te facta sunt, qui es totus bonus & perfecta bonitas, totus mundus & ipsa perfectissima munditia. Non enim potest crea-

Mat. 19

Mar. 10

Luc. 18

Genes. 1

Deut. 32

I. Tim. 4

Rom. 14

tor

tor totus bonus, aliud quàm bonam creaturam facere: neq; factor totus mundus, nisi mundum opus perficere.

✠ Quemadmodum diuina bonitas in sui super omnia diffusionem maximè clarificetur.

IN hoc autem clarificatur mirū in modum tua ista perfectissima bonitas, quòd non se intra se continet, sed foras se effundit in omnia creata. Nulla siquidem creatura exers est bonitatis tuæ. Quam rem pulchrè sapiens exprimit, differentiam ponēs inter communicationem bonitatis humanæ ex parte vna, & communicationem diuinæ bonitatis ex parte altera. Sic enim ait: Misericordia hominis circa proximum suum: misericordia autem Domini, super omnem carnem. id est super omnes homines, & super omnem creaturam. Cui rectè consonat quod pluribus in locis Psalmista cum gaudio commemorat, dicens: Misericordia Domini plena est terra. Misericordia tua Domine plena est terra. Et quod ait in Euangelio Dominus IESVS, te patrem cœlestem benefacere cōmuniter bonis & malis, gratis atq; ingratīs: solem oriri faciendo super bonos & malos, & pluiam dando super gratos atq; ingratos. Per hanc tuam bonitatem, quomodo omnia in principio creata sunt, sic modo conservari,

Eccles. 18

Eccles. 18

Psal. 32

Psal. 113

Mat. 5

701.10.1

d 2

sustentari, gubernari, dirigi & manuteneri eadem debet, & in eo, quod tum à te acciperunt, esse sustentari. Quemadmodum enim nulla res ad esse suū perducī potest, nisi per bonitatem tuam: sic neq; in suo esse vlla creatura sine illa valet sustentari. Subtracta nāq; creaturis vel ad momentum vnum benigna manu tua, mox omnia collaberentur in nihilum, & in se subito cōtabescerēt, euanescerent, ac quasi nihilum deficerent. Quam necessariam mantentionē vel sustentationem.

Hebr. 1 Paulus Apostolus insinuat, dicens, omnia te portare & sustentare verbo virtutis tue. Eandem quoq; mantentionem rerū subtiliter **Psal. 138** Psal. 138 indicauit, cū tibi cōsisteretur, dicens: Tu formasti me, & posuisti super me manum tuam. Formasti me, inquit, vt ad esse perduceres: super verò formatū posuisti manum tuā, vt me in meo esse manuteneas. Peculiari quoq; ratione tuā istā bonitatem erga animalia atq; viuētia omnia nutrimento indigentia demonstras, singulis congrua prouidens alimēta, quibus in suo quodq; esse conseruetur. Id quod pulchrè Dauid Propheta

Psal. 144 cecinit, dicens: Oculi omnīū in te sperāt Domine, & tu das illis escā in tempore opportuno. Aperis tu manū tuam, & imple omnem animal benedictione. Et alibi: Omnia à te expectant, vt des illis escā in tempore. Dan-

te

te te illis, colligent, aperiente te manū tuam, omnia implebuntur bonitate. Auertēte autem te faciē tuam, turbabuntur: auferes spiritum eorū & deficiēt, & in puluerem suum reuertentur. Quid tibi multa, Deus altissimi, cōmemorare tentamus? quid coram te vāie multa prosequimur? Impossibile nāq; est, quantumuis laborauerimus, vt dignum aliquid tua maiestate dicamus aut cogitemus, vt tuam eternitatem, tuam omnipotentiam, tuam omniscientiam, tuam perfectam bonitatem pro dignitate comprehendere aut explicare valeamus: doce nos tu ipse, potentissime, sapiētissime, optime Deus, ita te in omni tua perfectione venerari, colere, adorare & honorare, vt tandem in te perfecta satietate digni inueniamur letari, in secula seculorum. Amen.

CONTEMPLATIO IIII. de Laude DEI in se & in omnibus creaturis, & quomodo dignē satis non possit laudari.

BONVM viuicū, summum, primum & perfectissimū, omnipotēs & æterne Deus, postulat hoc & exigit infinita tua perfectio, qua in immensum superexcedis omnia, vt ab omni creatura in perpetuū laudēris, exaltēris, magnificēris, benedicaris, & glorificēris in secula. Pe-

culiariter verò & præcellentiori modo à rationalibus creaturis tuis, intellectu & voluntate libera pollentibus: quibus duabus nobisissimis viribus, te tuasque perfectiones agnoscere, & agnitu te in agnitis perfectionibus valent collaudare. Ad quod sanè debita laudationis officium, multa nos sollicitudine

Psal. 32 Propheta sanctus admonet, dicens: Exultate iusti in Domino, rectos decet collaudatio. Constitimini Domino in cythara, in psalterio decem chordarum psallite illi. Cantate ei canticum nouum, bene psallite ei in vociferatione. Et alibi: Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus, Deo nostro sit iucunda decoraque laudatio. Ac rursum: Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo Altissime. Efficacissime verò nos exhortatur *Psal.*

146 ratio. Et alibi: Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus, Deo nostro sit iucunda decoraque laudatio. Ac rursum: Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo Altissime. Efficacissime verò nos exhortatur *Psal.*

91 mo 112. ita canens: Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini. Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc & usque in seculum. A solis ortu usque ad occasum, laudabile nomen Domini. Causam verò tantæ laudis subiungit, dicens: Excelsus super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria eius. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cælo & in terra? Et merito quidem nomen tuum ab ortu solis usque ad occasum debet esse laudabile: quoniam secundum nomen tuum, sic

Psal. 112
Psal. 46

& laus tua in fines terræ. Cum itaque nomen tuum (Malachia attestante) ab ortu solis usque ad occasum sit magnum in gentibus, merito proinde ubique & semper erit laudabile sicut ubique & semper magnum est.

¶ Quod hominibus in quaerendo Deum multa difficultas oritur ex carne.

HINC nos super terram hic in tenebris agentes rationales creaturæ, ô Deus altissime, ad te gestimus accedere, tibi que mente & intellectu appropinquare: ut de tua celsitudine vel paululum quid cognoscere, & debita laudis ut minimū portiunculā aliquā valeamus persolvere. Verum in hoc conatu, heu, miseris nobis obstitit, & impedimētum non minimū prestat, misera ista quam circūferimus male corruptioni subdita caro. Corpus hoc crassum, graue, obscurū & ignobile, quo circumamicti sumus, animam aggrauat, iuxta quod apud Sapientē dicitur: Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Bonum est quidem spiritus desiderium, ut sursum ad te cōscendamus, illic quæ in consideratione plenissime perfectionis tuæ contemlemur & oblectemur. Sed huic studio, pertinaciter & molestē nimium obstitit praua sensualitas, quæ ad malū for-

tis & facilis, in bonum autem inualida, spiritum ad bona tendentem demoratur & retrahit, ne quod velit, commodè pro voto perficiat. Sic enim dixit & vs filius tuus, quoniā Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Et sanctus tuus Apostolus dixit, carnem concupiscere aduersus spiritum, & spiritum aduersus carnem, & hæc duo inuicem sibi aduersari: unde fit, vt non quæcunque velit homo faciat. Quapropter clamare cogimur ad eum qui nobis est fortior, ad te potentissimū & fortissimū Dominum Deum nostrum, vt nostræ infirmitati succurre, nostram imbecillitatē adiuuare tua pietas dignetur: vt te adiuuante, ad te vel tenuiter ex parte aliqua cognoscendum, atque, vt decens est, vtcunque laudandum, valeamus peruenire, quo sine te non confidimus posse peringere. Et quoniam nemo ad te potest peruenire, nisi à te ad te pertractus fuerit, clamare compellimur iuxta vocem amantis sponsæ in Canticis: Trahe nos post te, vt curramus in odorem vnguentorum tuorum. Neque enim vlla nobis est spes, per debitam cognitionem & laudem congruam appropinquandi tuæ celsitudini, nisi tuæ misericordiæ tractu eò nos tu pertrahas, quò per nos ipsos peruenire non possumus.

Quod

Quòd corporeis sensibus Deus comprehendendi non valer.

Vbi verò te Deus altissime quæret nostra cecitas? vbi te bonum summū & perfectissimum poterit inuenire nostra obsecritas? Omnino enim te quærere volumus & inuenire desideramus, quoniā ita dignum & iustum est, cum amante spōsa te quærere, neque desistere, donec inuenerimus eum quem diligit animā nostra. Vbi ergo te quærimus Deus altissime, bonum primum & vnicum, vbi te reperire poterimus? Quo-
cunque aspexero, nusquā te habeo obuium, quoquo uersum aciem inflexero, nusquam tu mihi conspiciendus occurris. Cælos quidem video, opera digitorum tuorum, solem quoque, & Lunā & stellas quæ tu fundasti conspicio: te autem cælorum habitatorem & si derum platen, corporeis oculis nequeo con-
tueri. Tu enim Domine Deus meus, in tua substantia inuisibilis es: quemadmodum initio sui Euangelij scribit dilectus Filius tui discipulus: Deum nemo vidit vnquā. Et Paulus eiusdē electus Apostolus testatur, luceni te habitare inaccessibilem, quem nemo hominum viderit, sed nec videre possit. Neque id sanè mirum: quandoquidem (vt enarrauit nobis ipse vnigenitus, qui est in sinu tuo, ac proinde tuam naturā optime nouit) spi-

Psal. 3

10. 1. 1

1. Tim. 6

10. 1. 1

d s

CONTEMPLATIO IIII.

ritus es tu, propter quod etiam in spiritibus
adorari. Spiritus verò (vt idem ipse ait) car-
nem & ossa non habet, quibus videri aut pal-
pantur, aut vllò sensu percipi possit. Postea igitur
quàm nos oculi destituunt isti corporei,
neque ad tuam vsque celsitudinem queunt
perducere, volumus ad interiora conuersi
tentare, si fortè internè latantis intellectus
limpiditas te nobis queat alicubi demonstra-
re: quoniam ad hoc peculiariter nobis homi-
nibus præ cæteris corporeis creaturis nobi-
lem vim illam datam cognoscimus, vt per
eā & te & tuas perfectiones agnoscere, agni-
tumq; laudare sufficiamus.

Quòd neque intellectu possit homo
Deum pro dignitate cognoscere.

¶ Sed etiam hic tu Domine excelsus es val-
de, & longè nimium eleuatus supra cap-
tum obscuri intellectus nostri. Claritas in-
comprehensibilis lucis tue, nimium fortis
est, & malè contempterata nostris imbecilli-
bus oculis. Quemadmodum enim noctua
fulgidum solis lumen, propter visus debili-
tatem, ferre nequit, & hominis visus in di-
rectum solis radium nequit intendere, quo-
niam excellit luminis claritas: ita non potest
hebes, obtusum & obscurum humanum in-
genium, cui immensi luminis fulgorem su-
stinere. Et quomodo ijs qui supra vim ocu-
lorum

lorum in solis rotam eos conantur defige-
re, accidere solet, vt radiorum fulgore ni-
mio vel cæci vel debiles visu reddantur: sic
& nobis periculum est, ne si audacius te aut
tua perquirere tentauerimus, à maiestate lu-
minis reuerberati, in cordis incidamus cæ-
citatem. Iuxta id quod scriptum est: Persecu-
tator maiestatis opprimetur à gloria. Quid
verò mirum, si non te valet humanum satis
agnoscere ingenium? Ecce qui seruiunt ti-
bi sancti angeli tui, creature nobis dignita-
te naturæ longè nobiliores, in super & gra-
tiæ tuæ munere semper pleni, qui in con-
spectu diuinitatis tuæ assunt omni tempo-
re, nocte ac die sine fatione canentes, at-
que dicentes: Sanctus, sanctus, sanctus Do-
minus Deus exercituum: Plena est omnis
terra gloria eius, ipsi te nequeunt plene co-
gnoscere, & tuam perfectissimam sublimi-
tatem penitus non valent comprehendere.
Quanto minus nos terrigenæ filij Adæ (iux-
ta verbum sancti Iob) domos inhabitantes
luteas, id est, qui de limo terræ formati su-
mus, vnde & pascimur, & quo tandem redi-
turi sumus: nos (inquam) obscura & crassa
carnis huius nube obuolutum habentes in-
tellectum, quomodo te sufficienter cogno-
scere confidamus: quomodo pro dignitate
te laudare speremus?

Quòd

Quod laudari velir ab homine
Deus, quodq; laudem à no-
bis serio exigit.

ATTAMEN laudem è nobis tu Deus al-
tissime districte exigis & serio postu-
las, eamq; ipsam qualemcumq; laudem quam
tibi forte depromere valet humani hebetu-
do ingenij, admodum habes acceptam & fa-
cis plurimi. Id quod nobis apertissime per
Psalmistam indicas, dicēs: Sacrificium laudis
honorificabit me, & illic iter quo ostendam
illi salutare meum. Et iterum: Immola Deo
sacrificiū laudis, & redde altissimo vota tua.
Et inuoca me in die tribulationis: etiam te,
& honorificabis me. Et alibi idem tuus Pro-
pheta cōfītetur, corporalia holocaustomata
nō esse tibi per se accepta, sed verum tibi sa-
crificium & serio placitū esse, in corde con-
trito & humiliato spiritu confessionem tibi
& laudem persolvente. Id ipsum & Paulus
Apostolus nos monuit, docens nos debere
tibi semper offerre hostias laudis, quas ipse
fructum labiorū appellat consentientium no-
mini eius. Propheta verò etiam vitulos la-
biorū nominat, eo quod labijs prolata laus
quibusuis vitulis aut alijs id genus corpora-
libus oblationibus sit tibi per se acceptior.
Monet item & alijs cōpluribus in locis, nos
tibi cantare in cordibus nostris, & in ore
psal

Psal. 49

Ibidem.

Psal. 50

Heb. 13

Osee. 14

Ephes. 5

psallere, semper in tua gratia gaudentes &
exultantes gaudio sancto. Deniq; hoc ipsum *Colos. 3*
omnis pagina sacra clamat, ad laudem vbiq;
& gratiarum actionem creaturam rationa-
lem inuitans.

Quemadmodum creaturæ irra-
tionales Deum laudant, atq; ad
idem inuitant hominem.

RVR SVM verò ex parte altera, etiā irra-
tionalis omnis creatura ad te laudan-
dum nos commonefacit, excitat, trahit, imò
cogit & modo quodam cōpellit. Quæ cum
neq; ratione neq; intellectum habeat, quo te
valeat cognoscere, semper tamē absq; cessa-
tione te laudat & benedicit creatorē suum,
iuxta modum & rationē naturæ suæ, inuiola-
bili lege obseruās legē quam constituisti ei,
verbo tuo obediens, & ad finē cui est à te de-
stinata infatigabili conatu cōtendēs. Et pri-
mum quidem, amplissima illa cōlestia cor-
pora te laudant & benediciūt, in ordinatissi-
mo illo & maxime regulari cursu suo, quem
iuxta definitionem tuam & regulam eis à te
constitutā in principio, etiamnum exactissi-
mè obseruant, nocte & die cursu infatigabi-
li ocysimè circumambulantia, aut potius
circumuolantia terram, faciētia diem & no-
ctem, hyemem & æstatē, sementē & messē
cunctis diebus, iuxta legē quam statuisti eis
à prin

Gene. 3

à principio. Perstiterunt corpora illa per secula plurima, annos penè septies mille, eandem tamen penitus in cursu suo regulam, eundem modum, eundem ordinem, eandem celeritatem, eandem infatigabilitatem, eandem infallibilitatem seuans, vt ab initio. Quorum rerum consideratione permotus Dauid, meritò in vocè prorupit laudis tuæ, dicens: Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum.

Psalm. 18

✠ Quemadmodum in sole magnifice
laudetur Deus, vt in præcellentis
virtutis machina.

PECULIARI verò laude in cœlorum medio te celebrat solis illud gloriosum iubar, inclyta illa tanti luminis machina, planetarum omnium ipse splendidiſſimus maximèq; decorus: què tanquam regem ac principem constituit in cœlorum medio, & fontem luminis esse voluisti, vt tui in se gestaret & nostris oculis repræſentaret, Deus splendidiſſime, pulchram iucundamq; similitudinem. Quemquidem solem (vt in principio Geneseos scribitur) fecisti vt præſſet diei: quomodo & Psalmista ait, solem te fecisse in diei potestatem siue dominium. Cuius tanta est decoris pulchritudo, tanta virtutis effiacia, vt suo aspectu cœlos lætificet, flagrantē suos radios longè lateq; diffundens, & in

Genes. 1

Psalm. 135

cis

eis collustrans omnia: terram verò non lætificet solum, sed & viuificet, suo aduentu & viciniore respectu eam faciens germinare omnigenos fructus suos, velut alter quidam Deus, cui conueniat mortificare & viuificare, percutere & sanare. Suo namq; abſeſſu, quasi mortificat, cõtristat & vulnerat: accessu verò, viuificat, lætificat, sanat, ac viribus reparat, quæ collapsa fuerant eius absentia. Qui & in hoc mirifice te laudat, quòd per dies singulos mundo oriens in altissimis, tanquam sponsus de thalamo suo procedens, Eccles. 26 terram deinde tanquam gigas fortissimus intra vigintiquatuor horarum spatium percurrit celerrimè, tam breui temporis spatio tam latissimum iter sine fatigatione absoluens. Quod miraculum cum oblectatione consideras Propheta tuus, ita de eo ad tuam laudem cecinit: Ipse (inquiens) sol tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exultauit vt gigas ad currendam viam. A summo cœlo egressio eius, & occurſus eius siue reuersio vsq; ad summum eius: nec est qui se abscondat à calore eius.

Deut. 32

Psalm. 13

✠ Quemadmodum laudetur Deus
in luna ac stellis.

LAUDAT te post hunc pallida & candida luna, quam posuisti noctis dominā: quæ in sua admirabili mutabilitate, modo plena, modo

Genes. 1

Psalm. 138

modo

modo semiplena, nunc (quod ad nostrum
attinet visum) priuata lumine, nunc ex parte
hac, nunc ex parte illa, iuxta diuersum solis
respectum, lumen recipies, suas istas vicissi-
tudines per singulas mensium reuolutiones
ordinatissime obseruat: in sua hac mutabili-
tate solo tuo verbo tam stabilis, vt decursus
sui tramite nihil à principio hæcenus muta-
uerit. Simul te laudant stellæ omnes, & quas
in orbibus inferioribus collocasti erraticas,
vagam illis motum præbens, terræ vicino-
res numeroq; pauculas: & quas in summo
firmamento fixas collocasti, magnitudine
præcellentes, multitudinēq; innumerabiles.
Quæ omnes velut solis gloriæ deferentes,
per diē cum suo lumine latent, dum ille ter-
ris apparet. Per noctem verò, vbi ille absees-
serit, suam candorem terris effundunt. Has
autē in tanto creasti numero, vt nemo homi-
num eas omnes dinumerare sufficiat: quent-
admodum ipse tu indicasti, loquēs ad Abra-
ham seruum tuum, ac dicens: Suscipe cælum,
& numera stellas, si potes: tali videlicet for-
ma loquēdi indicare volens, nulli hominum
id esse possibile, vt earum comprehendat nu-
merum. Tibi verò soli earum est cognitus
numerus, & singularum perspecta natura:
quemadmodum de te perhibet testimoniū
Psal. 146 Propheta tuus, dicens: Qui numerat multi-
tudinē

Gene. 15

Psal. 146

tudinē stellarum, & omnibus eis nomina
vocat: id est, singulas sigillatim nouit, quem-
admodum ea quæ proprijs suis nominibus
nortunt homines designare, sigillatim habet
cognita. Omnes verò te factorem suum col-
laudant, de summo firmamenti in quo eas
collocasti, luminis sui claritate terrā perfun-
dentes, virtutisq; efficacia mirabili mirabilia
in infimis istis iuxta inditam sibi à te virtutē,
operantes.

Quomodo laudetur DEVS in qua-
tuor elementis, & in ijs quæ ge-
nerantur in eis.

LAUDANT te quæ sub his sunt elementa,
cum omnibus quæ generantur ex eis,
ignis, aër, aqua & terra, & quæcunq; generan-
tur aut continentur in eis. Laudant te quæ ge-
nerantur in supernis regionibus, nempe igniū
territimēta, grando, nix, pluuia, ros, pruina,
tonitrua, coruscationes, & fulgura, quibus
terrorē tuum desuper ostentas mortalibus.
Venti quoq; & spiritus tempestatum quos
(iuxta Psalmi vocem) tu producis de thesau-
ris tuis. Quæ omnia (eodem attestare) faciūt
verbum tuum, dum nullam habent perpetuē
subsistentiæ stabilitatē, sed tuo verbo subito
vel exurgunt vel cadunt, latent aut prodeūt,
pro imperio iussuonis tuæ, & iuxta virtutem
dominantū constellationum, quam consti-

Psal. 134

Psal. 142

Psal. 142

tuisi in eis. Laudant item te, viuentes aquarū
venæ & scaturigines, fontes atque putei tui,
qui de occulto & inexhausto thesauro diui-
tiarum tuarū, per secula plurima aquas lim-
pidissimas ebulliunt, fluminibus insuper vel
magnis vel paruis sua indeficienti scaturigi-
ne fluxus incessabilis præbent originem, ad
irrigationem terrarū, & multimodam commo-
ditatem mortalium, quibus nō est sine aquis
commodum degere vitam. Laudant te con-
gregaciones illæ aquarum, quas velut in vtre
congregasti, appellasti; maria, mare illud
magnum & spatiosum, vbi sunt natatilia quo-
rum non est numerus. Animalia omnigena,
pusilla cum magnis, in multitudine plurima,
in quo & à principio creasti cete grandia, in-
gētis magnitudinis, quibus omnibus tu vnus
nutrimentum præbes. Tanta ecce diligentia
obseruat mare præceptum illud, quod ei de-
disti in principio, cum die quinto diceret:

Psalm. 32

Genes. 1

Psalm. 103

Genes. 1 Producāt aquæ reptile animæ viuentis. Tam
efficaciter etiamnum operatur in eis virtus
benedictionis tuæ, qua benedixisti illis die
Genes. 1 eadem, dicens: Crescite & multiplicamini; &
complete aquas maris.

Quemadmodum aues modo pe-
culiari laudant DEVM.

LAUDANT te cum his etiā aues volitan-
tes in aëre, quas tu in principio simula-
cum

cum piscibus ex aquis iussisti procedere, lo-
cum tamen longe diuersum obtinere, cum
diceret die vna: Producant aquæ reptile ani-
mæ viuentis, & volatile super terram sub fir-
mamento cœli, quibus simul quoq; benedi-
xisti, ad priorem piscium benedictionē adij-
ciens: Et aues multiplicentur super terram.
Cui sanè multiplicationis suæ præcepto, sta-
tutis anni temporibus, tanta solitudine,
tanta sedulitate, tam admirabili industria,
obedire ac satisfacere satagūt, cuncta quæ ad
illud vel ante vel post generationē sunt ne-
cessaria ita sollicitè curantes & tam suo tem-
pore providentes, vt meritò nos nostri pu-
deat, quoties hanc in eis tam vigilem indu-
striam, tam infatigabilem sollicitudinem, at-
tentius perpendimas. Quæ insuper magnum
nobis miraculum ingerunt & tuæ gloriæ lau-
dem manifestant, dum corpus suum graue
& ad terram naturaliter suo pondere ten-
dens, leui alarum agitati euehunt in aeris
altitudinem, virtute occulta & admirabili
quam homo nec imitari nec comprehende-
re sufficiat. Nouissimè & peculiarem quen-
dam vocis concentum habent pleræq; auicu-
le: quæ cum corpore sint perexiguæ, sua-
uissimam tamē suis rostrulis melodiam can-
tillantes efficiunt, quam non possit ars hu-
mana tota sua industria & musicis omnibus

CONTEMPLATIO IIII.

instrumentis satis exprimere, neq; melodia
potiori vincere. Quia in re, tibi plus omni-
bus & super omnia laudabili, magnificant
laudem cantunt.

Quemadmodum terra cum omni-
bus quæ progignuntur ex
ea, DEO laudem
soluant.

LAUDAT te magnus ille terræ globus,
qui in suo pondere, elementorum o-
mnium infimum atque grauiſſimum, super
mobiles aquas maris sic iacet immobilis, vt
neq; subsidere aliquādo, neque mutare pos-
sit, neq; vllō pacto locum mutare: solo tuæ
iussione imperio statum illum immobilem
obtinens, quoniam sic voluisti eam esse im-
mobilem. Sic enim Psalmista testatur, dicēs:

Psal. 103 Qui fundasti terram super stabilitatē suam,
non inclinabitur in seculum seculi. Et alibi:

Psal. 135 Qui firmavit terram super aquas. Ac rur-
Psal. 23 sum: Ipse super maria fundauit orbem ter-
rarum, & super flumina præparauit eum.

Laudant te cum terra cuncta germina quæ
progignuntur ex ea, de admirabili illa fecun-
ditate virtutis tuæ quam ei indidisti ab ini-
tio, cum die tertio post eam ab aquis denuda-
tam, dicerēs: Germinet terra herbam vi-
rentem, & facientem semen, & lignum po-
miferum faciens fructum iuxta genus suum,

cuius

DE LAUDE DEL. 45

cuius semen in semetipſo sit super terram.
Ita videmus etiam hodie terram omni-
nos fructus suos producere, & cuncta ex ea
prodire terrena scientia, quæ ad esum ho-
minum vel bestiarum conueniunt. Neque
solū ea quæ simpliciter viuentium sunt ſi-
stentationi necessaria, verumetiam quæ ad
lætificandum & exhilarandum humana cor-
da proficiunt, castaq; voluptati deseruiunt,
abundē ex ea procedere, & ministrari mor-
talibus. Quæ de re contemplans mirabilia
tua Propheta tuus, cecinit, dicens: Qui pro. *Psal. 103*
ducis fœnum iumentis, & herbam seruituti
hominum. Vt educas panem de terra, & vi-
num lætificet cor hominis. Vt exhilaret fa-
ciem in oleo, & panis cor hominis cōſurmet.
Laudāt te virentes & odoriferæ herbæ, qua-
rum plurimis præter suauem odorem, etiam
virtutes magnas contulisti, ad hominum fa-
militatem. Arbores quoq; fructiferæ in orna-
tu frondium suarum, florum decore, ac ſapo-
re fructuū, quibus omnibus mirabiliter ho-
minū corda gemina comoditate oblectas
ſimul ac paſcis. Laudant te iumenta & bestię
omnes, quæ progignuntur è terra, ſue gra-
dientia pedibus, ſue alio quouis modo re-
pentia aut ſerpentia super terrā, vsq; ad ver-
miculos minutissimos, quos contrectatione
& distensione mirabili cernimus, ad progre-

46 CONTEMPLATIO IIII.

diendum, sine pedibus se ferre quò voluerint. Quid multa? Omne quod est, siue in cœlo, siue in terra, siue in mari, in suæ naturæ perfectione (quam tibi acceptam refert) quasi vociferatur & clamitat: Laus Deo in altissimis, qui nos in potentia, sapientia & bonitate sua creauit, sustentat, pascit, atque gubernat. Quam rem dilectus discipulus pulchrè nobis in sacra sua Apocalypsi depinxit, dicens: Et omnem creaturam quæ in cœlo est, & quæ super terram, & subtus terram, & mare & quæ in eo sunt, omnes audiui dicentes sedeti in throno, & agno: Benedictio, & honor, & gloria & potestas, in secula seculorum. Amen.

Quòd homo creatura rationalis præ cæteris omnibus debeat laudare deum, laudemq; debitam plenè persolvere nequeat.

Hoc itaq; pacto cum te, Deus altissime, certatim omnis laudet creatura irrationalis, quæ neq; intellectum habet quo te possit cognoscere, neq; voluntatè qua te valeat diligere: dignū proculdubio & iustū est, vt nos creaturæ rationales præ cæteris omnibus corporalibus creaturis peculiariter tuā in nobis similitudinem, & beatæ Trinitatis imaginem gestantes, qui intellectum & vo-

luntat

DE LA VIDA DEL 47

luntatè liberam singulari priuilegio accepimus, quorū altero te tuasq; perfectiones & opera cognoscere, altero verò agnitiū diligere valemus, vt nos (inquam) tantis à te super cætera omnia beneficijs donati, iuxta modū nostræ sublimioris naturæ, te peculiariter laudemus & magnificemus. Docent enim nos ea quæ infra nos sunt irrationalia corpora, quātum sit nostrum erga te debitum. Tanto quippe tuæ bonitati amplius sumus debitores, quanto nos secūdum rationalem animam præ cæteris altius euectos cōspicimus. Quanto enim potiora sunt ea quibus nos affecisti, dona & beneficia, tanto est maius debitum, quo nos tibi obstringimur. Quod utiq; tantum esse agnoscimus & ingenuè confitemur, vt impossibile sit nobis, vel extremo conatu ad plenum tibi persolvere. Imò & si à mane summo vsque ad vesperam vigiles persteterimus, neque cibum manducantes, neq; potum gustantes, neque operis externi aliquid agētes, insuper & noctes totas in tuis laudibus ducamus insomnes, nullam omnino à tuis laudibus habentes requiem (quomodo in sacra Apocalypsi de quatuor illis animalibus in conspectu throni legimus, quòd requiē non habebant nocte ac die, sine cessatione clamantia. Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus deus noster omnipotens) ne sic

Apoc. 4

c 4

quid tibi satisfacere vel ex parte aliqua poterimus, neq. pro dignitate tua laus ista sufficiet. Qua de re pulchrè nos sacra tua scriptura **Eccles. 43** admonet, dicens: Terribilis Dominus & magnus vehementer, & mirabilis potentia ipsius. Glorificantes Dominum quantumcunq. potueritis, superualebit adhuc, & mirabilis magnificentia eius. Benedicentes dominum exaltate illum, quantum potestis: maior est enim omni laude. Exaltates eum, replemini virtute. Ne laboretis, non enim comprehenderis. Quis videbit eum, & enarrabit, & quis magnificabit eum sicut est ab initio? **22** Quemadmodum Deum inuocare debeat homo, ut dignè eum possit laudare.

ITaq. Deus altissime, cum tu à nobis laudem exigas, nos verò dignum nihil ex nobis tibi possimus reddere, egestate atque inopia pressi, ad tuam ditissimam misericordiam necesse habemus confugere, & cum Propheta sancto cogimur exclamare, di-
Psal. 50 centes: Domine labia nostra aperies, & ora nostra annuntiabunt laudem tuam. Nos
Roma. 5 enim, præter quod in cæcitate peccati originalis (quo in vno Adam omnes peccauimus & perieramus) concepti & nati sumus,
Psal. 50 iuxta illud eiusdem Psalmistæ: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis

ris, concepit me mater mea, etiam innumeris peccatis quæ deinde per prauæ voluntatis consensum ipsi propria commisimus, ita sordè nos contaminauimus, siq. in cœlum & coram te peccauimus, vt non sumus digni vel oculis ad te leuare, vel ad tuam laudem sordida aperire labia. Scimus enim, quod in ore peccatoris quales nos esse ingenuè confitemur, non sit speciosa laudatio. Nam & cum peccatore te exposulare legimus, dicentem: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Rectos verò, quales nos non esse dolemus & ingemiscimus, ipsos deest ipsisq. est decora laudatio, vt sacer tuus canit Psalmographus. Nos ecce labia nostra ipsi nobis conclusimus, dum cordis ianuam vitiorum prauis desiderijs aperuimus. Tu verò is es, qui conclusa hæc labia solus aperire potes, vt resonare queant soluta ora laudem speciosam & gratam tibi. Illumina tu Domine oculos nostros, peccatorum tenebris excecatos, mentes obtenebratas tuæ diuinæ lucis radio visita & collustra, vt te vel ex parte aliqua, quantum nobis ad telaudandum satis fuerit, cognoscere valeamus. Cor mundum crea in nobis, munde Deus, & spiritum rectum, spirituum pater rectissime, innoua in nostris visceribus. Vitam

Luc. 15

Eccles. 15

Psal. 49

Psal. 32

Psal. 50

bonam & conuersationem sanctam da nobis, vt tam in vita quam in morte tua gloria in nobis clarificetur. Da nobis, misericordiarum pater, mentem bonam & intentionem rectam in cunctis operibus nostris, vt siue dormientes, siue vigilantes, siue comedentes, siue bibentes, siue aliud quidlibet agentes, omnia semper opera nostra ad tuam laudem & gloriam faciamus, iuxta sancti tui Apostoli monita, quibus nos instruxit, dicens: Omne quodcumq; facitis, in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo & Patri, per ipsum. Et iterum: Siue comeditis, siue bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Da nobis Domine oculum illum bonum, quem Math. 6 nos docuisti esse lucernam totius corporis, vnde totum fiat corpus lucidum. Pectus quoq; da nobis sic tui amoris igne exarsuans, sic tuis sanctis desiderijs calefescens, vt egredientes & ingredientes, quiescentes aut operantes, semper ad te sursum eleuata corda Psalm. 33 gestemus, ubiq; nobis se offerat tui dulcis memoria: vt cum propheta sancto in omni tempore & in omni loco dominationis tue benedicat tibi anima nostra: sicut iugiter in tuis nunc occupemur laudibus, vt post vite huius transitum constitui mereamur

tuz

tue maiestatis laudatores æterni. Respice insuper misericordissime pater, super omnes incredulas & barbaras nationes, super gentes & regna quæ tuum nomen non agnouerunt, quæ veritatem Dei commutantes in mendacium, pro te creatore colunt creaturam tuam, adorantes Solem, Lunam, stellas, dracones, serpentes, vita defunctos homines, demones, aut idola vana, relicto te vno omnium creatore Deo viuo & vero, qui es benedictus in secula. Illumina Domine exæcatas hominum mentes. Congregator dispersionum Israelis congrega ex omnibus terræ finibus quos elegisti tibi, in rectam fidem, qua te vt oportet agnoscant in firmam spem, qua tibi innitantur securi in ardentem synceramq; charitatem, qua tibi perfecte indiulseq; adhæreant. Tu enim es Deus solus, & præter te non est alius. Tibi quoq; seruire debent omnia regna mundi, & omnes nationes populorum, quas creasti, non idolis, non demonibus, quæ non laborauerunt in illis. Destrue proinde & subuertere regnum diaboli, quod nunc multo cordis dolore cernimus præualere, & regnum tuum fac aduenire ac dilatariper orbem. Ita te in lætitia, Deus optime, vno ore & vno corde benedicemus, nunc & in æternum. Amen.

CON

42 CONTEMPLATIO V.

CONTEMPLATIO VI. de sacrosancta & super
benedicta Trinitate, deq; tribus personis sigilla-
tim. Patre; Filio, & Spiritu sancto.

L V X eterna, Lux beatissima,
lux splendidissima, totū mun-
dum à summo cœlorū ad ima
vsq; terrarum perlustrās & il-
luminās, cœlosq; & terras ma-
iestate gloriæ tuæ adimplens, nos pauperes,
cæci, & omnimodis miseri homunculi, hic
super terram vermiculorum instar reptan-
tes, nequaquam comprehendere valemus ad-
mirabile illud & incomprehensibile Trini-
tatis sacramentum: quomodo nimirum &
vnus sis nobis DEVS, vnus Dominus, vna
essentia, vna vita, vnumq; bonum: & ta-
men personæ sint plures abinuicem distin-
ctæ, nempe Pater, & Filius, & Spiritus san-
ctus. Excedit hoc planè tenuis ingenij no-
stri captum, tres esse personas vnus essen-
tiæ, imò quæ vna sint & penitus eadem es-
sentia: tres personæ, vnus DEVS: vnus (in
quam) DEVS, non tres dii: vnus Domi-
nus, non tres Domini: vna vita, non tres vi-
tæ: vnum bonum, non bona tria. Nam in
creaturis quocunque mentis aciem verti-
mus, nusquam tale quid inuenire valemus,
vbi tres vnum iudicentur, aut vnum tria. Si
enim vnum est, quod video, quomodo ergo
est plu

DE SANCTA TRINITATE.

43

est plura? & si quæ video, plura sunt, quo-
modo erunt vnus? Nobis itaque tale nihil
in omni creatura considerare valētibus, pos-
sibile non est comprehendere stupendum
istud Trinitatis & vnitatis mysterium: Trini-
tatis (inquam) personalis, & vnitatis essen-
tialis. Quamquam autem sensu carnis id com-
prehendere non sufficimus, neque rationis
etiā naturalis acumine penetrare: captiua
tes tamē intellectum nostrum in obsequium
fidei, de toto corde credimus pariter & con-
fitemur, te DEVM verē vnum, & verē tri-
num: vnum perfectissimè secundum essen-
tiam, & Trium verissimè secundum per-
sonas: vt nec ideo minus sis vnus, quia tri-
nus: nec ideo minus trius, quia vnus. Apud
te enim Trinitas nihil obest vnitati, neque
vicissim vnitatis officit Trinitati. Pater non
est Filius, neque Spiritus sanctus: Filius non
est Pater, neque Spiritus sanctus: sic & Spi-
ritus sanctus neque Pater est, neq; Filius. Non
enim vnus, sed tres sunt, Pater, Filius, & Spi-
ritus sanctus: quoniam non vna persona, sed
tres personæ sunt diuersæ, Pater à nullo pro-
cedens, Filius procedens à patre, Spiritus san-
ctus ab vtroq; & nō ab eo procedit vlla per-
sona. Et tamen hæ tres personæ vnum sunt,
vna substantia, vna essentia, & ita vnum, vt
nulla earum sit prior aut posterior, dignior
aut

aut ignobilior, maior aut minor, neq; in duratione, neq; in potetia, neq; in sapientia, neq; in vlla perfectione: sed totæ tres personæ coæternæ sibi sunt & coæquales, ita vt per omnia, & Trinitas in vnitatem, & vnitas in Trinitate æquali sit honore veneranda.

Quomodo in scripturis sanctæ Trinitatis insinuat mysterium.

Hoc admirabile & incomprehensibile inconcusibilis Trinitatis, in indiuidua vnitate sacramentum, Christus in suis magister noster, testis fidelis & verax, solidæq; veritatis irrefragabilis doctor, ore suo illo benedicto, in carne agens nobiscum, suos fideles edocuit, quando post gloriosam resurrectionem, antequam celos ascenderet, Apoc. 3 stolis suis præcipiens, dixit: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. In quo verbo, manifestissimè Trinitatem distinguit personarum, dum singulas distinctè nominat, dicens, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Vnitatem verò tacitè insinuat, cum numero singulari præmittit, dicens, in nomine, non autem in nominibus. Nam si plures deos indicare voluisset, dixisset vtiq; in nominibus Patris & Filij, & Spiritus sancti. Hoc ipsum mysteriū & in alijs plerisq; scripturarū locis, tam verbis tum figuris, nunc manifestius declaratur.

ratum, nunc insinuatum occultius, inuenimus. Sic enim in ipso statim sacrorum Bibliorum exordio, vbi creatio rerum describitur, pulchrè Trinitas tota exprimitur. Cùm enim ait Moyses: Dixit Deus, fiat, & factum est ita, signat, Patrem per verbū suum creasse & formasse omnia. Quod enim pater dicendo creat, tantundem est ac si dicamus, patrem per verbum creare. Spiritum verò non reticet, dum ait: Spiritus Domini ferebatur super aquas. Sic item in exordio humane conditionis, quando die sexto de limo terræ tibi visum fuit formare hominem, nouo loquutionis tuæ modo, in vnitate Trinitatē, & in Trinitate vnitatem indicasti, dicens, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrā. In eo enim quod plurali numero, faciamus, tibi placuit dicere, ac deinde, nostram imaginem (in quorum vtroque pluralitas est inclusa) Trinitatis sacramentum expressum credimus, quemadmodum in eo quod singulari numero dicitur, ad imaginem & similitudinem, essentia accipimus atq; substantia indiuisam vnitatem. Confirmat quoque vtriusque mysterij veritatem, quod enestigio prædictis subiungitur, dicens scriptura, imò in scriptura tuo loquere spiritu: Et creauit deus hominem ad imaginem suam, ad imaginē Dei creauit illū, masculum.

sculum & foeminam creauit eos. Vbi quod creauit, tertio ponitur, ad trium personarum nos mittit indaginem: quod autem singulari semper numero, Deus, & Dei, dicitur, & in eodem tantum numero, creauit, tertio replicatur, substantialis vnitatis postulat intelligentiam.

¶ Quomodo Trinitatis & vnitatis

mysterium in tribus viris

Abrahae apparentibus

inducitur.

Ad idem mysterium & illud pia mente
Lexipimus, quod de vltione Sodomo-
rum loquens idem spiritus, ait: Igitur Domi-
nus pluit super Sodomā & Gomorrhā sul-
phur & ignem à Domino de caelo. Vbi dum
Domini nomen replicatur, dicēdo, Domi-
nus à Domino, cū verbo singularis numeri
pluit, personarū videtur distinctio cum sub-
stantiali vnitatem tacite designari. Filius nan-
que à patre, vt non separatur secundū essen-
tiam, ita neq; secundū operationem: sed ope-
rationem habet à patre & communem cum
patre, sicut essentiam ab eo habet & cum eo
habet communem. Quod & ipse in Euange-
lio clara voce testatur, dicens. Nō potest Fi-
lius à se facere quicquam, nisi quod viderit
Patrem suum facientem. Quaecunque enim
ille fecerit, haec & Filius similiter facit. Pater

enim

enim diligit filium, & omnia demonstrat ei
quae ipse facit. Pulcherrima quoq; & aperta
visione etiam oculis humanis sacramentum
tuum patefecisti, in tribus illis viris Abrahae
apparentibus, atq; ad Sodomā vltionem per-
gentibus, de quibus tribus vt de vno, & de
vno vt tribus, scriptura loquitur: vt tres il-
los vnum, & vnum tres, insinuaret credenti-
bus. Sic enim hac de re in scriptura loquitur
spiritus: Apparuit Abrahae Dominus in cō-
ualle Mambre, sedenti in ostio tabernaculi
sui, in ipso seruire diei. Hic essentialis signa-
tur vnitatem. Adiūgit deinde scriptura: Cumq;
euenisset Abraham oculos, apparuerunt ei
tres viri, stantes prope eum. Hic in triū appa-
ritione virorum, trium innuitur fides perso-
narum. Sequitur: Quos cum vidisset Abra-
ham, ecurrit in occursum eorum de ostio
tabernaculi sui, & adorauit in terra, & dixit
Domine, si inueni gratiam in oculis tuis, ne
transfeas seruum tuum &c. Ecce tres vidit, &
vnum adorat, vnum confitetur Dominum.
Sic & in subsequentibus, scriptura sancta nūc
singulari numero loquitur, nūc plurali. Nūc
ait: qui dixerunt, nunc i qui dixit, aut, dixit
Dominus, Trium quoq; quasi vnus audi-
tur vox, dicens: Reuertens veniam ad te &c.
Et iterum iuxta conditum reuertat ad te.
Ac deinde: Num celare potero Abraham quae

f

CONTEMPLATIO V.

gesturus sum? Scio enim &c. Descendam & videbo &c. Sic promiscue huius loquutionis forma, dum nunc de vno vt de pluribus, nunc de pluribus vt de vno, Spiritus sanctus loquitur, Trinitatem in vnitatem, & vnitatem in Trinitate, nobis ponit ob oculos.

Quomodo apud Esaiam in Cantico Seraphim, item in Apocalypsi, & in Psalmis, Trinitatis innouitur sacramentum.

Isaia. 6

Hoc quoque mysterium, Seraphici illi spiritus, quos Esaias sedenti super solium in visione conspexit assistere, sancto prophetae, ac per illum nobis omnibus patefecerunt in illo nobili cantatissimoque trishagio, quo illi tibi canebant gloriam, clamantes alter ad alterum: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum: plena est omnis terra gloria eius. Quod enim ter sanctus replicat (vnde & trishagium, quasi *τρίς ἅγιος*, id est ter sanctus, vox illa laudis à patribus est appellata) Trinitatis mysterium insinuat. Quod deinde numero singulari semel tantum dicitur: Dominus Deus exercituum. & deinde: plena est omnis terra gloria eius. vnitatis substantialis aperit sacramentum. Simile canticum audiuit postmodum in spiritu dilectus ille discipulus, pro veritatis confessio-

ac

DE SANCTA TRINITATE.

59

ne agens in exilio, Ioannes Apostolus: qui Apoc. 4 in sacra sua Apocalypsi quatuor animalia in conspectu sedis se vidisse describit, nocte ac die non habentia requiem, atque dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Nec multum dissimile est, quod eodem tuo spiritu mirifice illustratus ille rex & Propheta cecinit, dicens: Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terrarum. In eo enim quod tertio replicatur Deus, ac deinde singulare relatiuum subiungitur, Trinitatis & vnitatis videtur insinuari mysterium. Sic & alibi idem Psalmista trium meminit personarum, cum ait: Verbo Domini celi firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum: vbi & Patris Domini, & Filij verbi, & Spiritus ab utroque procedentis, facit mentionem. Nam in eo quod simpliciter dicit, verbum Domini: spiritum verò non absolute Domini, sed oris Domini, hoc videtur occulta intelligentia insinuari, quod Filius solius sit Patris, & à patre solo procedens, Spiritus verò non solius sit patris, sed communiter patris & filij, utpote ab utroque procedens, & à patre procedens per filium: quem admodum status corporalis, de corde & ore & de corde per os egreditur.

f 2

CONTEMPLATIO VRO

Quomodo apud Daniele pulchra visio sit insinuatum Trinitatis mysterium.

ITERVM apud Daniele incunda visio Trinitatē legimus expressam, qua vir ille desideriorū antiquum dierū sedentem asperxit, vestimento candido admodum niuis, & capillis albisimis instar lanæ candidissimæ: à cuius facie, fluuius igneus ac rapidus egrediebatur: ad quem vsq; cum nubibus cœli quasi filius hominis veniebat, & vsq; ad antiquum dierū peruenit. In illo namq; antiquo dierum, tua persona, ô pater ingenite, iuxta hominum captum accommodè est designata. Apud homines enim, patres solent filios annis & duratione excedere, & canis solent ornari progenitorum capita. Fluuius ille rapidus & igneus, personam nobis spiritus tui optime representat. Ipse enim quasi fluuius, à te fontali principio effluit, atq; in hominū corda delabitur, vt humedet & fecundet corda credentiu. Sic enim & filius tuus illum appellauit flumini, dicens: Qui credit in me, flumina de vētre eius fluent aquæ viuæ. Hoc enim (testante Euangelista) de spiritu quem accipit credentes, dictum cognouimus. Et per Psalmistam de eodem dicitur: Fluminis impetus laetificat ciuitatem Dei: Et rursum: Flumen

DE SANCTA TRINITATE. 61

Flumen Dei repletū est aquis. Fluuius verò iste igneus est, & rapidus: quia eos quos repleuerit spiritus tuus, totos igne cœlesti accendit illo, (inquam) igne de quo tuus filius loquitur, dicens: Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat? Ob hoc & in linguis igneis voluisti illum in die sacro Pentecostes super Apostolos visibili forma descendere, vt tali signo quid intus operaretur, foris ostenderes. Rapidus quoque fluuius dicitur iste tuus spiritus: quia eos quos implet, ad te rapit, & quasi violenter ab infimis istis sursum pertrahit, donec ad perfectam tecum vniōnem illos adducat. Hic autem igneus rapidusq; fluuius egredi visus est à facie tua, in quo filij tui persona innuitur, qui recte tua facies dicitur, quoniam ipse tuum est verbum, tua imago, nimirum splendor paternæ gloriæ, (vt illum nominat sanctus Apostolus,) candor quoq; lucis æternæ, & speculum sine macula paternæ maiestatis tuæ, (vt illum appellat Sapientia.) Ab hac facie tua egreditur fluuius, quoniam à filio tuo, sicut & à patre, procedit Spiritus sanctus. Et ita quidem tui filij secundum diuinitatem persona, in facie à qua egreditur fluuius, designatur. Amplius verò, etiā secundum eam quam in tempore assumpsit humanitatem, in eadem visione manifestatur, dum conle-

Daniel 7

quenter de filio hominis adiungitur: Ecce cum nubibus coeli quasi filius hominis veniebat, & usque ad antiquum diem peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus & linguae ipsi seruiunt. Potestas eius potestas aeterna, & regnum ipsius quod non corrumpetur.

Adoratur Trinitas beata per Christum palam mundo praedicata.

Sic in Veteris testamenti pagina, testimonij copulibus & figuris aptissimis, incomprehensibile istud mysterium adumbratumque confirmasti fidelibus tuis, ut ad salutaris fidei veritatem, & verbis & figuris nos informares. Apertissime vero per os filij tui & discipulorum tuorum eam ipsam doctrinam, ante obscurius tectiusque traditam, voluisti mundo innotescere, propter infinitam bonitatem tuam, qua tibi complacuit, mundum in tenebris & umbra mortis residentem, ad vitam illuminare spiritalem. Corde itaque, Deus altissime, credimus, & ore confitemur (iuxta veritatem quam nos docuit magnus ille magister noster, Christus filius tuus) tres in diuinis personas, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, ita abinuicem vere distinctas, ut pater nequaquam sit filius, aut

spi

spiritus sanctus, neque filius sit pater aut spiritus sanctus, neque spiritus sanctus sit pater aut filius. Credimus nihilominus, in Trinitate hac veram essentiae unitatem: ut tres hi, pater & filius & spiritus sanctus, vnica sint essentia, non essentiae plures: vnus Deus, non plures dii: vnus Dominus, non domini plures: vna sapientia, vna fortitudo, vna aeternitas, vna maiestas, vna pulchritudo, vna claritas, vnus rerum omnium creator & conservator, institutor & rector. Deduc nos, o lux aeterna, beata Trinitas, per huius mundi tenebras, in quibus nunc agimus, ad supernam beatorum patriam, ubi te facie ad faciem aliquando cum beatissimis cernamus, quam nunc captiuato intellectu credimus, ubi te cognoscendo sicuti es, plena bonorum omnium satietate perfruamur. Amen.

Ad Patrem ingentem, primam in diuinis personam, a quo procedunt Filius, & Spiritus sanctus.

ADORAMUS te Deus, Pater ingente, adorantes quoque agnoscimus & confitemur, te fontem esse, originem & initium omnis existentiae. Ab alio nullo tu habes, ut sis nemo est qui tibi donet tuum esse, quoniam a nullo procedis. Verum filius & spiritus sanctus, a te suum esse accipiunt, a te habent

f 4

CONTEMPLATIO V.

vi sunt: quoniam à te procedunt, dum eis tuæ
essentia totius unitatem modo incōprehēn-
sibili perfectissime comunicas, siq; sub-
stantia tuæ participes facis, vt non aliud sint
quàm sis tu, sed vnum sint tecum & vna essen-
tia. Tu in æternitate tam es perfectus, ita ab
æterno eras fecundus, vt ab æterno ante om-
ne principium filium semper genueris tibi
ipsosort, id est, consubstantialē, item &
Spiritus sanctus æternaliter à te procedat,
ante omnia tempora. Neq; harum est pro-
cessionum initium, sicut nec vllus vnquam
finis erit. Tu enim, pater, de tuā fecundita-
te æterna semper tibi cōequalem & consub-
stantialē gignis filiū, semper item tibi cō-
substantialē & cōequalem spirās spiritum
sanctum. O quanta est hæc, & quàm creatu-
ris insolita generatio! Nullum est enim ani-
mal aut viuēs, quod mox à natiuitate suā po-
tens sit generare sibi simile, sed multo tem-
pore perfici ipsum oportet, priusquàm ge-
nerationi sufficiat. Nam tunc demum ad ge-
randum tibi simile, viuens vnumquodq; suf-
ficies iudicatur, cū in sua specie fuerit per-
fectum. Qui hodie nascitur mundo infans,
non hoc ipso die alterius infantis pater erit,
sed post annos plus minus viginti, prole su-
scipiet similem sibi. Inter homines, pater nē
mo nascitur: sed ex non patre tandem pater
effic

DE SANCTA TRINITATE.

166

efficitur. Non sic tu, pater ingenite, qui nun-
quàm fuit nō pater, neq; ex non pater fa-
ctus es, sed pater æternus eras, es, & eris in se-
cula. Testatur hoc indubiē, infinitam virtu-
tem tuam & perfectissimam tuā fecundita-
tis plenitudinem non cecisse aliquando ini-
tium, sed ab æterno tecum perdurasse. Deni-
que, quanta hīc nobis se monstrat in tua ge-
neratione liberalitas? Tanta utiq; quantam
in generationibus vinētium nusquam liceat
reperire. Homo nanq; pater dum filium gi-
gnit, etsi ex seminis sui virtute illi fiat essen-
di principium, haudquaquam tamen de se
genito suam ipsius donat substantiam, vt
vnu sint genitor & genitus? Speciei quidem
donat similitudinem, sed essentia propriā
non communicat unitatem, vt verē vnum di-
ci possint pater gignens & genitus filius, aut
vnus essentia: sed duo homines diuersi &
entia distincta, semper dicimus, quod gignit
& quod genitum est. Sic & in alijs viuētium
speciebus rem se habere, est euident. At verō
tu pater, non tantū simile tibi specie gignis
filiū, sed prorsus cōsubstantialē: nō tantū
speciei similitudinē illi cōmunicas, sed totam
ipsam tuā essentiam, vt verē idem sit tuus ge-
nitus quod tu gignens, & tu gignens quod
ille genitus: nec sit ipse alius à te, neq; distin-
ctam participās essentiam. Multū in homi-

nibus fuerit, si is qui gignitur, colore, figura, linamentis corporis, quantitate ac proportionem membrorum, ac similitudinibus huiusmodi externis accidentarijsq; rebus, patri gignenti similis appareat: patris qui genuit hac ex re magna comprobatur & preualida fecunditas quæ sic genitum sibi potenter assimilare valens fuit. Tu verò non sic in accidentibus externis genuisti tibi con similem filium, sed in ipsa tua essentia, quam tuæ potentissimæ & inextimabilis fecunditatis virtute potens es totam tuo communicare genito. Te adoramus, ô pater benedictè, genitor admirande, semperq; venerande, in omnia secula. Amen.

Ad Filium secundam in
diuinis personam.

ADORAMUS te, patris vnigenite fili, qui ab æterno ante omnem creaturam à tuo patre semper gigneris, illi per omnia similis & coequalis, secundum diuinam & æternam tuam generationem patre nihil minor neq; posterior. Quomodo lux de se lumen producit, ita te gignit tuus pater, & tu ab eo procedis, vt lumen de luce, de luce (inquam) æterna coæternum lumen, de immensa & infinita luce lumen æquè infinitum atq; immensum. Tu æterna patris sapientia diceris, splendor pater-

næ gloriæ, & character sine figura paternæ sublimitatæ. Cador es tu lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius. Tu ex ore prodijisti altissimi, primogenitus ante omnem creaturam. Tu pater es verbum, quod erat in principio apud Deum, & simul eras ipse Deus. Per te facta sunt omnia, & sine te factum est nihil: verbo namque Domini patris formati sunt cœli, & quæcûq; clauduntur in eis, per te verbû suum fecit pater in principio. Quando præparabat pater cœlos, tu aderas, quando certa lege & gyro vallabat abyssos, quando æthera firmabat sursum & librabat fontes aquarû, quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis ne transirent fines suos, quando appendebat aquis ne trāsirent fines suos, quando appendebat fundamēta terræ, tu semper cum eo eras cuncta cōponēs. Nunquā enim absuisti patri tuo, in omnibus operibus quæ fecit à principio. Quæcûq; enim fecerit pater tuus, hæc & tu similiter facis. Diligit namq; te pater, & demonstrat tibi omnia quæ facit ipse. Quemamodû enim tu es cum patre vnium, sic tibi cum eo vna est cōmunis operatio. Tu generatione perfectissima à patre tuo ab æterno gigneris, non modò generationis corporalis, quomodo de semine per seporis morā vinēs creatura generatur,

nec quomodo per artē opus quodlibet temporis successu perficitur, sed eo modo, quo intra se mens nostra sine tēporis mora prodacēt verbi cogitatū. Pater namq; tuus aeternae mentis oculo dum in se flectitur, dum se ipsam mens illa fecundissima ita conspicit & cognoscit, ita tu Verbum in corde Patris gigneris, generatione utiq; naturali & aeterna, ut non possis à patre tuo non gigni, neq; vnquam possit interrumpi hāc generatio: quomodo est impossibile, vt seipsam mens illa limpidissima, & lux perfectissima nō videat. Vnigenitas autē es tu patris tui filius, vnus es, non plures sunt filij. Totam namq; substantiam suam tibi communicans pater tuus, teq; sibi totum cōsubstantialē & per omnia coequalē gignens, plures filios nec requirit, nec admittit. Imperfectionem nāq; in diuinis constituerit, qui secundam generationem diuinitatis plures tentaret aliuere filios, vt te solum vnigenitū & vnicū patris filium confiteri, nos compellat veritas. Verū hanc tuam generationē tam incomprehensibilem, tam ineffabilem, quis poterit enarrare? Nos sanē in hoc tenebroso carcere conclusi homunculi, fide credimus, rem ita se habere, quomodo à te per scripturas sanctas sumus eruditi: modum tamen comprehendere, nobis est impossibile. Adiuua

tu Domine patris vnigenite excitate & insidelitatem nostrā irradiā in mētibus nostris, o splendor paternae gloriæ illucesce in cordibus nostris, o lux vera, quae illuminas omnē hominem venientē in hunc mundum, vt te in patre, & patrem in te videamus, vt in tuae fidei rectitudine & veritatis cōfessione, absq; errorum deuijs modo permanētes, tandem aliquando digni inueniamur introduci in apertam visionem claritatis & gloriæ tuæ, quae tibi est cum Patre tuo, & cum Spiritu sancto coequalis in secula seculorū. Amen.

2^a Ad Spiritum sanctum tertiam

in diuinis personam.

ADORAMVS te, o sancte Spiritus, tertiam in diuinis personam, à Patre & Filio aeternaliter & indifferenter procedentem, vnus eiusdemq; penitus cum Patre & Filio substantiae, eisq; per omnia coequalē, in nullo minorem, in nullo posteriorē. Qualis enim Pater, talis Filius, talis & Spiritus sanctus. Increatus est Pater, increatus est Filius, est increatus & Spiritus sanctus. Aeternus est Pater, aeternus est Filius, aeternus est & Spiritus sanctus. Dominus est Pater, Dominus est Filius, est & Spiritus sanctus Dominus. Est Pater omnipotens, est Filius omnipotens, item est & Spiritus sanctus omnipotens. Est namq; Pater, & Filius,

Spiritus sancti vna diuinitas, æqualis gloria, coæterna maiestas. In tota autē hac Trinitate nihil prius est neq; posterius, nihil maius aut minus, sed totæ tres personæ coæternæ sibi sunt & coæquales. Ita ergo tu sancte Spiritus, patri & filio es æqualis per omnia. Procedis autem nō à patre tantum, neq; tantum à filio, sed pariter ab utroq; id est, à patre & filio. Neq; verò per modū generationis procedis vt filius. Non enim filius diceris patris, neq; filius etiam filij, sed vti iusq; appellaris spiritus. Non enim te gignunt, sed spirant, pater & filius. Non vt verbum gigneris, sed vt amor & bonitas spiraris. Vnde quemadmodum filius dicitur sapiētia, imago, & verbum patris: ita tu spiritus, amor, suauitas, ardor, & charitas, secundum rectam fidei confessionem appellaris. Tu sic à patre & filio procedis, quomodo à luce & lumine ardor siue calor procedit. Tu es vinculum dulcissimum, & nexus suauissimus, quo pater filio & vicissim filius patri necitur atq; vnitur, vniōne sempiterna. Amore nanq; summo & increato pater amplexatur filium, & penitus eodem amplexatur filius patrem. Non enim potest non summè & infinitè diligere filium pater, in quo totum se videt, & totam suam essentiam conspici: neq; potest non summè diligere filius patrem, qui totam sibi

pro

propriam substantiā atq; essentiā, & omnino quicquid habet, communicat. Tu verò, ô sancte Spiritus, amor & charitas diceris & es, quo amans & amatus suauiter necuntur ad inuicem. Et quomodo pater & filius sunt in æternitate, sic & te amoream necesse est coæternum esse. Quāquam autem hunc ineffabilem & incomprehensibilem tuæ processions modum satis peruestigare humani ingenij tenebrositas minimè valeat, firma tamen fide credimus & cōstanter protestamur (quod nos docuit infallibilis veritas) te cum patre & filio cōsubstantialē & coæqualem esse per omnia: personam quidem à patre & filio diuersam, vtpote ab illis procedentem, vnum tamen Deum, vnum Dominū, vnum omnipotentem, & omnino vnā essentiam. O amor sancte Spiritus, ô charitas increata, ô incomprehensibilis dilectio, corda nostra tu visita, dita, & inhabita, vt abūdemus per te in omnibus bonis. Tu es enim spiritus bonus *Ioan. 3* qui non ad mensurā repleuisti *Iesum Chri Rom. 8* stum Dominum nostrum: tu quoq; spiritus adoptionis es filiorum Dei, quo potantur *1. Cor. 12* omnes electi, quo distinguuntur filij lucis à filiis tenebrarū, qui te habere nō possunt. Tu *Rom. 8* es qui infirmitatē nostram adiuuas, qui nos doces omnē veritatē, & erudis vnctione tua *Ioan. 16* sancta de omnibus, tu es qui clamas in nobis, *1. Ioan. 1*

bis,

Rom. 8 bis, & in quo nos clamamus, Abba pater: qui postulas pro sanctis ad Deum, inenarrabilibus genitibus. Tu es qui diffundis in cordibus nostris charitatem, qui nos deducis per viam rectam, vt nō aberremus per devia. *Rom. 8* *Psal. 142* niq; tu ille es in quo vno habemus omnia, vt præter te ac sancta dona tua, quæ tu nobis infundis, nullis rebus indigeamus. Veni igitur, ô bone & sancte Spiritus, & emitte in nos cœlitus ardoris tui radium, quo contacta nostra gelida pectora diuino incalcescant amore, à cunctis sanentur vitijis, & in omnibus stabiliatur virtutibus, donec tandem ad locum illum pertingamus immensi luminis, & ardoris, in patriam illam beatissimam regni cœlestis, in quo cum Patre & Filio viuas & regnas in omnia secula. Amen.

CONTEMPLATIO VI. de Creatione Angelorum, bonorumq; à malis separatione mirabili.

MNI POTENS æterne Deus, bonū vnicū & summū, à quo bona cūcta procedunt, tu in temetipso ita es perfectus, ita ad omnem plenitudinem beatus, adeo consolatione ex temetipso plenissimus, vt nullis omnino indigeas creaturis, vnde vel cōmodum aliquod vel oblectamētum accipias. Signidem crea-

turæ omnes quæ à te conditæ sunt, gloriam tuam aut gaudium augere non possunt, sic vt lætitia aut consolatio maior nunc tibi sit ex creaturarū obsequio, quàm antè erat cū nulla adhuc illarum subsisteret. Attamē propter ineffabilem bonitatem & liberalitatem tuam, complacuit tibi effundere in creaturas participationem bonitatis tuæ, ad gloriā & ostensionē perfectissimæ potētia, sapientia, & bonitatis tuæ, quæ in omnibus relucet operibus tuis. Sic itaq; nō ob vtilitatem aliquam quam spectabas acquirendā, sed propter tuā perfectionem effundendā atq; cōmunicandam, creasti in principio cœlum & terram, & cūcta quæ in eis continētur. Cœlorū autē supremum atq; nobilissimū, peculiariter tui decoris gloria exornasti, deligens tibi ipsum in aulā regiam, & gloriosum palatium regni tui, in quo à seruis tuis speciali vis honore coli & venerari, veluti in templo & throno sancto tuo: quem admodum sanctus Propheta ait: Dominus in cœlo parauit sedem suā, *Psal. 102* & regnū ipsius omnibus dominabitur. Et alibi: Dominus in tēplo sancto suo, Dominus *Psal. 10* in cœlo sedes eius. Ac rursum per prophetā aliū ipse loqueris, dicens: Cœlum mihi sedes *Esa. 66* est, & terra scabellum pedum meorum. Hoc autem cœlorū nobilissimū creans in principio, simul adimplesti illud multitudine in-

numerabili incorporeorum spirituum, creaturarum utique nobilissimarum, secundum naturæ dignitatem & naturalium donorum sublimitatē. Quos ad hoc tu creasti in principio, ut coram te essent omni tempore, essentque spectatores gloriæ tuæ, cuius etiā dulcedine perfruerentur & satiarentur in secula.

De peccato & damnatione impiorum spirituum ob elationem superbix.

VERVNT AMEN, quia inter omnes creaturas tuas tum creatas una illa à te acceperant arbitrij libertatem, per quam facultas illis erat, se vel convertendi ad te per humilitatem & gratitudinem, vel per ingratitudinem à te auerendi, atque ad seipsas convertendi per superbiam: ob hoc tibi placuit, illorum prius erga te fidem tentare atque experiri, quam eos in tuam societatem firmam ascriberes, aut in tua beatitudine solidares. Hinc verò inter spiritus istos incorporeos, admirabilis & terribilis nimium surrexit, in æternum usque perduratura diuisio. Quidam enim considerantes admirabilem suæ perfectionis altitudinem, in qua tu illos consideras, neque in te authorem suam ut æquum erat referentes decorem suum, sed quasi à semetipsis omnia haberent in se superbientes, tibi, O DEVS altissime, similes fieri

fieri superbè præsumperunt, & gloriam tibi debitam (utpote à quo omnis ipsorum ornatus processerat) sibi rapere ausi sunt: dum te male neglecto & improbè despecto, eam in semetipsos transferre sunt conati. Quos proinde tuo iusto iudicio, æquissime iudex, de cœlorum altitudine quantocyus abiiecisti à conspectu beatæ maiestatis tuæ, atque in profundum detraxisti ignis æterni, quem diabolo & angelis eius complicitibus parasti, absque omni evasionis spe in perpetuum inibi cruciandos. Quibusdam nihilominus propter hominum exercitationem, secundum occultum consilium sapientiæ tuæ, in caliginoso hoc aëre, in cœli ac terræ mediantio habitationem permittis, ad nouissimum usque iudicii magni diem, donec eorum ruinas (iuxta Psalmistæ vocē) penitus adim-
pleas, & perfectè omnia tuis pedibus subijcias. Omnes autem sub ira tua æterna, & furore nullo unquam tempore placabili, conclusisti, secum semper circumferentes in semetipsis damnationem suam: quos tu quidē altissimos constituisses tuos principes, & in tua domo æterna stabilitate firmasses, si non semetipsos per sceleratam suam superbiam tanta exaltationis gloria reddidissent indignos, si per humilitatem (ut iustum erat) tibi sese subiecissent, & non per superbiam aduersum

Matt. 25

Psal. 109

Psal. 8

1. Cor. 15

te nequiter præsumpſſent, rapere tibi cor-
nam capitis tui, id est, gloriā tuam sibi vendi-
Esai. 42 care, de qua apud prophetam loqueris: Glo-
riam meam alteri non dabo.

Adhibentur scripturarum testi-
monia de Angelorum ca-
su loquentia.

DE hoc verò tam miserabili istorum ca-
su, expressum nobis testimonium per-
hibet in sacro Euangelio *Iesus* filius tuus.
Luc. 10 Dominus noster, cum suis discipulis ait: Vi-
debam satanam, sicut fulgur de cœlo caden-
tem. Quemadmodū enim de cœli altitudine
fulgur cernitur, velut in monumento, in ni-
ctu oculi, ad terræ partes inferiores, magno
cum impetu deiſciſſe & hos, benedictus tuus
filius, qui tecum hoc exercebat aduersum eos
iudiciū, vidit de altissima altitudine dei-
ectos, in infima barathra retrudi. Loquitur
quoq; de eadem hac condemnatione, sancto
tuo spiritu illustratus Apostolus tuus Petrus
ad nostram commonitionem, in hunc scri-
bens modum: Angelis peccantibus *Deus* nō
2. Pet. 2 peperit, sed rudentibus inferni detractos, in
tartarum tradidit cruciandos, in iudiciū
referari. Et paulō post, angelos, inquit, cum
sint fortitudine & virtute hominibus maio-
res, non portare aduersum se execrabile iu-
diciū. significās videlicet hoc modo loquen-
di,

di, punitionem illorum grauissimam esse,
ipsisq; intolerabilem. In eandem sententiam,
alter quoque Apostolus tuus Iudas scribit,
angelos qui non seruauerunt suum princi-
patum, sed reliquerunt suum domicilium, *Iudas.*
in iudiciū magni Dei vinculis æternis sub
caligine reservari. Sed & Esaias sub nomine
regis Babylonis dæmonum principi insul-
tans, lapsus eius miseriam graphicè descri-
bit, dicens: Quomodo cecidisti de cœlo *Esai. 14*
Lucifer, qui mane oriebaris: Corruisti in terrā,
qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde
tuo: In cœlum conscendam, super astra Dei
exaltabo solium meum, sedebō in monte te-
stamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam
super altitudinem nubium, similis ero Altis-
simo. Veruntamen ad infernum detraheris,
in profundum laci. Talia scilicet & tam in-
felicia superbiæ suæ præmia, præsumptores
illi retulerunt.

De confirmatione bonorum, ange-
lorum in sempiterna gloria.

AT verò spirituum alij, impijs istis spiri-
tibus præsumptionis haudquaquā con-
sentientes, vel adherentes, tua gratia in veri-
tate perſisterunt, neq; ex confyderatione na-
turalis dignitatis aut perfectionis suæ in fa-
stum sunt elati, sed eo magis sub potētī simul
& benigna manu tuā se humiliarūt, quo bo-

na plura & beneficia potiora, præ cæteris creatis omnibus à te vno omnium creatore, suscepisse se cognouerunt, pro omni quam in se conspicebant pulchritudine, dignitate, perfectione, nobilitate, claritate, & gloria, laudem dantes & gratias agentes tibi, bono-
Lac. 1 rum omnium liberalissimo largitori, à quo omne donum perfectum & datum optimum descendit, humiliter quoq; tuæ maiestati se subiicientes, vt dignificerent perpetuo tuo ministerio. Hos verò, ob superbiam illis abiectis, in tuam seruitutem & societatem eternā ascripisti, pro ea, quam erga te monstra-
Luc. 16 rāt, humilitate, fide & gratitudine, sicq; illos quantocyus in tuæ gratiæ & gloriæ stabilitate confirmasti, vt extunc vsq; in perpetuum nulla ratione à te possint diuelli, aut vllō modo separari. Et quomodo illos apostaticos spiritus plena repudiatione à te abiecasti, sic vt nulla eis sit spes reditus in tuam gratiam aut ad tuam accedendi præsentiam: sic exad-
Luc. 16 uerso tā firmo & indissolubili nexu hos beatos spiritus tibi copulasti, vt non sit eis vltra metuendum, ne vlla vnquam ratione possint à tua amicitia & societate excidere vel expelli. Chaos enim magnum inter hos atq; illos firmatū est, vt neq; illis ad istos pateat ascensus, neq; istis ad illos possit cōtingere descensus. Sunt enim (vt de spiritibus iustorum in

sacra

sacra Apocalypsi scribitur) columnæ in domo dei immobiles, & foras non egredientur amplius.

Quod beati Angeli semper assis-
sunt vultui Dei, & in eius
contemplatione satiantur plenissimè.

DEDISTI illis, coram te omni tempore apparere, & in cōspectu throni tui assistere: quomodo sacer Ioānes in Apocalypsi, **Apoc. 5** audisse se dicit vocem Angelorū multorū in circuitu throni te laudantium, quorum erat numerus millia milliū. Id quod etiā Zacharia **Luc. 1** apparens Gabriel indicauit, dicens: Ego sum Gabriel, qui asto ante Dominū, & missus sum hæc nūtiare tibi. Sic Raphael Tobia **Tobia. 12** loquitur, dicens: Ego sum Raphael angelus vnus ē septē, qui astamus ante dominū. Apud Danielem quoq; dicitur, quod millia milliū **Dan. 7** tibi ministrabāt, & decies millies centena milia tibi assistebāt. Non solum autem das illis tibi assistere, sed insuper assistens vultum tuum gloriosum perpetuò facis conspiceri: quomodo tuus filius in Euangelio dixit, angelos etiam hominibus electis ministrantes, semper videre tuam faciē. Angeli (inquit) hu **Mat. 18** miliū semper vident faciem patris mei qui in coelis est. Videntes verò & perpetuò cōtuentes tam amabile vultum, tam desiderabilem

faciem proculdubio bonorū omniū habent
satietaem aternā: neq; possunt nō esse sem-
per & perfectē beati, quibus datur semper
coram te assidere, & tuā faciem ostensam in-
Matth. 5 tueri. Beati nanq; voce tui filij asserūt, qui
Deum vident. Et Psalmista testatur, satieta-
Psal. 16 tem illic esse, vbi se moustrat tua gloria. Ac
rursum alibi, plenitudinē lētitie donari di-
cit in aspectu beati vultus tui. Satiabor (in-
quit) cū apparuerit gloria tua. Et iterum:
Psal. 15 Adimplebis me lētitia cum vultu tuo. Ac rur-
sum: Lētificabis me in gaudio cū vultu tuo:
id est, in aspectu vultus tui Non possunt igitur
non pleno & sempiterno perfui gaudio,
quibus tui vultus aspectu fui conceditur.
Tanta videlicet tamq; gloriosa prēmia prae-
stitit humilibus & bene gratis istis spiri-
tibus humilis sua gratitudo, & grata humi-
litas. Ad tantam ecce celsitudinem & felici-
tatem istos prouexit pro sua humilitate, tua
liberalissima misericordia: quemadmodum
illos apostaticos spiritus, pro sua superbia,
ad nouissimam ignominiam deiecit tua se-
uera iustitia.

✠ Quā sit accepta Deo grata humili-
tas, & quā execranda ingrata
superbia.

O ABYSSVS intermina, o profunditas al-
tissima, admirabile iudiciorum tuo-
rum

rum. Quā sunt incōprehensibilia iudicia **Rom. 11**
tua, quā inuestigabiles viae tuae! O terribi-
lem iustitiā! O amabilem misericordiam! Iu-
sticiam dico terribilem, ijs qui in superbia &
in abusione operantur malum. Misericor-
diam amabilem, ijs qui in humilitate bonum
impietati praeligunt. Per illam quippe, eos
qui se superbē exaltauerant deiecasti de su-
blimibus, & humiliasti peccatores illos, nō
modo vsq; ad terram (quomodo in Psalmo **Psal. 46**
scribitur) verumetiā vsq; ad infimi barathri
profundissima, vsq; ad puteū abyssi, in quo
vinculis illos alligasti aternis. Per hāc verō,
eos qui corde demisso sub potenti manu **2. Pet. 2**
tua se humiliauerāt, ad tam magnificā felici-
tate & sublimē gloriā exaltasti, vt essent in
conspetu tuo principes regni tui, & cōiun-
mensae tuae, gaudio aeterno & nunquam in-
termorituris delicijs perpetuo satiandi. Be-
nedicta semper humilitas sancta, quae ad
tantā celsitudinis fastigia suos possessores
subuehit. Et maledicta ex aduerso semperq;
detestanda superbia, quae & summis bo-
nis priuat, & extremis malis afficit eos
quos possederit.

✠ Prædictis adhibentur Scriptu-
rarum testimonia.

SCILICET ista tam admiranda, tam stu-
penda cōsiderabat Virgo illa benedicta

Luc. 1

Psalm. 112

Psalm. 137

Luc. 14

18

tui vniuenti mater Maria, cum in suo cantico, post conceptum in se tuum filium, ita cecinit, dicens: Fecit Dominus potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esuriētes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. De hoc quoque illustratus eodem spiritu regius Propheta tuus, cecinit, dicens: Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cælo & in terra? Et alibi: Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longe cognoscit. Humilia te ait respicere, nimirum ut ea attollas & subleues. Alta verò & superba à longe cognoscere, id est, despiciere, scilicet ut ea confundas atque deicias, ab ea in qua se constituere præsumpserint altitudine. Quæ omnia apertissime confirmantur, in eo quod Dominus noster IESVS benedictus filius tuus, cum apud nos in mūdo ageret, frequenter solet inculcare dilectis discipulis: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Quod profecto verbum, si usquā alibi aut vnquā aliās, hic nunc exemplo est manifestissimo demonstratum. Peculiariter verò nobis mortalibus & rationalibus creaturis in hoc tuo iudicio speculū lucis dissimū ante oculos ponis, ut à præsumptione superbiæ, tanquam à peste prima & perniciosissima

ciosissima, studiosissime caueamus: humilitatē verò superbenēdictā omnis boni fundamentum, summopere assequi cōtendamus. Nam, iuxta beati Apostoli tui admonitionē, angelis peccantibus per superbiam si nō percipit tuæ rigor iustitiæ, sed de cælo detrahetur: & aternis tradiderit cruciatibus: proculdubio neque nobis spes esse debet effugiendi iudiciū, si superbis illis præsumptoribus similes inueniamur. Et si angeli (ut idē ait) cū sint nobis fortitudine & virtute maiores, nō ferunt aduersum se execrabile iudiciū, erit proculdubio & nobis virtute ac fortitudine longē inferioribus ira furoris tui intolerabilis.

Quam sit hominibus formidandum Diuinum iudicium, qui se per superbiam vanē efferunt.

Quid igitur de nobis agetur, magne Deus, æquissime iudex, quid de nobis agetur vilissimis fortidisque vermibus super terrā hic reptantibus, qui delinimus Gen. 1 terræ formati sumus, vnde & pascimur ac sustentamur, & tandē (iuxta tuū decretū) ad ipsam quoque sumus redituri: de nobis (inquā) Gen. 3 quomodo iudicabitur, quibus nulla est causa iusta vel occasio rationalis superbiēdi, sed magis omnis humiliādi ratio, ex ipsa quā circumferimus corporis vilitate? Aduersum illos

illos nobilissimos spiritus, ob cogitationem affectionemq; superbia, à throno iustitię tue si tam horrenda prolata sententia est, si tantumremendum contra illos exercitum est iudicium, quàm seuera nos manebit ultio, qui nil aliud quàm foetentium stercorem vilissimus faccus sumus, si in acceptis à te donis superbientes, non tibi, sed nobisipsis demus gloriam. O pater miserationū, pater misericordiarum in exhausta, & deus totius consolationis, comprime, quāsumus, superbiam cordis nostri, & fastu turgentia pectora deprime.

2. Cor. 1 Non nobis Domine, non nobis, sed tuo nomini fac nos semper dare gloriam. Doce nos quæ veræ sunt humilitatis, non propriā laudem querere, non nosmetipsos vanē efferre, non inflari, non intumescere, non oblectari honoribus, nō in nobisipsis super bonis tuis inaniter te neglecto gloriari, sed tibi semper in omni humilitate, corde & corpore subiectos permanere, vt non cum reprobis illis & apostaticis spiritibus à te abijciamur, sed cū fidelibus angelis semper in tua seruitute perseueremus. Confirma nos Deus in gratia sancta tua, vt nullo vnquam superbiæ vento, nullo vanitatis flatu à te dimoueamur, sicq; tandem in bonorum angelorum societatem in conspectu tuo ascribamur, vt cum illis tibi seruiamus in æternum. Amen.

CONTEMPLATIO VII. de peruersitate Angelorum malorum, quæ semper deo resistere laborant, & hominum salutem impedire, & contrario de angelorum bonorum zelo bono ad gloriam dei & hominum salutem promouendam.

QVVM TU DEVS potentissime principio creares multitudinē illā innumerabilē incorporeorum spiritū, ante factā terribilem illam diuisionē, erāt ipsi omnes naturæ perfectione & donorū sublimitate similes. Abique omni enim deformitate, in multa dignitate & pulchritudine, tu DEVS qui es totus perfectus & pulcher, illos omnes creaueras. Sunt enim (vt Moyses ait) *Dent. 32.* perfecta opera tua, & omnia valde bona. *Ista Gene. 1.* verò omnium creatorum prima & præcellētissima, nihil dubiū quin eximiē bona & perfecta fuerint. Neq; erat ex omni illa tā innumerable multitudine vel vnus aliquis, qui in vllō defectu aut macula sceditis à te fuisset conditus, & poterant æquē omnes si voluissent, suā voluntatē ad te conuertere, & simul omnes beatitudinis æternæ præmia cōsequi. Ac proinde non habēt impij & dānati demones, quod de te cōquerantur, quod suam deformitatem in qua nunc se conspiciūt, & suā miseriam in qua nunc degūt, tibi imputent, quasi tu peccati in eis aut miserię author fueris.

CONTEMPLATIO VII.

ris. Tu enim reſtos illos & abſq; omni peccato condideras, nec defuiſti illis ſubtractione auxilij tui. Ipsi verò ſua parua voluntate abutètes ſui arbitrij libertate, omne hoc malum in quo nunc degunt ſibi aſciuerunt, ipſi ſeſe in tantà miſeria inextricabilem laqueum coniecerunt, ipſi ſe in vincula iſta indiſſolubilia præcipitauerunt, ipſi ſibi infernum conſtruxerunt, ipſi ſe in carcerem æternæ caliginis, & externarum tenebrarum concluſerunt, illicq; ſemetipſos rudentibus inferni inconſumptibilibus alligauerunt, vt nunquam eis pateat egreſſus, donec ad nouiſſimum vſq; quadrantem perſoluant omne debitum. Hujuſ(inquam) totius miſeria ipſi ſibi ſunt aucthores, totū ipſi ſuper ſe induxerūt quod patiuntur malum, quoniā voluntaria electione per arbitrij ſui libertatem præelegerunt malum, bono: ſuperbiam, humilitati: gratitudinem, ingrati tudinem.

Quemadmodum ſine cauſa aduerſus DEVM indignantur & puniuntur impij demones.

ATQVE hæc cum ita ſint, cum ſic in veritate iſta ſe habeant, ea tamē eſt horum peruerſorum ſpirituum malitia, tanta eſt illorum in malo obſtinatorum atq; à malitia excecatorum peruerſitas, vt maximo odio aduerſus tuam iuſtitiam, qua ſic puniuntur, indig

DE ANGELORVM OFFICIO.

indignantur, obmurmurent, conuiſcentur, blaſphement, inſaniant. Quemadmodum enim ſervos malos & ceruicoſos, ſi quando ab heris ob iuſtam cauſam cædantur, videmus verbera aut correptionē ſuſcipere cum indignatione, murmuratione & impatiētia, cum tamen poenas meritis luant, ac proinde cum patientia Domini diſciplinam debuiffent ſuſtinere: ſic & iſti ceruicoſiſſimi atque in omni malo obduratiſſimi demones, quāquam omnia hæc quæ perferunt ſupplicia optimē commeruerint, imò his infinito maiora (Citra condignitatem nanq; peccati eſt ipſorum punitio) nolunt tamen cum patientia meritis poenas ferre: ſed aduerſus ſanctā iuſtitiam tuam obmurmurant, conuiſcantur, inſaniant, blaſphemant, ſummo erga te & extremo affecti odio, de felici ſtatu perfectionis tue dolentes, magis autem te & tuam omnem perfectionem perire ac in nihilum perdi cupientes. Quod licet aſſequi nō poſſint, cupiunt tamē & laborant modis omnibus, quantum fuerit in ipſis, tuam gloriam opprimere, imminuere, impedire: ſummoq; ſtudio ad hoc conantur, vt ea in quibus maxime tua gloria clareſcit, impediant, ſicut nihil illis æquē eſt atq; tua gloria iniuſum: ea verò quibus tuum ſanctū nomen ignominia afficitur, ſedulo promoueant. Et hoc ſibi ſuo

exco iudicio summā reputant miseri illi felicitatē, posse impedire aliquid vnde tua gloria claresceret, vel promouere aliquid vnde tua gloria detrahatur, aut in quo tuo nomi ni villa inferatur vilipēso. Atq; hinc est, quod nulla in re sic occupatur, vt in tētatione, deceptione & seductione hominum, vt suis tē tationibus homines à bonis abstrahant quæ tu Domine vis fieri: ad mala verò impellant, quæ tu fieri prohibes. Sciunt enim, in nulla re magis tuum nomen sanctificari, quàm in nostra obedientia, & eā te à nobis super omnia exigere, atq; in ea te maxime oblectari: contra verò, nostra inobedientia & peccato maximam tuæ gloriæ inferri ignominia, & illa te odire maximè. Propter quod, indefessum hoc illis est studium, homines à tuorum obedientia præceptorum abducere, atque ad ea quæ tibi displicent inducere.

Quod summō odio demones aduersus DEVM sunt affecti, & quomodo etiam homines impugnant, aduersus DEVM impugnat.

Et quāquam etiam erga nos, humanū genus in felici afficiantur inuidia, & irreconciliabili nos odio prosequantur, eo quod in sua loca nos surrogatos atq; suffectos oculobono cōspicere nequeant, primum tamen illor

illorum odium & pugna præcipua aduersus te est, Domine Deus, vt pro sua virili impediant tuæ voluntatis adimpletionem, vt nō fiant quæ tu vis fieri: cōtrā verò quæ tu non vis fieri, fiant. Atq; hoc etiā ipsum est quod nos tentantes & impugnantes illi maligni quærunt, ne tuū de nobis propositum & bona voluntas impleatur, quæ ab æterno (vt ait Paulus) nos prædestinasti in gloriam tuam, I. Cor. 2 ad sedes illas gloriosas obtinendas, è quibus illi propter superbiam fuere deieisti, ad regnum illud gloriosum quod præparatū est M. 23 electis tuis, ab origine mundi, Cuperent scilicet, si id fieri posset, suæ crudelitatis apicem in te Dominum Deum & creatorem suum exercere. Optarent & in tuos Angelos, suos olim consocios, suæ malitiæ virus effundere. Sed quoniam tu Domine in omni tua es bonitate & perfectione securus, vt tibi nec in minimo nocere possint. Angelos quoq; tuos quia in beatitudine tua cōfirmatos illorum omni noxamento subtraxisti, superest, vt summā suæ malitiæ in nos totā effundant, vt in nos ex aduerso aciem dirigant, totūq; pondus prælij in nos conuertant. Post angelos namq; in gloria iam firmatos, facile agnoscūt, nos tibi proximo loco esse charos, qui eādem gloriam ab æterno ad eam prædestinati post paululum speramus assequi.

Quemadmodum semper vigilantes
excubant multa sollicitudine dae-
mones, ad seducendas ho-
minum animas:

Hoc itaq; certo scientes maligni isti,
quod neq; tibi, neq; tuis exerciti-
bus quicquam valeant nocere, nos verò in eo
adhuc statu positos cernentes, in quo etiam
grauissimè possint nocere, si modò ad mali
consensum nos possint inducere, ob hoc
semper vigilantes excubant ad seductionem ho-
minum. Quemadmodum sub leonis simili-
tudine pulchrè nobis Apostolus Petrus ostē-
dit, dicens: Fratres, sobrii estote & vigilate,

1. Petri. 5

quia aduersarius vester diabolus tanquam
leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.
Cuius malitiosam rabiem vt effugiamus,
subsequenter nos admonet, dicens: Cui re-
sistite fortes in fide. Cui consentit quod ad-
monet sanctus Iacobus Apostolus: Resistite
(inquiens) diabolo, & fugiet à vobis. Pro-
pter hoc & alter ille Gentium Apostolus nus-
quam non metuebat impij demonis artes.

Iacob. 4

2. Cor. 11

Timeo (inquiens quodam loco) ne sicut ser-
pens seduxit Euam astutia sua, ita corrup-
pantur sensus vestri, à simplicitate quæ est in
Christo IESU. Et alibi: Vt non circumuenia-
mur (inquit) à Satana. Nō enim ignoramus
cogitationes eius. Ac rursum: Ne fortè ten-

2. Cor. 2

1. Cor. 7

ter

tet vos Satanas, propter incontinentiam ve-
stram. Et iterum: Ne fortè tentauerit vos is-
qui tentat. Hinc idem ipse nō paucis in locis
diabolo resistere & diabolicis suggestioni-
bus minimè locum cōcedere, nos admonet,
dicens: Nolite locum dare diabolo. Et alibi: Ephes. 4
Induite vos armaturam Dei, vt possitis sta-
re in die malo, aduersus insidias diaboli: Ephes. 6
quoniam non est nobis colluctatio aduer-
sus carnem & sanguinem, sed aduersus prin-
cipes & potestates, aduersus mundi rectores
tenebrarum harum, aduersus spiritalia ne-
quitie in cœlestibus.

Quomodo diabolus in scripturis
sanctis à sua malitia varias sor-
tiatur appellationes.

A hac autem pessima semper nocendi
cupiditate, complures male notæ ap-
pellationes in sacris literis pessimo illi dae-
monum generi inuenimus attributas. Pri-
mum quidem, nomine insigni & scripturis
sacris bene noto, Satanas dicitur, id est, ad-
uersarius, ab ea malitia qua semper tum tuæ
gloriæ, tum nostræ saluti, quantum valet,
aduersari contendit. Quam appellationem
etiā benedicti os filij tui illi tribuit, cum pro
temeritate & superbia illum sibi quoq; indi-
gna proponentem reijceret, dicens: Vade
Satana. Et alibi de eo discipulis loquitur, Mat. 4

dicens: Videbam Satanam, quasi fulgur de
coelo cadentem. Appellatur & rétor, à ten-
tandi officio. Tu enim Domine Deus (vt
sanctus ait Apostolus) intentator es malo-
rum, & tentas neminem. Ipse verò semper
tentationibus suis hominem quatit à virtu-
te seducere, ad vitiorum deuia. Diabolus
quoq; solenni & vulgo bene noto nomine
dicitur, quod calumniatoré & accusatorem
significat. Ipse etenim calumniator est, dela-
tor, & accusator hominū (vt in Apocalypsi
scribitur) toto ad hoc conatu tédens, vt nos
reddat accusabiles, valeatq; iudici deferre
puniendo: quemadmodum carnifex sangui-
nis audis, quoslibet passim deferre, calum-
niari, & accusare molitur, vt eos per iudicis
sententiam in manus suas torquendo susci-
piat. In sacra quoq; Apocalypsi appellatur
serpēs antiquus, propter malitiæ venenum,
quod in pectore gestat ab initio, quādo veri-
tate auersatus est, quod ipsum semper quoq;
in homines cupit effundere, nunc quidem
per apertum impetum, nunc per occultas
insidias, alijsq; admodum varijs & multo
artificio excogitatis artibus. Propter quem
tam varium nocendi modum, sub diuersis
serpentum speciebus, in Psalmis illum legi-
mus descriptum, dicente Dauid ad virum
iustum: Super aspidem & basiliscum ambu-
labis,

Psalm. 90

labis, & conculcabis leonem & draconem. In
hoc autem serpens iste antiquus omne vin-
cit serpentū genus, quod hī dum venenum
suū effuderint, minus habent id quod effun-
dunt. Hic verò antiquus serpens, quasi fon-
tem & venam veneni in corde semper scatu-
rientem occultans, quantumlibet effuderit,
æquē semper plenus remanet, neq; quātum-
uis ei ciat, in vllō seipsum exonerat aut alle-
uiat. Appellat quoq; illum in Euangelio Do-
minus noster IESVS mendacem: quoniā in
veritate ab initio non persistit, sed in verita-
te & rectitudine conditus, ad mendacium &
impietatem quanto cyus deflexit. Neq; verò
simpliciter mendacem, sed cum emphasi no-
tanda patrem dicit esse mendacij: nimirū
quoniā primus ipse mendacium inuenit,
primus mendaciū proloquutus est, & ope-
ratus. Fotor quoq; est, promotor, & amator
omnis mendacij, ex cuius parte sunt omnes
qui operantur mendacium. Quemadmodum Rom. 3
econtrario tu Domine verax es, atq; omnis
veritatis pater. Insuper & homicidam illum Ioan. 8
nominat ab initio, eo quod primos paren-
tes nostros extra statum mortis in paradiso
positos, in statum mortalitatis huius, & mor-
tis necessitatem, sua fraude coniecerit. Neq;
verò simplex tantum homicida est iste dia-
bolus, quoniā non vnam tantum aliquam

94 CONTEMPLATIO VII.

hominis huius aut illius personam, sed simul omne hominum genus sua fraude atq; mendacio perdidit. Inuidia quippe diaboli (vt ait Sapiens) mors intrauit in orbem terrarum.

¶ Quam ob causam potentissimus DEVS ita licenter sinat aduersum se agere impios demones.

SED quid hoc sibi vult Deus potentissime, quod istos aduersum te iuratos atq; in tuo odio obfirmatos aduersarios, ita licenter pateris aduersum tuam depugnare gloriam? Nunquid non es tu potens, Deus fortissime, illorum superba cornua retunde, atq; ceruicosa colla cōfringere? Nunquid non tu ipse es qui per Prophetam loqueris, dicens: Omnia cornua peccatorum confringam? Nunquid non est potestas tibi, illorum omnem potestatem redigendi in nihilum? an non est tibi sapientia tanta, per quam calidas illorum machinationes queas dissoluere? Ista Deus potentissime, tanta est tibi potestas, tanta potentia, vt solo verbulo omnes illorum vires, omnia machinamenta, consilia omnia valeas dissipare, destruere, annihilare. Sed iuxta occulta consilia arcane & imperuestigabilis sapientie tue, ita tibi placet hanc illis licentiam & licentiosam facultatem

DE ANGELORVM OFFICIO. 95

tatem concedere, ad tue glorie illustriorem, quæ tandem sese proferet, victoriam: ad ampliorem quoq; electorum coronam, ac postremo ad ipsorum summam cōsulionem & extremam ignominiam. Hæc enim tanta bona sunt, quæ ex illorum malo proposito tua perfecta bonitas nouit elicere. Non enim posset tua infinita bonitas, mala tot ac tanta, quot & quanta illi committit, sustinere, nisi bona plura atq; maiora inde tua sapientia nosset elicere. Et in hoc magnifice admodum tue Sapientie atq; bonitatis superexcellencia commendatur, quod etiam pessima nostra ad bonum conuertere, & tuam ipsam inhonorationē ad summum tuum honorem reducere. Illi itaq; maligni, tametsi in omni suo conatu oculum pessimum gerant, & intentione peruersissima cuncta agant, vt sunt ipsi toti in se ad fundum vsq; cordis peruersissimi: tu tamē, Deus Luc. 18 optime, qui es solus & totus bonus, intentione optima illa omnia sustines, ijsq; omnibus ad tuam summam gloriam & laudem altissimam vteris. Dum enim illi totis viribus & artibus omnibus aduersus tuam gloriam assidue pugnant, nec prævalent, tuam gloriam magnifice illustant. Sic dum electos tuos perpetuo oppugnare non desinunt, hi verò certantes viriliter omnia illo-

rum tentamenta euadunt, & in omnibus superuincunt, fit horum quam pro forti certamine de tua manu suscipient corona tanto gloriosior, quanto maioribus & pluribus illorum oppugnationibus eorum virtus est facta probator.

Quomodo demonis machinamenta
omnia tandem in suam confusio
nem cessura sint, deq; exem
plo beati Iob.

In utroq; verò mira tandem apparebit. que sceda illorum confusio, dum post omnes malitiosos conatus, impia machinamenta, callidissima cõsilia, validissima tentamenta, tandem suis ipsi oculis conspicient, in his omnibus se fuisse velut cooperatores adiutoresq; tuos, quorum medio siue auxilio, bene placentissimam tuam voluntatem commodissimè adimpleueris. Videbunt quoq; & intelligent, ipsis illis conatibus quibus se existimabant quàm maxime tuæ gloriæ detrahere & tuis electis nocere, adeò nihil neq; tibi detraxisse, neq; electis tuis nocuisse, vt e contrario tibi ad gloriæ exaltationem auxilium maxime opportunū impenderint, & electorū tuorum salutem validissimè promouerint: ita vt neq; commodius potuissent neq; plenius, etiam si perpetuò ex animi sincera intentione & toto cordis desiderio ad

ad id cõtendissent. Cuius rei exẽplum nobis clarissimū in beato amico tuo Iob demonstrat. *Iob. 1*
tum est: aduersus quẽ, Sathan impius virtutis eius inuidens, à te postulauit & accepit tentandi potestatem, tãtam vtq; vt post pecora omnia vel captiuitate abducta vel igne consumpta, post liberos omnes domus confusione vna hora interemptos, ipsum quoque corpus eius vlcere pessimo percuteret, à plãta pedis vsq; ad verticem capitis. Quo post *Iob. 2*
omnia hæc tanta mala perseverante in innocentia & patientia sua, & sic perseverante, vt nec in lingua offenderet, qua tibi benedicebat, dicens, Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum. ita per tentatoris malitosum conatum (quo ad impatiẽtiam illum sperauerat adducere) tua gloria in seruo & amico tuo mirificè claruit, quæ nulla re apud homines æquẽ atque seruorum tuorum fidelitate clarescit. Tentatoris autẽ inuida malitia miserè delusa atq; confusa fuit, dum quod voluit minimè valuit. Deniq; tentati & per omnia fidelis comprobati amici tui virtus mortalibus omnibus ad exẽplum perpetuò memorabile mirificè enituit & clarissimè innotuit, fructum quoq; copiosum exercitatio contulit, ita vt omnia quæ antè visus fuerat perdidisse, post probationẽ à te acceperit duplicia. Talẽ vi- *Iob. 42*

CONTEMPLATIO VII.

delicet exitū habuere machinamenta illa malignantis inuidiæ.

¶ Quod sancti Angeli Deum suū per omnia diligant, eiusq; glorię prę omni bus studeāt.

CONTRA verò sancti Angeli tui, vt te super omnia amāt, tuamq; gloriā prę omnibus diligunt & suspiciunt: ita ad eā promouendam, illustrandam, magnificandam, semper separatissimos exhibent: ita per omnia tuę maiestati humillimē & obedientissimē subiecti, vt ad implenda semper omnia tua iussū sint paratissimi, neq; illis quicquā sit prius adimplerone verbi tui. Id quod pulchrē facer ille tuus psalter David, in spiritu illos tuos nobiles spiritus alloquens, expressit, tali cantico: Benedicite Domino omnes angeli eius, potētes virtute, faciētes verbum illius, ad audiēdam vocem sermonum eius. Benedicite Domino omnes angeli eius, ministri eius, qui facitis voluntatē eius. Sunt verò isti corā te, sicut stellę firmamēti, multitudine innumerabiles. Quęadmodum Daniel

psalm. 102

Dani. 7

sp. del.

DE ANGELORVM OFFICIO.

99

uelasti dilecto discipulo Ioanni: qui iuxta quod apud te vidit, nobis fideliter descripsit, audisse se in circuitu throni tui voces angelorum multorū, quorū erat numerus millia Apoc. 5 millia, id est, numerus homini incōprehēbilis. Quos omnes cantātes audiebat dulces laudis tuę canticum. Id ipsum & Esaias Prophe Esai. 6 ta tuus attestatur: qui duo Seraphin tibi super solium excelsum & eleuatum sedenti vidit astantia, audiuitq; dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus exercituum. Plena est omnis terra gloria eius.

¶ Quęadmodum Angelorum bonorū pręsidio defraudantur homines ab impugnatione malorum.

QUEADMODVM verò maligni illi hostes non te solū odiunt, sed propter te nos etiā exosos habent & tentationibus oppugnant assiduīs: ita sancti isti tui angeli, eo quod te summē diligāt, nos quoq; fideles & electos tuos in mundo isto adhuc peregrinantes, propter te summo prosequuntur amore. Neq; possunt maligni illi tam esse ardetes ad nostrā perditionem atq; miseriam, quā sunt isti nostrę salutis & felicitatis amātes. Neq; tam illi possunt esse parati ad nos oppugnādum, quā sint isti ad defendēdum. Quorum beneficio &

Psal. 90

Math. 4

Luc. 10

Psal. 33

& auxilio, malignorum illorum impetuosos insultus paruipendimus, & illasti pertransimus. Id quod nobis tuus spiritus in Psalmis expressissime indicat, ubi virum quemlibet iustum alloquens, ita canit: Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Quoniam Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Hoc est, Angelorum sanctorum praesidio, ab omni eris inimicorum oppugnatione securus, perque omnia quae poterunt aduersa obtingere illesus pertransies. Cui consonat quod Dominus noster IESVS in sancto Euangelio ait discipulis: Ecce dedi vobis potestatem calcandi super omnes serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. Rursum quoque alio in loco, David de hac angelica custodia loquens, ait: Immitter Angelus Domini, aut castrametabitur Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Sic enim nos vallas & omni ex parte munit sancta ista Angelorum tuorum custodia, quomodo ciuitate ex se infirmam facileque expugnabilem princeps quispiam magnus potenti exercitu circumdans, munit ac

acprotegit. In Apocalypsi quoque ciuitas illa Ioanni monstrata, quae Ecclesiam signabat, Apoc. 1. supra portas visa est habere Angelorum custodiam. Sed & Paulus tuus Apostolus, multiforme istud ministerium quo nobis modo illi ex tua voluntate ministrant, pulchre indicauit, dicens, Angelos tuos omnes esse administratorios spiritus, eosque mitti in ministerium, propter eos qui capiunt hereditatem salutis: id est, propter nos, quos in tuos haeredes & Rom. 8 filij tui vnigeniti cohaeredes adoptasti: dum nobis per tuum filium (ut ait dilectus discipulus) potestatem dedisti filios Dei fieri. Iu. 1. cundissimo vero spectaculo id ipsum nobis fuit demonstratum per Heliseum prophetam, cuius minister precibus magistri illum natus, montem vidit plenum equorum & igneorum curruum in circuitu Helisei, quasi ad defensionem ipsius apparentium, dicente ad illum Propheta, Noli timere. Plures enim nobiscum sunt, quam cum illis. Quomodo Angeli boni nonnunquam etiam temporale praebent hominibus auxilium.

NON solum autem in spiritualibus praebent nobis sancti angeli auxilium, verum etiam in temporalibus casibus non raro iustis leguntur a te miseri in subsidium, aut qualem bet defensionem. Velut cum ad saluationem populi

- Exod. 12** populi tui Israelitici, Angelum exterminan-
tem misisti in Aegyptū & Pharaonem prin-
cipem eius: qui nocte una per medium Aegy-
pti transiens, vniuersa eorum primogenita
interfecit, populumq; tuum in manu valida
& brachio extento eduxit, atq; de seruitute
Hier. 11 fornacis ferreæ liberauit. Ac deinde Pharao-
nem ipsum regē cum omni virtute sui exer-
citus, fugientem Israēlem persequentes sub-
Exod. 14 uersis magno impetu rotis curruum, quali
plumbum demeristi in aquis vehemētibus:
Exod. 15 ita vt nec vnus superesset, qui ad superstitēs
peractæ per tuum ministrum vltionis refer-
ret nuntium. Item cum olim in castra bla-
Isaie. 37 sphemi Sennacherib regis Assyriorum, ad
preces Ezechiaē fidelis serui & amici tui, An-
gelum destinasti: qui nocte una centum &
4. Reg. 19 octuagintaquinque hominū millia inter fecit,
redegitq; in cinerē, vt protegeres ciuitatem
sanctam tuam Hierusalem, & electum popu-
lum tuum sub Ezechia recto & bono rege
fideliter tibi seruiētem, de manibus blasphem-
i & præsumptoris defenderes. Iudæ quoq;
2. Mac. 11 Machabæo in te pestore toto confidenti,
tuumq; auxilium suppliciter inuocanti, de-
misso illi de cælo angelico auxilio, glorio-
sam legimus obtrigisse victoriā: quādo equi-
tem in veste candida aureis armis fulgentē,
hastamq; vibrantem, illius exercitui ducem
præ

præbuiti. Hoc itaq; modo, etiam cōtra visi-
biles hostes subinde angelorū nobis mittis
auxilia. Potissimū tamen adiutoriū, & longē
vtilissimū, quo nobis perpetuū assisunt au-
xilium, contra hostes est inuisibiles, contra
principes mundi huius, contra mundi recto-
res tenebrarum harum, cōtra spiritualia ne-
quitia in cœlestibus. Quorum esset nobis
infirmis vasculis intolerabilis impetus, si nō
sanctorum tuorū angelorum assiduo pro-
tegeremur auxilio. Non est enim potestas
super terram (vt in Iob dicitur) quæ com-
paretur illi. Verū illa quæ de cælo nobis à
te ex aduerso demittitur, vtq; nobis, modō
velimus, ad defendendum atq; saluandum
est potior, quā illa ad oppugnandum atq;
nocendum.

Quod angeli boni tametsi nobis mi-
nistrantes, nunquam absint Diuino con-
spectui, & quanto nos honore DEVS
dignetur, tales nobis mi-
stros constituens.

In hoc verō gratiā mirabilem præstas san-
ctis Angelis tuis, quod licet propter no-
strum cōmodum ad exteriora quælibet offi-
cia peragenda aut ministrari exequēda mis-
si, semper nihilominus tuo assisunt beato
vultui, nunquam absunt à conspectu præsen-
tiæ tuæ, nunquam perdunt aspectum super-
beatæ

beate faciei tuæ, nunquam ea quæ inde est
satieta priuantur. Quemadmodum nobis
verbo breui manifeste indicauit filius tuus
Dominus noster IESVS Christus, in sacro
Euangelio dicens, Angelos hominū simplici-
um atq; humilium ministros semper vide-
re faciem tuā. Quemadmodum enim angeli
mali, in hoc aëre caliginoso tua permissio-
ne propter exercitationē hominū, adhuc in-
habitantes, semper & ubiq; ignis æterni secū
circūferunt incendia, neq; à cruciatibus illis
tormentorū infernaliū vnquam aut vsquam
sunt liberi. Ita e contrario, angeli tui boni;
eo quod in gloria sint confirmati, nunquam
& nusquam nō vident beatam faciem tuam,
semper & ubiq; gaudio celestis tuæ gloriæ
pleni sunt, tamen ex tua voluntate ad exte-
riora quælibet peragenda ministeria, nostri
gratia, veluti emissi fuerint, vt non ideo tibi
cogantur abesse, quia nobis sentiuntur ad-
esse, nec ideo tuo carere gaudio, quod no-
stro vacent ministerio. Sed quāta est hæc gra-
tia, Deus altissime, quantum est hoc benefi-
cium, quāta dignatio, quod nobis vilissimis
terræ vermiculis, tam nobiles spiritus depu-
tas ministros! Quāta, Deus bone, ex horum
auxilio nobis hic miseris nascitur vtilitas;
quantus fructus, quāta commoditas! Sunt hæc
profecto amoris non mediocris, quo erga
nos

nos tu afficeris, efficacissima testimonia, &
certa indicia earum cogitationum, quibus
tam benignè & magnificè de nobis nihil be-
ne vnquam meritis, tibi placuit cogitare, au-
tequam mundum constitueres.

Quam execranda atq; deploranda res sit, homines ita parum sub-
inde Angelorum consi-
lijs acquiescere.

RVR SVM verò exaduerso, quàm fœda
& execranda est ingratitudo mortaliū,
quod ita frequenter, ita facile sanctorū tuo-
rum Angelorum ministeria spernimus, at-
que abijcimus: impiorum autem demonum
malignis suggestionibus acquiescimus, co-
rumq; paremus iniquissimis consilijs. Quod
ita frequenter nos verè cæci & miseri, tuos
angelos contristamus: qui sicut (docete nos *Luc. 15*
Domino nostro) super vno peccatore gau-
dent agente poenitentiam, ita proculdubio
& dolent super iusto in peccatum prolapsō.
Contra autem, demones impios letitia ma-
gna afficimus: qui sicut grauiter dolēt in con-
uersione peccatorum, ita in lapsu iustorum
magnificè lætatur, & quasi seriō triumphan-
tes exultant. Quemadmodum spiritu tuo il-
luminatus Propheta sanctus canebat, dicens:
Qui tribulant me exultabunt, si motus fue-
ro. Et iterum malum istud deprecās orabat:

Ibidem. Illumina Domine oculos meos, ne vquam
obdormiam in morte, nequando dicat ini-
micus meus, Prævalui aduersus eum. Et ite-
rum alio in loco: Nequando supergaudeant
mili inimici mei, & dum commouentur pe-
des mei super me magna loquuti sunt. O
Devs bone, quàm est indigna ista tui tuo-
rumq; nuntiorum vilipensio, quàm execran-
dus iste contemptus, quo tuos veros & legi-
timos nuntios à te de supernis ad nos no-
stræ salutis gratia missos, repellimus, con-
temnimus, abijcimus, eorum æquissima con-
silia & monita audire recusantes: cum ipsi
non aliud ex toto pectore quàm bonum no-
strum querant & desiderent. Illos verò im-
pijssimos hostes tuos, quibus est totum stu-
dium tuæ gloriæ detrahare, & nostram impe-
dire salutem, qui verò fures sunt & latrones,
Ioan. 10 non aliud querentes nisi vt furentur, ma-
teant, & perdant illos (inquam) spurcissi-
mos demones, ita libenter, ita frequenter in-
sequimur, subinde etiam leui admodum ten-
tatione illecti, ad ea quæ tuæ sunt voluntati
aduersantia & nostræ saluti contraria. Parce
nobis Domine, parce miseris, de contempta
tam sordo, de tam execranda ingratitude &
irreuerentia, quam tibi hac in re nimium fre-
quenter ostendimus. Parce & vos Angeli
sancti nobis cæcis & miseris: qui toties, tam
grauit

grauiter vos tam gloriosos principes, atq; in
vobis vestrum Dominū, principum omniū
primum ac summum principem, inhonora-
uimus. Impetrate nobis apud communem
Dominum præteritorum omnium peccato-
rum nostrorum remissionem, & aduersus fu-
tura mala sic nos assidua vestra protectione,
corda nostra illuminando, purgando & in-
flaminando, defendite, vt de valle ista mise-
riæ & peregrinationis huius, cunctis supera-
tis tentationum periculis, vestro auxilio, ad
beatam illam æternæ mansionis patriam, post
paululum peruenire mereamur, vbi vestræ
ascripti beata societati, communem Domi-
num cōcordibus vocibus pariter laudemus,
in secula seculorum. Amen.

CONTEMPLATIO VIII. de Creatione gene-
ris humani, eiusq; surrogatione in locum collapsio-
rum demonum, & de partium diuersitate ex qui-
bus mirabili consilio homo componitur.

DOMINE in æternū laudabi-
mus nomē tuū, neq; per diem
neq; per noctē poterunt silere
nostra labia, aut os nostrū se-
cōtinere à laude benignitatis
tuæ, quæ fecit nobiscū magna & mirabilia.
Cum enim tu Domine paulò post initium crea-
tionis rerū, per tuæ seueræ iustitiæ rigorem, su-
perbos spiritus qui aduersum te præiumpse-

108. CONTEMPLATIO VIII.

rant rapere tibi coronā capitis tui, id est, tuā in se gloriā transferre, deieciſſes de cœlorū ſublimibus in profunda barathri, nō eſt paſſa pleniffima illa dulcedo bonitatis tuæ, eieſtorū illorū ſedes remanere vacuas, cœleſte illā tuā familiam noluisti ſic diuiſam, ac velut aliqua ex parte laceram, relinquere: ſed mox vrilli collapſi ſunt, tu de ſupplendo hiatu, de ruptura ſarcienda, de inſtaurandis ad plenū ſuū numerū tuis exercitiis cœpiſti cogitare. Viſum eſt autem tuæ ſapientię, nō iterum nouos aliquos ſpiritus in priorum locum, ſimiles illorū, denudō creare, ſed creaturarum genus aliud nouum voluiſti condere, vnderuinās cœleſtis tuæ familię inſtaurare. Genus dico humanum, quod tibi viſum eſt componere ex partibus duabus multum diſſimilibus, & mira vnione ſibiſnuiſcem affociatis, nimirum ex corpore & anima, ex carne & ſpiritu. Quemadmodum in

Gene. 1 exordio Geneſeos ſcribitur: Formauit *Deus* hominem de limo terrę, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitę. Secundum corpus enim de terra formaſti hominē, qua parte ſpiritibus illis (in quorum loco erat ſufficiendus) prorsus eſt diſſimilis, & totus ignobilis. Secundum animam verō, creaſti hominem ad imaginē & ſimilitudinē tuam. Quemadmodum Moyſes teſtatur, dicens: Creauit

DE FORMATIONE HOMINIS. 109

Creauit *Deus* hominem ad imaginē ſuam, *Gene. 1* ad imaginē ſuam creauit illum, masculum & feminam creauit illos. Et apud Sapientem dicitur: *Deus* de terra creauit hominem, & ſecundum imaginē ſuam fecit illū. Haſq; partes duas tam diſſimiles, alterā tam ignobilem, alteram tam dignitate ac nobilitate ſublimē, mirabiliter in vnum tu coniūgis ſuppoſitum, vt corpus delimo terrę, & anima ad imaginē *Dei*, vnum componant hominem.

2. Inquiritur ratio diuini conſilij, quare hominem dæmonis loca occupaturum, voluerit ſecundum corpus tam vilem condere.

SED quid ſibi vult, *Deus* perfectiſſime, iſta rei viliſſimę cum re multō digniſſimā tam admirādā compoſitio? Quid ita tibi placuit, ex huiusmodi creaturis tam diſſimilibus priorū cœleſtium tuorum exercituum inſtaurare ruinas? An non pulchrior fuiſſet & plenior tuę familię inſtauratio ex alijs, priorū qui ceciderāt omninō ſimilibus? An nō tuę familię ſcindit ornatū & tuę domus auferet decorē iſta tam diſſimiliū cōmixto? Sic nos quidem ſecundum hominem, ſapientiſſime artifex, ratio cinamur, admirātes occulta cōſilia imperueſtigabilis ſapientię tuę.

113. CONTEMPLATIO VIII.

Verum nostræ non est tenuitatis, profunda
 scrutari consiliorum tuorum, neq; si velimus,
 valebimus apprehendere. Quis enim audiuit
 Sap. en. 9
 Rom. 11
 spiritum tuum? quis sensum tuum cognouit?

Esai. 40
 aut quis tibi fuit à consilijs? Tibi Domine
 cognitum est consilium tuum, qui omnium
 habes scientiam: & tua Domine sapientia,
 quæ tecum erat à principio, & tecum omnia
 est operata, ipsa rationes nouit omnium ope
 rum tuorum: ipsa nouit, quid, quare, ubi,
 quando & quomodo facias, disponasq; sin
 gula. Quantum tamen nos vel scripturis san

1. Cor. 2
 ctis edocti, vel spiritu tuo (qui omnia tua
 etiam intima nouit & scrutatur) instructi,
 pro nostra paruitate valemus cognoscere,
 triplex nobis huius miraculi videtur fuisse ra
 tio: quæ ita angelorum ruinas implere volue
 ris, nō ex spiritibus puris, priorū electorum
 omnino similibus, sed ex compositis limoso
 corpore & spiritu cœlesti hominibus, crea
 turis altera ex parte multo vilissimis.

3. Prima ratio, ob quam deus ho
 minem loca demonis occu
 paturum ita vilem se
 cundum corpus
 considerit.

PRIMUM enim, sicut cætera omnia, sic &
 hoc ad tuam gloriā demonstrandam ita
 facere voluisti, vt omnipotentia, sapientia,
 & bon

DE FORMATIONE HOMINIS. 114

& bonitatis tuæ gloriā copiosius effunde
 res apertiusq; demonstrares. Quemadmo
 dum enim artifex cum opus aliquod magnæ
 præcellentiæ ex materia vilissima, & secun
 dum speciem abiectissima facit, hoc in opere
 multo magis suam potentiam atque sapien
 tiam commendat, quàm si opus simile ex ma
 teria per se multum nobili ac pretiosa com
 posuisset: ita tu Domine Deus, singulari
 quodam modo tuam in hoc ostendis poten
 tiam atq; sapientiam, quod de tam vilissimis
 terræ vermculis, de his stercoreum sorden
 tibus saccis, suscitare scis & potes tam glo
 riosos tui regni principes. Quam rem pro
 funda consideratione contemplanus sanctus
 Propheta tuus, ad laudem magnā tibi com
 memorauit, canens ac dicens: Quis sicut Do
 minus Deus noster, qui in altis habitat, & hu
 milia respicit in cœlo & in terra? Suscitans à
 terra inopem, & de stercore erigens paupe
 rem: hominem scilicet de terræ limo, & ster
 core formatum. Vt collocaet eum cum princi
 pibus, cum principibus populi sui, haud da
 biat eum Angelis sanctis tui regni princi
 pibus, vt (iuxta quod in sacra Apocalypsi dicitur)
 Apoc. 1
 sumus corā te reges & sacerdotes, & re
 gnemus super terram illam viuentium in se
 cula. Contemplata est hoc ipsum sapienter,
 cecinitq; dulciter illa magni Samuelis ma

ter Anna, in suæ exaltationis triūphali can-
rico, his verbis: Non est sanctus, vt est Do-
minus, neq; enim est alius extra te, & non est
fortis sicut Deus noster, Dominus pauperem
facit & ditat, humiliat & subleuat. Su-
scitat de puluere egenum, & de stercore eri-
git pauperem. Vt sedeat cum principibus,
& folium gloriæ teneat. Quorū verborum
summa hæc est, hominem modò secundum
corporis vilitatem pauperem, ignobilem,
& omnimodis miserum, per te ad gloriosas
illas angelorum sedes exaltari, de tanta vili-
tate sordium ad tam sublimem & incompa-
rabilem gloriæ dignitatem. Similem te fa-
cis, Deus altissime, in tuo hoc consilio, regi
magno & potentissimo, qui præ eminentia
gloriæ & diuitiarum abundantia nullam si-
bi sponsam pro dignitate sua parem inue-
niens, puellulam aliquā infimi generis & se-
cundum hominum æstimationem omnino
despectam sibi assumit in coniugium, regi-
nam illam & imperatricem constituens, &
quomodo reginam ac imperatricem talis re-
gis decet, ornamentis omnibus copiosissime
adorans atq; honestans. Hic quomodo suam
in hoc potentiam & diuitiarum gloriā ma-
gnificè demonstrat, quod subito de tam vili ac
plebeia puellula tam gloriosam nouit impe-
ratricem erigere, benignitatem quoq; suā ma-
gnifi

gnificè cōmendat, quod tam humilē puellu-
lam tanta sit dignatus exaltatione proue-
re: sic & tu Deus noster super omnes excel-
se, magnificè admodum potentia, sapientia
& bonitatis tuæ gloriā clarificas, dum ex
nobis tam infimis (quod ad corpus attinet)
creaturulis, tam gloriosos constituis regni
tui principes.

Secunda ratio ob quam Deus ho-
minem demonis loca occupatu-
rum tam vilem secundum
corpus condiderit.

ALTERA nobis huius tui consilij vide-
tur fuisse ratio, vt superbos illos spiri-
tus apostaticos vindicta maiori ferires, & cō-
fusione ampliori perfunderes, dum sua loca
viderent à tam ignobilibus creaturis occu-
pari. Nam hoc & apud homines manifestè
cernimus, cū quis de altitudine aliqua pro-
culpæ suæ demerito deijcitur, tanto illū ma-
gis conturbari, & grauius affligi qui eiectus
est, quanto is qui in eius locum sufficitur, vi-
lior & despectior antè fuerit. Quemadmo-
dum videlicet, se eiecto de sublimi conditio-
ne Domino, seruus qui illi in ministerijs in-
fimis solet inferuire, in eiecti locum substi-
tueretur, multo hoc illum eiectum grauius
torqueret, quàm si alius quispiam magnus
& nobilis dignitatem, vnde ipse pulsus est,

est accepisset. Ita fieri non potest, quin grauissime excrucientur illi superbi præsumptores, quin vrantur & affligantur vehementissime, cum sua loca vident occupari, non à suis similibus, sed à creaturis altera ex parte tam vilissimis, vt vix quicquam possit cogitari despectius. Neque dubium, quin maxima hæc sit impiorum illorum consilio, quod nos terrefigas, terræ, imò limi terræ filios, saccos lutosos, vt res stercoreas, & si quid potest aliud nominari sordidius, ad tam gloriosas sedes quas ipsi perdidierant, cernunt exaltari. Neque videmus, qua via melius illorum superbiam confundere, præsumptionemque punire potuisses, quam ita illos infra nos creaturas infimas humiliando, nos verò ex nobis ita abiectissimos omnique miseria plenos, ex tua diuite liberalitate, ita in immensum super illos tollendo & eleuando. Quod tuum consilium magnus ille Rex Assuerus memorabili vltione quam in superbientem ac suo imperio rebellem reginam suam exercuit, pulchrè declarauit, & velut quadam imitatione expressit. Sic enim sacra refert *Hester. 1* Historia, magnum istum Assuerum à nobili sua Regina (Vasthi nomine) contemptum, consilio habito cum sapientibus, ad inobedientiæ illius atque superbiæ vindictam, Primum illam à suo, abscondisse contrubernio,

nio, & regno pepulisse, ac deinde ad abundantiorē superbiæ illius confusionem, elegisse in Reginam, non vnam aliquam generis nobilitate priori repulsæ æqualem, non paterno aut auito sèmate parem: sed contemptibilem, pauperem, & prorsus incognitam puellulam, Hester nomine, sibi in coniugium copulauit, Reginamque gloriosissimam constituit, in ostensionem suæ potentissimæ gloriæ, Quam in hoc duplo comendauit, quod ex tam ignobili & nihili puellula, tam excelsam subito, cum voluit, imperatricem constituit. Sic tu prius Deus potentissime, illam superborum & rebellium à te abegisti multitudinem, & de sublimibus gloriæ sedibus in infima tormentorum loca potèter detrustisti. Quibus eiectis, visum est tibi, ex infimis creaturas ignobilissimas prioribus illis dignitate naturæ longe impares suscitare, quas supernis illis donares sedibus, quo sic per omnia vltione digna illorum peruersa puniretur superbia, ietumque legitimo audax illorum feriretur præsumptio.

2. Tertia ratio, ob quam DEVS hominem daemoneis loca occupaturum ita vilem secundum corpus creauerit.

TERTIA quæ nobis videtur tui huius consilij ratio, Deus optime, & pater benig

niguisime, nostra est utilitas, videlicet, vt à nobis occasionem omnem auferres superbiæ, per quam illos totos nobiles & sublimes spiritus iam corruisse videras: contra verò, occasione & iustam rationem nobis dâtes, nos ipsos sub tua potenti manu ex animo humiliandi, quo solo sancti tui Angeli in sua dignitate permanerant stabiles, quæ etiam via nos oportet ad eandem in qua nunc illi agunt gloriam tendere. Sola enim & recta ad tuam gloriam via est, humilitas. Fecisti te hoc in opere similem probis & cordatis parentibus, qui filios habentes vnice charos, quos rebus magnis destinant, summè cauent, ne eos nimia vestimentorum pompa plus æquo exornent, sed humilibus satis & vilioribus indumētis vestiunt, quàm possunt simplicissimè, etià si magna de illis in animo habeant, & rebus maximis destinant. Sciunt enim, quòd nimia vestimentorum pompa pueriles animos inflatos reddit & indomitos, vt commodè sub disciplina contineri nō possint. Et sit non rarò, vt magna spe excendant, per elationem indomitam & feram superbiam, earum rerum ad quas proculdubio fuerant peruenturi, si in humilitate vsque ad tempus præfinitum sese continuissent. Ita & tu de nobis, DEVS optime & sapientissime, cogitasti, cum nos sacco isto corporis lutei voluisti

voluisti circumdare. Tametsi enim ab initio cum primum creares hominem, imò ab æterno priusquam quicquam esset conditum, maxima de nobis habueris in animo, & ad summam nos prædestinaueris gloriâ, voluisti tamen sacco isto vilitatis nos circumdare, voluisti corpore hoc luteo, limoso, & stercoreo nos circumvestire, vt semper in promptu haberemus occasionem iustam nos ipsos humiliandi, & ex aduerso omnem effugiendi superbiam. Postquam enim apostaticos illos spiritus deiecisses de sublimibus, volens in illorum locum substituere creaturas alias, tale in temetipso habuisti cōsiliū, vt secundū partem alteram talem eis naturæ conferres dignitatem, qua capaces essent felicitatis illius, à qua mali Angeli iam exciderant: attamen hanc tam præcellentissimam nobilitatem in tam vili voluisti concludere vasculo, tantum ornatū tali sacco, tam lutulento, tam stercoreo, tam foetido, tam sordido inuoluere, vt iustam semper apud se essent habituri, & manifestissimam sese humiliadi, & nequaquam efferendi rationem.

Applicatur ad prædicta beati

Pauli auctoritas.

Hoc scilicet est, quòd Paulus ille magnus Apostolus, qui ad tertium vsque cælum raptus plerq; vidit occultorum tuorum,

rum, nobis ad eruditionem insinuare voluit, dicens: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, vt sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. Thesaurus quippe hic quem Paulus loquitur, anima est rationalis ad tuā formatam imaginem, cum omnibus quæ in ea sunt à tuo spiritu magnificis donis. Vasa autem fictilia siue terrea, aut testacea, nostra sunt corpora, quæ de limo terræ tuis formantur & finguntur manibus, quemadmodum beatus Iob loquitur, dicens: Manus tuæ Domine fecerunt me, & plasmauerunt me totum in circuitu. Propter quod, in scripturis sacris non vno in loco tu figulo assimilaris, & nos in manu tuā esse dicimur sicut Iob. 10
Psalm. 118
Eccl. 33
Esai. 64
Hier. 18
2 Tim. 2
in manu figuli. Cui cōsonat quòd idem Paulus alibi homines vasis comparat, dicēs, in magna domo esse vasa, non solum aurea & argentea, sed etiam fictilia, & quædam quidem in honorem, alia verò in contumeliā: significans videlicet, quosdam ex hominibus tuā manu formatis, ad gloriam prædestinatos, alios ad damnationem esse præcitos atque reprobandos. In his autem fictilibus vasisculis, illum nobis concludis pretiosum thesaurum, vt sublimitas sit virtutis tuæ, & non ex nobis: quoniam ad hoc nobilissimam animam in vilissimo abscondis corpore, vt propriam vilitatem & sordiditatem ipsis quoque
externo

externis oculis cernentes, nihil nobis ipsis tribuamus superbiendo, sed tuæ potentissimæ virtuti & diuissimæ liberalitati omnia in humilitate ascribamus, vt dum ea quæ exterius se offerunt stercore, sordes, factores, miseriae, per omnia corporis membra, omnibus nostris sensibus percipimus, ab elatione noxia (quæ ex internorum donorum forsitan oriri potuisset præcellentia) animus retrahatur. Quem enim non pudeat vanissimæ superbie, si sacrum istum vilitatis suæ, & quæ continentur in eo sordidissimas sordes, respiciat? Propter quod, cum acrimonia mordacis reprehensionis superbientem mortalem sapiens, verbo breui, sed efficaci comonet, dicens: Quid superbis, terra & cinis? Eccl. 10
id est, homo de terra formatus, atque iterum id est, resoluendus in puluerem, iuxta verbum delinitæ sententiæ tuæ, quam aduersus Adā protulisti, dicens: Terra es, & in terram reuertē. Gen. 3
ris. Ad hunc modum tu nos Deus, sapientissime artifex, secundum corpus creasti despectissimos.

De magna nobilitate & præcellentia dignitate rationalis animæ.

At verò secundum animam, alteram nostræ substantiæ portionē, in multa nobilitate creasti, secundum quam nos sublimibus tuis Angelis pares constituisti. Quem admodum

CONTEMPLATIO VIII.

admodum enim secundum corpus similes vi-
demur & sumus irrationalibus animatibus,
similiter manducantes atque bibentes, simi-
liter dormientes atque vigilantes, similiter
nascentes atque morientes: ita secundum ani-
mam, similes inuenimur Angelis sanctis tuis,
similiter ut illi in nobis habentes imaginem
& similitudinem tuam super benedictam Trini-
tatis, intellectum similiter habentes atque vo-
luntatem liberam, vires modis omnibus præ-
cellentissimas, quas in omnibus corporali-
bus solus habet homo, easque cum Angelis ha-
bet communes. Quam dignitatem subtiliter
considerans & profundè contemplans Psal-
mista, pulchrè quoque explicauit, dicens: Mi-
nuisti hominem paulominus ab Angelis, glo-
ria & honore coronasti eum, & constituisti
eum super opera manuum tuarum. Omnia
subiecisti sub pedibus eius. Paulominus (in-
quit) infra Angelos hominem minuisti, quo-
niam si animam spectemus rationalem, Dei
in se habentem insculptam imaginem, non
ita multum inuenitur natura humana infe-
rior Angelica, quanquam ratione corporis
adiuncti proculdubio est inferior. Ideo mi-
nuisti, dicit: sed paulominus. Gloria quoque
& honore coronatus siue ornatus est à te ho-
mo, similiter ob excellentem animæ dignita-
tē, qua Angelis est adsimilis. De quo hono-

bombr

re

DE FORMATIONE HOMINIS. 121

re etiam alibi loquitur, dicens: Homo cum
in honore esset, non intellexit. Et in eandem
ferè sententiam beatus Apostolus ait, virum
esse gloriam Dei, quod in se gestet magnifi-
cam Dei similitudinem. Super omnia quoque
manuum tuarum opera constituisti homi-
nem, quoniā propter ipsum tanquam finem
cetera omnia corporalia sunt condita, ipsa
etiā cœlestia corpora: quemadmodum atte-
statur sanctus Moyses, dicens, ea esse creata
in ministerium cunctis gentibus. *Psal. 48*
I. Cor. 11
Deut. 4

Quod anima rationalis immor-
talis sit & incorruptibilis.

EST quoque huius animæ rationalis tanta
dignitas, in qua à te creata est, ut cor-
rumpi omnino, aut mori, aut vilo pacto de-
ficere nō possit. Neque enim cum corpore pe-
rit rationalis anima, neque cum emigrat è ma-
teria, deficit in nihilum, quemadmodum be-
stiarum animæ ceteraque corporeæ formæ
dum emigrat è corpore, pereunt, nō valentes
separatim subsistere: sed est hominis anima,
propter excellentiā nobilitatis suæ, immor-
talis & incorruptibilis, adeo ut omni creata
virtute, nec vna aliqua rationalis anima pos-
sit corrumpi, interfici, aut in nihilum redigi.
Potest quidem efficere creatura, ut emigret
anima rationalis è suo corpore, in quo ad
tempus aliquantū cōmoratur, potest ejicere

k

illam è tabernaculo peregrinationis suæ, occidere autè illam, perimere, & annihilare nemo poterit. Id quod apertè nos in sacro Euāgelio docet Dominus IESVS, suis amicis loquens, ac dicens: Vobis dico amicis meis.

Matth. 10

Lucæ 12

Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & post hæc nō habent quid faciant, quia animam nō possunt occidere. Timeate autè eum qui postquam corpus occiderit, potestatem habet mittere animam in gehennam ignis.

Quantam habeat homo præcellentiam ex perfectione rationalis animæ.

PER hanc rationalem animā, soli nos inter corporeas omnes creaturas, te Domini ac Deum nostrū omniū authorē, tam in te quā in tuis omnibus operibus, cognoscere valemus, lumine intellectus quod indidisti animæ. Iuxta quod apud Psalmistā dicitur: Signatum est super nos lumē vultus tui Domine. Et alibi: In lumine tuo videbimus lumen. Siquidem in eo lumine quod à te nobis effluxit in anima nostra, te videbimus, & lumen beatissimum. Atq; hinc insuper peculiaris est nobis potestas, cogitatione, verbo, & opere, modo speciali te & in teipso, & in tuis omnibus perfectionibus atq; operibus collaudare, tibiq; in omnibus benedicere & gratias agere. A voluntate autem libera hoc acci

Psal. 4

Psal. 35

accipimus, vt te intellectu agnitum, pro tuis perfectionibus omnibus atq; beneficijs amare atq; diligere valeamus, tuis quoq; præceptis, mandatis & consilijs obedire facientes, quæ tu velis fieri, & quæ nolis omittentes, sicq; tibi seruientes & obedientes, promereri valeamus cum auxilio tuæ bonæ gratiæ, beatam gloriam tuam, qua se indignos reddiderunt sua superbia illi apostatici spiritus. De qua futura felicitate loquēs sanctus Prophetæ tuus Esaias, ac deinde Paulus Apostolus, sic ait: Oculus non vidit, neq; auris audiuit, neq; in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus ijs qui se diligunt.

Esaiæ 64.
1. Cor. 2

Quā sit deplorandum, quod homines à DEO in summo honore conditi, per peccata seipso irrationalibus animantibus similes constituent.

CÆTERVM, hanc tantā dignitatis nostræ præcellentiam dum præisius contemplamur, dum intra nos consideramus attentius illam tuā nimiam erga nos dignationem, qua nimirum vilissimos secundum corpus homunculos, tam gloriosis sedibus destinasti, ac beatorū Angelorum numero & societati in libro prædestinationis tuæ iam adscripsisti, meritō in lachrymas prorumpunt, & aquarū fontes deducunt oculi nostri, non est

iam continere fletus atq; suspiria, vultus nostros coram te levare erubescimus, cōfundimur apparere ante faciē tuam, non audemus neq; oculos in cōspectu maiestatis tuæ attolere. Quoniā videlicet in tāto pretio à te habiti, nos ipsos ita misere despiciamus, ita indignè nimium abijcimus, per vitia & peccata innumera, dum ob amorem rerum terrenarum & temporalium, quas diu possidere nō valeamus, & delectationū carnalium quibus diu frui non possumus, æterna nobis præparata bona negligimus: quasi pro nihilo pendentes amplissima illa præmia, quæ nobis proponuntur, & præparata servantur in eternis. Tu nos Domine Deus angelicis ordinibus inferere decreuisti, illisq; nos disponis æquare, si tibi fidem servitutē in hoc mūdo servire voluerimus, ad hūc finem, nempe ad tuæ beatitudinis possessionem, à te sumus creati, vt illic cum eis simus conuiuæ mensæ tuæ, vt illic satiēmur cum eis in aspectu gloriæ tuæ, & inebriemur ab vbertate domus tuæ, & voluptatis tuæ potemur torrentibus. Nos verò sic vitam & viuendi rationē instituiamus, quasi ad terrā istam crassā tantā possidendam cum bestijs, imò quasi ad inferni tormenta hereditanda cum dæmonibus, simus creati. Ita nos à te quidem in honore summo, secundum animæ dignitatē & finis

Lucæ. 22

Psal. 16

Psal. 35

præcellentia positi, nō intelligimus: iumentisq; insipientibus comparati, assimilamur illis, effecti sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Impleturq; in nobis quod Dauid propheta sanctus, lamentabili voce ciuilans dicebat: Homo cum in honore esset, nō intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Et quod per alium prophetam dicitur: Computruerunt quasi iumenta in stercore suo. O creator & plasmator noster potētissime, Pater, Fili, & sancte spiritus, vnus Deus & Dominus noster, propter magnam misericordiam tuam fac nos cognoscere & in veritate intelligere nobilitatem animæ nostræ, & dignitatem in qua à te constituti sumus: fac nos agnoscere finē tam gloriosum, cui nos destinauit prouidissima bonitas tua. Fac cognoscamus temporalium rerum omnium vanitatem, & insanas terrenarum voluptatum, vt ea omnia non amplius quam stercorea reputentur in cordibus nostris. Fac intelligamus peregrinationem hanc nostram in qua degimus, & sedes illas patriæ nostræ quietas ad quas pergitur. Doce nos tabernacula ista presentis vitæ contemnere: futuram verò manentem, ac fundamenta habentem ciuitatem expectare atq; inquirere. Fac nos quæcūq; in mundo hoc sunt despiciere, & quicquid no-

Psal. 31

Psal. 43

Ioel. 1

Hebr. 13

Hebr. 11

bis vlla ratione impedimentum præstare possit a sine cui nos destinasti consequendo, aut fer propter misericordiã tuam de cordibus nostris. Accende autem ea sancto & sincero tuo amore, & tuæ charitatis igne ita inflamma, vt nullam omnino consolatione, nullam oblectationem, nullam voluptatem, nullum gaudium requiramus vel reputemus, nisi in te Domine Deus noster, qui es vnus nostrũ omnium finis vere beatus & solus desiderandus. Amen.

CONTEMPLATIO IX. de statu innocentie, in quo primus homo à DEO fuit conditus, ac deinde de statu huius miserie, ad quem primorum parentum inobedientia peruenimus.

P RIMUM hominẽ quem de limo terræ creasti, tanquam venam originalem fontẽ primarium totius humani generis, tu Deus optime & perfectissime, omnimodis rectum feceras, ab omni peccato mundũ in anima, & ab omnibus defectibus externis in corpore liberum. Quemadmodum Sapiens ille concionator **Ecclesi. 7** Salomon attestatur, dicẽs: Solummodo hoc inueni, quod fecerit Deus hominẽ rectum, & ipse se miscuerit in finitis questionibus. **Genes. 2** Et quoniam bonum non erat homini esse solum, neq; ab vno solo poterat species hu-

mana

mana per generationem multiplicari, fecisti primo illi homini de costa sua adiutorium simile sibi, carnem de carne sua, & os **Genes. 1** de ossibus suis, vt essent duo in carne vna, & quasi vna caro, masculus & femina: à quibus, per generationem, totum humanum genus propagaretur, & multiplicaretur in mille millia. Ita enim tibi visum est, non simul in vno temporis puncto vniuersam hominum multitudinẽ creare, quomodo in principio in vno temporis puncto vniuersos Angelorum ordines & totam illam tam innumerabilem spirituum multitudinem simul creaueras: sed ad ostensionem multiplex potentie & sapientie tuæ, alium individualis multiplicationis modum in hominibus constituere voluisti, vt à duobus, quasi ab vno principio, tota reliqua hominum multitudo descenderet. Hos autem primos parentes in tali à te formatos innocentia, posuisti tu Domine in paradiso voluptatis, quem à principio feceras, in loco magnæ amoenitatis & fecunditatis, vbi absq; omni aduersitate aut tristitia in summa iuocunditate vitam agerent. Vbi & lignum erat vitæ de quo manducantes præseruari fuissent ab omni miseria infirmitatis, & corruptione mortis. Et quidem si per obedientiam illi suam quam à te acceperant seruassent inno-

tiā, transtulisses tu illos, cū tibi fuisset placitū, à loco inferiori terrestri paradisi, ad superna gaudia cœli, absq; infirmitatum miseria, citraq; mortis amaritudinem, absq; carnis corruptione & vllis omninò molestijs præuijs.

De iustitia originali & naturali rectitudine quam habebat homo in statu innocentie.

DEDERAS quoq; illis donum nobile & munus pretiosum, non pro ipsis tantū illis primis parētibus, sed & pro vniuersis eorū posteris qui erant ab eis propagandi: quòd si in innocentia sua perseuerassent, in vniuersam suam posteritatē, quasi ius hereditariū, aut potius hereditarium munus siue originariam gratiam, simul cum traduce trāsmisissent: quemadmodum nunc pro hoc magnæ miserie statū, originale peccatum ab ipsē omnes per traducē quasi per mānus accipimus, quicunq; ab illis communi lege ex viro & fœmina nascimur. Erat hoc donum, naturalis quædā rectitudo & originalis iustitia per quam ita erant illi parētes primi tam in corpore quā in anima bene dispositi & feliciter compositi, vt intra eos nullæ cogitationes aut affectiones prauæ, neq; in corpore neq; in anima, potuissent

exoriri, neq; vllæ omninò ad malū commotiones aut tentationes exurgere, absq; libera electione voluntatis. Neq; aliquando moti fuissent tentationibus aut incurfibus iracundie, inuidie, gula, luxurie, impudicie, vel alterius cuiuslibet malæ & noxiæ cupiditatis nisi tantū cum ipsis ex propriæ volūtatis electione ita placuisset huiusmodi assumere. Atq; in hac tanta innocentia, puritate, dignitate, constituti erant illi primi parentes nostri, priusquam tui fierent mandati trāsgressores. Et nisi interuenisset trāsgressio, perseuerarem etiam hodie nos illorum nepotes, in tantæ dignitatis conditione, & in statu tantæ perfectionis etiam nūm staremus perfecti.

Quomodo probauit primum hominē Deus, prohibēdo etum ligni scientiæ boni & mali: & quomodo serpentis seductione primi parentes ambo DEI mandatum sunt trāsgressi.

QVONTIAM verò homini sicut angelo dederas arbitrij sui libertatē, voluisti quoq; similiter illū probare, an tuis esset mādatis obediēs, priusquā in tuam gloriam illū adduceres: quemadmodū prius angelos tuos probaueras, vt videres, qui di-

130
gni essent confirmari in tua gloria, qui digni
repelli ab ea. Propter hoc, præceptum ex-
citationis & probationis dedisti primis illis
parentibus, de arbore quadam singulari, no-
men habente scientiæ boni ac mali, ne man-
ducarent, permittēs nihilominus vesci illos
de omni ligno Paradisi, vno tantum illo ex-
cepto. Sed heu sortem nostram miseradam,
heu lapsum nostri generis flebilem & mise-
rabilem. Primi illi parentes nostri, Deus al-
tissime, cum in honore essent, non intellexe-
runt: atq; hinc factum est, vt iuuetis insipien-
tibus sint comparati, sintq; illis facti simi-
les. Cum tu illis non nisi optime fecisses &
prouidisses in omnibus, egerunt illi pessi-
me, tum aduersum te, cuius sunt prætergres-
si mandatum, tum aduersum nos vniuersum
genus suum, quos bonis maximis spoliarūt,
& malis inuoluerunt plurimis. Audierunt
vocem maligni tentatoris Satanae, illius qui
iam propter superbiam suam de sublimibus
corruebat. Et quomodo de illo tuus filius in
Ioan. 8
Euangelio loquitur, quod in veritate nō ste-
terit, sic & cum parentibus nostris nimis in-
feliciter actum est. Non permanserūt etiam
ipsi in veritate & innocētia stabiles, sed men-
dacio cōsenserūt mendacis illius & homici-
dæ pessimi, qui prior se iam a te separauerat.
Cruciabatur inuidia malignus ille aduersus
ge

genus hominū, dolebat ab his possidendas
esse sedes illas gloriosas, è quibus ipse paulo
antè eiectus fuerat. Considerabat, arbitrij li-
bertatē habere homines sicut & ipse habue-
rat: ac proinde similiter peccare eos posse &
Deum offendere, sicq; à gloria excidere exi-
stimabat, quomodo ipse per liberi facultatē
arbitrij iam antè peccans, gloriosis illis man-
sionibus pulsus fuerat. Propter hoc, ad inno-
centes oculos ipse callidus & malitia ple-
nus accessit diabolus, eam primum aggre-
diēs quam ex sexus indicio mollior ē cogno-
uit, quamq; se facilius posse seducere confi-
debat. Accessit specie blanda, verbis bladis,
blandis promissis, sed erat in his omnibus
latens sub melle venenum. Credidit malē
credula mulier diaboli blandis, sed mendaci-
bus promissionibus, contra æquisimum
DEI præceptum tentatori iniquum præbuit
consensum. Accepit ipsa fructum ligni veri Gen. 3
ti, & comedit: ac deinde viro suo tradidit,
qui de manu coniugis suæ accipiens, etiam
ipse gustauit. Factiq; sunt ambo preuariato-
res sancti mandati tui, quod tu illis dederas,
ad probandum, an fidelis tibi permanerent,
an non. Quod sanē mandatum neuitquam
graue, ipsis nullum adhuc peccati fomitem
aut malam inelinationē in se habētibus, fuisse
obseruatu facillimum, si non Diuinam
tuam

tuam maiestatem parvipendissent, si nō eius à quo mandatum istud acceperant seueram iustitiam attēdere neglexissent. Mox autem ubi tuum mandatū transgressi sunt, damntū illi acceperunt, & ultionem senserunt praua reicationis suæ, dum iustitia illa originali & natia rectitudine spoliati, malè apertis eorum oculis, cœperūt super nuditate sua erubescere quæ prius illis ad confusione nullam fuerat, donec permansissent in innocentia. Propter quod, malè sibi conscij fugerunt à conspectu tuo, tenebrarum quærentes latibula, & quasi tuam præsentiam cupientes effugere se absconderunt à facie tua, membra quæ tum ipsis cœperunt videri pudenda, arborum folijs operientes.

De sententia ultionis quam super primos parentes sui peccati excusatores DEVS protulit.

Hic tu Domine tam fœde lapsis adeo te etiam tunc exhibuisti benignum, ut ipse eos occultatos à conspectu tuo visitatū veneris, & quasi requisitum ad poenitentiam. Quasi enim deambulans in paradiso, latitante Adā euocasti, dicens: Adam, ubi es? tanquam inuitans ad poenitentiam, & vocans ad gratiam. Tanquam si diceret: Procede Adam de latibris tuis, agnosce ac cōfitere peccatū tuum,

ut

ut remissionem merearis accipere, & ego te possim recipere in eam, quam alioqui perdi disti, gratiam. Sed ille ligno scientie gustato cæcus factus, & apertis oculis nihil videns, gratiam tuam non intellexit, neq; suscepit oblatam sibi vocationem veniæ. Oblitus est cōfessionis, qua sola offensum te placare poterat: & pro confessione quesivit excusationem, quam tu pessimè odis. Propter quod, tui animi bene conscius propheta Dauid, dicebat: Non declines cor meū in verba malitiae, ad excusandum excusationes in peccatis. Contrā verò, de cōfessione præclara loquitur, dicens: Dixi cōfitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Excusationem itaq; malam pro cōfessione bona quæres Adam, culpam à se depellere, atq; in coniugem, imò secundum partem aliquam & in te, conatus est rejicere, dicens: Mulier quam dedisti mihi sociā, dedit mihi de ligno, & comedi. Quare enim ita signanter dicere voluit: Mulier quam dedisti mihi, nisi quia etiā in te culpæ partē aliquam voluit iniqua partitione cōijcere? Perinde enim erat illi, in quē peccatum cōijceret, modò ipsum à se repelleret. Quomodo autem in manducando fructum ligni vetiti mulierem vir est sequutus, ita in praua hac excusatione virum sequuta est mulier, cul

Psalm. 145

Psalm. 31

culpam à viro in se detortam in serpentem à se reiiciens. Interrogata post viri excusationem, quare præceptum fuisset transgressa, hoc tantum respondit: Serpens decepit me. Et quoniam post peccatum, etiam requisiti ad poenitentiam, delicti sui ambo neglexerunt veniam petere, iuste statim in illos tuæ ultionis & maledictionis sententia prolata est. Aduersus mulierem quidem, ut in dolore pareret filios suos, quæ ante peccatum sine omni dolore fuisset paritura. Aduersus virum autem sententia lata est, ut in sudore vultus sui vesceretur pane suo, terram operans & excolens labore multo, ad sustentationem corporis, qui prius suauissimis fructibus vltro sibi de terra proferendis copiosius multo fuisset cum suis omnibus liberis in paradiso refectus. Generaliter verò super omnes, & præsentis præuaricatores, & de ipsis nascituros nepotes, viros atque mulieres, sententia mortis prolata est, nempe ut redeat homo in puluerem de quo formatus est. Quæ tam est vniuersalis, tam exceptionem ignorans sententia, ut nemo quamlibet sanctus, quamlibet potens, quamlibet tibi amicus, illam possit euadere. Quemadmodum sanctus Apostolus ait: Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium.

Hebr. 9

Quo

Quomodo genus humanum per primorum parentum inobedientiam celestis hereditate fuit priuatum, & de paradiso gaudij in vallem istam miserie proscriptum.

NON solum autem mortis necessitas humano generi per inobedientiam istam incubuit, verum etiam celestis regni illa tam beata hereditas adempta, eiusque occlusa ianua fuit, ne ulli hominum illuc pateret ingressus, nisi per aliquem nostri generis iterum nobis hereditas illa iusto pretio emeretur, quam prius gratiosa donatione accepissemus, & quam sic liberaliter oblatam primum parentes voluntarie contempserant, quando consensum dederunt in præuaricatione sancti mandati tui. Quod enim à te liberaliter oblatum atque donatum, à nobis fuerat voluntarie reiectum, repulsum atque contemptum, merito tua iustitia post repulsionem iterum conferre recusabat, nisi iusto redimeretur pretio. Rursum, non illa tantum superna celestis regni sunt hereditate priuati parentes nostri cum posteris suis, verum etiam inferna & terrena sua sunt mansione spoliati. Tuo namque iusto iudicio, de loco illo amonitatis, in quo innocentes prius à te positi fuerant, iam facti præuaricatores expulsi sunt, in vallem istam lachrymarum & terram miserie

in

in terram istam verè desertā & inaquosam,
in locum horrois & exilij, in locū peregrina-
tionis & desolationis, vbi nihil inuenitur
nisi dolor & afflictio spiritus. Et qui ab ini-
tio fuerāt sine omni passione miserie, ad pu-
nitionem transgressionis suae, facti sunt ple-
ni miseriarum, tam intus quàm foris, tam in
corpore quàm in anima: subiecti nimirum
fami, siti, aestibus, algoribus, penuriae, nudita-
ti, egestati, labori, fatigationi, sudori, faeto-
ri & sordibus multis, ac varijs mille generū
morbis, quorum ne nomina quidem omnia
possint enarrare medici, vt ne dicā pernoſce
re, vel ad plenū explicare. Insuper & curis, tri-
stitijs, angustijsq; plurimis subditus est ho-
mo per omnē vitā, quae simul videntur cum
homine nasci & simul cum eo crescere: vt
quāto diutius vixerit homo, & quāto ascen-
derit altius, eo semper & plures & grauiores
se offerāt occasiones miseriae. Ac postremū
morti illi omnīū terribiliū, (quod ad prae-
sens tempus attinet) terribilissimū, inuitabili
necessitate subiecti sumus: cuius amaritudi-
nem, sicut & praecedentū omnīū vexationē,
nuquam degustassent homines, si in obe-
dientia diuini mandati obediētes perman-
sissent: quemadmodum horū omnium erāt
expertes primi nostri parentes, donec in sua
innocētia & in tua obedientia perſisterunt.

Quod

Quod DEVS mortē non fecit, sed pri-
mi parētes se & omnes suos po-
ſteros in mortē coniecerūt,
& de peccato originali
quō omnes in vno
Adam pecca-
uerunt.

Tvenim Deus optime, qui viuīs in ater-
num, quique ipse vita es perfectissima
mortē non fecisti, iuxta Sapiētis testimoniū.
Quomodo enim potuisses tu, qui nihil es ni- *Sapien. I*
ſi vita, mortis author exiſtere? Non etiā dele- *Ioan. II*
ctaris (vt idem ait) perditione viuorum. Imō *Eccl. I. 4*
neq; peccatorū vis mortē (Ezechiele teſte) *Sapien. I*
sed magis cōuertit eos & viuere: quoniam vis *Eze. 18*
omnes homines ſaluos fieri. Sed inuidia men *1. Tim. 2*
daciſ illius Diaboli, mors intransit in orbem *Sapien. 2*
terrarum. Propter quod in ſancto Euange-
lio benediſtus filius tuus Dominus noſter,
homicidā illum appellat, ille (inquiens) ho- *Ioan. 8*
micida erat à principio. In quo, illū designat
primū fuiſſe mortis authorē, ſicut patrem
illum ait fuiſſe mendaciū. Cuius mendacis &
homicidæ diaboli peſtiferis ſuaſionibus au-
ditum praebentes atq; cōſenſum primi paren-
tes noſtri ſub iram tuam ceciderunt, vniuer-
ſam quoq; ſuam poſteritatē ſub mortis miſe-
rabili neceſſitate conſtituerūt, quam nemo
prorſus hominū poſſit effugere. Quemad-

modum pulchrè lucideq; nos sanctus tuus
Apostolus instruit, dicēs: Per vnum hominē
peccatū in mundum intrauit, & per peccatū
mors, & ita in omnes homines mors per-
transiit. In quo omnes peccauerunt, peccato
nimirū originali, quo in Adam omnes cōma-
culati sunt, quicūq; in ipsius latebant lumbis,
cū ipse actuali inobedientiæ peccato Dei
mandatum rumpere. Quicūq; enim in eius
tū lumbis eramus, & quicūque pōst de eo
nati sumus vel nascimur, omnes ab eo, per
traducem originalis peccati maculam, quasi
hæreditarium opprobrium trahimus. Nam
quia originalem illam iustitiā patri nostro,
non pro seipso tantū, sed & pro vniuersa
posteritate sua dederas, iustē tu quidem hoc
nobis ad peccatū imputas, quod illa iustitiā
nudos nos cōspicis à natiuitatis origine, quā
nobis in primo parente dederas. Et meritō
tu quidem irasceris, cū pretiosum illud do-
num tuum quod nobis omnibus donaueras
requiris, nec inuenis. Iustē quoq; cœlestis re-
gni nobis hæreditatem dare rennuis, quam
nobis ab initio destinaueras: dum tuum do-
num nos vides per malitiā perdidisse, quod
à nobis ad ornamentum & tutamentum no-
bilis animæ volebas perpetuō seruatum. In
eandē sententiam conuenit, quod subsequen-
ter idem Apostolus ait, per vnius hominis
inob

inobedientiam multos esse constitutos pec-
catores. Ac rursus alio in loco, idē ait Apo-
stolus, omnes homines in vno Adam mor. 1. Cor. 15
tuos esse, quatenus ipse nos omnes secum in
mortem sua prauaricatione pertraxit.

Quomodo originalem iustitiā
perdidit humanum genus cul-
pa primorum parentum,
quanta inde homi-

ni oriatur mi-
seria.

SED hæc forsūt leuiora videri possint, &
vtrūq; tolerabilia, quæ in corpore per-
petimur, si non & alia dāna grauiora fuissent
consequuta. Illud verō multo magis dolen-
dum atq; deplorandum est, quod per eandē
primi parētis inobedientiā, reſtitutione natu-
rali & originali iustitiā, nobili illo torius no-
stri generis donatiuo, & speciei vniuerſe hæ-
reditario decore, sumus spoliati: iusto utiq;
iudicio tuo, Deus æquissime, sed nostro ma-
ximo damno. Tuo (inquam) iudicio iusto,
quoniā vbi humana voluntas tuæ voluntati
semper reſtiſſimæ ex electione libera sese op-
posuisset, ac se cōtra te erexisset, eligēs quod
sibi visum fuit contra id quod sibi à te scie-
bat præceptum, vbi sic pessimi seductoris in-
sequens consilium, optimi creatoris ac legi-
timi Domini sui se subduxisset imperio, cui

modis omnibus parere debuerat, iusto tuo & æquisimo iudicio factū est, ad punitionē prioris illius inobediētiæ, vt affectus sensualis corpus inhabitās (qui vsq; tunc absq; vllō rebellionis motu, bene subiectus fuerat portioni superiori, id est, rationi & voluntati, in quibus tu homini constitueras liberi facultatē arbitrii) mox rupto fœdere, & obediētiæ illius prioris iugo excusso, rebellionē parare inciperet, & motus rebellionis apertus in corpore aduersus rationis dictamē voluntatisq; imperiū exnscitare: ita vt affectus sensualis, qui prius in omnibus perfectē ducebatur rationis dictamine & volūtatis imperio, id est, spiritus libera electione, absque vlla omnino contradictione aut rebellionē, extunc factus sit rebellis & aduersarius rationis dictamini voluntatisq; imperio. Quem admodū sanctus tuus Apostolus, verbo breui pulchrē expressit, dicens: Caro cōcupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Hæc enim duo sibi inuicem aduersantur, vt non quæcunq; vultis illa faciatis.

Galat. 5

Quantam difficultatem homo sustineat ex ista sensitiui affectus contra rationem & voluntatem rebellionē.

OPPUGNAT siquidem affectus iste carnem inhabitans, valide simul & moleste superior

superiorem affectū spiritus, rationis æquum dictamen (quod semper ad optima dirigit) sequi cupientem, & incessante impetu diuersorum motuum omnis generis vitiorū, sic ad mala sollicitat & à bonis auocat, vt in plerisq; succumbat carni spiritus, à carnis nimirum concupiscentia abstractus & illectus. Quem tentationis modum pulchrē exprimit Iacobus tuus Apostolus, dicens: Vnusquisq; tentatur à propria concupiscentia sua, abstractus & illectus. Quod si in nonnullis (quorum est numerus nimis exiguus) spiritus ita strenuē suum tueatur imperium, ita rem fortiter gerat, vt ab inferiori sensualitate non se patiat deuinci, non cessat tamen illa hūc interdum oppugnatione valida impetere, & graui impetu inuadere: veluti cum graui ariete murus concutitur, interdum verò blandis illecebris & suauibus illectamentis ad se dulciter velut inescando inflectere, vt vix petra durissima possit in tantis tentationum impulsibus & statibus perflare immobilis. Quibus tentamentis & oppugnationibus, ij qui secundum spiritum vitam ducere cupiūt spirituales homines, sic diuexantur, sic fatigantur, sic excruciantur, imo excarnificantur miseri, vt ignorent ipsi interdum, vitam an mortem malint præeligere: vt sibi videantur in portis mortis agere, & iam

infernum incolere adhuc super terrā uiu-
tes, se putent. Tales ludos nobis ludit patris
nostri illa prima preuaricatio tantum nobis
fasescit negotium, etiam hodie, illa quæ iam
anteceſſit per ſecula plurima, prima inobe-
dientia. Tu Domine, qui vides omnia, tu bel-
la & pugnas noſtri ſeruorum tuorum, tu ago-
nes vides, luſtas conſpicias, attendis certami-
na; quibus illi per omnem vitam ex hac fa-
tigantur origine: quæ niſi tuo benigno ad-
iuti auxilio, nunquam poſſent ſuo Marte vi-
ribusq; proprijs ſuperare. Hanc pugnam,
hanc inimicitiam, hanc contrarietatis rebel-
lionem, prolixè alicubi tuus deſcribit Apo-
ſtolus, multam & longam ſuper ea texens
querimoniam: Ego (inquit) carnaliſ ſum,
venundatus ſub peccato; Quod enim ope-
ror, non intelligo. Non enim quod volo bo-
num, hoc ago: ſed quod odio malum, illud
facio, ac poſt pauca: Scio (inquit) quòd non
habitāt in me, hoc eſt, in carne mea, bonum.
Nam velle adiacet mihi, perficere autem bo-
num non inuenio. Non enim quod volo bo-
num, hoc facio: ſed quod uolo malum, hoc
ago. Et iterum: Inuenio igitur legem, volen-
ti mihi facere bonum, quoniam mihi malum
adiacet. Condelector enim legi Dei ſecun-
dum interiorem hominē. Video autē aliam
legem in membris meis repugnantem legi
mentis

Rom. 7

Ibidem.

mentis meæ, & captiuantem me in lege pec-
cati, quæ eſt in membris meis. Denique poſt
omnia hæc verba, prolixam querimoniā mi-
ſerabili terminat eiulatu, exclamans ac di-
cens: Infelix ego homo, quis me liberabit de
corpore mortis huius?

2. Adducuntur varia ſacrarum ſcri-
pturarum teſtimonia, cor-
ruptionis humane miſe-
ſeriam atteſtantiā.

PROCEDIT ex hac radice, quod ſacra Ge-
neſis deplorando narrat, multam mali-
tiā inueniri in terra, cunctamq; humani cor-
dis cogitationem intentam eſſe ad malum,
omni tēpore: ſenſumq; & cogitationē homi-
num prona eſſe ad malum, ab adoleſcentia
ſua. Ex eadē radice proſciſcitur, quod Ieſus
benedictus filius tuus Dominus noſter, in
ſacro Euangelio lamentando queritur, pau-
cos admodum eſſe, qui per arctam viam &
angultam portam ad vitam intrare contē-
dant: cōtrā verò, plurimos eſſe, qui per viam
latam & portam ſpacioſam rectā proſciſcan-
tur in perditionem. Hinc illud, quod breui
ſed veriſſimo verbo Sapiens ille conciona-
tor, poſt omniū humanarum rerum diligen-
tem conſiderationem pronuntiauit, dicens:
Peruerſi difficile corriguntur, & ſultorū infi-
nitus eſt numerus. Hinc nobis proſciſcitur,

Gene. 6

Gene. 8

Matt. 7

Luc. 13

Eccleſ. 1

quod tam difficiles inuenimur ad ea quæ tuæ sunt placita voluntati, & nostræ salutis utilia, contrā verò, faciles semper & parati ad ea quæ tuæ voluntati sunt aduersa, nostræque salutis noxia. Hinc quoque, illud, quod faciendum est admodum in peccata per consensum labimur, & semel collapsi difficile resurgimus, sed per manemus iacentes & sordentes in fetore peccatorum, tãquam iumeta (iuxta verbum prophetici) cõputrescentia in stercore suo.

Ioel. 2.

Prover. 24. Hinc illud quod verissimè dixit Sapiens: Se-

Iaco. 3. ptes in die cadet iustus. Hinc quod Iacobus ait: In multis offendimus omnes. Hinc nobis est necessitas, donec in hac carne degimus,

Matth. 6. iuxta Euangelicam eruditionem quotidie

Luce. II. clamare ac dicere. Pater dimitte nobis debita nostra. Hinc est, quod clamat dilectus di-

1 Ioan. 1. scipulus: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, mendaces sumus, & veritas in nobis nõ est. Hinc quod ait Apostolus: Omnes

Roma. 3. peccauerunt, & egent gloria DEI. Hinc quod clamat Esaias in spiritu: Omnes nos quasi

Esai. 53. oues errauimus. Hinc quod sanctus Iob ait:

Iob. 15. Nemo mundus à sorde, nec infans cuius est

vnus diei vita super terram. Hinc quod in

Psal. 115. extasi sua clamat sanctus David: Omnis ho-

Psal. 50. mo mendax. Et de seipso alibi. Ecce in iniquitatibus cõceptus sum, & in peccatis con-

Psal. 13. cepit me mater mea. Et iterum alio in loco:

Cor

Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in *Psal. 52.*

studijs suis, nõ est qui faciat bonũ. Omnes de-

clinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est

qui faciat bonũ, non est vsq; ad vnũ. Videli-

cet hæc omnia ab vna nobis illa primi paren-

tis nostri inobediẽtia sunt profecta, hæc sunt

tam amara gustus illius mortiferi reliquia.

Hic ille est nostrum dentiũ stupor, quo den-

tes nostri obstupuerunt, parentibus nostris,

non vnam acerbã, sed fructũ ligni boni ad ve-

scendum, ligni pulchri oculis, & aspectu de-

lectabilis manducantibus, vt nõ sit nobis iam

dicere illud quod arguis per Prophetam. Pa-

tres nostri comederunt vnam acerbam, &

dentes nostri obstupuerunt, sed aliter. Pa-

rentes nostri gustauerunt deligno pulchro

& delectabili atq; ad vescendũ suauis, & den-

tes nostri obstupuerunt, imò corpus nostrũ

omne corruptione perfusum est. In hæc ee-

ce tãta mala, tam bonis rebus spoliatos nos,

omne genus humanum, coniecit primus pa-

rens carnis nostræ. In quibus perire debue-

ramus vniuersi, nisi tu nobis, Deus spiritũ

vniuersæ carnis, Pater misericordiarum &

Deus totius consolationis, tua superabun-

danti pietate succurrisse tã multũ miseris.

Nisi enim quia tu Domine adiunxisses nos,

non dico paulominus, sed proculdubio, ha-

bitasset in inferno anima nostra. Aperuerat

Gene. 2.

Ezech. 18.

2. Cor. 1.

Psal. 93.

enim super nos vorax infernus os suū, & cō-
suebat vniuersos nos se posse absorbere. Po-
stea enim quā vitā perdidissēmus, & à cō-
lestis regni hereditate facti fuissēmus alieni,
non videbatur restare, nisi vt in locum mor-
tis, in locum inferni descenderemus vniuer-

Psalm. 85 si. Sed tu Domine, consilio admirabili im-
peruestigabilis sapientiae & inexhaustae bo-
nitatis tuae, eruisti animas nostras ex inferno
inferiori, deq; portis mortis (vt canit **Psalm. 9**)
Psalm. 9 Exaltasti animas nostras, vt annuntie-
mus omnes laudationes tuas, tuūq; nomen
laudemus & benedicamus in secula. Amen.

CONTEMPLATIO X. de admirabili illo con-
silio diuinae pietatis, quo genus humanum perdis-
tum saluare decreuit, & reparare voluit in statu
prius tūm.

CONFITEBIMUR tibi,
Deus, cōfitebimur tibi ex to-
tis precordijs, & ex intimis
cordiū tibi cōfitebimur in se-
culū. Confitebimur tibi, pijs-

Psalm. 117 sime & misericordissime Deus, quoniam bo-
nus, quoniā in seculū misericordia tua, & ve-

Psalm. 144 re miserationes tuae super omnia opera tua.
Cum enim per inobedientiā primī nostri pa-
rentes sanctū tuū praeceptum fuissent trans-
gressi, atq; hinc mortē cum vniuersa posterī-
tate suā fuissent cōmersi, noluisti Deus pijs-

time

sime, nobiscū agere secundū districtū rigo-
rem seueræ iustitiæ tuæ, vt nos in furore tuo **Psalm. 6**
argueres, atq; in implacabili ira corriperes,
vt nos gladio iudicij, & cōdēnationis percu-
teres, quo paulo antē in apostolicos spiritus
vltus fueras. Sed secundū multitudinē inex-
haustæ misericordiae tuæ, humaniter & man-
suetē nimium egisti nobiscū, in virga & in **Psalm. 38**
verberibus, paterna disciplina iniquitatē no-
strā visitans, vt esset nobis correptio tua ad
emendationē, nō ad cōdēnationē, ad pur-
gationē & satisfactionē, non ad mortē aut
perditionē. Poteras tu quidem iuste & absq;
omni reprehensione, parentes nostros, illos
primos tui mandati temerarios preuaria-
tores in perditionem mittere, à conspectu
tuo in aeternū reprobatos, quemadmodum
illos nobiles spiritus, propter peccatū suum,
iam antē à te abiectos, in aeternam perditio-
nem protruseras. Et hoc ad nostram confu-
sionem & tuā gloriam libenter agnoscimus
ingenueq; confitemur, quōd mortis filij era-
mus vniuersi, qui in primi illius praeuariato-
ris fuimus lūbis. Quemadmodum sanctus
Apostolus ait: Nos omnes natura esse filios **Eph. 2**
iræ, & in vno omnes esse mortuos, eo quod **1. Cor. 15**
in vno illo omnes peccauerunt, per vnum il-
lum omnes praeuariatores constituti sunt. **Roma. 5**
Propter quod, non minus iuste nos poteras
ad

Gene. 3
Eccle. 10

ad perditionē mittere in profunda barathrā
quam illos antē miserā apostaticos spiritus,
si non magis tibi placuisset, ad nostri mise-
rendum, tuæ bonitatis dulcedinē attendere,
quā nos ad præstandam tuō mandato de-
bitam obedientiam, iustitiæ tuæ attendera-
mus rigorem. Imò ex parte aliqua videbatur
homo iustius promeruisse damnationem,
quā promeruerant apostatici spiritus. Vi-
delicet, quoniam ille creatura existens nimis
vilis & abiecta, non aliud quā pulvis & ci-
nis, imò limi terre & stercoreis filius, & si quid
potest dici vilius, ausus tamē sit præsumptio-
ne incredibilis audacia, se suo creatori oppo-
nere, tentaueritq; figmentum tam ignobile
se suo factori antepondere, quod sibi erat pla-
citum insequens, postposito eo quod sibi fue-
rat à te suo factore præceptum. Quāto enim
vilior fuerit atq; despectior is qui alteri igno-
miniam infert aut contumeliam, aut quam-
libet inhonorationem, tanto maior habetur
& grauius ponderatur illata irreuerētia, tan-
to egregius fertur iniuriā, tanto grauior pa-
ratur ultio, aduersum illum qui offenderit.
Itaq; hac ex parte & tali consideratione, ho-
minis præuaricatoris causam multum vide-
batur aggrauare corporis vilitas, & iustior
tibi videbatur inueniri posse ratio, in præua-
ricatorem hominem, quā Angelum exer-
cendi

cendi seueritatis tuæ iudicium.

Quemadmodum nobis à damna-
tione parcens deus, patrem
se nobis affectu osten-
dit & opere.

Tv tamen, deus pijsime, maluisti inten-
dere in dulcedinē infinitæ misericordiæ
tuæ, quā in turpitudine sceleratissimi peccati
nostri aspicere. Cogitasti de nobis (vt sanctus
Propheta ait) cogitationes pacis, & non affli-
ctionis: cōsilia salutationis, nō sententiā per-
ditionis. Non enim sicut viæ nostræ, viæ tuæ
neq; cogitationes tuæ, sicut cogitationes fi-
liorū hominū. Sed quantū exaltantur celi à
terra, tantū distāt cogitationes tuæ à cogita-
tionibus nostris: & viæ tuæ, à vijs nostris. Nos
statim vt offensam accipimus aut iniuriā pati-
mur, vindictā & ultionē meditamur: penas
& poenarum modos excogitamus, vlciscendi
tempus & opportunitatē obseruamus: nō ces-
samus, donec illi, q in iuriā intulit, reddamus
talionē, aut certē duplū supra id quod accepi-
mus. Nō sic tu, Deus pijsime, nobiscū egisti:
sed, quoniam voluisti, misertus es nostri, &
pepercisti nobis, propter misericordiā tuam.
Quemadmodū in exultatione spiritus: Pro-
pheta tibi ad gloriā cōciuit, dicēs: Miserator
& misericors Dominus, longanimis & mul-
tū misericors. Non imperpetuū irascetur,
neq;

neq; in aeternū comminabitur. Non secundū peccata nostra fecit nobis, neq; secundū iniquitates nostras retribuit nobis. Quoniam secundum altitudinem cœli à terra, corroborauit misericordiam suam super timentes se. Quantū distat ortus ab occidēte, longe fecit à nobis iniquitates nostras. Quomodo miseretur pater filiorū, misertus est Dominus timentibus se, quoniā ipse cognouit figmentū nostrum. Recordatus est, quoniā puluis sumus. Ita ad ostensionem gloriose maiestatis tuæ, ad demonstrandas superabundantes diuitias misericordiæ tuæ, in nobis infirmis & ignobilibus fictilibus vasculis, voluisti parcere nobis, ut statim in subita ira cōdemnatos morti traderes: potissimū, quod seires hominem nō penitus à semetipso factū inobedientem, quemadmodū diabolus nemine tentante, tantū ex proprio superbi cordis sui proposito, aduersum te se erexerat, sed per diaboli tentantis astutiam, per fallam & mendacem suasionem serpentis, seductum.

Quomodo pro humano genere reparando, diuina interpellabat misericordia.

Et erat quidē hæc miseratio erga genus nostrum maxima, quod damnationem commertis à damnatione parcere dignaberis, eratq; tantū hoc tuæ miserationis beneficium,

cium, ut pro eo solo nullas tibi vnquam dignas gratias valeamus rependere, etiam si nihil addidisses amplius. Verū illud insuper mirū in modū aggrauat nobis obligationis pondus, & in imminensum super nos accumulatur gratitudinis debitum, quod non solū à mortis dānatione miseris parcere volueris, verum etiam de nobis post lapsum erigendis atq; in statum pristinū restituendis, cogitare sis dignatus: quomodo videlicet ad bona illa maxima, quibus primi parētis fueramus spoliati inobediētia, nos restitueres, atq; ad cœlestis regni hereditatem, à cuius spe excideramus, reduceres. Occurrebat tamen hac in re difficultas secundum speciem non minimā, & quasi disceptatio atq; contentio quædam (ut humanum aliquid dicamus) videbatur exurgere, inter blandam tuam Misericordiam & seueram Iustitiam. Misericordia enim, cogitationes pacis & non afflictionis proponebat, dicens: Non est in morte qui memor sit *Psal. 6* tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? Non mortui laudabunt te Domine, neque *Psal. 113* omnes qui descēdūt in infernum, sed viuentes benedicunt Domino. Quia non infernus *Esa. 38* confitebitur tibi, neq; mors laudabit te, non expectabunt qui descēdūt in lacum, veritatem tuam. Sed viuentes, viuentes ipsi confitebuntur tibi. Frustrā verō à mortis damnatione

Gene. 3
Sapient. 2

CONTEMPLATIO X.

152
tione ipsa dicebat esse seruatum hominem,
si non aliquando ad hereditatē vitæ foret re-
ducendus. Peccati sordidatē ipsa tegebat, tur-
pitudinem inobedientiæ operiebat, velabat,
excusabat, vt poterat: allegans, diaboli inui-
dia seductū hominē, neq; tam ex maliuolen-
tiæ proposito, quā ex pericietia defectu vio-
lasse mādātū. Rogabat sibi donari hominē,
vt in eo ipsa clarificaretur: quōmodo iustitia
paulo ante apostaticorum spiritū illam in-
numerabilem multitudinem sibi acceperat,
in qua se gloriose monstraret. Querebatur
ista pro nobis apud thronū propitiationis,
dicens: Peccauit Angelus, & traditus est Iu-
stitiæ, vt in eo diuitias iræ sue ostendat, habet
nunc illa, in quo æternam vindictā exerceat,
suam illa portionē accepit. Peccauit qui in il-
lius loco cōditus fuerat homo, hūc ego mihi
meo iure vendico. Satis sit sorori Iustitiæ,
quod Angelum in suam partem acceperit, &
prior acceperit, illum tam dignitate naturæ
sublimē. Hominē mihi dari postulo, vt in eo
diuitias propitiationis meæ ostendam: quo-
modo illa in Angelo suæ iræ ostendit gloriā.

Rom. 9
Habet illa Angelos, vasa suā, vasa iræ in intē-
ritum: sunt mihi hominēs, sint ipsi vasa mea,
vasa propitiationis, ad salutem. Non enim
aqua erit diuisio, si Iustitia & hos & illos ac-
cipiat: ego vacua, & quasi or bāta remaneam.

Data

DE CONS. MVMA. REPAR. 153

Data sunt illi vasa pretiosa, nobiles illi Spi-
ritus, quos in magna naturæ dignitate con-
dideras, mihi dentur saltem hæc infirma &
fictilia, quæ de limo terræ finxisti, vascula.
Quemadmodum enim Iustitiæ conueniunt
vasa illa pretiosa, vt potentes potenter tor-
mentis afficiat, sicq; eius ira gloriosior cla-
reat: ita mihi magis vascula ista ignobilia cō-
placent, vt in eis benignitatis meæ ostendam
gloriam. Hoc enim nostræ est magnanimi-
tatis, subiectis & infirmis parcere, superbos
verò debellare. Has ego mihi reputabo deli-
tias, si liceat de terra suscitare inopes, & de
stercore pauperes istos erigere, vt cum prin-
cipibus sedeant, & solium gloriæ teneant.
Delitiæ namq; meæ sunt, esse cum filiis ho-
minum. Huiusmodi erant, quæ in beata Tri-
nitatis consistorio, pia pro nostro genere
loquebatur Misericordia.

Quemadmodum seuera Iustitia
obstare videbatur hominis
reconciliationi.

Ex aduerso autē seuera procedens Iusti-
tia, multas & graues aduersum nos pro-
ponebat querimonias, causas adducens, ob
quas & de preuaricatione digna esset fumen-
da ultio, & prauaricatoribus semel perdita
nō vltiā esset restituenda cœlestis hæreditas.
Qui enim propria sponte, ex libera electio-

079

m

ne, à Deo se per inobedientiā diuiserat, inq;
manus inimici, prauæ suggestioni eius con-
sentiens, semetipsum tradiderat, iustum vi-
debatur vti illius relinqueretur potestate,
cui se subiecerat. Sic enim Petrus Apostolus

2. Pet. 2 ait: A quo quis superatus est, huius & seruus
efficitur. Et in eandem sententiam Paulus

Rom. 6 ait: An nescitis, fratres, quoniam cui exhibe-
tis vos seruos ad obediendum, serui estis eius
cui obedistis? Hac ratione nobis videbatur

aduersari seueram iustitiam, exigens, vt perma-
neret homo sub potestate diaboli, à quo su-
perari se voluntariè permiserat, subq; pecca-
ti tyrannide, cui ipse per liberi arbitrij ele-
ctionem se subdiderat. Præterea, quantum
ad cœlestis regni hæreditatē recuperandam,
aduersari item nobis illa videbatur, allegās,
dignum & iustum esse, eum qui semel pro-
posita ex Dei liberalitate tanta bona spre-
uisset, & velut calcibus repulisset vltro obla-
ta, non iterum recipi in gratiam, neq; ad ea-
dem illa bona vltro restituui. Qui enim vltro
sibi oblatum donum superbe repellit, indi-
gnus videtur qui postmodum etiam depre-
cans id ipsum recipiat. Ita planè nostræ repa-
rationi obflare, & quasi ex aduerso armata
manu videbatur obistere iustitiæ tuæ seue-
ritas, constanter recusans peccati offensam
remittere, nisi ex genere nostro quispiam pro

pro quantitate delicti, secundum extremum
iuris rigorem, ipsi satisfaceret, sicq; plena
& perfecta satisfactione peccatum expiaret.
Constanter item recusans, ad regni cœlestis
hæreditatem hominibus præbere aditum,
nisi ex hominibus nasceretur quispiam qui
pretio aliquo secundum extremum rigorem
condigno, denuò & quasi de integro illis
redimeret olim perditum. Neq; alijs condi-
tionibus hominem voluit in gratiam reci-
pere tua iustitia, neq; alio pacto ad pristinu
statum restituere, quantumvis pro eo ex op-
posito ageret, instaret, patrocinaretur, sup-
plicaret pia Misericordia.

Quanta fuerit difficultas in repa-
ratione humani generis, & quo-
modo puro homini non
erat possibilis.

HINC QUÆ difficultas surrexit maxima,
sine qua non potuit nostræ reparatio-
nis opus peragi. Vtrunq; enim æquè homini
puro videbatur, & erat non difficile tantum,
sed planè impossibile. Quam enim posset
condignam satisfactionē persolvere purus
homo, pro commissâ aduersum te offensâ,
imò humanum genus vniuersum quid tibi
posset in compensationē reddere, secundum
extremum iuris metiendo rigorē, cum essent
natura filij iræ, & debitores mortis, vniuersi **Ephe. 2**

Rom. 5 filij Adam: Quemadmodū enim impossi-
le est, hominē pedibus terræ innixum capite
cœli vertice attingere: ita erat impossibile,
purū aliquem hominē, imō hominū totam
vniuersitatem, pro vno aliquo vel minimo
peccato, secūdum rigorosam cōdignitatem,
seueritati tuæ iustitiæ plenē satisfacere: adē
vt si millies mille mortibus singuli hominū
morerētur, ne sic quidem plenē ex cōdignita-
te pro vno Adā peccato possit satisfieri, nec
penitus tolli offensa. Rursum, æqualem ha-
bet impossibilitatem, vt possit purus quis-
piam homo, toti generi humano, aut vni si-
bi ipsi, cœlestis regni hereditatē pretio con-
digno emere. Quid enim habet homo ma-
gnū, aut pretiosū, in quo tam gloriosam
hereditatem valeat comparare? Quid ha-

1. Cor. 4 bet homo, quod nō accepit? Quis prior tibi

Rom. 11 aliquid dare poterit, vt retribuatur ei? A te

1. Par. 29 enim, per te, & in te sunt omnia. Tua sunt
Domine, quęcūq; possidemus, & de manu
tua accepimus ea, nec tibi aliud quā tua
dare possumus. Quomodo autem eo quod
non nostrum, sed tuum est, iuris extremū
sequētes rigorem, nobis quicquā emendo
comparare valebimus? Itaq; nobis ex nobis,
spes nulla videbatur superesse salutis, nihil
videbatur esse spei reliquū, nihil appare-
bat consilij, nulla patebat via, nulla se offe-

rebat

rebat ratio, redeundi in tuam gratiam, atq;
in statum nostrum pristinum.

2. Quomodo **DEVS** homini subue-
nerit in re desperata, per consilium
admirabile missionis Filij
sui in mundum.

SED tu Pater misericordiarū, & Deus to- **1. Cor. 1**
tius consolationis, apud quem (testante
scriptura) non est impossibile omnē verbū, **Luc. 11**
& cui nihil est difficile, cui sunt posibilia **Genes. 18**
quę apud homines iudicantur impossibilia: **Luc. 1**
tu (inquā) tua incomprehensibili sapiētia,
adinuentionem excogitasti subtilissimā,
consilium adinuenisti omnium imaximē ad-
mirabile, quo pauperulis nobis ita miserē
perditis, misericorditer succurreres. Inue-
nit modum tuę æternę sapientię, quo & ho-
minem repararet collapsū, vt exaudiretur
pro suā reuerentia dulcis Misericordia, quę
instantissimē id postulabat: & nihilominus
pro offensa cōmissā plena fieret satisfactio,
ne haberet quod quereretur seuera iustitia:
quę id seriō cōtendebat, neq; aliter sustine-
bat hominem redire in gratiā. Et quoniam
homini ex se erant impossibilia quę tam se-
uerē postulabat & irremissibiliter exigebat
iustitia, videlicet pro offensa peccati secun-
dum cōdignitatem satisfacere, cœlestisq; re-
gni hereditatem cōdigno pretio redimere,

m 3

aperuisti tu, Deus ditissime, inexhaustum
illum thesaurū diuitiarū pietatis atq; boni-
tatis tuæ, vt ex eo rebus nostris desperatis
subuenires, vt ex tua abundantia, nostrā sup-
pleres inopiam, ita videlicet vt à te acciperet
homo vnde tibi satisfaceret, qui à seipso vn-
de satisfaceret non habebat. Definitumq; est
in secreto consilio diuinitatis tuæ, vt in tem-
poris plenitudine, decurrētibus ad finem se-
culis, circa nouissima tempora, coæternum
& coæqualem tibi filium hominibus dares,
adq; homines mitteres, vt de homine homo
factus, in assumpta humana natura, pro no-
bis quæ postulabantur omnia persolueret
atq; perficeret, qui nobis negotiū nostrum
omne ad finem bonū exitumq; felicem per-
duceret. Qui in assumpta humana natura,
homo existens similis nostri, pro peccatis no-
stris sanguinem fundens & mortem obiens,
suo illo pretiosissimo sanguine peccata no-
stra deleteret, & inimicitiam omnem quæ in-
ter Deum & hominem vsq; tum perdurau-
rat, sua morte tolleret, celestis quoq; regni
hereditatē, pretio illo nimis maximo, omni-
bus in se credentibus compararet: tali nimi-
rum sanguinis sui effusione mortisq; volun-
taria susceptione, iustitiam etiam si millies
amplius indignatione permotam, egregiē
placaturus plenissimeq; facturus satis mis-
ricor

ricordiæ verò abūdē omnia collaturus, quæ
desiderauerat.

Admiratio pro infinita & inesti-
mabili DEI miseratione erga
genus humanum.

MISERICORDIA infinita. O bonitas
inaudita. O dulcedo inexhausta. O a-
byssus intermina verē paternæ, & si quid am-
plius dici potest quā paternæ, pietatis tuæ.
O thesauri indeficientes paternarum misera-
tionum tuarum, quas nulla lingua enarrare,
nulla mens valet cōprehendere. Ergo amo-
do iuxta admonitionē prophetiā dicemus
tibi: Pater noster es tu. Verē enim paternum
erat hoc consilium & opus tuum, tanta sine
merito prestare seruis perfugis, indignis ne-
bulonibus, nequam, sceleratissimis, tāta gra-
tis prestare beneficia, ijs qui præter suppli-
cia extrema nihil fuerant commeriti. Meri-
tō sanē cum Propheta sancto hic nobis licet
exclamare, præ stuporis magnitudine: Do-
mine Dominus noster, quā admirabile est
nomen tuum in vniuersa terra. Quid est ho-
mo, quōd memor es eius: aut filius hominis,
quoniā visitas eum? Et alibi: Domine quid
est homo quia innotuisti ei, aut filius homi-
nis, quoniā reputas eum? Profecto enim stu-
penda est hæc visitatio, qua nos ita per filium
tuum visitare decreueras. Reputatio sanē

magnifica, quā tanti te hominem facere indi-
casti, vt filium proprium & vnicum malle
ad humilitatem profundissimam demittere
quam illum in perditione relinquere. Ita
enim proprio filio tuo noluit parcere,

Roma. 8 DEVS noster, sed pro nobis omnibus illum

Ioan. 3 decreuisti tradere. Sic tu mundum, DEVS &

pater optime, dilexisti, vt filiū tuum, & eum
quidem vnigenitum, qui in sinu tuo ab æter-

no requiescit, in quo tibi bene complacuit,

Matth. 11 dare volueris pro salute mundi: vt omnes
qui in ipsum crederent, non perirent in mor-

te, sed vitam haberent æternam, & potesta-

Ioan. 1 tem acciperent filios DEI fieri. Bene profe-

ctō in hoc apparuit charitas tua in nobis,

quoniā filium tuū vnigenitū voluisti in mun-

dum mittere, vt viuamus per eum. In hoc est

1. Ioan. 4 charitas, non quasi nos te dilexerimus, sed

quoniam tu prior dilexisti nos, misistiq; fi-

liam tuam propitiationem pro peccatis no-

stris. Sit benedicta in eternum & vltra suauis-

sima & inexhausta misericordia tua, quæ

nos sordidos terre vermiculos, ex nobis nō

aliud quā ignis escam & mortis filios, be-

nigno respiciens oculo, sub alas suas susce-

pit, vt non nos deuoraret infernus, qui super

nos aperuerat vorax os suum, neq; absorbe-

ret nos perditio, quæ nos hianti ore præsto-

labatur, vt nos deglutiret atq; in sua viscera

traij

traijceret. Sit item benedicta, & non minus
benedicta illa tua sancta iustitia: quæ licet
a nobis tam grauiter prouocata & indignè
irritata, non tamen se totam aduersus genus
nostrum effuderit, sed a sorore misericordia
flecti se & contineri permisit: vt non ageret
nobiscum secundum iniquitatis nostræ de-
meritum, quæ suum rigorem nobis in dul-
corem conuertit, conditiones pacis & recon-
ciliationis tractatū nobis admodū suauem
facilemque suscipiens, ne nos in æternum per-
deret, sed in vitam seruaret æternam ad lau-
dem & gloriam sacri nominis tui, quod est
benedictum in secula. Amen.

CONTEMPLATIO XI. de Cōceptione & hu-
matione Filij DEI, per operationem Spiritus
sancti, intra Virginis uterum: deq; annuntiatio-
ne per Gabrielem archangelū factā matri virginis.

QVANDO venit plenitudo
temporis eius, quod tu Pater
cælestis definiuisti ab initio,
vt in eo exhiberes misericor-
diam verè miserando nostro
generi, tuumque de nostra redemptione pro-
positū & inscrutabile consiliū opere adim-
pleres, elegisti tibi ex omnibus filiabus homi-
num puellulā quandā gētis Israeliticæ & stir-
pis Davidicæ, in qua illam tuā superadmirā-
bilem cogitationem perficeres, iuxta sancto

m s

rum patrū & Prophetarū multo antē de hoc
prædicta testimonia. Quam quidem puellu-
lam, nomen **MARIAM**, sicut ab æterno præ-
ordinasti tui filij facere matrē: ita statim in
exordio cōceptionis suæ cœpisti præparare
& sanctificare, vt suo tempore dignū fieret
tuo vniogenito habitaculum. Propter quod,
ipsam eius conceptionē, specialis tuæ gratiæ
priuilegio, & prærogatiua singulari, sic tibi
placuit mirabiliter præuenire, vt eam ab om-
ni præseruares macula originalis peccati,
quo omnes nos qui cōmuni lege de viro &
fœmina cōcipimur, in matris vtero cōtami-
namur. Quemadmodū propheta sanctus in-
genue de se cōstitetur, dicens: Ecce in iniquita-
tibus concepit sum, & in peccatis cōcepit me
mater mea. Ab hac (inquam) originali ma-
cula, quam à parētibus nostris per traducem
quasi hereditariū opprobriū trahimus, qui-
cunq; lege cōmuni de viro & fœmina cōcipi-
mur, tibi cōplacuit priuilegio singulari puel-
lulam illam præseruare, cum in matris vtero
cōciperetur: quoniam indecēs erat, vlla macu-
la vel actualis vel originalis peccati illā con-
taminari, quæ in suo benedicto vtero san-
ctum sanctorū erat gestatura, ac deinde sa-
cris vberibus eundē erat lactatura. Neq; ab
originali tantum peccato virgunculā illam
præseruasti, sed in super cumulatisimīs tua-
rum

Psal. 50

rum spiritualium gratiarū donis replesti atq;
adornasti: sicq; omni virtutū genere mirifi-
cē decorasti, vt nunquā hominē purū illa spi-
ritualibus donis ornatiorem fuisse aut fore
credamus, imō nunquam sibi in omnimoda
pulchritudine parē eam habuisse vel esse ha-
biturā. Quam puellulā mundissimā, bene-
olim vetus illa Arca testamēti cœleste man-
na concludens signauit, quam de lignis *Exod. 16*
thim imputribilibus factā, intus & foris to-
tam auro mūdissimo voluisti deaurari. Sic
enim benedictā hanc puellulam, de humana
substantia, sed ab omni corruptione præser-
uata, formari voluisti, quam totā intus ac fo-
ris tu artifex sapiētissime deaurasti, id est, spi-
ritualibus tuis donis pretiosissimis, in cor-
pore & anima purissimā, & summa sanctifi-
catione fulgentē fecisti, vt digna fieret in se
continere cœleste illud manna panē verum
& viuū, qui erat de cœlo simul cum rore
Spiritus sancti in hac terræ infima descensu-
rus, vt quisquis ex eo manducaret, mortem
non gustaret, sed vita viueret sempiterna. *1o. 2o. 6*

Quomodo ad virginem Mariam
missus sit Archangelus Gabriel,
vt paranympus nuptia-
rum cœlestium.

Ad hanc itaq; virginē, vbi temporis ve-
nit plenitudo, misisti de sublimi sede
tua

tua vnum ex magnis nuntijs & principibus
tuis, Archangelum Gabrielem, qui pro te le-
gatione fungeretur, eiq; denuntiaret secre-
tum cōsiliij tui, quod in ea, & nō in vlla alia-
rum fœminarum, tibi fuerat decretum perfici-
cere. Misistiq; illum, vt legatum à latere tuo,
ac velut paranympum, ad tractandum cum
Virgine ista, quam tibi gratā feceras, de feli-
cilio cōiugio & nuptijs iucundissimis, qui-
bus cum ea tuum filium, atq; adeo te ipsum
cupiebas copulare: ad requirendum videli-
cet virginis huius assensum, vt sponsa simul
& mater Dei fieret: tua nimirum sponsa, &
mater tui vnigeniti. Quam enim require-
bas vt mater esset tui filij, hanc ipsam conse-
quens est te in tuā sponsam & coniugem re-
quisisse. Et quomodo apud homines solent
veteres similitudines, ex potissimum quæ in-
ter Principes aut regna per annos plurimos
perstiterunt, nouis plerumq; nuptijs dirimi,
& celebri ac magnifico aliquo matrimonio
terminari: sic & tibi visum est, longam illam
similitudinem & vetus dissidium, quod inter te
ac genus humanum ab initio præuaricatio-
nis Adæ perdurabat, auferre ac prorsus sepe-
lire nouis istis nuptijs, quas inter virginem
istam vnam ex filiabus hominum, & tuum
benedictum filiū, imò te ipsum eius patrem,
celebrare voluisti: vt per hoc tam admirabi-

le

le & verè nouum matrimoniū, omnē iram,
omnem inimicitiam, omnē similitudinem de-
poneres, & amicitiam cum genere nostro
æternam firmares.

Quomodo ingressus ad Virginem

Archangelus eam sit alloquutus,

quomodo illa responderit,

atq; iterum Angeli re-

sponsum acce-

perit.

HARVM itaq; nuptiarum componen-
darum gratia desuper demissus tuus
Archangelus, ad Virginem ingressus est cum
magno decore & gloria (vt tuum, tanti re-
gis ac Domini, legatum decebat,) reueren-
tiaq; exhibita illi, quam vt in proximo futu-
ram Domini sui coniugem & matrem aspi-
ciebat, salutationem illi obtulit magnificam,
dicens: Ave gratia plena, Dominus tecum, Luc. I
benedicta tu in mulieribus. A qua tanta cla-
ritate, & salutatione tam magnifica, expau-
escens humilis virginula, conturbata est in
sermone nuntij tuicogitans intra sese, quid
sibi vellet illa tam magnifica salutatio: qua
se, ob mentem quam habebat humillimam,
verè iudicabat indignam. Quam ita in cor-
de suo conturbatam cernens Angelus, mox
pleniori & planiori est consolatus alloquio,
dicens: Ne timeas Maria: inuenisti enim gra-
tiam

Ibidem. tiam apud Deum. Ecce cōcipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomē eius IESVM. Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Hoc sermone, Deus altissime, nuntius ille tuus totam legationis sue summam breuiter lucideq; exposuit. Quem suscipiens credulo corde humilis virgo, non hæsitauit in corde suo, neq; contradixit verbo. Verūtamen, quia modum quo hæc quæ nūtiauerat essent implenda nūtiū tuus nondum expresserat, prudenter ipsa quod sua maxime cognoscere referebat interrogare pergit, dicens: Quomodo fiet istud, Angele Dei, quod nuntias, quoniam virum non cognosco? Credo (inquit) magne Dei nuntie, verbis tuis: neq; dubito, quin potens sit Deus implere verbum suum, quod tu nunc mihi nuntias. Verū quia modum nondum expressisti, quo hic tuus sermo impleatur, perge, obsecro te, exponere, quoniam modo sit implendum quod nūtiās. Testis enim mihi est Deus, qui nouit omnia, quod virum non cognoscām; ipse propositū aspicit cordis mei, quo propter eius amorem firmo decreui proposito, cum viro nunquam coniugale habere commercium. Huic verō tam humili & prudenti
 inter

interrogationi virginis (quæ non ex incredulitate aut diffidentia, sed ex prouidentia diuinæ sapientiæ procedebat) sanctus tuus nuntius benigne lucideq; magna cum reuerentia respondit, dicens: Non est Maria, Domini mei post paululum mater futura, viri opus istud quod nuntio: sed superueniet in te missus à patre coelesti Spiritu sancto, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, vt in te operetur opus istud mirabile. Ideoq; & quod ex te nascetur, Sanctum vocabitur (vera utiq; appellatione) & erit filius Dei. Nam quod intra te sine viri cooperatione, per solam diuinam virtutem, operatione Spiritu sancti concipietur, manifestum est, non hominis viri posse esse filium, sed dici & esse debere filium Dei patris. Quibus verbis, ex abundanti signum volens adijcere Archangelus tuus (quanquam illa neq; signum requirebat, neq; vt crederet signo indigebat) sermonem prosequitur, dicens: Et ecce Elisabeth cognata tua, *Ibidem.* & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis est sextus illi tuæ cognatæ, quæ vocatur sterilis: vt vel hinc pateat, quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Qui enim conceptum dedit illi sterili, tibi quoq; dare potens est, & dabit virgini.

Quo

Quomodo Virgine præbente assen-
sum verbis Archangeli, in ipsius vtero
filius dei humanam assumpse-
rit naturam, sitq; deus
factus homo.

Mox ubi Maria humilis & prudens vir-
go responsionem hanc clarissimam to-
tius negotij secreta patefacientem audiuit,
non vltra interrogavit quicquam, non moras
inutiles hesitando protraxit, non delibe-
randi spatium amplius requisivit: sed paratam
se quantocyus obtulit, ut assensum præberet
angelico nuntio, de profundo creduli & hu-
milis cordis sui, verbum protulit breue &
LUC. I efficax, quo Angelo respondit, dicens: Ecce
ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum
tuum. Quod verbum ex eius corde & ore su-
scipiens celestis nuntius, magno cum gau-
dio, statim ad cælos rediit, ad eum à quo
missus fuerat: peracta nimirum legatione
sua, & feliciter omnibus impetratis propter
quæ emissus fuerat. Illo verò abscedente à
Virgine, & ad te velut præstolantem in su-
pernis rei exitum redeunte, statim ut verbum
illud pleni cōsensu Virgo protulit, sanctus
Spiritus in Virginem, iuxta Angeli promif-
sum, descendit: qui per virtutem diuinitatis
sue infinitam, in virgineo illo vtero opera-
tus est opus superadmirabile incarnationis
&

& humanationis filij tui. Sine mora tēporis,
minus quàm in momento in nictu oculi, de
purissimis sanguinibus, & nobilissima sub-
stātia virgineæ carnis fabricauit in ea corpus
humanū, membris omnibus absolutum atq;
perfectū: ita ut ne vnum quidē membrorum
deesset, eorum quæ ad perfectum pertinent
hominem. Simul quoq; in illo ipso temporis
puncto creauit, potentissimus idem ille arti-
fex spiritus tuus, rationalem animam, qua-
lem singuli habemus: quam simul eodē mo-
mento humano corpori illic fabricato cōi-
niuit, ut in momento temporis inueniretur
eius operatione in vtero virginis tenellus in-
fans, homo perfectus, partibus omnibus cō-
summat, & membris omnibus absolutus.

Quomodo in Christo diuinitas sit

vnita humanitati, ut esset

DEVS homo, & ho-

mo DEVS.

INSUPER, illo ipso instantiali puncto siue
momento, Diuinam naturam cum huma-
na natura in vnum suppositū, in vnum indi-
uiduum, in vnā personam mirabiliter con-
iunxit & cōiunxit, ita ut in eodem momen-
to plena veritate dici poterit: Deus est ho-
mo, & homo est Deus. Item: hæc ipsa perso-
na, hic infans qui in vtero clauditur, verè ho-
mo est, & verè est DEVS: neque ideo minus

homo, quia Deus: neque ideo minus Deus, quia homo. Ille enim infans cui ab Angelo priusquam conciperetur vocatum est nomen IESVS, verus erat homo, eo quod totam habuit humanam naturam, ex corpore & anima compositus, quomodo singuli ex anima constamus & corpore. Erat nihilominus verus Deus, quoniam patris vnigenitus filius erat, patri coeternum & consubstantialia verbum: de quo ita scribit illa in sublimi volans dilecta aquila. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum, Deus itaque permansit, qui ab aeterno erat apud Deum, & Deus erat. Non enim quod prius erat esse desijt tuus filius, quando homo factus est: quoniam non cōuersione diuinitatis in carnem, aut mutatione diuinæ naturæ in humanam, homo factus est, sed per naturæ humanæ assumptionem, diuinitate manente illaesa & integra. Humanam itaque naturam in tempore assumens intra vterum virginis coeternus tibi filius tuus, homo factus est similis nostri, similitudine carnis nostræ amictus. Homo factus est in tempore, qui Deus erat in aeternitate. Homo dici & esse cepit in tempore, qui Deus nunquam esse coepit, sed Deus est & erat ante secula. Qui ante tempora (vt ita humano more loquamur) vetus Deus erat

Luc. 2
Matth. 1

Ioan. 1

erat apud patrem, hic in temporis momento apud matrem & in matre nouus homo factus est. Qui secundum diuinitatem erat cum patre antiquus dierum, durationis suæ nesciens vllum principium, secundum assumptionem pro nobis humanitatem, factus est breuissimæ modici temporis mensuræ subiectus. Denique, qui cælum & terram (iuxta Prophetæ vocem) adimplet, modico vteri angustii spacio concluditur. Cui cælum sedes est, & terra scabellum pedum eius, intra corpusculum tenuis puellulæ inuolutus iacet. Cuius est terra & plenitudo eius, orbis terrarum & omnia quæ in eo sunt, paruula nunc habitatione intra parietes angustissimos clauditur virginei vteri. Qui attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, intra paruuli locelli angustias nunc requiescit humiliter, & fouetur suauiter. Qui ab aeterno in sinu patris gignitur, in temporis volubilitate intra matris vterum concipitur & nascitur.

Admiratio diuinæ pietatis, quæ tam manifeste in opere incarnationis filij se demonstrat.

VERE admirabile mysterium, & incomprehensibile sacramentum, quo templum Dei factus est vterus nesciens virum, quo Deus homo factus est, id quod fuit permanens,

Hiere. 23

Esa. 66

Psal. 23

Sapient. 8

Phil. 2

Ioan. 1

Esai. 10

Rom. 9

Hiere. 31

Ioan. 3

Ioan. 1

1. Ioan. 4

& quod non erat assumens. O nimium noua
commutatio, & superadmirabile commer-
cium, quando creator humani generis, cor-
pus rationali anima uiuificatum assumens, in-
tra virginem concipi dignatus est, serui vi-
lem saccum induens, id est, humanam assu-
mens naturam, vt nos suæ diuinitatis glo-
riosa stola vestiret, vt nobis daret potestatem
filios Dei fieri. O mira dilectio! O inestima-
bilis dignatio charitatis! O verbum mirè ab-
breuiatū, quod fecit super terram dominus!
O virum mirabilem, quem (iuxta Prophetæ
vaticinium) mirabiliter ciu cū dedit fœmina!
Sic Deus dilexit mundū, vt filium suum vni-
genitū qui in sinu suo ab æterno requiescit,
mitteret in mundum, assumere similitudinē
carnis peccati, vt omnis qui credit in ipsum
non pereat, sed habeat vitā æternā, vt omnes
qui eum receperint credētes, potestatem ac-
cipiant filios Dei fieri, vt per illum diuinæ
efficiamur cōsortes naturæ. Bene profectō in
hoc apparuit charitas Dei (vt sanctus Ioan-
nes ait) quoniam filium suum vnigenitum
misi in mundum, vt viuamus per ipsum. In
hoc est charitas (inquit) non quasi nos dila-
xerimus Deum, sed quoniam ipse prior dile-
xit nos, & dedit eum propitiationē pro pec-
catis nostris. Illumina, Trinitas beata, illumina
na Pater, illumina patris Verbum, illumina
vtriusq;

vtriusq; sacer Spiritus, mentis nostre tenebri-
cosos oculos, vt tanta hæc beneficia debite
agnoscere, teq; pro eis dignè laudare, tibi be-
nedicere, tibi gratias agere mereamur in se-
cula seculorum. Amen.

CONTEMPLATIO XII. de Virgine matre Ma-
ria, quomodo ipsa in scripturis sit prænuntiata ver-
bis, & signis præfigurata.

VE Maria, gratia plena, Domine i Luc. 1
nus tecum: benedicta tu in mu-
lieribus, & benedictus fructus
vteri tui. Gaude & latare Deo
charissima virgo, exulta & iu-
bila filia Hierusalem, sed & in te exultet, qui-
cunq; credunt in benedictum fructum vteri
tui. Beata tu quæ credidisti, & beati nos, quia
tu credidisti: quoniam meruit hoc tua fides,
vt perficerentur in te quæ tibi per Angelū di-
cta fuerant à Domino. Tu enim dum cœlesti
nuntio dedisti fidem & præbuisi assensum,
dicēs: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundū
verbum tuum: fieri meruisti mater & sponsa
Dei. Mater filij, quem de Spiritu sancto intra
tuum vterū concepisti: sponsa & vxor patris
cœlestis, qui te de spiritu suo imprægnauit,
qui tibi de sua fecunditate impleuit vterum.
A quo enim fœmina imprægnatur & conce-
ptum habet in vtero, nihil dubiū, quin illius
tali communionē facta sit sponsa & cōiunx.

Sic & Spiritus sancti pari ratione sponsa & coniunx diceris, qui tibi desuper missus vtrum impleuit. Deniq; & filius tuus, cum te in matrem suam elegit, in sponsam quoq; & coniugem sibi copulauit: dum in te factus est caro de carne tua, sic abque humana operatione ex tua carnis purissima substantia formatus, quomodo in principio illa omniū mater Eua, de carne viri, sola diuina operatione formata fuerat. O igitur beata & semper benedicta virgo Maria, quæ fide & humilitate tua beate Trinitati meruisti desponsari, sponsaq; fieri Patris, Verbi, & Spiritus sancti. Merito sanè te beatâ prædicauit cognata tua Elizabeth, & merito te beatam dicent omnes seculorum generationes, quoniâ fecit tibi magna Dominus qui potens est, & sanctum nomen eius fecit in te mirabilia: ita vt per te effundatur misericordia eius à progenie in progenies, omnibus timentibus eum.

Quomodo Maria per Rebeccam, &

Abigail fuerit præsignata.

Gene. 24

Te olim pulchrè pulchra illa signauit Rebecca, ad quam magnus Patriarcha Abraham seruum præcipuum domus suæ in terram longinquam misit, vt eam suo filio Isaac sociaret coniugio. Sic enim cœlestis Pater Archangelum suum de sublimibus demisit, vt te sui filij matrem & sponsam efficeret.

ceret. Et quomodo speciosa illa Rebecca post auditum serui nuntium promptè consentiens, ac dicens: Vadam cum homine Gene. 24 isto, magni Patriarchæ meruit fieri vxor, & magni populi mater: sic & tu Angelico nuntio promptè obediens, cum diceres: Ecce Luc. 1 ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, Dei sponsa, & filij eius mater fieri meruisti. Et quomodo de Isaac legimus, quod per amorem & coniugium Rebeccæ, Gene. 24 dolorem leniebat ex matris morte contractum: sic & filius Dei postquam te in sponsam nactus est, omnem posuit dolorē, quem de morte primæ matris Eux conceperat: & indignationem omnem abiecit, qua vsque tunc propter illius mortem velut contristatus fuerat, dum te sibi in sponsam copulauit. Nec minus apte, o virgo benedicta tui nobis figuram & similitudinem exprimit illa sapiens fœmina Abigail, cuius sacra Regum hystoria prolixa narratione meminit. Hæc I. Reg. 25 enim quomodo fortissimi Davidis irā, qua contra stultum Nabal efferbuit, sua prudentia & humilitate mitigauit ac penitus extinxit: ita tu, o virgo prudentissima, humilitate & mansuetudine, quibus enituiti præcunctis filiabus hominum, Deum ob peccatum præuaricatoris Adæ iratum placasti, fecistiq; illum ponere omnē iram indignatio-

nis suæ. Vnus quidem Nabal in Dauidem peccauerat, & Dauid aduersus totā domum Nabal veniebat, accinctus gladio, vt eam penitus deleteret, neque relinqueret ingentem ad parietem. Abigail verò sua prudentia & humilitate obuam pergens ad ultionem parato Dauidi, non sibi soli impetrauit veniam, non sibi propriam tantam vitam seruabat, verum etiam domui vniuersæ, atq; adeo ipsi Nabal, qui iram Dauidis aduersum se & omnem domum suam prouocauerat. Ita cum primus parens noster in sua illa præuicatione verè Nabal (id est, stultus) iram Dei aduersum se & omnem suam domum omnesq; posteros suos prouocasset, ita vt filij mortis essent tota domus eius: tu ò benedicta Maria (iuxta angeli verbum) Lucæ.1. gratiam inuenisti apud Deum, & tantā inuenisti gratiam, vt non solum te ipsam seruaueris à morte, sed vt totum genus humanum, atq; adeo ipsum primū præuicatorē (qui aduersus se & omnem domū suam iram Dei prouocauerat) à mortis sententiā liberaueris, remissionem & vitam impetrans vniuersis. Ad hanc quoq; Abigail, defuncto Nabal viro eius priore, misit Dauid rex seruos suos, qui dicerent ex regis nomine, Dominus noster misit nos, vt accipiat te sibi in vxorem. Qua magna cum humilitate respondē-

te,

te, atq; dicente: Ecce ancilla tua, sit in ancillā, vt lauet pedes seruorū Domini mei: tali humilitate & obediētia magni regis meruit fieri vxor. Ita postquā venit plenitudo tēporis, Galat. 4 post mortē præuicatoris Adæ, quādo tempus aduenit miserēdi, misit Deus ad te nuntium suū, vt te in cōiugē suam & filij matrem acciperet. Cui dum tu per humilitatē respondisti, dicens: Ecce ancilla Domini, fiat mihi Lucæ.1 secundum verbum tuum, summo regi es desponsata, & à summo rege impragnata.

❖ Quomodo virgo benedicta Maria pulchrè sit etiam in Hester præsignata.

Non itidem minus apta, neq; minus per singula respondens figura fuit humilitatis tuæ, Hester illa Iudæa, magni regis Assueri per humilitatem cōiunx electa, ac dein de sua sollicitudine atq; prudētia totius suæ gentis saluatrice effecta. Hæc enim quomodo genus Iudeorum, procuratore superbi Hester. 7 Aman totū sub mortis sententiā constitutū, sua humilitate & prudentia liberauit, impetrans à rege Assuero edictū prioris reuocationē, quo omnes Iudeos morti addixerat: sic tu, ò benedicta semper virgo Maria, Dei coniunx & filij Dei mater effecta, genus humanum vniuersum, quod sub maledictione mortis, diaboli procuratore (cuius inuidia Sapient. 2

mors in orbē intrauit) detinebatur, à maledictione illa absoluit, & maledictionis sententiā gratia benedictionis cōmutauit. Quomodo item Mardocheus patruus Hester, qui ei patris loco fuerat, qui etiā totius huius mali in omne genus Iudeorū occasio fuerat, per neptem & filiam suā Hester iam regis coniugem factā à morte est liberatus, simul cum omni populo suo, quē sub mortis sententia ipse constituerat: sic Adā auus & pater tuus, qui totū hominū genus maledictioni subdidit, per te nep̄tē suā & filiam, per te ò Dei mater benedicta, à morte est liberatus, vna cum omni posteritate, quæ in ipso tota perierat.

Comparatur prolixē historia

Hester cum salute quam virgo

MARIA per Filium
attulit.

INTERVM, quomodo per Hester ad nihilū redacta sunt omnia superbi Aman (qui primus post regē fuerat, & totius regni princeps) consilia quibus contra genus Mardochei malē machinatus fuerat: ipse verò Aman confusus tandē apparuit, appensus in cruce cū filiis: ita per te mater Dei benedicta, omnes illē demonis (qui princeps huius mundi dicitur, & mundi rector tenebrarū harum) machinationes, quibus aduersus Adā & genus nostrum egerat, dissipabuntur in nihilum

lum, & perfundetur ille confusione sempiterna, cū omnibus angelis suis. Videbitq; genus humanum vltionem, quam in reprobos illos tuo iudicio exercebis: iuxta quod in Psalmo Spiritus ad vnumquēq; iustum loquitur, dicens: Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autē nō appropinquabit. Verū tamen oculistuis considerabis, & retributionē peccatorū videbis. Et alibi: Iustus nō cōmonebitur, donec despicat inimicos suos. Peccator autē videbit, & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet: desideriū peccatorū peribit. Et alibi: Laxabitur iustus, cū viderit vindictā, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Præterea quod Aman de suo primatu deiecto ac per mortē interfecto, Mardocheus eius locū sit adeptus, domus verò Amā reginæ Hester sit tradita, aptissimē tibi ista quadrat, & exaltationi illi quam per te assequuta est Adæ posteritas. Superbus namq; ille princeps huius mundi diabolus, per te, ò mater Dei in eternū beata, victus est, deq; suo, in quo antē gloriabatur, principatu deturbatus. Iuxta quod in sacro Evangelio Filij tui voce dictū legimus: Princeps huius mundi iā iudicatus est. Et iterū: Nūc iudiciū est mundi, nūc princeps huius mundi eiicietur foras. Et in Apocalypsi vocem magnā in cælo sonantē audiuit Ioānes, dicentem

Apoc. 12. dicentem: Nunc facta est salus & virtus & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri, die ac nocte, & ipsi vicerunt eum, propter sanguinem agni, & propter verbum testimonij sui. Sic proiectus est superbus ille Aman, princeps mundi, diabolus, qui ab initio aduersus hominem iniqua cogitare

Ioan. 8. non cessat, quoniam homicida erat ab initio. In eius autem locum surrogatus est Mardocheus: id est Adam, cum omni posteritate sua, ad gloriam illam possidendam diuina gratie adoptione est assumptus, à qua ille superbia sua exciderat. Eiecto namque superbiorum illorum cuneo, humanum genus, miseram Adæ posteritatem, in illorum locum voluit Deus esse suffectam: quemadmodum in tuo cantico exultans ipsa canebas: Deposuit potentes de sede, & exultauit humiles.

Luce. 1. **Hester. 8.** Mardochei autem domus reginæ Hester est tradita, cum omnibus quæ ipsius erant: quoniam tibi, o virgo benedicta, datum est regnum mundi & primatus cæli, ita ut cæli regina, & mundi domina, ab omnibus fidelibus magno cum gaudio & pia cum gratulatione salutaris. Duplicem enim primatum, demonum princeps perdidit. Primum quidem, illum quo ante lapsum propter di-

gnita

gnitatem suam præminentem cæteris prior exiterat, quem primatum, mox ubi peccauit, perdidit. Alterum quoque primatum, quo mundo huic usque ad tempus aduentus filij Dei fuerat principatus, ipso in mundum adueniente, amisit. Vtriusque verò tibi tradidit Deus, ut meritò & cæli & mundi domina venias nuncupanda. Postremo, quemadmodum ratione salutis per Hester allatæ Iudæis, noua eis lux oriri visa est, gaudiumque, honor, & tripudium & lætitia magna, apud omnes populos, vrbes atque provincias, quocunque huius tam nouæ rei nuntium perueniebat, grandis quoque Iudaici nominis terror cunctos inuaserat, ita & nobis omnibus, quibus hæc tam admirabilis salus à te est profecta, bene lux noua oriri visa est, nec visa tantum oriri, sed & verè orta est, quemadmodum per Esaiam dicitur: Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam, habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. Gaudium quoque magnum & tripudium ortum est vniuerso orbi, in huius salutis nuntio, quæ per te data est nobis. Iuxta quod noua luce circumamictus cælestis Angelus, de te in mundo recēter nata luce, dicebat pastoribus: Ecce (inquiens) euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus

matus est vobis hodie saluator, Christus Dominus. Hoc ecce tantum gaudium, hanc nobis lucem nouam, hanc exultationem, ista triputia, tu nobis, o virgo benedicta, o Rebecca speciosa, prudens Abigail, Hester gloriosa contulisti, quando vnigenitum Dei patris filium, intra tuum virgineum vterum, de Spiritu sancto concepisti, qui cum Patre & Spiritu sancto viuunt & regnant in secula seculorum. Amen.

CONTEMPLATIO XIII. de secunda Mariae virginitate quomodo in scripturis sanctis ipsa sit preannuntiata & prefigurata.

QVVM iuxta decretum aeternae tuae sapientiae, pater altissime, filium tuum vnigenitum in tempore voluisses humanari, atque hominem de homine nasci, noluisti tamen communi lege illum nasci de virili femine, ex coniunctione maris & feminae. Tam enim tibi erat vnice charus ille vnigenitus tuus, ut patrem alium praeter te illum habere nolles: sed quomodo ipse ab aeterno tuus fuit vnigenitus, sic & tu illi pater vnicus esse & permanere semper voluisti. Vt enim in terris secundum tempus matrem haberet, in qua temporaliter conciperetur, & de qua temporaliter gigneretur, ferre quidem

quidem poteras: & ut ita esset volebas, propter amorem quo nostram adamabas salutem, quoniam in hoc tuae paternitatis nomini nulla fiebat derogatio. Solus enim & vnicus pater permanebas, licet matrem admitteres. Vt autem de viri alicuius efficientia per virilis seminis operationem conceptus & genitus, patrem alium praeter te acciperet tuus vnigenitus, nequaquam tua illa singularis erga eum dilectio potuit sustinere. Sic enim partiiri voluisti aequa diuisione, inter natiuitatem filij tui aeternam, & eiusdem natiuitatem temporalem: ut quomodo secundum illam ab aeterno de patre nascitur aeterno sine matre aeterna: ita secundum hanc in tempore nasceretur de temporali matre, sine temporali patre: quoniam tu vnicus illi secundum omnem natiuitatem pater esse & permanere volebas. Et quoniam sic omnino tibi visum fuit, patrem illi alium non admittere, hominem tamen fieri volebas intra feminae vterum, necesse erat, ut matrem ipse haberet virginem nulla virili coniunctione vitiatam, quae de tui spiritus fecunditate filium acciperet & gestaret in vtero. Iuxta quod ad eam dixit Angelus. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque Luc. 1 & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei. Sic & Ioseph eadem de re audiuit Mat. 1 dicent

dicentem sibi in somnis Angelum: Quod in Maria natum siue conceptum est, de Spiritu sancto est. Hanc autem benedicti filij tui admirabilem & supernaturalem cōceptionem in vtero virgineo, multo ante solēnibus Prophetarum oraculis & multiformibus figurarum typis apertissime prænuntiaras, & præsignaras aptissime.

Explicantur scripturarum loca, in quibus de Mariæ fecunditate virginea fit mentio.

Esai. 7

Sic enim hac de re apud Esaiam Prophetam tuum legimus: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, quod interpretatum valet, nobiscum Deus. Quod verbum de Christi intra Mariæ vterum conceptione debere intelligi, manifestè exprimit Evangelista Matthæus statim in ipso sui Evangelij exordio. Et apud Psalmistam legimus: Descendit sicut pluvia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram. Quomodo enim pluvia in vellus siue nocumento dulciter illabitur, & implendo gravidum reddit, guttulæ item stillantes desuper, terræ dulciter illabuntur, absque omni rupturæ aut diuisionis nocumento: sic benedictus filius tuus in matris suæ vterum de sinu tuo descendit in plenitudine temporis, vterum

Matt. 1

Psal. 71

vterum illi gravidum reddens, eo quòd in ipsa assumpsit humano corpore, sed absq; omni prorsus virginitatis nocumento, absq; vlla claustrorum virginalium lacione. Rursum, alio in loco idem Psalmista ait: Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Veritas quippe hæc, vnigenitus est filius tuus, qui de seipso in sacro Euangelio loquitur, dicens: *Ioan. 14* Ego sum via, veritas, & vita. Idem quoq; iustitia dicitur, Apostolo attestante: Qui factus est nobis (inquit) sapientia à Deo, & iustitia. Hæc iustitia de cœlo prospexit, quando Deus ipse de cœlo descendit, & ipsa eadem veritas de terra orta est, de terra illa superbenedicta vteri virginiei. Quæ quomodo fructum suum nobis protulerit, subsequens versus apertius iudicat, dicens: Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Tu enim Domine, pater sancte, benignitatem dedisti, vt veritas oriretur de terra, quando Spiritum sanctum tuum desuper in Virginis vterum misisti, quæ benignitate siue bonitate fecundata & imprægnata Virginea illa terra, fructum suum protulit. Illum scilicet fructum, de quo Spiritu sancto illuminatus Esaias, prædixerat: Erit (inquiens) fructus terræ sublimis, atq;

1. Cor. 1

Esai. 4

post hunc eodem spiritu repleta Elisabeth,
exclamabat, dicens terræ Virgini, Benedi-
cta tu inter mulieres, & benedictus fructus
ventris tui. Rursum de hac terra & eius im-
pregnatione alio in loco idem Propheta
canit, dicens: Confiteantur tibi populi Deus,
confiteantur tibi populi omnes, terra de-
dit fructum suum. Et itidem alio in loco.
Psal. 64. Visitasti terram, & inebriasti eam, multipli-
casti locupletare eam. Terram enim hanc
mirabiliter visitasti, copiose & valide in-
ebriasti, & diuiter nimium locupletasti, cui
Luc. I spiritus tuus superuenit, & virtus tua obum-
brauit, ut intra eam conciperetur Sanctum,
quod est filius tuus. Illud verò quàm est au-
ditu iucundum quod non simpliciter terram,
sed amabilissima nobis adiectione, Prophe-
ta tuus terram nostram appellat, cum ait: da-
bit: Psal. 34. Dominus benignitatem, & terra nostra
dabit fructum suum! Bene profectò nostra
terra dicitur, quæ & si de tua virtute impræ-
gnatur, nobis tamē fructum dat, & nostrum
omnium seruit commodis. Hoc enim est quod
tuus Angelus prædicabat hominibus, post
terra huius fructum aditū. Vobis (inquiēs)
Luc. 2. natus est saluator, CHRISTVS Dominus.
Hoc etiam multo antè & sanctus Esaias ce-
Psal. 9. cinerat, dicens: Parvulus natus est nobis, &
filius datus est nobis.

Quem

Quemadmodum in apparitione
Domini super rubum ardentem, sed
incombustum permanentem,
sit præfigurata impræ-
gnatio Virginis.

APTISSIMIS quoque figuris hunc ipsum
virginalem cōceptū, in scripturis tuis,
Deus optime, præsignasti. Veluti cum ad li-
berationem populi tui Israelitici, post Aegy-
ptiacæ seruitutis tempus finitū, adueniēs te-
ipsum monstrasti Moyli, super rubum nouo Exod. 3
miraculo, ita ut arderet rubus, & nō combu-
reretur, in quo tuā monstrabas præsentiam.
Quid enim sibi vult hæc figura, nisi quod in
plenitudine temporis, post diabolicæ tyran-
nidis tempus transactum, ad salutem mundi
aduenturus Deus, in Virgine primum suam
exhiberet præsentiam? Cuius quidem Virginis
sua præsentia sic vterum impleret, ut tamen
nullo modo corrumpere: sic imprægnaret,
ut tamen nullo modo vitaret. Quod enim
ardebat rubus, à diuinitatis ad populi libe-
rationē aduenientis præsentia, signabat Vir-
ginis vtero (in quo primum suscipiendus erat
Deus ad homines veniens) igne illo cœlesti
diuini spiritus implendū. Quod verò ardens
& igne plenus rubus nō cōdurebatur signa-
bat, vtero illi Virgineo per operationem in-
te Spiritu sancti, nihil inferendum nocuēti

quæadmodum nihil rubo ignis nocuit, quomatenus plenus apparuit. Cuius miraculi magnitudinem Moyses indicauit, cum in stuporem versus secum dicebat: Ibo, & videbo visionem hanc magnam, quare ardeat rubus, & non comburatur. Profecto enim signum maximum est, ista tam admirabilis Virginei vteri sine læsione imprægnatio: quoniam omnem naturæ superat facultatē, feminam intra vterum concipere foetum, virili tamen commercio non esse vitiatam: quomodo naturæ vires excedit, rubi ligna ardentia, illæsa & inconsumpta permanere. Atque hoc ardentis & inconsumpti rubi miraculum, quomodo signum erat eius quæ in proximo erat salutis, quam tu post paululum in manu valida potenter eras operaturus pro populo tuo: ita miraculum istud conceptus Virginei, signum certissimum fuit veræ illius salutis, quam sic adueniens tuus filius mirabiliter erat operaturus in medio terræ. De qua salute *Psalm. 73* per Prophetam in Psalmis dicitur: Deus autem rex noster ante secula, operatus est salutem in medio terræ. Propter quod etiam Esaias multo posterior, ex tuo ore incredulis hoc ipsum signum dedit, dicens: Dabit *Esaias. 7* Dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, quod interpretatur, Nobiscum Deus.

Deus. Quod signum filij tui in vtero Virgineo conceptionem spectare, Matthæus Euan *Matth. 1* gelista & Apostolus tuus aperte testatur, dicens, Prophetiam istam multo antè prænuntiatam, per filij tui in virgine conceptum fuisse impletam.

Quomodo in Gedeonis vellere præsignata fuit imprægnatio Virginei vteri.

Hoc ipsum quoque victoriæ signum datum à te legimus, forti illi pugnatori tuo Gedeoni, in figura velleris, quod per noctis tempus in area positum, cœlesti tuo rore implesti, tota per circuitum terra manente arida. Vellus quippe istud, vterus est Virgineis huius, quam elegisti in matrem filij tui. Quomodo enim ovīs vellere tegitur, sic tuus vnigenitus (quæ Baptista Ioannes agnū Dei digito demonstrans nominabat, & Prophetæ Esaias ovem occisionis futurum prædixit) intra Virgineis Mariæ vterum conclusus atque obtectus delituit. Vellus autem istud cœlesti fuit rore impletum, quando de super Spiritus sanctus in Virgineis vterum descendens, sacro foetu gravidum reddidit, operas in eo, sine virilis seminis cooperatione, opus admirabile, quale nunquam in vniuersa terra aut in vlla femina perfectum legimus. Cuius operationis in Virgine ista singularitas,

Sapientia 13

in eo signata est quod tota per circuitum
terra remansit arida, rores illius expers, quo
lanigerum istud vellus humectatum & im-
pleti fuerat. Per noctem quoque vellus istud
suo fuit rore impletum; quoniam opus istud
admirabile incarnationis filij tui, in Virgi-
neo utero tibi placuit perficere, tunc quan-
do mundus totus errorum caligine & igno-
rantia tenebris oppletus, quali in nocte, ma-
la ebrietate sopitus, gravissimè obdormie-
bat. Quemadmodum pulchrè in libro Sa-
pientia, de aduentu verbi tui legimus, in
hunc modum. Cum quietum silentium con-
tineret omnia, & nox in suo cursu medium
iter haberet, omnipotens sermo tuus, Do-
mine exiliens de caelo, à regalibus sedibus
venit, durus debellator in medià exterminij
terram profiliuit. Iterum, quomodo velleri
huic Gedeonis nil nocuit ros coelestis ingre-
diens sed absque roccumeto gravidum ipsum
& humectatum reddidit: ita spiritus tuus san-
ctus in Virginem superueniens, Virginis pu-
dori nil nocuit, claustra Virginalia non diru-
pit, Virgineam non violauit integritatem:
imprægnatus tamen est eius uterus, & fru-
ctu sacro gravidatus. Rursum, ut absque noci-
mento ros ille coelestis, Gedeone exprimen-
te, vellus egrediebatur, tantum ab onere alle-
uiatum relinquens: sic quando tempus adue-
nit

nit Mariæ ut pareret, diuina virtute qua Vir-
go concepit, Virgo peperit, & Virgo inuio-
la permanfit: pondere quidem vètris alleuia-
ta, sed Virginis pudore non vitata. Denique,
illud Gedeonis vellus sic nouo miraculo coe-
lecti rore impletum, quomodo Gedeoni in
signum victoriæ fuit contra oppressores popu-
li Domini, Madianitas: ita ista tui filij intra
Virgineum uterus admiranda conceptio, cer-
tissimum signum fuit hominibus quod de
inimicis oppressoribus, nequissimo damo-
num genere, essent habituri victoriã. Siqui-
dem ad hoc ipsum venisse credimus tuum
filiu de caelis, ut in terris opera diaboli dissol-
ueret, ut principem mundi iudicatum foras
eiceret, populum suu saluum faciens (iuxta
verbum Angeli sancti) à peccatis ipsorum.
Quomodo per virgam Aaron
quæ floruit, diuino miraculo,
præsignatus fuit conce-
ptus Virgineus.

PRÆTEREA, Virgineus iste conceptus in
signo altero illo quod pro confirmando
Aaronico sacerdotio tibi quondam placuit
demonstrare, pulchrè præfiguratus apparuit:
in virga scilicet illa, quæ data sibi diuinitus
fecunditate, supra naturæ virtutè, intra mo-
dici temporis spatium, germinasse legitur:
ita ut gemmis turgentibus eruperint flores

qui dilatatis folijs, in amygdalas deformati sunt. Virga quippe hæc, ipsa est benedicta tui virginis mater Maria: quæ supra virtutum naturæ, sola tua cœlesti operatione, in utero suo cœcepit, deq; utero suo peperit fructum nobilem, Deum & hominem, Iesum CHRISTUM filium tuum, amygdalum illud visu pulcherrimum, odoratu suavisimum, gustuq; dulcissimum: cuius bono odore, totus oblectatur mundus: cuius esu, omnes in terris reficiuntur electi: in cœlis, omnes fiantur beati. Hæc ipsa virga est de qua Propheta Balaam magnifica loquutus est, dicens: Orietur stella ex Jacob, & virga con-
surget ex Israel, & percutiet duces Moab, & erit Idumæa possessio eius. In lumine nanq; suo, quod virgo illa ut stella erat paritura, siue in fructu, quem ut virga Israëlitarum stirpis mundo erat æditura, duces Moab, id est principes tenebrarum, superbos demones, erat percussura: ut fieret Idumæa, id est genus humanum eius filijq; possessio. Cuius etiam percussione atque victoria, statim post transgressum mandatum, tu meministi, cum aduersus serpentem sententiam proferres, dicens: Inimicitias ponam inter te & mulierem, inter semen tuum & semen illius, ipsa conteret caput tuum, & tu insidia beris calcaneo eius. Verbum enim hoc tuum, in

Gen. 3

in virgine & filio eius indubie credimus esse impletum: quæ per eum quæ mundo protulit filium suum, venenati illius & antiqui serpentis caput contriuit, & potestate omnem cōfregit.

Quomodo Esaias virginem matrem & filium præsignauit, sub figura virgæ & fructus eius.

ITERVM, eadem hæc virga est, de qua & eius flore pulchram & prolixam narrationem Evangelicus ille Propheta Esaias contexit, dicens: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientia & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientia & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum visionem oculorum iudicabit, neq; secundum auditum aurium arguet: sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ. Et percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum eius interficiet impium. Hæc omnia ita ad verbum per Esaiam prædicta, manifestissimum est, non nisi ad benedictam virginem tui filij matrem, ipsumq; eius fructum, pertinere. Ipsa namque est virga illa egressa de radice Iesse, nimirum de regia progenie Dauid exorta, cuius fuit pater Iesse siue Isai. Flos autem qui de radice eius ascendit, nihil dubium, quin

Esai. II

Matth. I

Luc. I

se sit benedictus fructus uteri eius, Iesus
CHRISTVS dominus noster, qui in Canticis
sp̄s sue loquens, florē campi se nominat.
Ego (inquiens) flos cāpi, & liliū conuallium.
Quemadmodum enim flos de virga absq;
lesione vlla siue reptura prodit: ita benedi-
ctus tuus vnigenitus de virgine matre sua,
absq; eius omni nocumento processit in
mundum. Et quomodo gratia coloris sui
quo illum natura pinxit, aspectum oblectat,
odore verò olfactum reficit, virgam quoq;
vnde nascitur, sua pulchritudine decoram
& odore gratam reddit: ita benedictus iste
tuus vnigenitus de Virgine nascens, agrum
totum mundi huius odore bono & gaudiō
sancto perfudit: vt meritō & tibi Deo patri,
& illi virgini matri, de hoc flore liceat dice-
re, quod ille olim caligantibus oculis Pa-
triarcha Isaac de filio suo Iacob, dicebat.

Gene. 27 Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni,

Esai. 11 cui benedixit Dominus. Super hunc florem
requieuit spiritus Domini, spiritus sapien-
tiæ & intellectus: quoniam (vt ait dilectus

Ioan. 3 discipulus) non ad mensuram filio tuo de-
disti spiritum, sed ad omnimodam plenitu-
dinem: quemadmodum ipse qui vidit te-

Ioan. 1 stimonium perhibuit, dicens. Vidimus eum
plenum gratiæ & veritatis. Et de plenitu-
dine eius, omnes accepimus. Et in eandem

sent

sententiam Paulus Apostolus de filio tuo re-
statatur, quod in ipso totius diuinitatis pleni-
tudo inhabitet corporaliter, quodq; in ipso
omnes thesauri Sapientiæ & scientiæ sint ab-
scouditi. *Collos. 2 Ibidem.*

Quomodo virgineus conceptus in
porta Ezechieli ostensa fuit
præfiguratus.

ILLA quoq; porta Ezechieli in visione mō-
strata, ad orientem sita & clausa, de qua
vocem audiuit ibi dicentem (porta hæc clau-
sa erit, & non aperiatur, & vir non transiet
per eam, quoniam Dominus Deus Israel in-
gressus est per eam, eritq; clausa principi,
princeps ipse sedebit in ea) nihil dubium,
quin aperta sit figura virginis matris. Quæ
merito porta dicitur, quoniam tāquam per
portam, est per eam egressus à patre & in-
gressus in mundum vnigenitus filius tuus.
Porta hæc non aquilonem respiciebat, quo-
niam virgo ista benedicta nullo hominum
per concupiscentiæ carnalis modum debuit
imprægnari, neq; in iniquitate filium conce-
pere, Partem namq; aquilonarem, inscri-
pturis cognouimus in malum accipi, dicente
Propheta, quòd ab aquilone pederetur omne
malum. Propter quod, etiam diabolus prin-
ceps aquilonis appellatur. Ad orientem ve-
rò respiciebat porta, quoniam ad hoc parata

Ezech. 44

Hier. 1. 4

Esai. 14

erat

erat, vt à sole æternò quiescēt, & à solis huius calore, qui est Spiritus tuus sanctus, obubraretur atq; frigidaretur. Videlicet vt non de frigore humanæ iniquitatis, more cæterarum natiuum, conciperet, sed de calore & operatione Spiritus sancti. Quod autē porta hæc non erat aperienda, sed clausa permanere debebat, ita vt vir per eam non esset transiturus, ingressurus tamē esset per eam Dominus: non aliud signat, nisi quod saluus Virginalibus claustris esset Virgo ista à te imprægnanda, tuumq; filium in vtero gestatura: à nullo autem hominum, nisi à te solo, esset imprægnanda, aut alium filium quàm tuum vnigenitum in vtero vnquam habitura. Id ipsum vult quod subditur, clausam fore eam principi, & principem sessurum in ea. Tu namq; filio (cuius nomē est, Rex regum, & Dominus dominantium) portā istam sic voluisti esse clausam, vt nemo nisi ipse per eam transiret, aut in ea sederet vel requiesceret. Non enim vlla ratione decuisset, vt sanctum illud tabernaculum in quo superbenedictus ille tuus vnigenitus ita requiescerat, per vllum hominem vitaretur, aut foetu alio cõmuni lege concepto redderetur ignobile. Debuit enim Virgo illa, sicut ante conceptum & in conceptu filij tui Virgo inuenta est, ita post conceptum & in partu, & post

Apocal. 19

partum, virgo semper incorrupta permanere: quemadmodum illa Ezechielis porta, & ante Domini per eam ingressum, & post nunquam aperienda, sed clausa semper mansura dicitur. Ita tu, Deus potentissime, cõsiliū tuū istud superadmirabile, quod in plenitudine temporis in virgine ista decreuisti operari, multo antē signis varijs voluisti præmostrare, per manus sanctorū Prophetarum tuorum: vt tandem opere adimplens longē antē promissa, verax cõprobareris in omnibus verbis & promissionibus tuis, ad laudem & gloriā nominis tui, quod est semper laudabile & benedictum in secula. Amē.

CONTEMPLATIO XIII. de Nativitate filij DEI Domini nostri Iesu CHRISTI, quomodo de Virgine salus claustris Virgineis mundo prodijt.

ADORAMVS te sanctissime Domine Iesu CHRISTE, Fili Patris & Virginis matris vnigenite, & ex intimis præcordiorum nostrorū medullis benedicimus tibi: quoniā propter amorē illum tuū quo nos dilexisti ante mundi cõstitutionem, in temporis plenitudine, dignatus es de sublimi æternitatis tue solio descendere de sinu patris, apud quem eras in principio, plenus omni gaudio, nullius rei patiens dese

defectum, cum Patre & Spiritu sancto plenissima felicitate perfruens: ubi nihil erat quod tibi afflictionis aut molestiæ quicquam potuisset adferre, ubi tristitia nulla tibi accideret, nullius rei bonæ defectus te poterat contritare: ex hoc (inquam) patris tui sinu, dignatus es in mundum exire, & ad infima hæc nostra descendere, in vallem istam miseriæ & lachrymarum, ubi omnia plena sunt doloribus & passionibus: ubi (iuxta Sapientem) nil nisi dolor est & afflictio spiritus, ubi mala omnia abundant, & bonorum est egestas maxima. Venisti (inquam) non tantum ut pertranseundo nos visitares, aut quid agerent filij hominum viseres, sed ita venisti, ut nostram naturam assumeres, & in assumpta serui forma inter homines visibilis appareres, sensibiliterque cōuersareris in mundo. Quemadmodum spiritu tuo illuminatus Propheta, futurum quasi præteritum prænuntiauerat, dicens: Post hæc in terris visus est, & cum hominibus cōuersatus est. Sic autem ad terram veniens, elegisti tibi primam mansionem in angusto illo thalamo Virginei uteri saltem magnum faciēs in momento in natu oculi, à sinu Dei patris, in utero Virginis matris. Hic tu, adueniens ad peregrinandum in mundo primum fixisti peregrinationis tue tentorium, hic tibi primus requiei locus fuit.

Quem

Baruch. 3

Quemadmodum de te Psalmista prænuntiauerat, dicens: In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Exultauit ut gigas ad currentem viam, à summo coelo egressio eius.

Exponitur locus ille Psalmi: In sole posuit tabernaculum suum.

In sole quippe tabernaculum tuum posuisti: quoniam in mundum adueniens, in fulgida illa ac splendidissima virgine matre tua Maria (quam etiā in sacra Apocalypsi amictam sole Ioannes vidit) elegisti habitaculum: ut in eius utero, iuxta cōmunem infantum legem, mensibus novem delireceres, è quo post impletum pariendi tempus, tanquam sponsus de thalamo tuo procederes. Fuit enim hic tuæ matris uterus, tibi nuptialis thalamus: quoniam in eo tibi desponsasti atque copulasti naturam humanam, quam illic cum tua natura diuina in unitatem suppositi coniunxisti, ut idem ipse Deus esses & homo. Ut verò nos doceat Propheta, quod non necessitate aliqua vel inuitus ad nos ita veneris, pulchrè de tuo isto aduentu subiungit. Exultauit ut gigas fortis, ad currentem viam. Propter amorem namque generis nostri, lætus totus & alacer, cursu celerrimo, ubi venisset plenitudo definiti temporis, ad nos festinasti, ut desideratum diu redemptionis nostræ opus

Apocal. 12

opus perficeres. Quod sanè desiderium posterius appropinquans passioni, aperte nobis indicasti, loquens discipulis: Baptismo (in-

Luc. 12

Luc. 22

quiens) habeo baptizari: & quomodo coartor, vsq; dum perficiam illud? Et iterum: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Deniq; vt nobis ostendat Propheta tuus, non de alio quàm de te se fuisse loquutum, ad prædicta adiungit: A summo cælo egressio eius, & occurus reuersioq; eius vsq; ad summū eius. Quis autem hic est, cuius est a summo cælo egressio, nisi tu Dei patris & Virginis matris vnigenite? Tu enim de te ipso apertum huius rei coram discipulis tuis perhibuisti

Ioan. 15

Ioan. 3

testimonium, dicens: Exiui à patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad patrem. Et alibi: Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis qui est in cælo.

22 Quomodo CHRISTVS in matris suæ vtero iuxta consuetum infantum tempus delitescere voluit, tametsi tanta non indigeret mora temporis.

In hoc itaq; sole, in hoc thalamo vteri Virginis, primā eligens tibi mansionē, iuxta communem infantum legem, mēses nouem inibi voluisti commorari, & latēre absconditus,

ditus, priusquam prodires in lucē. Nō quod tanta tibi in matris vtero mora esset opus. Tu enim in primo ipso momento siue instantiali puncto tuæ admirabilis cōceptionis secundum corpus quod tibi placuit assumere, totus eras perfectus & cōsummatas in omnibus membris: ita vt neq; membrum vnū tibi deesset, ex omnibus quæ ad perfectum hominem essent necessaria. Idq; ob infinitam virtutē spiritus sancti (cuius operatione perficiebatur in virginis vtero tua cōceptio) tempore vel temporis mora non indigētem. Ceteri verō hominū, qui in matris vtero de virtute virilis seminis cōmuni naturæ lege concipiuntur, non ita statim omnibus partibus suis sunt absoluti: ob finitam & infirmā virilis seminis virtutem, quæ temporis tractu & mora fatis multa indiget, ad organa humani corporis tam varia suo quodq; loco & modo formāda. Monstrat itaq; hoc euidentis ratio, tibi de spiritu sancto cōcepto, non fuisse opus ita longa in tuæ matris vtero mora, vt cæteris infantibus qui de virili concipiuntur semine. Veruntamen vt homo iam factus (iuxta Pauli Apostoli verbū) per omnia similibus fieres fratribus, etiā hac in parte nullō vtī voluisti gratiæ specialis priuilegio: sed iuxta communē legem, etiam tu sanctus sancto in sacramento illo tuæ matris vtero mēses.

noem elegisti concludi. Iuxta quod olim in
typo celestis manna fuit praeignatū, quod
coram Domino ex ipsius mandato seruaba-
tur in Arca testamenti, intra auream urnam,
cuius sanctus Apostolus meminit. Tu nanq;
manna & panis celestis vere diceris, iuxta
quod ipse de te perhibuisti testimonium, di-
cens: Ego sum panis viuus, qui de caelo de-
scendi. Aurea vero urna manna custodiens
coram Domino, ipsa est tua purissima &
mundissima mater Maria, quae te menses no-
uem de paterna foecunditate gestauit in vtero.

¶ Quomodo impleto pariendi tempo.

REMARIA filium suum peperit,
sine virginitatis vitio & si-
ne omni dolore.

DECURSIS vero mēibus nouem, post-
quam secundum cōsuetam mulierum
supputationem impleti essent dies Mariae, ut
pateret (iuxta fidelem descriptionem san-
cti Euangelistae tui) protulit ipsa adiditq;
mundo fructum vteri tui, quo erat desuper
gravidata: te (dico) peperit, filium vnige-
nitum & primogenitum suum, saluatorem
animarum nostrarum. Primogenitum qui-
dem, quoniam ante te filium alium nullum
conceperat neq; pepererat: sed eras tu fru-
ctus primus vteri eius, quem nullus anteces-
sit alius. Vnigenitum verò, quoniam neque
ante

ante neq; post te, filium alium genuit, sicut
nec à viro vllō cognita fuit: sed quomodo
tuum patrem virū vnicū & imprægnato-
rem habuit, ita te eius filium fructū vnicū
genuit. Peperit (dico) saluis claustris virgi-
nei pudoris, virgo manens in partu: quomo-
do in conceptu virgo permanerat, atq; etiā
post partum virgo in aeternum erat perman-
sura. Virgo enim fuerat ante partum, virgo
erat in partu, & post partum inuiolata virgo
permanxit, quomodo per vniuersum terra-
rum orbem de ea ad tuam gloriam canunt
omnium ora fidelium. Quemadmodum vi-
trum solis radius absq; lesione penetrat, imò
vitruū suo lumine collustrat, decorat, & exor-
nat: ita tu Patris verbum, qui paternae glorie
splendor, & lucis aeternae candor diceris, per
matris tuae vterū pertransisti nascens in mun-
do, nihil inferens nocumēti pudori eius vir-
gineo, nec virgineam integritatem in vllō
lædēs vel imminuens. Imò vero tuo isto tam
admirabili transitu, tantam honestatis gra-
tiam, tantum decōris ornatum tuae genitrici
contulisti, ut ob hoc beatam eam sint prædi-
catura omnes generationes: neq; possit ipsa
maiori titulo honestari, neque splendori
nominatione exaltari, quàm quod Dei geni-
trix, aut Virgo mater, aut (quod vtrūq; in
vno cōplectitur) Deipara virgo nominetur.

Genes. 6

Ioan. 16

Genes. 3

Quoniam verò ita singulari modo, sine virginali claustrorū iniuria, te tua mater peperit, consequens est, vt nec dolorem vllum in tuo partu perenserit. Non enim te potuit cōprehendere illa vlticis iustitiæ generalis sententia, quam ob primi peccati præuacationē aduersus mulierem pater tuus protulerat, dicens: In dolore paries filios. Neq; locū hic habet, quod passioni propinquas ipse dixisti discipulis: Mulier cum parit tristitiā habet. Hæc enim sententia, illas cōprehendit & notat foeminas, quæ communi lege & naturali regulā de virili semine conceptum ferūt in vtero. Mirum verò non est vbi tam noua, tam inaudita fuit cōceptio, si noua quoq; sit & inaudita pariendi ratio. Cōceptus quippe & partus, duo hæc sibi inuicem cōnexa sunt, & ita secundum proportionem coherrentia, vti iuxta conditionem præcedentis cōceptus respondere debeat partus subsequens. Quæ communī lege concipiunt de viro in carnis delectatione mulieres, iuxta prædictam sententiam, in dolore pariunt suos liberos. Illa verò quæ contra naturæ leges & supra naturæ vires, absq; viri cōmercio, absq; sensu carnalis voluptatis, sc̃tum in vtero cōcepit, mirum non est, si item contra naturam & supra naturam, absq; vllius doloris sensu, de vtero suo fructum suum effuderit.

Colloq

Colloquium suauē contemplatri
cis animæ, ad Virginem matrem
suo filio recenter
nato astantem.

O VIRGO amabilis, mater Dei in æternū benedicta Maria, quā debuisti plena esse gaudio, quā ebria spiritus letitia, quando illum altissimum altissimi patris filium, coram oculis tuis in terra cernebas iacētem, quē fide certissima sciebas in patris sinu ab æterno requiescere: quem sicut hominē corporeis videbas oculis, ita Deum verum fideli mente credebas. O pulchra & beata, sancta & venerabilis virgo mater, Maria, quid tibi cordis, quid animi, quid mentis tum esse potuit, quando ante te & infra te, in humilitate iacentem videbas corporeis oculis, quem spiritali lumine aspiciebas supra omnes Angelorum ordines, in celsitudine & æqualitate paternæ gloriæ, in triclinio trine maiestatis, Patri & spiritui sancto cōequalem residentē? Quomodo tunc magnificabat anima tua dominū, quantum exultabat in Deo salutari tuo spiritus tuus, quando iam impleta vidisti in te omnia quæ prædixerat cœlestis nūtiū, quando de te natū videbas altissimi patris filium qui thronum Dauid acciperet, & in domino Iacob in æternum regnaret, cuius regni non esset finis in seculā? Sed quid es actura

Luc. 1

P 3

virgo amabilis, quid exhibitura tuo isti tanto filio? En iacet super terram tenellus infans, cæterorum infantum more, querulum emittens vagitum. Intempesta nox est, media est hyems, rigent omnia frigore. Si sciacentem humi relinquas infantulum, erit illi à frigore periculum. Quid igitur es actura, pia virgo? bona mater, quid habes consilij? Audebis ne manus virgineas, ad virginem & diuinum istum partum tuum contingendum extendere? An non formidabis tu humilis virgo, mortalibus & corruptilibus adhuc manibus cæleste pignus illud contrectare, in cuius vultum supernè desiderant Angeli prospicere, à cuius præsentia infernè metuunt & contremiscunt principes tartari? Nunquid non legisti virgo diuinarum rerum studiosissima, erga sanctam Arcam quam iussu Domini de lignis fabricauit Moyses, quantam debuerint præstare reuerentiam Israëlita? ita vt neq; contrectare eam, neq; aspicere nudam possent, quin diuina ferirentur ultione? An non meministi ultionis illius bene memorabilis, quæ super Oza desuper venit, quomodo manum adiuuens Arce minanti de plastro quo vehebatur ruinam, subito morte percussus sit à Domino? Et tamè non vt Arce noceret aut vim ullam inferret sacrilego animo manus admouit, sed pietatis affectu, tantum

1. Petri. 1

Exodi. 25

1. Para. 13

2. Reg. 6

tantum vt casum prohiberet quæ metuebat. Nunquid item non meministi, quemadmodum de Bethsames percussus fuerint septuaginta viri & quinquaginta milia plebis, eo quod vidissent illam sanctam Arcam Domini Dei Israel? Quomodo igitur audebis, virgo tenella, cæleste pignus istud contingere, Dei patris vnigenitum filium manibus contrectare? cui debetur sine comparatione maior reuerentia, quàm arce illi materiali, quæ artificum manibus ex lignis fuit fabricata, & Exodi. 25 auro circumtecta, neq; aliam habebat peculiarem sanctitatem, nisi quod super eam complacuit Domino semanifestare filijs Israël, & speciali modo suam ibi præsentiam inter duo Cherubim ostendere. Multo verò maior deberi videtur huic cælesti pignori honor & reuerentia, in quo (vt sanctus Apostolus Colos. 2) totius diuinitatis plenitudo corporaliter inhabitat, in quo (vt humana absconditur diuina natura.

2. Quomodo recentem natum filium virginis mater pannis inuoluit, ac in præsepio reclinauit.

NON equidem dubito, humilis virgo Maria, quin sancto timore plurimum fueris sollicita, cum in eo te articulo posita conspiceres, vt vel Deus tibi mortalibus manibus foret contrectandus, vel infans tenellus

in frigore & nuditate foret relinquendus.
Et nisi à patre cœlesti electa tu fuisses ad huius pueri obsequium, nisi tibi manus curandi huius infantuli cœlitus cognouisses intactum, credo, quæ eras humilitate eximia, nunquam illum vel minimo digitulo fuisses ausa contingere. Sed quoniam angelico nuntio edocta, sciebas, ad hoc te fuisse à patre cœlesti ex omnibus filiabus hominum specialiter electam, ut filij ipsius mater fieres, ac proinde quæ matris erant circa illum curares, obedientia compellente, recenter adito in lucem puero parabas materna impendere obsequia. Magna itaque cordis reuerentia, magna mentis humilitate, non sine lacrymis multis, quas tibi de purissimis tuis oculis excussit in animo abundans letitia, virgineas illas & castissimas tuas manus protendisti, ut contingeres atque à terra eleuares pretiosum illum & incomparabilem cœlestium diuitiarum thesaurum, Patris cœlestis unigenitum filium, propter salutem animarum nostrarum iam temporaliter de te hominem natum. Eleuatoq; de terra, quomodo recenter natis infantibus fieri solet, pro tua facultate, proq; temporis & loci opportunitate, quam poteras officiosissime, materna exhibebas obsequia, iuxta fidelè beati Evangelistæ descriptionem, panis illi inuoluens, ac deind

Luce. 2

deinde reclinans in angusto loculo. Sed narra, obsecro, Virgo benedicta, vbi tam dulcè natum pannis inuolutum reclinaueris? Ediscere, quæso, nobilis & pia mater, vbi tantum illum tuum ac Patris filium, fecisti primam accipere requiem? Quam debuit mollis esse & floridus ille lectulus in quo tanti regis requiesceret vnicus filius? Quam debuerit esse pretiosa illa cunabula, quæ regè magnū super omnes reges receter partu aditū, erant expectura ad requiem? Quam debuit esse ornata bysinnis aulæis & phrygianicis ornamentis domus illa, in qua tanti regis celebraretur natiuitas? De his itaq; tu narra nobis, virgo Maria, vbi & quomodo dulcem tuum natum iam partu nouo aditum, pannis inuolutum, reclinaueris. Non in molli lectulo, non in plumis mollibus, non in pretiosis cunabulis. Vbi ergo dilectum tuum illum ex dilecto, electum e millibus reclinasti, o pulcherrima mulierum? In humili, duro, & frigidio iumentorum præsepio. Quid ita bona mater, quare in præsepio tantum regem, tanti regis filium, voluisti reclinare? Quoniam, Luce. 2 non erat nobis locus in diuersorio, ita ut ob loci commodi defectum, necesse mihi fuerit cum meo marito & custode Ioseph, in neglecta domūcula, in vili tugurio, in cōmuni iumentorum stabulo, hospitij locū accipere: vbi

210 CONTEMPLATIO XIII.

neq; lectus erat neq; cunabula, sed iumentorum tantum præsepia. Hic me necessitas compulit, & celestis pater voluit, filium meum parere.

Admiratio diuinæ dignationis, quod filius Dei omnium Dominus, tantam in sua natiuitate paupertatem atq; humilitatem ostēderit.

QUID ais Virgo mater? Mater virgo quid narras? Putas vera possunt esse ista quæ loqueris? Tuus iste recens natus filius, nonne ipse est de quo in secreto tecū colloquēs dixerat angelus, quod filius esset vocādus altissimi, quodq; thronū esset accepturus patris sui Dauid, atq; in domo Iacob regnū habiturus in æternū? Certè ad hæc tam magnifica promissa ei veritate implēda, tenuē nimis videtur esse principii, ista quam tu loqueris tā vilis natiuitas. Tantæ humilitatis initium, humano iudicio malè congruū videtur esse præludium, & pro nostra æstimatione debile præparamentū, ad tantam quantū ille pollicitus fuerat celsitudinis gloriam. Quid enim? An regis est natiuitas ista, quā te narrāte stupētes audiuimus? Itāne solēt nasci in stabulis reges? in derelictis tugurijs & casulis solent parere regū matres?

Sic

DE NATIUITATE CHRISTI. 211

Siccine tractari solēt partu æditi regū filij? vilibus scilicet inuolui pānis & in præsepio reclinari? Quis viquā a seculo horū audiuit similia? Audiuimus subiinde, eos qui in infirma cōditiōne quasi in stabulis & casulis nati fuerāt, procedēte tempore, tandē ad regni cōscēdisse fastigia. A seculo verō nō est auditū, regis filiū in ipso suo ortu regē existētē, ita vili, ita abiecta natiuitate prodixisse in mūdū. Nihil in hac natiuitate apparet regium, nihil magnificum, humilia sunt omnia, plebeia, vilia, abiecta & fordida. Quis igitur credit regē hunc esse, quē ita in tanta humilitate videmus nascentem, nihil ostendentē regium? Si rex est qui nascitur, vbi caterua nobiliū? vbi ministrorū millia? vbi pōpa regia? vbi equorū & armorū apparatus? vbi clangentes tubæ, quæ per terram noui regis ortum prædicent? Si, iuxta verbum angeli, filius altissimi est tuus iste filius, ipse ergo est de quo per Prophetam dicitur: Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitāt in eo. Et iterū alio in loco: In manu eius sunt omnes termini terræ, & altitudines montiū ipsius sunt. Ipse est mare, quoniam ipse fecit illud, & siccam manus eius formauerunt. Et iterum: Si filius altissimi est tuus filius, ipse ergo est, qui per Prophetam alium loquitur, dicens: Cælum mihi

Luce. 1
Danie. 7
Mich. 4

Psal. 23

Psal. 94

Esai. 66

mihi sedes est, & terra scabellū pedū meorū.
Ac rursum: Cælum & terram ego impleo.
Quam ergo potest habere verisimilitudinē,
quod tu nobis, o bona mater, de tuo narras
filio, nimirum iccirco natum esse in stabulo,
& reclinatum in præsepio, quoniam nō erat
vobis locus in diuersorio? Quid enim erat
cæli & terræ Dominus, an non potuit com-
modum tibi locum eligere quemcunque vo-
luit, vbi primam acceperit requiem?

2. Quomodo paupertatem & humi-
litem summam DEI filius
nostri causa suscepit.

SCILICET istud tuū est, o æterna patris sa-
pientia, inscrutabile consilium, quod tibi
ex obediētia patris pro nobis visum est as-
sumere atque perficere. Ita ab æterno in beata
Trinitatis consilio definitum erat, ita tibi vi-
sum est, vni genite patris Filii, in temporis ple-
nitudine decretum æternum perficere, vt per
tuam humilitatem, austeritatem & pauper-
tatem, nos genus humanum, ad altitudinem,
delicias, & diuitias, nostra superbia olim
perditas, ita reduceres. Quod tuum consiliū
Paulus Apostolus tuorū secretorū bene con-
scius, lucide nobis enarravit, dicens: Scitis
fratres gratiam Domini nostri IESU Chri-
sti, quia cū diues esset, propter nos egenus
factus est, vt nos sua inopia diuites faceret.
Non

1. Cor. 8

Non enim ad nos accessisti tui cōmodi gra-
tia, non vt à nobis quicquam magnum acci-
peres quod à te habere nō potuisses. Quid
enim ille non haberet, ex quo sunt omnia, Rem. 11.
per quem sunt omnia, & in quo sunt omnia?
Sed propter hoc ad nos de sublimibus tuis
accessisti, vt nobis commodares, & diuitiarū
tuarum cœlestiū nos faceres esse participes.
Ob hoc temporalem nostram in terris pau-
pertatem voluisti assumere, vt nobis æternas
diuitias conferres in cœlis. Propter hoc in
mundo isto factus es homo, & pauper homo
vt nos diuites Dei filios constitueres. Pro-
pter hoc tu in terris fieri & apparere voluisti Psal. 87
humilis, pauper scilicet & in laboribus à iu. Psal. 21
uentute tua, vermis & nō homo, opprobriū Esau. 53.
hominū & abiectio plebis, despectus & quasi
virorū nouissimus, vt nos per tuam illam
infimam humilitatem ad summam prouche-
res gloriam, ad inestimabiles delicias, ad co-
piosissimas diuitias. Hæc scilicet est humili-
tas illa atq; paupertas, quam prædixit mul-
to ante Zacharias Propheta, his verbis: Exul Zacha. 9.
ta satis filia Sion, iubilabis filia Hierusalem: ecce rex tuus veniet tibi, iustus & saluator, & ipse
pauper. Cuius mysterij postmodum tu no-
bis explicuisti rationem, dicens coram Pila-
to: Regnum meū non est de hoc mundo: in. Ioan. 18.
dicens videlicet, regnū tuum non temporale
aut

aut mundanum esse, sed spirituale, celeste & æternum: cuius nos tibi placet efficere participes, quicumque credimus in nomine tuo. Quemadmodum in sacra Apocalypsi testatur Ioannes, quod reges nos feceris & sacerdotes coram patre tuo in secula. Non enim erat tibi incognitum Domine IESU (qui es patris æterna sapietia) quomodo per superbiam olim atq; inobedientiam cœlestis hereditatis iure fueramus spoliati. Atque ob hoc, ratione contraria nostræ voluisti mederi mihi serie, nosq; per tuā humilitatem in pristinum celsitudinis gradum restituere. Solent namq; & debent contraria curari contrarijs. Quoniā verò nullius hominis puri humilitas sufficere poterat reparādo damno quod per superbiam totum humanū genus incurrerat, accirco tibi placuit te ipsum nobis dare, vt per tuam humilitatem damnum quod ex nostra superbia accepimus, nobis resarcires & perditā bona restitueres. Gratias immensas tibi agimus Domine IESU, quoniā propter amorem generis nostri, propter nostræ salutis desiderium, ad tantam humilitatem descendere dignatus es, quod cum in forma Dei esses, exinanire vuleris temetipsum, formā serui accipiens, in similitudinem hominū factus, & habitu inuentus vt homo. Benedicta sit in æternum & vltra illa tantæ pietatis maiestas,

Ph. lip. 2

iestas, quæ se adeo demisit, adeo abiecit vsq; ad infima, vt nos de nostra sorditate nostrisq; sordibus ad cœlestia eleuaret, suaq; gloria & felicitatis participes faceret: in qua cum patre, tu patris vnigenite, & Spiritu sancto ab vtroq; procedete, viuus & gloriaris per æterna secula. Amen.

CONTEMPLATIO XV. de Prophetarum testimonijs Christi natiuitatem prænuntiantibus, & quomodo in eo sint consummata omnia.

ENITE nūc omnes, qui timetis Deum, venite & videte quanta fecit animæ nostræ. Venite & videte opera Domini, verè terribilis in consilijs super filios hominum. Venite & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram, auferens bella vsq; ad finem terræ. Venite, transeamus vsq; ad Bethleem, & videamus hoc Verbum quod factum est, quod Dominus fecit & ostendit nobis, Verbum quod operata est manus Domini, ad salutem generis nostri. Ecce iacet in præsepio filius vnigenitus patris, agnus Dei, saluator & salus animarum nostrarū. Accedite ad eum & illuminamini, & facies vestræ non confundentur. Omnis enim qui credit in illum (vt sanctus Propheta ait) non confundetur, Eisdem accedite, & nolite metuere, etiam si peccat

Psal. 65

Psal. 65

Psal. 45

Luc. 2

Psal. 33

Es. 28

Rom. 10

peccatorū mole premamini, tamē accedite,
& eo magis accedite. Nō enim venit in mun-
dum, ut iudicet mundū, sed ut saluetur mun-
dus per ipsum. Propter hoc enim dulcissimo
IESV nomine pater celestis eū voluit nomi-
nari, ut vel ipso nomine, quis ipse esset, aut
quorsum venisset, clarissime liceret intellige-
re. Si quidē IESVS valet saluatorē. Cuius no-
minis rationē reddens Angelus, dixit sancto
Ioseph: Vocabis nomen eius IESVM. Ipse
enim saluum faciet populu suum, a peccatis
eorū. Propter hoc item in forma tantæ humi-
litis nobis demonstratur, minoratus nō so-
lū paulominus ab Angelis (quemadmodū
Propheta David aiebat) verū etiam iōge in-
fra plebeios homines, iūmeto aliqua ex par-
te quā homini similior. Nō enim in lectu-
lo aut in cunabulis, hominum more, quiescit
in cubiculo: sed in praeseptio iacet reclinatus
in stabulo, vbi iumenta solent hācē, nō ho-
mines. Quōd si etiam quasi iumentū compu-
truerit homo in stercore suo, si iumentis in-
pietibus honorē suū non intelligens assi-
milatus est, si factus est sicut equus & mu-
lus: non desperet tamen, non diffidat, non
metuat: quin potius fidēter accedat. Propter
hoc enim in praeseptio reclinari voluit IESVS,
ut se quasi scēnū iumentorū ostenderet. Pro-
pter hoc, nō in superba leonis forma, non in

Matt. 1

Psal. 3

Ioel. 2

Psal. 43

Psal. 31

regiæ magnificentiæ pompa, non in seueri
iudicis apparatu se voluit ostendere: sed in
humilitate, quasi agnus innocens, humilis
infans, puer tenellus, maluit apparere, ut cō-
fidenter vniuersi accederēt, salutemq; opta-
tam acciperent.

Quōd ad Christum, ob eius man-
suetudinem & salutem, fiden-
ter omnes debeant
accedere.

NEMO igitur metuat, nemo de cōsequē-
da salute desperet, quātūuis multas
& magnas iniquitates admisit, quamlibet
sæpe aut multū offenderit. Fidenter omnes
ad cunabula ista noui partus, quasi ad thro-
num gratiæ & fontem propitiationis, acce-
dite: quoniam ipse (iuxta vocem Euangelij)
medicus est animarū, qui propter sanandos
infirmos de sinu patris in mundum venit, ut
impleret quod de se prædictum fuerat. Verē
languores nostros tulit, & dolores nostros
ipse portauit. Et iterum, David exultans ait:
Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis
qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redi-
mit de interitu vitā tuā qui coronat te in mi-
sericordia & miserationibus. Et alibi: Qui
sanat contritos corde, & alligat cōtritiones
eorum. Ipse est, de quo Propheta Michas
iucundo nos instruit alloquio, dicēs: Depo-

Marc. 2

Math. 9

Luc. 5

Esai. 53

Psal. 102

Psal. 146

Mich. 7

- net omnes iniquitates nostras, & proijciat eas in profundū maris. Ipse est qui in Euangelio grandior factus, ad vniuersum genus humanū clamat, dicens: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. Ipse est, ad quem magnus ille gentium Apostolus, prior cōsequutus misericordiā, omnes inuitat, verbo clarissimo inquires:
- 1. Tim. 1** Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum ego primus sum. Et iterum: Qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire. Ac rursum de eodem: Qui est saluator omnium hominū. Ipse est, de quo Ioannes dilectus discipulus ait: Filioli, si peccaauerimus, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed & pro totius mundi. Ipse est, in quē lex & Prophete respiciunt, ad quem legis veteris omnes illæ tam multiplices ceremoniæ tendunt, quemadmodum sanctus ait
- Rom. 10** Apostolus: Finis legis Christus, ad iustitiam omni credenti: quem ab initio cœlestis pater promissit electis suis, quē gestis & figuris multifariæ præsignauit, quē Prophetarū oraculis multo antè prædixit, ac tandē in plenitudine tēporis pro salute mundi exhibuit.
- Hebr. 1**

Quo

Quomodo Christus à patribus antiquis fuerit expectatus & postulatus ardenti desiderio, atq; à Prophetis prænuntiatus.

IPSE est gentiū omnium expectatio, de qua Patriarcha Iacob in nouissimis loquebatur, dicens: Non deficiet scepterū de Iuda, nec dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentiū. Ipse est spes gentium, de quo Esaias ait: Erit radix Iesse, & qui exurget regere gentes, in ipsum gentes sperabūt. Ipse est gentiū desiderium de quo Aggeus propheta loquitur, dicens: Adhuc vnum modicum est, & ego commouebo cœlum & terram, & mare & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis Gentibus. Ipse est semen illud, cuius statim post lapsum humani generis faciebat mentionem pater cœlestis, cum in serpentem proferret maledictionem, dicens: Inimicitias ponam inter te & semen mulieris, ipsum conteret caput tuum, vel ipsa per semen suum cōteret caput tuum. Ipse est semen illud magno Patriarchæ Abraham promissum, à Domino sibi dicente: In semine tuo benedicetur omnes tribus terræ. Quod verbum diuinæ pollicitationis tractans & enarrans sanctus Apostolus, semen illud apertē

q 2

CHRISTVM interpretatur, dicens: Non dicit, in seminibus, quasi in multis: sed in semine tuo, quod est CHRISTVS. Ipse est, pro quo rogabat in spiritu Moyses, dicens: Obsecro Domine, mitte quem missurus es. Ipse est Propheta ille magnus, de quo apud populum suum Moyses concionabatur, dicens: Prophetam de gente tua & de fratribus tuis ficut me suscitabit tibi Dominus Deus tuus, ipsum audies. Et post pauca, huius ipsius verbi sententia proponitur ex ore Domini dicentis ad Moysen: Prophetam suscitabo eis de medio fratrum tuorum similem tui, & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quae praecepero illi. Qui autem verba eius quae loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existam. Hic est ille praeceptor & Doctor populorum, de quo Esaias in spiritu Ecclesiae alloquitur, ait: Erunt oculi tui videntes praeceptorem tuum. Et alio in loco per eundem Prophetam pater coelestis loquitur, dicens: Ecce testem populis dedi eum, ducem & praeceptorem gentibus. Testem enim populis illum pater dedit: quoniam ad hoc missus fuit & ad hoc venit in mundum (quemadmodum coram Pilato ipse loquitur) ut testimonium perhiberet veritati. Dux item & praeceptor fuit datus populo, ut eos patriis voluntatem, tam

verbo quam exemplo, doceret. Quemadmodum in ipsius persona Esaias loquitur, dicens: Spiritus Domini super me, eo quod vixit me, euangelizare pauperibus misit me, Luc. 4. praedicare captiuis remissionem, & annum Domini acceptum.

2. Quomodo CHRISTVS à Prophetis sit appellatus iudex, legifer, princeps, & dux, flos de radice

Iesse, germen Domini & Emanuel.

IPSE est, de quo iterum alio in loco Esaias ait: Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster, ipse saluabit nos. Ipse est princeps & dux ille, de quo Propheta Michaeas locum eius natalem dulciter in spiritu alloquens, ait: Et tu Bethleem Ephrata, nequaquam minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel: Et ut certos nos reddat, quod de filio Dei sermonem faciat, euestigio adiungit: Et egressus eius ab initio, à diebus aeternitatis. Quasi dicat, Is quae praedico temporaliter nasciturum in Bethleem Iudae, natiuitatem alteram habet, non temporalem, sed aeternam, quae ab aeterno de patre nascitur ante omnia tempora. Hic est flos ille, de quo apud Esaiam dicitur: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, &

requiescet super eum spiritus Domini. Est item germen illud magnificum, de quo magnifice tum Esaias tum Hieremias loquuntur. In illa die (inquit Esaias) erit germen Domini in magnificentia, & fructus terræ sublimis. Hieremias verò in persona Dei patris de eodem hoc germine prolixius loquitur, dicens: Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit rex, & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israël habitabit confidenter. Et hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. Hic est noster ille Emanuel, quem nobis Esaias pro signo fuerat pollicitus nasciturum de Virgine: Ecce (inquiens) Virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel, id est, Deus nobiscum. Hoc enim nomē illi secundum assumptam in tempore humanam naturam propriè conuenit. Etenim licet æterno fuerit, Emanuel tamen cœpit esse in tempore: hoc est, licet Deus semper fuerit, non tamen semper Deus nobiscum fuit: sed tunc esse cœpit Deus nobiscum, quando Verbum caro factum est, & habitauit in vobis, quando (iuxta Prophetæ vaticinium) Deus in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.

Esaiæ

Esaiæ apertissimum de CHRISTO vaticinium prolixè exponitur, quo illi multas tribuit appellationes magnificas.

Hic est puer ille admirabilis, de quo Esaias Propheta, tam multa, tam præclara prædicauit, inquit. Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius. Et vocabitur nomen eius, Admirabilis cōsiliarius, siue magni cōsilij Angelus, Deus fortis, pater futuri seculi, Princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Super solium Dauid & super regnum eius sedebit vt confirmet illud & corroboraret in iudicio & in iustitia, amodo & vsq; in sempiternum. Quæ omnia ita ad verbum per Esaiam prædicta, nostro huic puero aptissimè conuenire, nemo fidelis dubitat. Siquidem puerulus iste natus & datus est nobis, quoniam ad nostrum omnium profectum & salutem dedit illum nobis pater cœlestis: videlicet vt iuxta nomen suum, saluos nos faceret à peccatis nostris, & mortuos peccato vitæ restitueret. Propter quod, in ipsa Natiuitatis nocte, gaudens Angelus canebat hominibus: Natus est vobis saluator, qui est CHRISTVS Dominus. Et Paulus apostolus apertissimè confitetur, quod pro nobis omnibus filiū suū pater

tradiderit. Nobis igitur natus est, & nobis datus. Factus est autem principatus siue imperium super humerum eius, quoniam principatum & imperiū super electos suos quod per fraudem Diabolus abstulerat, sibi recuperauit, non pugna violentæ manus, quomodo terrarū principes quæ sibi per iniustitiam ablata fuerint terras aut regiones, armata manu solent ad se reducere. Non ita (inquam) hic altissimi patris filius apertio maris aduersus hostem egit diabolū, vt suū reciperet imperium: sed per patientiam voluit vincere, per passionem & mortem, per crucis patibulum, quod ad locum supplicij gestauit in humeris, in quo confixus tandem & mortuus fuit: sicq; factus est ei principatus & imperium super humerum: ille (inquam) principatus super electos suos, super genus humanum, propter quem sibi ac suo patri de manu iniusti possessoris diaboli restitutum de cælo descendit.

Qua ratione Christus ab Esaiâ nominetur Admirabilis cōsiliarius, & magni consilij angelus, atque etiā Princeps pacis.

Quomodo autem admirabilis sit consiliarius puer iste, euidentissimè ostendit, in eo quod ipse patris æterni sap

sapientia consilium istud tam admirabile humane redemptionis adinuenit, vbi nobis (vt iam antè ostensum est) omnia videbantur desperata, & nihil nobis ex nobis erat spei reliquum. Angelus quoq; est siue nuntius magni consilij, quoniam ad hoc venit in mundum, missus à patre, vt nobis prædicaret admirabile illud diuine pietatis consiliū, quod super nostra redemptione fuerat definitum, quemadmodum Ioannes sanctus testatur, di Ioan. 1 cens: Unigenitus filius qui est in sinu patris, ipse enarrauit. Et apud Esaiâ dicitur, quod Esaiâ. 61 missus sit ad Euangelizandum pauperibus, & prædicandum captiuis remissionem, an. Luc. 4. numq; acceptum Domini. Hinc etiam angelus testamenti nominatur apud Malachiâ dicentem: Veniet ad templū sanctū suū dominator quem queritis, & angelus testamēti quē vos vultis. Appellatur deinde princeps pacis, quoniam inimicitias omnes & similitates, quæ erant inter Deū offensum & hominē præuaricatorē, ipse mediator sustulit, & in bonā solidamq; pacē dissidentes cōposuit. Quemadmodū sanctus ait Apostolus: Rom. 5. Pacē habemus ad Deum, per Iesum Christum Dominū nostrū, per quem habemus accessum, per fidē, in gratiā istam, in qua stamus & gloriāmur, in spe gloriæ filiorū Dei. Et alibi, magna cū emphati, ipsam nostram

Eph. 2 pacem eum appellat. Ipse (inquiens) est pax nostra qui fecit utraq; vnū, faciēs pacē vt reconciliet ambos in vno corpore Deo, per crucem, interficiēs inimicitias in semetipso. Ac

Ibidem. deinde: Et veniēs euangelizauit pacē vobis qui lōgē fuistis, id est, getibus olim elōgatis à Deo: & pacem ijs qui propē, id est, Iudæis: quoniā per ipsum habemus accessum ambo in vno spiritu, ad patrem. Rursum alibi, eadem ratione mediatorē illū appellat, dicēs: Vnus mediator Dei & hominū, homo **CHRISTVS**

1. Tim. 2 **STVS** Iesus. Propter hoc, principe pacis in mundum ædito, canebāt in supernis angeli:

Luc. 2 Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Psalmista quoq; David, de hoc pacis principe, & pace quam secū erat allaturus, iucūdo carmine cecinit:

Psal. 71 Descēdet (inquies) sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia stillātia super terrā. Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis, donec auferatur Luna, id est, donec perstabit seculum.

22 Quare dicatur **CHRISTVS** pater futuri seculi, & quomodo multiplicabitur eius imperium.

Addicit post prædicta sanctus Esaias nomē aliud præenarratis nō inferius, nimirū patrē eum appellās futuri seculi, siue futuræ

futuræ eternitatis: quoniā in regno illo gloriæ suæ vêturæ, verē patrē se nobis ostēdet, & quasi filios nos faciet sui regni participes.

Quemadmodū per Prophētā dicitur: Ecce **Esaie. 8** ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus.

Tamet si enim audacia sancta Paulus Apostolus illū ausus sit familiari nomine fratrē nostrū appellare, cum ait ipsum debuissē per omnia simulari fratribus, nos itē nō heredes **Heb. 2**

eius, sed cohæredes, cum ait: Heredes quidē Dei, cohæredes autē **CHRISTI**: hæc tamē secundū humilitatē qua se nobis velut parē cō-

stituit, carnē & sanguinē nostrū assūmēs, pia consideratione accipiēda sunt. Secundū con-

siderationē verō excellētiā, qua ipse vt Dei filius naturalis & Deus æternus nos antecedit, adoptione tantū factos per ipsum filios,

illū vtiq; patrē nostrū agnoscimus, nosq; illius heredes potius quā cohæredes esse cō-

fitemur. Sic enim nobis testamēto hereditatem cœlestē deposuit, quomodo solēt filij patres hereditatē testando relinquere. Vnde

apud Lucā in cœna nouissīma dicit discipulis: Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi

pater meus, regnū: vt edatis & bibatis super mēsam meā, in regno patris mei. Et in sacra

Apoc. 3 Apocalypsi: Qui vicerit (inquit) dabo ei sedere mecū in throno meo, sicut & ego vici, & sedi cū patre meo in throno eius. Manifestū

itaq;

itaq;

itaq;

Luc. 1

Ioan. 14

itaq; est, quomodo puerulus iste noster, patet sit futuri seculi. Verum est insuper, quod prædictis adiecit Esaias, dicens: Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Imperium namq; eius multiplicabitur: quoniam (vt cecinit exultans Maria) misericordia eius fuit, est, & erit, à progenie in progenies, omnibus timentibus eum. Pacis verò eius finis nō erit, quoniā illam pacem quam suis donat electis, sicut nemo potest dare, nisi solus ipse, qui in Euangelio suis discipulis dicit: Pacē relinquo vobis, pacem meam do vobis: ita eandem nemo potest ab habente tollere. Quemadmodum de gaudio illo quod pacem hanc consequitur, ipse iterum testatus est, dicens: Gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

✠ Quomodo intelligitur CHRISTVS ✠
fessurus super solum David, eiusq;
regnum constabiturus
in æternum.

Esai. 9

Luc. 1

ADVNGIT verò subsequenter Esaias propheta, de nostro loquens puerō: Super solum David & super regnū eius sedebit, vt corroboret illud & confirmet vsq; in sempiternum. Quod verbum de hoc nostro puerulo prædictum esse, ac de eodem intelligendum, Angelus cum matre colloquēs manifestissime edocuit, dicēs: Hic erit magnus, &

& filius Altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Quod sanè regnum non corporale aut temporale existimandum est, sed regnum sempiternū. Regnum enim eius (quomodo coram Pilato ipse testimonium Ioan. 18 perhibuit) non erat de hoc mūdo, neq; præsentis temporis: sed regnum erat venturi seculi & futuræ æternitatis. Quāquam autem regnū CHRISTI temporale nō fuerit, David verò regnū habuit temporale, recte tamen CHRISTVS Dominus super sedem aut solum patris David sedere dicitur: quoniam Davidis patris regnū temporale, quo super Israël carnalem regnabit, typus & figura fuit regni spiritualis, quo super Israël secundum spiritum, & super domum Iacob spiritualem (id est, super omnes electos) CHRISTVS Dominus regnabit in æternum. Quemadmodum in sacra Apocalypsi de electis dicitur: Qui sedet in throno, habitabit super illos. Et agnus qui in medio throni est, reget illos, & deducet illos ad vitæ fontes aquarū. Et in eandem sententiam de iisdem apud Esaiā dicitur: Miserator eorū (nempe Esai. 49 Christus IESVS) reget eos, & ad fontes aquarū potabit eos. Confirmat quoq; & corrobora Christum IESVM Davidis regnum vsq;

vsq; in sempiternum, quoniam promissio facta Davidi de perpetuitate regni eius, in CHRISTO semper impletur. Nam temporale regnum super Israël, CHRISTO adueniente in mundum, à semine Davidis iam defecerat, alienigenia Herode occupante super Iudæos imperium. Quantum igitur ad temporale regnum, facta esset irrita Dei promissio, qua Davidi fuerat pollicitus, nō ablaturum se regnum de semine eius vsq; in æternum, thronumq; eius permanfurum

Psal. 88 vt solem, & sicut lunam in æternum perfectam: sed in Christo *1 Es. v* nostro hoc puer adimpletur plenissimè, semperq; adimplebitur: quoniam regni eius non erit terminus. Quemadmodum apud Danielem de

Daniel. 7 eo aperte dicitur: Potestas eius potestas æterna quæ non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur. Omnia hæc tam aperta, tamq; euidentia & magnifica testimonia, aliaq; his similia innumera, diuino spiritu illustrati Prophetæ sancti, de recenter nato isto puerulo longè ante ipsius aduentū prædixerunt & testificati sunt: vt eo in temporis plenitudine iuxta promissum adueniente, Dei veritas probaretur, promptiusq; ipse susciperetur adueniens. Ecce nunc pauper & despectus iacer in vili præsepio, de quo tam magnifica, tam gloriosa, tam multo antè præ

prædicta fuerant, quem ardentissimis desiderijs ab initio præstolati sunt patres sancti, quibus de eo facta fuerat repromissio: quem *Luc. 10* (vt in Euangelio dicitur) multi reges & Prophetæ voluerunt videre, & non viderunt: *Ioan. 8* cuius diem, Abraham magno desiderio videre cupiebat.

¶ Quomodo in CHRISTI Natiuitate adimpleta sunt patrum delideria atq; vaticinia.

ACCIPE nunc, o Abraham sancte, adimpletionē desiderij tui, frui modo oblato pignore, quod tātōpere videre quæsiisti. Exultasti & gestisti, Abraham sancte, *Ioan. 3* vt videres diem pueri huius. Vide nunc ecce iacentem in præsepio, vide & gaude: vide quantum placet & libet, & gaude quantum gaudere potes. Querebaris olim pater Abraham, priusquam tibi Dominus filium dedisset Isaac, quæulusq; dicebas: Domine Deus, *Genes. 15* quid dabis mihi? Ego vadam absq; liberis, & filius procuratoris domus meæ iste Dama scus Eliezer adiciēs; dicebas: Mihi autem non dedisti semen, & ecce vernaculus meus hæres meus erit. Cessā nūc pater Abraham, desine magne Patriarcha talia conqueri. Vide nunc natum tibi puerum, qui egressus est de femore tuo, qui vnus pro decem millibus tibi

Genes. 22. 26. 28. tibi computabitur, per quē multiplicabitur semen tuū sicut stellæ cœli, & in quo benedicentur omnes tribus terræ, iuxta quod tibi promissum fuit à Domino. Consolare tu quoq; , consolare, sancte Patriarcha Iacob. Ecce adest de quo in nouissimis tuis, cum benediceres singulis filiorū tuorū, sermonē faciebas, dicēs: Non deficiet sceptrū de Iuda, nec dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentiū.

Genes. 49. Nec est quod vltra dicas, Salutare tuū expectabo Domine. Iam enim adest præfens, quod tu multa post tempora venturū præuideras. Aduenit IESVS, aduenit salutare & saluator missus à Deo, qui populum suum saluum faciat à peccatis ipsorum. Tu quoq; , sancte Ioseph, æquo animo esto: quoniā iam impletum est quod per Spiritum sanctum moriens Israëlitis prædixeras de visitatione ventura. Post mortem meam (inquiens) visitabit vos Deus. Ecce nunc venit Deus, & visitauit plebem suā, quemadmodum Zacharias sacerdos cecinit, dicēs: Benedictus Dominus Deus Israël, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ. Et erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui. Sicut loquutus est per os sanctorum, qui à seculo sunt Prophetarum eius. Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnī, qui oderunt nos.

Quo

Quomodo in aduentū CHRISTI
satisfactum est postulationi
Moyſi & Esaia: Prophetarum.

Et tu Moyſes amice Dei, ne vltra queru. Exod. 4
lare, dicens: Obsecro Domine, mitte quem missurus es. Ecce iam missus est, qui mittendus erat. Aduenit iam ille Propheta, de quo coram populo tuo verba feceras. Attendit enim Deus querelam tuam, quod eloquens non esses ab heri & nudius tertius, quodq; tardioris & impeditioris esses linguae: atq; ob hoc, in tuū locū, populi tui ducem & saluatorem alium misit, facundum & eloquentem: iuxta quod ad illum in Psalmis loquitur spiritus: Diffusa est (inquiens) gratia in labijs tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. Et apud Esaia ipsemet loquitur, dicens: Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt sciam sustentare eum qui lassus est verbo. Tu verò Esaia sancte, quid adhuc clamas? Vtinam disrumperes cœlos atque descenderes? Ecce iam descendit, quem tanto affectu præstolabaris, & tam ardenti voce aduocabas: neque tamē cœlum disrupit vnde ad nos descendit, imō nec ipsum matris suæ vterum per quem ad nos transiit: sed mansit indiuisa cœli soliditas, & inuiolata matris integritas. Non est quod vltra clami-

Esa. 45

Ioan. 1

Esa. 16

Ioan. 1

Ioan. 1

res: Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum: aperiatur terra, & germinet saluatorem. Iam cœli rorauerunt desuper, iam nubes pluerunt nobis iustum: quando de cœlesti fecunditate, operatione Spiritus sancti, incarnatum est verbum, & inter homines factus homo. Terra aperta est, & saluator germinauit, quando virgineus uterus IESVM Christum mundi saluatorem mundo peperit. Aperta est terra, non tamen diuisa, quoniam uterus partum effudit, sed inuiolatus permansit. Non est item quod vltra clamites: Emitte agnum Domine dominatorem terræ. Audi Esaia, quid Baptista Ioannes, homo missus à Deo vt testimonium perhiberet de lumine, audi quid de ipso ferat testimonij. Ecce (inquit) agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Nunquid non iste est agnus terræ dominator, pro quo ad patrem clamitabas? An adhuc putas expectandum alium? Proculdubio ipse est, quem eleuato digito testis fidelis monstrauit Ioannes.

Quomodo in CHRISTI Natiuitate satisfactum sit postulationi Davidis & totius orbis expectationi.

SED & tu Prophetarum illuminatissime David, flebiles amodo compesce querelas. Non dixeris vltra: Excita Domine potentiam

tiam tuam & veni, vt saluos facias nos. Ecce iam aduenit, quem aduenire postulabas: & ad hoc venit, vt saluum faciat populum suum. à peccatis eorum. Et ne dubites quicquam, ecce saluatoris nomen à patre Deo accepit. Ne dixeris vltra: Ostēde nobis Domine misericordiā tuam, & salutare tuum da nobis. Noli vltra querimonijs huiusmodi aures diuinas obrūdere. Quin potius gaude & exulta, depromens illi qui te exaudiuit gratiarum actionis iucūda cantica, & dic modo in cordis plena lætitia: Suscepimus Deus misericordiā tuam, in medio templi tui. Et cum Simeone sene puerum in vlnis gestante letus cōcine: Nunc dimittis seruū tuum Domine, secundū verbum tuū in pace. Quia viderūt oculi mei salutare tuū, quod parasti ante faciem omnium populorum. Puer enim iste qui natus est nobis, ipse est misericordia nostra, quæ admodū in Psalmo dicitur: Deus meus, misericordia mea. Ipse est nostra salus, nostra propitiatio, nostra redemptio. Quem admodū de eo sanctus Apostolus testatur, dicēs: Qui factus est nobis à Deo iustitia & sanctificatio & redemptio. Et dilectus discipulus ait: Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. In vniuersum omnes Patriarchæ atq; Prophetæ, sancti omnes & iusti, qui fuistis ab exordio mundi, consolamini in puero isto qui

Matt. 1

Psal. 48

Psal. 47

Luc. 2

Psal. 52

1. Cor. 1

1. Ioan. 2

- natus est nobis: quoniam ipse est qui cœlum
& terram lactificare venit, per quem instau-
tabuntur omnia, cœlestia simul atque terre-
stria: per quem in cœlis angelorū implebun-
tur ruinae, & in terris salus est cōferenda mor-
talibus: non illis tantū quos ipse in mundo
repperit adueniens, sed in vniuersum om-
nibus quicunq; nati sunt ab exordio mundi,
aut vsque in finem seculi sunt nascituri. Ipse
enim (teste Paulo Apostolo.) saluator est
1. *Timo.* 4. omnium hominum. Ipse omnes vult saluos
2. *Timo.* 2. fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire.
Ioan. 1. Quotquot enim eum receperint (Ioanre at-
testate) potestatem dedit illis filios Dei fieri.
Per ipsum, omnis qui credit non peribit, sed
Ioan. 3. habebit vitam aeternā. Salus enim quam ipse
venit dare mūdo, non particularis est, nō lo-
co aut tēpore particulari stringitur: quem-
admodum ipse qui salutem hanc mittit, non
particularis est alicuius tantū vel loci vel tem-
poris Dominus, sed vnus & communis est
Ephes. 2. Deus ac Dominus, diues in misericordia, di-
Rom. 10. ues in omnes qui inuocant eum: ac proinde,
salutem quam ipse misit, communē esse con-
Sapient. 11. uenit omnibus. Omnium enim miseretur Do-
minus, quoniam diligit omnia, & nihil odit
eorum quę fecit. Propter quod misericordiā
Luc. 1. suam (vt gaudens cecinit virgo gloriosa in
exultationis suę cāntico) à progenie in pro-
genies

genies voluit diffundere, super omnes qui ti-
muerint eum. Benedictus sis tu Pater ingeni-
te, qui nobis pretiosum hunc thesaurū, tuum.
vnigenitū filium de sinu tuo demisisti, pro-
pter infinitam misericordiam tuam, & amo-
rem inestimabilem, quo nos diligis: vt per
eum nos ab omnibus miserijs liberatos, ad
felicitatem tuam aeternam adduceres. Bene-
dictus sis tu fili Patris vnigenite, qui ex amo-
re generis nostri ad tantam humilitatem te-
ipsum dignatus es demittere. Benedictus qui
ad nos venis in nomine Domini: hosiana, id
est, salua obsecro, in altissimis. Benedictus sis
tu sancte ab vtroque procedens Spiritus, qui
opus istud tam admirabile, tam nobis vtile
& necessariū, tua operatione in Virginis vte-
ro peregisti. Sis benedicta, Trinitas beata, sis
benedicta in aeternum & vltra, quoniam fe-
cisti nobis misericordiam magnam nimis, ad
laudem & gloriā tuam sempiternam. Amen.
CONTEMPLATIO XVI. De ijs quę circa
CHRISTI natiuitatem gesta sunt.

V V M tuus filius, ô pater
aeternę, iam recēs virgineo par-
tu esset mundo editus, secun-
dum occultū sapiētiae tuę con-
siliū voluisti ortum ipsius nō
statim omnibus esse manifestum. Nondum
enim tēpus aduenerat, quo illū velles mun-

do manifestari. Multo siquidē tempore prius illum latere volebas in humilitate, ac tādē cum gloria signorum palām mundo reuelari: Neq; tamen hoc ferre poterat bonitas tua paterna, vt omnino omnes lateret tuum secretum, sic vt nemo quid tu ageres, aut quis esset illerecens natus, cognosceret. Verū tamen paucis admodū patefacere voluisti arcanum consilij tui, his quidem externo & superius miraculo, illis verō interno oraculo. Nam in ipsa intempesta nocte noui natalis pueri tui, pastoribus Israelitis super gregis sui custodia exenibus agentibus, Angelus tuus luce iucundissima circūamictus, iucundum euangelizauit nuntium, dicens: Nolite timere: Ecce enim euangelizo vobis gaudium magnū, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate Dauid. Et hoc vobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum, & reclinatum in præsepio. Qui angelica voce instructi & signo aperto confortati, ad Bethlehem transeuntes, viderunt oculis, cuius antē nuntium auditu acceperāt, infantem scilicet panis inuolutum, & reclinatum in præsepio. Magos quoq; in Oriente positos, nouæ stellæ indicio ad nouum hunc partū aduocasti, vt venientes cum muneribus cernerent & adorarent præsentē, quē absentem

Luc. 2

Matt. 2

tē stella reuelante didicerant. Deniq; & Simeoni illi senī multoantē promissum Spiritus sancti interiori oraculo, impleto tempore fideliter persoluisti, non solum adorandum commonstrans tuum vnigenitū, verū etiam vltis amplexandū, & senilibus osculis demulcendum præbens. Sic & viduæ Annæ, propter insignem vitæ sanctimoniā, in qua complacebat oculis tuis, sacratissimū pignus tuū demonstrare voluisti quæ de ipso palā omnibus magnifica perhibuit testimonia. Hi ferē sunt, quibus natiuitatem dilecti pueri tui singulari priuilegio voluisti manifestari, vt in ore duorū vel trium testium staret omne verbum. O felices pastores, quorū oculis datum est videre, quæ Reges multi & Prophetæ quæsierunt videre, & non viderūt. Beati, qui angelicis monitis acquiescentes, ad Christi præsepe festinasti, & angelica voce declaratum infantē cum gaudio adorasti. O Magi felices, qui vni ex omnibus populis nationum, ad noui partus cunabula, irrationalis creaturæ præconio, id est stellæ indicio inuitati, cum muneribus vestris inuictum adorastis Dominum. Beati, quos non scandalizauit loci vilitas, quos non offendit matris paupertas, quos non à proposito reuocauit tanta humilitas. Felix tu quoque Simeon senex, cui datum est ecclestē pignus stringere

Luc. 2

Luc. 2

2. Cor. 13

Dent. 19

Ioan. 8

Matt. 13

amplexibus, & senilibus gestare brachijs, vt
in letitia finiret senectutem, viso multo an-
te tibi promisso Christo Domini. Beata &
tu vidua nobilis Anna, Deo deuota, que ipsa
Dominicę presentationis hora in templo
superueniens, non solum credidisti, verum
etiam confessa es, & palam testificata de sal-
uatore nostro. magnifica, cunctis qui ade-
rant audientibus. Vtinam & nos bone Iesu,
horum similes inueniamur, vt cum pastoribus
tuum sacrum præsepe adoremus, cum Ma-
gis etiã munera tibi offeramus, cum Simeo-
ne in vlnas tesuscipiamus, benedicentes, cum
Anna recte semper veritatis de te confessio-
nem pronuntiemus. Pastores ad Bethleem
vsq; transeuntes, videre meruerunt verbum
quod factum erat, & redierunt cum gaudio,
laudantes & benedicentes Deum. Nos quoq;
dona, relictis tantisper gregibus, id est cogi-
tationũ affectionumq; sedatis tumultibus,
transire vsq; ad Bethleem (quod domus pa-
nis interpretatur) vt ibi te inueniamus, in-
uentũq; adoremus in gaudio. Magi ab Oriẽ
te aduocati domũ supra quã stetit stella in-
gressi, procidentes adorauerũt, apertisq; the-
sauris suis, mystica munera tibi obtulerunt,
aurũ, thus & myrrhã: aurũ, vt regivero: thus
vt Deo summo: myrribam, vt homini morta-
li & morituro. Nos quoq; Magorum ho-
rum

rum insequentes vestigia, de bono thesauro
deuoti cordis (quem tu solus implere potes) Apoc. 19
fac proferre tibi tria hæc munera, vt ex fideli
deuotione te agnoscamus verũ Regẽ regũ,
& dominantũ Dominũ, summũ Deũ super Psalm. 94
omnes deos, & nihilominus hominẽ morta-
lem, ac pro nostris peccatis iam mortuũ. Si-
meo senex in vlnas suas lætus te suscepit: nos
itẽ fac sincera charitate te amplexari. Neq;
enim melius iam corpore absens, quã amo-
ris amplexibus, stringi potes à nobis. Et quo-
modo Anna illa omnibus de te testificaba-
tur, sic & nobis dona fortitudinẽ semper de
te eloquedi & prædicadi, quæ sunt veritatis,
vt absq; verecundia & erubescencia tuam
gloriam palam omnibus deprædicemus &
magnificemus, vt & tu vicissim nos agno-
scas, & confitearis apud patrem, coram an-
gelis sanctis, cum adueneris in nubibus in
gloria patris tui. Amen.

CONTEMPLATIO XVII. de CHRISTI
in hoc mundo conuersatione & predicatione.

ADORAMVS te suauissi-
me Domine Iesu CHRISTE,
verum Deum a hominẽ ve-
rum, & benedicimus tibi, quo-
niam tu qui secundum diui-
nitatem tuam pascis omnia, à quo cuncta Psalm. 144
viuentia escam præstolantur & accipiunt, Psalm. 103

lactari dignatus es humilis virguncula vberibus, & infantuli lactis pabulo educari, quo modo nos puri homines, de vberibus matrum nostrarum lacte educamur. Ablactatus deinde, cibarijs nequaquam delicatis aut exquisitis, sed prorsus communibus, pasci

Luce. 2 voluisti, à matre virgine & nutritio Ioseph, quibus etiam obedientem te præsististi & subditum per omnia, vt legem quam prior tuleras de honorandis parentibus, ipse patere

Luce. 3 ris, & in temetipso adimpleres. Apud quos, circiter annos triginta latere voluisti, tanquam vnus aliquis de vulgo hominum, non te ipsum mundo manifestans, quis esses aut vnde venisses, donec tandem patris iussu in publicum prodire cogeris, ad perficiendum opus ad quod te in mundum destinauerat, nempe ad prædicandum populis Euangelium regni, ipsumq; potentibus signis confirmandum, & operandam salutem generis humani, cuius gratia in mundum adueneras. Non prius autem doctoris officium assumere tibi voluisti, donec te paterna vox palam clarificasset, quando

Matth. 3 à Ioanne baptizato tibi cœli aperti sunt,
Marc. 1 Spiritus in columbæ speciem super te descendit, insuper & paterna vox audita est de nube, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Quo

Quomodo ad prædicandum post acceptam à patre testimonium te Christus accinxerit, & quæ eius prædicationem fuerint con-

HINC verò, ad obedienciam cœlesti patri præstandam eiusq; implendam voluntatem, totum te accingens, relicta dulcissima matre, relictis amicis & notis omnibus, pauculos Apostolos vocatione externa & interno tractu mirabiliter tibi adiunxisti, ita vt relictis omnibus te corde alacri sequerentur. Elegisti autem tibi Apostolos, non Scribas in **Matth. 4** lege doctos, non Phariseos sanctitate suo in **Marc. 2** dicio eminentes, sed piscatores illiteratos ac **Luce. 5** rudes, imò telonearios, publicanos & peccatores, quibus patefecisti mysterium regni tui, eaq; docuisti quæ postmodum toti orbi dispersi prædicarent. Cui quidem muneri deligere tibi placuit tales illiteratos ac viles homines magis quam sapientes mundi, aut iustos in oculis suis, vt confunderes sapientiam **1. Cor. 1** seculi huius, & superbiam eorum qui sibi vanè de falsa plaudunt iustitia. Ita, ipse Iesu, **Matth. 12** quoniam sic placitum fuit in oculis tuis, & in oculis patris tui. Tali verò simplicitate comitatus, desiderio desiderans patris implere voluntatem, simul & hominum operari salutem, in spiritus seruiore totam circui

Matt. 4 circuisisti Iudream, tanquam peregrinus super terram, perlustras ciuitates & castella & angulos vniuersos, vbicunq; fructum aliquem potuisses proferre tuo patri, populumq; diligentissime docuisti patris tui voluntatem, sic verè in te adimplens, quod multo antè Propheta tuus in spiritu prædixerat, interrogando, dicens: Quare quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum? Quare futurus es velut vir vagus & fortis, qui non potest saluare? Insuper & in miraculis atq; prodigijs plurimis te ipsum mundo demonstrasti, & quod à patre missus esses, efficacissimo testimonio comprobasti. Crediderunt verò tuæ prædicationi & poenitentiam egerunt plurimi, spe expectantes eam, quam pollicebaris, vitam æternam. Nō in omnibus tamen capiebat verbum tuum, doctor potentissime: quoniam pleriq; nimium in tēporalia intendentes oculos, tuam humilitatem contemnebant, & in te credere recusantes facti sunt corde obstinato, aures suas obturauerunt, tanquam aspides, vt non audirent vocem sapienter incantantis, quorum eousq; processit vefanus furor, vt etiam apertas tibi calumnias struere & persequutiones suscitare fuerint ausi, imò & ad mortem te requirere non semel tentauerint. Nulla tamen illis fuit nocendi tibi potestas, donec

Hier. 14

Psal. 57

nec adueniret hora à patre constituta, quando in manus inimicorum tradendum te ab æterno decreuerat, vt pro mundi salute hostia vna immolareris.

Admiratio super familiaritate tam singulari quam ostendit in mundo hominibus prædicans Dominus, & quomodo in omnibus, excepto peccato, assimilatus sit nobis.

O AMABILIS IESV, o magister bone, o doctor benigne, o pastor in solitudine, prædicator strenue, quàm admiranda est nobis huius rei cōsideratio, nimirū te verum cœli Dominū & principem ac creatore angelorum, in medio turbarum stare docentem, quemadmodū stat, sedēte præceptor in medio discipulorum. Ita quidem populos ad te turmatim vndiquaque confluentes benigne, strenuèq; docebas, in multis laboribus, proficiscēdo de loco ad locum, egestates multas subinde perferēdo, adeo vt tui discipuli præ fame coacti sint aliquādo spicas in agro fricare manibus, sic & in æstu, frigore, fagigatione itineris, lassitudine prædicationis, & deflectione vigiliarū, & super omnia in contradictionibus atq; persequutionibus peruersissimorū Scribarum & Phariseorū, qui tibi perpetuò

Matt. 12

Marc. 2

Ioan. 7

Hebr. 2

Danie. 9

246 CONTEMPLATIO XVII.

per te aduersabantur, nunc calumnias stru-
tes tibi in verbis, ut aliquid ex ore tuo rape-
rent in calumniā, nunc te dolose interrogan-
tes, ut vel confunderent apud populum, vel
deferret Romano iudici, nunc etiam violentas
manus in te innocentem tentantes injice-
re, missis ad te apprehendendum lictoribus,
quorum interdum malitiæ mansuete cedere
voluisti, te abscondens, ac latens in desertis
locis vel exteris ciuitatibus, ut exemplū da-
res infirmis discipulis tuis, quomodo de ciui-
tate ad ciuitatem, & de loco ad locum fuge-
rent, ubi periculum singulare non incumbe-
ret Euangelio. Ita tu Domine cuncta quæ
nos in corpore & animo patimur, miseras
& afflictiones omnes, in te ipso perferre vo-
luisti, ut per omnia similis fieres fratribus,
quorum gratia in mūdum veneras, tentatus
per omnia, solo tamen excepto peccato, cu-
ius tu capax non eras, quandoquidē ab æter-
no sanctus es, & sanctus sanctorum, imō san-
ctitas perfecta sanctificans omnia. Neq; dece-
bat, ut tu qui pro omnium peccatis expian-
dis destinaberis, aliquo contaminatus pecca-
to aduenires. Propriam enim maculā hostia
illa habere nō debuit, quæ maculas omnium
erat deletura. Et erat hoc sanē maximum mi-
raculum, pariter & iucundissimum specta-
culum, videre te hominem verum in medio
peccat

DE CHRIS. IN MVNDO CONV. 247

peccatorum quotidie conuersantem, imō
cum peccatoribus manducantem atque bi-
bentem, imō peccatoribus (qui medico ege-
bant) magis quā iustis, quibus medico nō
sic opus erat, cōsultentem, nec tamen vllō
vniquam vel leuissimo inquinamento fœda-
tum. Vulgatum verbum est Sapientis: Qui
tangit picem, inquinatur ab ea. Attamen tu
picem quotidie contingens & contrectans,
nihil vniquam inquinamenti, nullum vel mi-
nimum vniquam nigrorem suscepisti in sto-
lam candidissimam conuersationis tue im-
maculatæ.

Querimonia de CHRISTI optimi
pastoris absentia, & verorum
pastorum, qui eius locum
dignē administrarent,
defectu.

O BEATI oculi, qui te videre potuerunt,
speculum absolutissimum omnis perfe-
ctionis. O quā esset beatus etiam hodie po-
pulus tuus, si te sic proprio ore in potestate
& autoritate multa docerent, & exemplo
in vijs patris tui præeuntem cernerent: aut si
vel vicarios haberent, qui id ex animo præ-
starent, quod tu olim præfens exhibeas, qui
videlicet gregi tuo præessent in solitudi-
ne, qui reliquias verborum tuorum quas
collegerunt, atque in scriptis suis relin-
quant

248 CONTEMPLATIO XVII.

runt nobis sancti tui Apostoli atque Euangelistae, sincere populo proponerent, & pro tui spiritus intelligentia pure exponerent, ac deinde quae alios verbis docuissent, priores ipsi in sese exemplo quoque bonae conversationis exprimerent, quomodo tu IESU pastor optime coepisti facere & docere. Sed heu grauem Ecclesiae casum, o dampnandam socordiam, o auaritiam execrandam. Tu nunc prime ac vere pastor, mundo secundum corporalis aspectus praesentiam relicto, ad patris dexteram resides in caelis: tuus autem populus in terris, vides, quam a multis misere pascatur, imò non pascatur, sed deglutitur. Demitte paululum oculos tuos, quomodo olim fecisti in carne positus, & videbis turbas vexatas in miseria, quoniam sicut oves iacent non habentes pastorem. Videbis Domine messem multam, sed operarios paucos, tales (dico) operarios, qui tuo exemplo non nisi patris gloriam & ouium salutem querant. Nam talium per paucos hodie etiam diligentissime perquisitos licebit inuenire. Iam enim pastores plerique versi videntur in tonsores, custodes in spoliatores commutati. Non enim tam ouium vitam tuendam, quam lanam tondendam plerique videtur requirere, non tam gregem seruare quam spoliare. Quod olim tuus dixit Propheta: A minore usque ad maiorem omnes

DE CHRI. IN MVNDO CONV. 249

omnes auaritia studeat: & à Propheta usque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum: etiam hodie. verum est iterum & quod tuus postmodum Apostolus ait: Omnes quae sua sunt quaerunt, non quae Iesu CHRISTI. Plerique eorum qui pastores titulum gerunt, ne minima quidem cogitati uncula de pascendo grege sunt solliciti, tantum quando tondendarum ouium tempus adueniat, auara mente pertractant, & quantum pondus sit futurum lanam expèdunt. Nihil illis cordi est, quae ouis aberraret, quae infirmetur, quae pereat, modò lanam suam sibi saluam habeant. Quis nò, o Deus bone, ouium tonsores verius quam pastores hos dixerit nominandos? Aduersum quos seuera oburgatione Propheta Ezechiel ex ore tuo prophetat, dicens: Haec dicit Dominus Deus, Vae pastori- *Ezech. 34* ribus Israel qui pascebant semetipsos. Nò uine greges à pastoribus pascuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat occidebatis, gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis, & quod egrotum non sanastis, quod confractum est non alligastis, & quod abiectum est, nò reduxistis, & quod perierat non quaesistis, sed cum austeritate imperabatis eis cum potetia. Et dispersae sunt oves mex, eo quod nò esset pastor, & factae sunt in dispersionem bestiarum agri & dispersae sunt. Erra-

Hier. 6
Esa. 56

250 CONTEMPLATIO XVII.

uerunt greges mei in cunctis montibus, & in
vniuerso colle excelso, & super omne faciē
terræ dispersi sunt greges mei, & nō erat qui
requireret, nō erat (inquam) qui requireret.

Quam longē abintā veri pastoris
affectū pleriq; eorum qui pasto-
ris titulum gerunt.

NON sic tu Domine IESU pastor bone,
haudquaquam talia exempla tuis vica-
rijs reliquisti, qui pro ouibus tuis etiam ani-
mam tuam ponere, & vitam propriā impen-
dere, promptissimo animo voluisti. Quem-
admodum voce aperta semel atq; iterum tu
Matth. 20 perhibes testimonium, dicens: Filius homi-
nis non venit ministrari, sed ministrare, &
dare animam suam in redemptionem pro
multis. Et iterum: Animā meam pono pro
Ioan. 10 ouibus meis. Propterea me diligit pater,
quia ego pono animam meam pro ouibus
meis. Non item sancti Apostoli, tui proximi
vicarij, talia exempla mala reliquerūt poste-
ris, qui tuo exemplo edocti, paratos se offe-
rebant, pro cōmissarum salute ouium mor-
2. Cor. 12 tem oppetere. Ego (inquit quidam ex tuis
illis) libentissime omnia impendam, & su-
perimpendar ego ipse pro animabus vestris.
Non enim quaero vestra, sed vos. Et iterum
alio in loco: Sed & si immolator supra obse-
Philip. 2 quium & oblationē fidei vestrae, in hoc gau-
deo,

DE CHR. IN MVNDO CONV. 251

deo, & gaudebo. Ac rursus: Facti sumus *1. Thes. 2*
paruuli in medio velti, tanquam si nutrix
foueat filios suos. Ita desiderātes vos cupidē,
volebamus tradere vobis non solum Euan-
gelium Dei, sed etiam animas nostras, quo-
niam charissimi nobis facti estis. Scilicet iste
est affectus veri & boni pastoris, cuius tu no-
bis exemplum absolutissimum in teipso de-
liniaisti. A quo quā procū absint pleriq;
eorum qui pastoris titulum gerūt, ceterum
neq; affectum, neq; officiū pastoris habent,
ipse tu optimē nosti, qui non solum animas
non sunt parati pro ouibus ponere, verūm
neq; externa bona (quæ in ordine bonorum
extremum obtinent locum) indigentibus
& fame pereuntibus ouiculis impendere,
quantumuis ipsi in omnibus abundant. Mi-
ser popellus non docetur, sed tonderetur: non
consolatur, sed spoliatur: non regitur, sed
discerpitur: non pascitur, sed raditur: hinc
quidem ab ijs qui in temporalibus principa-
tum gerunt, illinc verō ab ijs qui sunt in spi-
ritualibus praepositi. Quibus licet cōcessum *1. Cor. 9*
sit de lacte gregis viuere, atq; etiam de lana
gregis vestiri, nō tamen permissum est cum
lacte simul auellere vbera, aut cum lana si-
mul abradere pellē. Sed neq; lac ipsum gra-
tis comedere illis est licitū, neq; otiosis per-
missum est de lana gregis vestiri. Coram te

Domine sunt abusus pessimi, quos in ple-
risq; cernis verè mercenariorū istorū. Neq;
te latent quæ agunt filij hominum, tuo titu-
lo & officij tui successione gloriantes: qui
non cum Apostolo tuo oues quarunt, sed
ea quæ ouium, quos tu optimo iure merce-
narios censuisti appellandos, vtpote pasto-
ris nomine indignos. De quibus per Prophe-
tam ex persona tua dicitur: Non quaesierunt
pastores mei gregem meum, sed pascebant
pastores semetipsos, & greges meos non pa-
scebant. Ad te Domine ascendit gemitus ou-
icularum tuarum, dum sub talibus exactori-
bus Aegyptiacis, verius quàm sub pastori-
bus Christianis, de afflictione & desolatione
suspirant & clamitant.

Ezech. 34

22 Inuocatur ad auxilium CHRISTVS 23

Dominus, vt Ecclesiam aspiciens
præbeat adiutorium & me-
deatur abusibus.

Vt quid ergo Domine, pastor bone, pa-
ter sancte, ista dissimulas? Vsquequo
fides, vsquequo obdormis Domine, & quasi
nihil horum scias, inulta permittis omnia?
Exurge Domine, expergiscere & euigila de
somno tuo, vide fluctuantem & laborantem
grauiter, bonis remigibus destitutam navi-
culam tuam, surge & salua populum tuum,
sine te haud dubie periturum. Mitte tu Do-

mine

mine pastores, viros secundum cor tuum,
sicut misisti Moysen & Aaron, Samuelem &
Dauidem, cæterosq; Prophetas & patres
horum similes, ac postmodum sanctos Apo-
stolos tuos, eorumq; in sanctitate vitæ imi-
tatores, & in pontificali officio successores.
Tu solus is es, qui plagam istam pessimo-
rum abusuū curare potes, quoniam à cal-
ce pedis ad verticem vsq; capitis, omnes iam
videtur peruasisse. Ad te Domine sunt ocu-
li nostri, donec miserearis nostri: quando-
quidem tu solus huic malo mederi potes.
Memento Domine, quoniam populus tuus
sumus, & oues pascuæ tuæ, quos emisisti pre-
tio magno nimis. Non enim corruptibili-
bus, auro vel argento, sed pretioso sangui-
ne tuo, nos redemisti. Ipsi verò præpositi po-
pulorum, qualescunq; tandem se exhibeant,
tui tamen vicarij sunt, & tui vicem gerunt, &
propter te eis in patricia subditæ sunt (qua-
litercunq; tandem tractentur) ouiculae tuæ.
Aspice Domine Ecclesiam sanctam tuam,
quantis iam ausibus contaminata, à primo
illo suo flore, quem in initijs nascenti con-
tuleras, degenerauerit, & misericordia mo-
tus, propter sanguinem sanctum tuum, re-
stitue deperdita, ad ordinem reduc quæ re-
ctum sunt egressa limitem, dignos pastores
veros tuos vicarios fac præesse populo tuo,

Esa. 1

Psal. 122

Psal. 94

1. Cor. 6

1. Petri. 1

Rom. 13

Hebr. 13

254 CONTEMPLATIO XVIII.

qui sic tuum populum & verbo pascant & exemplo, vt simul cum ouibus pastores, & cum pastoribus oues tandem in caulas regni tui salui recipiantur in lætitia. Amen.

CONTEMPLATIO XVIII. de Cœna
ultima CHRISTI, & ijs que in ea sunt gesta,
item & de grauissima post Cœnam Agonia, &
sudore sanguineo.

PRAECEPTOR suauis-
sime, Deus altissime, omnis
tua vita nō aliud est quā vi-
aum, mel & lac, ijs qui in men-
tis vnitæ, & pura cordis affe-

ctione ipsam recogitant: peculiariter verō
ipsius vitæ tuæ terminus, & de mundo isto
transitus ad patrē, piē meditātibus longē sua-
uissimū dulcedinis gustum præbet. Ante diē
namq; festum Paschæ, sciens quia venit hora
transitus tui ex hoc mundo ad patrē, cum dile-
xisses tuos qui erant in mundo, in finē quoq;
dilexisti eos, quare & peculiaribus quibusdā
indicijs voluisti eam quam semper erga tuos
dilectionē ostenderas, in finē quoq; demon-
strare. Propter quod, Cœnam apparari tibi
iussisti nouissimā, in qua cum discipulis pa-
schalem agnū manducares, in qua vetera cō-
summares finiresq; mysteria, & noua insti-
tueres sacramēta. Paschalis autem agni per-
fecto esu, vt humilitatis formā (quam semper
ver

Ioan. 13

Matt. 26

Marc. 14

Luc. 22

DE CHRIS. COENA ET AGON. 255

verbis tantopere commendaras) discipulis
exemplo monstrares, & sensibili factō cordi
imprimeres, surgens à Cœna, posuisti vesti-
menta tua, linteosq; præcinctus abluisti lutu-
mentos pedes discipulorum tuorum, lotosq;
terxisti linteo, quo eras præcinctus. Sic Do-
minus angelorum ante pedes vilissimorum
hominū, piscatorum scilicet & teloniariorū
temetipsum prostrauisti: & cui Angelorum
vniuersi ordines procūbunt, cui (iuxta pro-
phetam) flectitur omne genu, ipse ante igno-
biles homines genua flectere totoq; corpo-
re procumbere voluisti, vt quod verbo antē
docueras itidem & factō monstrares, debere
eum qui maior esse velit, omnium fieri mini-
mum, & cum qui omnibus foret prepositus,
omnium debere esse ministrum: in vniuer-
sum autem omnes ad alijs ministrādum ma-
gis debere esse paratos, quā vt sibi ab alijs
patiantur ministrari: sicut tu venisti non mi-
nistrari, sed ministrare, & dare animā tuam
in redemptionem pro multis.

Ioan. 13

Esa. 45

Rom. 14

Math. 20

Marc. 10

Luc. 22

Math. 20

De institutione sacræ Eucha-
ristiæ, de mandato mutæ dile-
ctionis, & testamento
æterni regni.

Qvo humilitatis exēplo consummato,
tuæ charitatis memoriale sempiternū
nobis disponere voluisti, nimi-

rum pretiosum corporis & sanguinis tui sacramentū, sub panis ac vini speciebus, quod omnibus ac singulis presentibus coniunctis præsens tum ipse porrigebas: mādās inhilominus & in subsequuturis generationibus in tuę mortis memoriā, eius sancti sacramenti fieri cōmunionē, ad consummationē vsq; seculi. Hoc (inquebas) facite, in meam cōmemorationem. Mandatū quoq; leue nimis abiens nobis reliquisti, dicens: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicē, sicut dilexi vos. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionē habueritis ad inuicem. Poteras tu quidē multa nobis precipere longē grauiora, quęcunq; placuisset: & iustū vtiq; fuisset, nos tibi in omnibus obedire, quantumcunq; viderentur grauiā: neq; etiā illi durissima pręcepisses, vlla nobis ter gineris sancti causa foret honesta vel tolerabilis. Sed vt dulcedinem tuam erga electos filios tuos demonstrares, iugū suauē & onus leue nobis imponere maluisti, dicens: Hęc mādō vobis, vt diligatis inuicē, sicut dilexi vos. Insuper & testamentū magnificū disposuisti fidelibus seruis tuis, nō vtiq; rerū terrenarū aut diuitiarū temporalium, sed regni æterni (inquam) parati electis omnibus ab origine mūdi. Et ego (inquebas) dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum:

vt

vt edatis & bibatis super mensam meam, in regno patris mei. In cuius sane testamenti robur nobile illud iam ante memoratum corporis & sanguinis tui sacramentum, quasi in signaculum testamenti & arram promissi, donare nobis voluisti, quo hic interim pasce remur, donec ad illam perfectam satietatem daretur pertingere, quemadmodum super ea re exaltans sancta cantat Ecclesia. O facrum conuiuium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, & futura gloriā nobis pignus datur. Sermonem quoq; prolixum & amoris igne flagrantem, coram discipulis pronuntiasti, vt admirarentur & obstupescerent audientes ex ore tuo dulcissima eloquia: tandem oratione ad patrem concludens, quā tuos discipulos & quotquot per eos erant credituri, affectu integerrimo patri commendabas seruandos.

De egressu Christi post eorū ad montem Oliueti, deq; tadio & pauore eius.

QVIBVS omnibus suo ordine consummatis, sciens patris tui voluntatem, iamq; instare horam illam quā te pater vellet in manus hostium tradi, & amarā passionis acerbissimāq; mortis calicem bibere, vt cognosceret mundus ex

s s

258 CONTEMPLATIO XVIII.

obedientia patris & amore generis nostri
voluntariè te passionis calicem suscepisse,
de loco conuiuij propria sponte egredi vo-
luisti, ad locum illum quo sciebas obfirma-
tos in tuo odio ac in tuam mortem iuratos
hostes quantocyns etiã vêturos, tuique-
rendi atq; perdèdi gratia. Et quanquam id
optimè prænosses, volutariè tamè locum il-
lum accedere tibi placuit, eo quòd patris tui
scires hanc esse voluntatè, & talem decretum
esse modum saluationis humanæ. Ita te vo-
luntariè obtulisti ad passionè & mortè, non
ex coactione aliqua, non vilius temporalis
lucri respectu, sed tantum ad implendum pa-
tris volutatem, & nostrã salutem operadam:
videlicet vt pro nobis paternæ iustitiæ debi-
tum solueres, quandoquidem proprium deli-
ctum aut debitum nequaquam habebas.

Ioan. 13 Egredus es itaque cum discipulis tuis trans-
torrentem Cedron, in locũ vbi erat hortus,
in quẽ introisti tu simul & discipuli tui: vbi
tantus te timor ac tremor, tædium & pauor,
tristitia atq; mœstitia inuasit, vt in vocem
erumperes tuis discipulis haud dubiè ama-
rissimã: Tristis est anima mea vsque ad mor-
tem. Moxq; ab Apostolorum grege te segre-
gans, imò ab ijs quos præ cæteris familiares
ad secretoria solebas admittere, Petro, Iaco-
bo & Ioãne auulsus, patrẽ tuum requisisti in
absc

Math. 26

Mar. 14

Luc. 22

DE CHR. COENA ET AGON. 259

abscondito, coram quo effunderes amaritu-
dinem animæ tuæ, vt consolatore vnico om-
nium qui sunt in angustijs, & propinquo ijs
qui tribulato sunt corde. Tantus autem hor-
ror, ex parte sensitua abhorrente à proposi-
tis sibi passionibus, te inuasit, vt quasi tui-
pius oblitis, in terram procidès, patrem ter-
tiò rogares, auferri à te calicem illum immi-
nentium passionum, si id fieri posset, ad indi-
candum horrorem qui in parte inferiori te
apprehenderat: secundum rationem nihilo-
minus paternæ voluntati tuam postulatio-
nem liberrimè plenissimèq; submittens, vt
ipsius non tua voluntas fieret: nobis dans
exemplum, in rebus etiã maximè difficili-
bus semper Patri omnia in manus dare, fi-
denterq; illius arbitrio & dispositioni com-
mittere. Tandem verò eousq; hæc inter sen-
situiam partem & partem rationalem lucta,
agonia siue pugna processit, vt fieret sudor
tuus tanquam guttæ sanguinis decurrentis
in terram.

Psalm. 33

Math. 26

Luc. 22

Quam fuerit grauis illa CHR. ISTI
agonia, quæ sudorem expressit san-
guineum de benedicto
eius corpore.

NON credo ego, Domine mi Iesu, vl-
lum vnquam hominem tam grauem
sustinuisse agoniam, tam violentam in se lu-
ctam

Etiam pertulisse. Testis est sudor iste sanguineus, quem agonia illa tibi extorsit. Quis enim unquam sanguineas guttas, in quacunque tandem positis angustia legitur sudasse preter te, o nobis suavissime sanguinum sponse? Deus namque pater tuus ante oculos tibi ponebat afflictiones omnes, poenaltates atque contemptus, quæ tibi instabant perferenda; eaque sic posuit ob oculos, sic tibi omnia simul fecit in tua consideratione presentia, ac si iam simul omnia illa ferendo sentires. Atque hinc ita valide in te concutiebatur illa fragilis pars sensitiva, cuius est exhorrescere quæcunque sunt corpori contraria, hinc illud pavere, cedere, contristari & mestum esse. Hinc illa vox lamenti: Tristis est anima mea usque ad mortem. Hinc illa trina deprecatio: Abba Math. 26
Mar. 14
Luc. 22
pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me. Et iterum: Pater mi, si fieri potest, transfer calicem hunc à me. Ac rursum: Pater mi, si non potest transire calix iste nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Quis non vel ex ipso pronuntiandi modo indicet, hominis in summa agonia angustiaque positi hæc verba esse? O quam est hoc lamentabile, quam aspectu indignum, Dominum Deum nostrum videre iacentem in faciem suam prostratum, sanguineoque sudore comaculatum, propter nostra facinora.

Com

22. Compassionis verba, super dul-

cis iesu durissima agonia.

Quam grave factum est tibi, Domine iesu, pondus iniquitatum nostrarum.

Dixit olim per Prophetas sanctos, pater tuus: Laboravi sustinens, in feren-

dis scilicet hominum sceleribus. Id tibi modo multo apertiori ratione dici poterit: longe iustior nunc tibi videtur esse querendi ratio.

Verè enim laborabas sustinens, quando tanto te pondere premebant iniquitates nostræ, ut quomodo torcular ex uva vinum, sic tibi de corpore sanguineum sudorem exprimerent. Tu quidem leue onus & iugum suave

Math. 11
nobis imposueras: sed nos super te pondus

immensum accumulauimus, & onus vix homini portabile. Nam illic iam in tanta agonia credo fuisse te exhalaturum animam, si

non humanitatem tuam ad subsequenter perferenda tormenta, diuinitas hac in parte crudelis (si ita loqui fas sit) magis quam pia adiu-

trix, sustentasset. Hoc iam torcular tuum est

Esaie. 63
prius, quod calcasti solus, cum non esset vir tecum ex gentibus. Hic iam torcular calcas

Thren. 1
virgini filix Iuda, vniuersitati credentium. Esaie. 63

Hic iam rubricari cepit vestimentum tuum: Apoca. 19
hic tu nobis spūs sanguinū seruo fieri cœ-

Exod. 4
pisti. Nam quod in circumcisione paulo antè sanguinem fuderas, comuni lege peractum

fuit.

fuit. Nunc verò, præter exemplum, supra rationem, pro sudore emittis sanguinem: nec sanguinem modo, sed sanguinis guttas: neque eas quidem modicas & pauculas, sed tot ac tantas ut in terram decurrerent. A seculo non est auditum, talem aliquem sudorem emisisse hominem in angustia positum. O nobilis sudor, ô sudor balsamo pretiosior, ô sudor per omnia secula memorabilis.

22. Proponitur Patri pia querimonia super tanta derelictione Filij.

O BONE IESU, quid tibi animi aut cordis tum esse potuit, cum in hunc venisses articulum? O pater cœlestis, dormis nunc tu quando in tantis angustijs hinc in terris coram te iacet tuus vnigenitus? Nunquid nō vides, vnigenitum esse tuum, qui sic maculatus sudore sanguineo coram te procumbit? In te sperauerunt patres illi veteres, Patriarchę & Prophete, sperauerunt & liberaſti eos. Ad te clamauerunt, & salui facti sunt, in te sperauerunt & nō sunt confusi. Quomodo ergo tuus filius vnigenitus, qui peccatum nō fecit neque inuentus est dolus in ore eius, hic (inquam) innocens agnus, quomodo in tantis positus angustijs, sic misere à te derelinquitur? Quomodo fieri potest, ut tam seuerum se pater erga filium exhibeat, & filium quidem

dem vnigenitum, tam innocentem, tam vnicè dilectum? Nondumne, pater sancte, sedata est indignatio tua? nondum ira mitigata, vbi tui vnigeniti sanguinem guttatim vides coram te defluentem in terrā? Sufficiat tibi, pater cesset furor, quiescat indignatio: iam nimis indigna innocens ille agnus pertulit, iam abūde magnas pro nostris peccatis tibi pœnas dedit, iam egregie magnum pretium pro nostra redemptione persoluit. Siquidem guttula vna sanguinei huius sudoris, pretiosior est omnibus quæcunq; valent æstimari. Sed nondum iustitię paternę seueritas satis sibi factum reputabat, hæcque omnia non nisi subsequuntur passionis præludium æstimabat. Ad lignū namque festinabat, in quo perficeretur hic in horto inchoata satisfactio. Sic enim decretū fuerat, ut in ligno repararetur homo, qui per lignum ceciderat: ipse quoque serpens Diabolus qui in ligno vicerat hominem, in ligno & ipse vinceretur.

23. Quomodo CHRISTVS ab Angelo voluit confortari.

VOLENS itaque pater tuus ab hac te expedire angustia, & ad ea quæ supererant confortare passionū certamina, Angelum de cœlo demisit, qui suo læto aspectu iam penè exanimem viuificaret, & paterni verbi alloqui, quasi nouis viribus repararet. O iterum

rem humano iudicio planè indignam. Quid enim? Tu ò Angelorum omnium fortitudo & gloria, ab Angelo confortari te pateris? ab Angelo suscipere consolationè? ab Angelo reparari viribus? Verè, pater, nò dico pauper lominus, sed multum valde ab Angelis minuiisti filiū tuum, cui Angelum seruum mittis cōfortatorem. O quā te nimium, bone iesu, abiecis: quā te vsq; ad excessum nimium humilias. Profectò nisi sic tua patrisq; esset voluntas, nisi sic vobis decretum esset ac placitum, tolerandum magis foret genus humanū vniuersum, omnesq; ad vnum homines perire, quā ad tantas passionum & vilitatis extremæ miseras, Dei filium peruenire. Sed quia ita tibi placitum fuit nimiam erga nos charitatem tuam, qua dilexisti nos etiam ante mundi constitutionem, in temporis plenitudine demonstrare, ad nos spectat, animo grato tuę charitatis beneficia cum timore & tremore suscipere, atq; ex toto corde nostro tibi semper gratias agere, & pro viribus tua nobis gratia subministrandis te ardenter redamare, quandoquidem tu nos prior ita dilexisti. Amen.

Ephes. 1

Oratio ad CHRISTVM vt in
agonia positum.

DOMINE iesu CHRISTE, fili Dei viui, per amarissimā illam angustiam, qua

te

te pressit in monte Oliueti, perq; pauorē & horrorem illum maximum, qui te adeo concussit vehemētissimè, vt animā tuam ad mortem vsq; tristem asslereres, supplices te obsecramus, prouolutis in terram genibus, vt in hora illa nouissima exitus nostri, quādo extrema mortis angustia cor & interiora omnia occupabit, assistere tum nobis & auxiliari digneris, & in agonia donare fortitudinē. O suauissime præceptor, ne nos in angustia illa tum derelinquas, sed quomodo tibi de cœlo Pater confortator Angelū misit, sic & Luc. 22 nobis tu sanctū Angelū tuum iubeas adesse, qui aduersum omnia inimici tentamēta nos corroboret, & in omnibus illa sors seruet, vt non malignorū cateruā suo impetu vel importunitate nobis præualeat, aut fraudulētia nos decipiat. Arma nos & cōfirma virtute patientiæ tuæ, vt nulla omnino aduersitas, aut quantūlibet increscēs infirmitas, neq; quālibet protēsus lāguor nos adducat in impatientiam, fastidiū aut murmuratiōē: sitq; semper nostra voluntas tuę subiecta & viua volūtatī, siue ad sanitatē siue ad infirmitatē, siue ad prosperitatē siue ad aduersitatē, siue ad vitam siue ad mortē: quēadmodū tu Patris tui voluntatē, etiā in acerrima illa agonia, pro- Matt. 26 priā tuę præponebas, dicēs: Nō mea, sed tua Marc. 14 volūtas fiat. Nō te rogamus, Domine, mortē Luc. 22

t

dalcē, non pœnam modicā, non leuem infirmitatū patsionem (tu enim nimis tulisti grauiā) sed ista tuæ prouidissimæ pietati plenē committimus vt secundū nostrā non voluntatē sed salutarē vtilitatem, de his disponas. Illud tamē à te impetrare contendimus, hoc petimus & requirimus, infrangibilem nobis donari patientiam, & in tua sancta voluntate ad extremū vsq; vitæ huius momentū fortes ac stabiles permanere, vt ab ea vnione quæ est nobis tecum in præsentī tempore per gratiam, in hora exitus nostri ad eam trāsire mereamur quæ erit in vita futura, in plenitudine gloriæ tuæ, quæ tibi est cum Patre & Spiritu sancto æterna. Amen.

CONTEMPLATIO XIX. De voluntaria Christi oblatione in mortem, deq; ipsius comprehensione & condemnatione in Iudeorum concilio.

GRATIAS agimus tibi Domine IESV Christe æterni patris vnigenite fili, quod promptissimo animo & spontaneus totus in manus hostium temetipsum venire permiseris, vt nos de captiuitate æterna redimeres. Potuisses nanq; si ita tibi fuisset placitum, per virtutem diuinitatis (quæ nunquam te derelinquebat) vnico verbo vniuersa hostium tuorum agmina prosternere, & ad nihilum redigere omnes

omnes eorum conatus, ita vt aduersum te nihil possent proficere: id quod vel luce clari⁹ demonstrasti, quando exercitum venientium ad te comprehendendum, verbo vnico & breuissimo valide prostrauisti, dicens: Ego sum. Quo verbo, summæ haud dubiè virtutis, audito, illi statim abierunt retrorsum, & resupini ceciderunt in terram, perinde ac si tormentis bellicis violentissima manu fuissent prostrati. Hoc enim tam apertè tuæ Diuinæ & insuperabilis virtutis indicio tibi placuit, tam ipsis te comprehendentibus, quàm omnibus in te credentibus & credituris, demonstrare eas omnes quas postmodum pertulisti pafsiones, non violenter tibi inuito fuisse illatas, quomodo solent fures & latrones, ob sua scelera violentis affici supplicijs, quantumuis reclamantes, sed spontanea tuæ voluntatis permissio-
Io. 8. 12
ne & vltro nea admisione, omnia illa pro nostra salute gaudenter te suscepisse potius quàm pertulisse. Quæ sanè res tuas omnes pafsiones nostræ considerationi multo dulcissimas reddit. Nam si mei causa quis dura perferat, sed inuitus, sed coactus & cum murmure, neq; ferret si posset effugere, parua illi debebitur habebiturq; à me gratia: Si verò ob mei amorem dura quis voluntariè perferat, non habens quidem necessitatem, volens

1. Io. an. 4.

Io. an. 3.

tamen propter charitatē, qua me diligit, huic si non maximam habuero gratiā, pi oculdu-
biō omniū iudicio ingratisimus iudicabor,
vtpote charitati eius qui me prior dilexit mi-
nime respondens. Cum ergo certissimum no-
bis sit, ac persuasissimum, vniuersas tuas pas-
siones, ex vera erga genus nostrum dilectio-
ne te voluntariē suscepisse, cum nullam ha-
beres necessitatē, exigit haud dubiē natura-
lis æquitas, postulat ratio, ius omne tam diui-
num quā humanū exposcit, vt te vicissim
diligamus, quomodo tu nos prior dilexisti:
vt ei qui nos opere & veritate dilexit, saltem
gratitudinis pio affectu respondeamus. Sed
heuteporem, heu frigus nostrorū cordium,
ô corda algentia, ô gelida hominū pectora.
Vtinam spiritus tuus ille sanctus, qui te sine
mensura impleuerat vt nos prior sine modo
diligeres, nos quoq; vel ad tenuē aliquā men-
suram, non dico impleret, sed vel inuideret: vt
te qui nos prior sine modo dilexisti, vel se-
cundū particulam aliquā posteriores te reda-
mare valeamus. Gessit quidem nunc animus,
suauissime hominum amator, tuæ passionis
ordinē cū gratitudine in cōspectu tuo reco-
lere, & quæcūq; pro nobis pertulisti probro-
sa aut pœnalīa ad, qualemcūq; gratiarum-
actionē coram te summam recitare. Quid
enim possim minus, quā ea quæ tu in cor-
pore

pore tuo sensibilibiter valde pertulisti, saltem
mente reuoluere & ore recitare? Sed neq; ad
hoc ipsum sufficientē me iudico, eo quod nō
satis impressam cordi meo tuam passionem
inueniam. Nam populum qui solis te labijs *Esa. 29*
honorat, longē absente corde, scio tibi non *Matt. 15*
esse placitum. Tu verò Deus imperfectum
meū, vt vides, ita adiuua: & quæ tibi recitare
propono, fac cordis intima penetrēt, & quasi
sagittæ vulnerent carnale cor meum, vt sibi
ac mundo mori, tibi autem discat viuere.

2. Quomodo CHRISTVS Dominus
proditori cum suis obuiā pro-
cesserit, seq; vtrō compre-
hendi permiserit.

ITAQUE post agoniam illam horridissimā
& sanguineum sudorem, externæ tuæ pas-
sionis suauissimum mihi videtur principiū,
illa tua mansuetissima obuiatio, qua Iudæ
proditori pessimo ceterisq; ad te cōprehen-
dendū missis militibus, quos iam appropin-
quantes sciebas, vtrō occurristi. Cum enim *Io. an. 18*
scires omnia quæ super te vêtura erant, non
voluisti fuga tuæ vitæ tēporali cōsulere, sed
vt cognosceret mundus, ex patris obediē-
tia & humani generis amore voluntariē te
pati, obuiam ipse tu hostibus fidēter proces-
sisti, ac prior etiā benignē eos es alloquutus.
Imō nec ipsum peruerissimum ex discipulo

factum proditorem, Iudam, auersatus es, tibi præbentem osculum, tametsi fraudulentum: sed osculum offerentem ad osculum admisti, & impurissimum illud os proditoris beatus angelusq; reuerendo ori tuo applicari sustinuit, sic in extrema iniuria summam seruans patientiam & dilectionem. Neq; durum aliquid aduersus traditorem illum loquutus es, sed tantum mansuetudinis verbo suauiter illum admonuisti potius quam corripuisti. **Luc. 22** Amice Iuda, ad quid venisti? osculo filium hominis tradis? voce profecto tam efficaci, ut etiam lapideum cor possit emolli-
Io. 11. 18 lire. Sic & huius pessimi ducis peruersis comitibus, non nisi mansuetudinis verba proposuisti, cum in ipso primo aggressu interrogares: Quem queritis? respondentibusq; **IES VM** Nazarenum, mox inferres: Ego sum, verbum paris quidem mansuetudinis, sed virtutis singularis, quo nimirum tota illa impiorum caterua, quasi mortis telo prostrata in terram corruit. Attamen hæc ipsa correctio, non nisi ex mansuetudine proficiscebatur. Non enim vindictæ cupiditate aut nocendi animo id agebas (alioqui iam prostratos in sua miseria poteras reliquisse) sed ut nihil eorum quæ in te erant omitteres, ad eorum conuersionem conducentia, & excusationem nullam eis relinqueres, tam euidenti conspec-

pecto miraculo. Quo tamen obstinate contempto potestatem illis permisisti in corpus tuum quicquid vellent agendi, pro suo placito: quoniam horam imminutionis tuæ sciebas aduenisse, à tuo patre definita: quam illi sicut præuenire non potuerunt, ita tu postponere aut aspergere nequaquam voluisti.

22 Quemadmodum comprehensus sit **22**

IES VS, & in domum Annæ primum, deinde Cayphæ, adductus, ac Iudeorum concilio exhibitus.

IRRVENTES itaq; in te omni crudelitate, manus iniiciunt, lupi feroces in agnū mansuetissimum, funibusq; & viuculis te crudeliter alligantes, insanis clamoribus & violentia multa ab horto te abducunt ad domum Annæ Sacerdotis, ubi post tumidā pontificis interrogationem & tuam mansuetā respon-
Io. 11. 18 sionem, ab astante impio ministro alapam duram, simul & acrem obiurgationem suscipis, cum patientia. Hinc ad Caypham victus (ut eras) adduceris, ubi congregati erant quærentes animam tuam, concilium Scribarum & Sacerdotum, quibus tuæ captiuitatis miseria summæ fuit exultationis materia. Nam sicut exultant victores super capta præda, & venatores super fera comprehensa ita

exultabant illi cum te quem tamdiu ad mortem quaesierant, iam tandem suae potestati vidissent traditum. Hic tu, piissime Dei agne, ut hostia in proximum immolanda alligatus, tuae immolationis praetolaris sententia, hic totam noctem ducis insomnem, in illusionibus probrosissimis, quibus te afficiunt ministri impietatis, beatam faciem tuam velantes, & colaphis te cadentes, ut quasi puerilem dete sibi ludum facerent, dicentes in patris tui blasphemiam: Prophetiza Christe, quis est qui te percussit? aliaque his similia multa in te nimia licentia operantes, cuiusmodi nec in latrones damnatos solent exerceri. Hic insuper concilio Iudaeorum sifteris, & inquisitione facta, post confessionem veritatis, qua te ipsum Dei filium confitebaris, tanquam blasphemus, omnium concordi sententia reus mortis iudicaris. O nouum nimis spectaculum, ô scelus inauditum, ô incredibilis audaciae foedissimum facinus. En stat in medio hominum Deus, stat Agnus in medio luporum, stat innocens inter noxios. Verè modò circumdederunt te vitali multi, tauri pingues obsederunt te. Aperuerunt super te os suum, sicut leo rapiens & rugiens. Circumdederunt te canes multi, concilium malignantium obsedit te. Agnum circumdederunt lupi, ut deuorent; innocentem impij, vt

Luce. 22

Matth. 27

Marc. 15

Psal. 21

ut morte afficiant. Agnus stat in humilitate, examinandus & iudicandus: lupi sedent in cathedris superbiae, ut iniquum iudicium contra ouiculam proferant. O concilium impietatis, ô cathedra pestilentiae, dignae profectione quas cum suis sessoribus aperiens sese terra deglutiat. Sed non modò tibi placet vindictam exercere in improbos. Nam hoc tempus passioni & patientiae destinasti. Veniet autem tempus alterum, quando longè alia forma illis iudicii subuersoribus, non iam ut silens agnus, sed tanquam leo rugiens, cui nemo possit resistere, terribiliter apparebis, ac tunc de caelis adueniens irridebis eos, atque subsannabis: tunc loqueris ad illos in ira tua, & in furore tuo conturbabis eos. Tunc videbunt, quem suo iudicio condemnauerint, & quid egerint, male condemnantes agnoscent. Tunc cognoscetur Dominus iudicia faciens, quando in operibus manuum, & in iudicijs linguarum suarum comprehendentur peccatores. O agne Dei sine macula, agnus verè agnus, qui peccatum non fecisti, neque dolus unquam fuit in lingua tua, per tuum hoc iniquum iudicium quod nostri causa & amore sustinere voluisti, te supplices obsecramus, ut à iudicio mortis aeternae, quod secundum tuae iustitiae rigorem plus millies sumus commeriti, nos liberes,

Amos 3.

Apoc. 5

Psal. 2

Psal. 9

1. Pet. 2

secundum magnam & infinitam misericordiam tuam. Amen.

CONTEMPLATIO XX. de CHRISTI apud Pilatum accusatione flagellatione, & ad mortem condemnatione.

ANE facto, à concilio suo te condemnatum, Domine Iesu Christe, adducit ligatum ad Pontium Pilatum præsidem, ut sententiam mortis quam ipsi definierant, ab eo confirmari & exequutioni mandari impetrent. Ibi coram Pilato graues aduersum te deponere ceperunt querimonias, & accusare in multis, quasi seductorem populi, seditionis & rebellionis authorē; & aduersus Deū blasphemū. Sed quia nihil horum efficaci villo aut vel probabili testimonio valuerunt comprobare, ad clamores cōuersi, vociferationibus improbis obtinere cupiūt à præside, quod postulant. Dedit vero Ioan. 19. 10 gentilis ille præses evidens tuæ innocentiae testimonium, agnoscens & cōfitemus, te per omnia innocentē, & in nullo eorum, de quibus accusabaris, reum: propter quod, varias quoque accusationes quæ sunt te demittēdi im-

LUC. 23

punitū. Ab hoc Pilato ad Herodē regem mit-
teris, cum accusatoribus tuis, à quo multis sermonibus interrogatus, cum nihil illi neque verbo neque postulatis signis respondere vo-

luisses, tāquam stultus alba veste illusus sper-
neris, & irridēris. Quanta erat hæc missio atque remissio ignominie, virum tam hono-
ratum tamque magnifica æstimatione ab omni-
bus habitum, ita vincum in medio militum atque lictorum per plateas publicas, per ciui-
tatis medium, quasi furem & latronem dedu-
ci, ac de iudice ad iudicem pro causa mortis remitti, quod fieri solet ijs quorū tam enor-
mia sunt admissa facinora, ut vix digna sceleribus possint excogitari supplicia. Tu verò in omnibus te mitissimum & patientissi-
mum præbebas, non maledicens trahenti-
bus, non contumeliosē resistens accusan-
tibus, non comminans indigna inferenti-
bus: sed quasi agnus qui ducitur ad victi-
mam, tacebas coram tondentibus, & non a-
periebas os tuum.

1. Pet. 2.3

Hiere. 11

Esue. 33

De Christi flagellatione, coronatio-
ne, & illusione, de qua impletione
prophetie Esaiæ.

PILATVS verò Præses, te iterum recepto, ubi pro tua dimissione pluribus egit co-
ram Iudeis, nec profecit, quo tuo dolore il-
lorum corda molliret, sine culpa, cōtra iusti-
tiam omnem, flagellis te exadi iussit. Quod Ioan. 16
mandatum suscipientes milites, ita crudeli-
ter in te adimpleuerunt, ut non homini simi-
lis viderēris, sed crudeliter laniatæ à lupis be-

stia.

Mat. 27

Marc. 15

Ioan. 29

Esa. 53

Mat. 4

1 Petr. 2

fiat. Insuper & coronam durissimam de spinis contextam, beato tuo capiti angelicis ordinibus tremendo imposuerunt, viq; magna impresserunt crudelissimè. Super hæc, vt dolori quoque adiuncta esset illusio, veterem coccineam chlamydem tibi circumiicientes, data tibi in manibus arundine pro scepro, genua coram te flexerunt ad irrisiõnem, dicentes: Aue rex Iudæorum, sputa quoque iacientes, & alapas dantes in benedictam faciem tuam. O Deus bone, quàm erat horrendum, quàm miserandum, illud cruentum spectaculum. Non erat species tibi, neque decor. Et vidimus te, & non erat aspectus, vidimus te despectum & nouissimum virorum, virum dolorum & scientem infirmitatem. Et quasi absconditus vultus tuus & despectus, vnde nec reputauimus te. Verè languores nostros tu tulisti, & dolores nostros ipse portasti. Et nos reputauimus te quasi leprosum, & quasi percussum à Deo, & humiliatum. Tu autem vulueratus es propter iniquitates nostras, attritus es propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super te, & liuore tuo nos sanati sumus. Omnes nos quasi oues errauimus, vnusquisq; in viam suam declinauit, & Dominus posuit in te iniquitates omnium nostrarum. Oblatus es, quia ipse voluisti, & non aperuisti os tuum.

Quasi

Quasi agnus coram tondente, sic obmutui. Act. 8
sti, & non aperuisti os tuum. Cum sceleratis
tu agnus innocentissimus reputatus es, percussus es propter peccata populi tui. O IESV, qui toto corpore sanguine roseo pro nostris peccatis quasi coccus tingi voluisti, da nobis hoc tui immensi amoris spectaculum simul & signaculum semper ante oculos & in corde gestare. O sponse amabilis, verberibus liuide, cruenta vulneribus, sponse dilecte, intus cædide, foris roseo cruore rubicunde, fac nobis huius tuæ passionis simul & confusionis memoriam de corde non excidere in æternum. Amen.

¶ Quomodo à præside CHRISTVS ad mortem fuerit condemnatus.

POSTEA VERÒ quàm ita crudeliter tu Domine IESV à militibus fuisses flagellatus, illusus & coronatus, Pilatus præses foras te eduxit coram omnium oculis, dicens: Ecce homo, vt vel sic tuorum inimicorum animos ad compassionem indaceret. Verùm illi obdurantes corda sua ferrea, nihil moti, inualescunt vocibus, instantissimè postulantes, te crucifigi. Cui postulationi tandè post multa vltroq; proposita & responsa, consensit præses, timore ductus, adiudicans fieri petitionem illorum: tuam nihilominus innocentiam, tam signo quàm verbo ingenuè protestans

flans quando accepta aqua manus lauit co-
ram omni populo, dicens: Innocens ego sum
à sanguine iusti huius, vos videritis. Quid
(quis) pro tua innocentia potuisset dici
apertius? quid pro Iudeorum cōdemnatio-
ne euidentius? quid pro hac arguenda iniqua
sentētia validius? Iudeorum principes iusti-
tiam suo iudicio prætēxunt, cum aiunt: Bla-
sphemauit, reus est mortis. Hic verò amba-
ges non quarit, non excusat, nec dissimulat
iniustitiā, sed apertē confitetur cōmune pec-
catum, tanquam si dicat. Innocentem hunc
agnosco & protestor, attamen contra con-
sciētiam, citra causam, morti turpissimæ ad-
iudico, vobis ad hoc importunē me impel-
lētibus, nequaquam autem distante iustitia.
3. E. s. 3. Ecce quomodo super omnia semper vincit
veritas, ecce quomodo etiam tunc gloriosē
vincit innocentia, cum maximē videtur suc-
cumbere. Omnia verò hæc quæ iam ad lau-
dem tuam enarrauimus, ita suo ordine com-
plēda tu præsciebas, multo antē quàm eue-
nirent, quemadmodum & longē antē pas-
sionem tuam discipulis Hierosolymā ascen-
dens prædixeras: Ecce (inquiens) ascendi-
mus Hierosolymam, & filius hominis trade-
tur principibus sacerdotum, & condemna-
bunt eum morte, ac deinde tradent eum gen-
tibus, ad illudendum, & flagellandum, &
crucifig

Mat. 20

Marc. 10

Luc. 18

crucifigendum. Tibi gratia, Domine IESV,
quod horum omnium præsciens, nihil ta-
men eorum (quod haud dubiè potuisses, si
voluisses) refugisti, sed voluntaria ea om-
nia pro nostra salute suscepisti, vt pro no-
stris peccatis Patri debitum soluens tuis istis
tormentis æterna nobis gaudia compara-
res. Benedictum sit nunc & in æternum cor
tuum istud benignissimum, de cuius plenitu-
dine tanta nobis bona in vitam æternam sca-
turiant. Amen.

CONTEMPLATIO XXI. de CHRISTI cruci-
fixione, de septem verbis vltimis in cruce prolatis.

GREDEMINI nunc, o fi-
lia Hierusalem, accurre pro-
perantes, vt videatis egreden-
tem sponsum in decore suo,
ad locum in quo desponsabit
sibi sponsam electam, cuius gratia de subli-
mi patris solio in hæc ima descendit vbi pa-
ratum inueniet thalamum in quo suam sibi
spōsam copulabit. Ecce accepta super se ini-
qua sentētia, piissimus IESVS chlamyde coc-
cinea deposita, & propria indutus vestimen-
ta, de domo prætorii baiulans sibi crucem
egreditur, in locum qui dicitur Caluarie.
Agnus educitur, laniorum multitudine cir-
cundatus, ad immolationis locum, proprijs
humeris lignum portans holocausti, in quo
hostia

Io. 19

Mat. 27

Marc. 15

Luc. 23

hostia viua cōcremabitur, lignum (inquam) crucis, teneris humeris, & iam flagellis ac multa sanguinis effusione vehementer delitatis nimium graue: bene quondam in Isaac præfiguratus, qui patrem sequens Abraham gladium gestantem & iguem, ipse holocausti ligna in humeris suis ferebat, super quæ alligandus paulo post, & in hostiâ Deo erat concremandus. Vbi verò multa fatigatione & difficultate magna ad Caluarie montem, id est, publici supplicij locum, peruenisses, myrrhato vino tibi propinato ab amaro populo tuo, vestimentis tuis verecunde nudatum, super durum crucis lignū crudeliter te coniecerunt ministri impietatis, manibusq; ac pedibus distentum, eidem clauis affixerunt: quemadmodum per Prophetam fuerat prædictum in tua persona, ita loquentem: Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea: Affixum deniq; erexerunt in altum, vt impleretur quod antè dixeras: Ego si exaltatus fuero à terra, omnia trahā ad meipsum. &: Cū exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum. Et iterū de eadem exaltatione alio in loco: Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in eū, non pereat, sed habeat vitam æternam.

Quemad

Quemadmodum CHRISTO sine misericordia insultauerint, & illuserint Iudæi.

Sic tu innocentissimus agnus, coram omnium oculis nudus inter cælum & terram medius pendes, in ligno ignominie, ipse Etaculum factus Deo, angelis & hominibus, I. Cor. 4. plenus afflictione & cōsultione, plenus dolore & opprobrio: deputatus (iuxta Prophetæ Esai. 53. vaticinium) cum iniquis, imò iniquis aestimatus iniquior, nimirum inter duos nequam, & sceleratos latrones ipse pēdens medius in ligno maledicto, tanquam latronū princeps & dux malitiæ. Sic enim solent capita & duces facinoris, legalis iustitiæ dictamine, in medio eorū cōstitui, quos in eodem facinore cōscios & socios habuerunt. Ita hic tu in patibulo pendens, Angelorū gloria, factus es opprobrium hominū, & quasi ludibrium omnium qui te aspiciebant. Leuaerūt aduersum te voces aduersarij tui, vt super dolorem vulnere tuorū adderent cōiunctionū opprobria: eleuatisq; vocibus exclamantes, illuserunt tibi, & blasphemauerunt, dicentes: Si tu es filius Dei, saluum te fac. Alios saluos fecit, seipsum nō potest saluū facere. CHRISTVS rex Israël est, descendat nūc de cruce, & credemus ei: & alia huiusmodi multa, cōiunctantes aduersum te proferebāt, ridentes & mo-

uentes super te capita sua. O nimium licentiosa petulantia, o inaudita crudelitas, o inhumanitas execranda. Quis unquam vel contra sceleratissimum latronem, tantam vidit exerceri crudelitatem: videmus enim ante oculos, ubi quis ad locum supplicij morte plectendus ducitur, quantumvis multa mala commiserit, plurimos erga illum moriturum affici misericordia, tangi compassione: nemo illi contumaci pergenti ad mortem, nemo iniurias aut contumelias irrogat: adsunt qui illum blande alloquuntur, consolantur, confortant, iubent esse bono animo: si quid postulet, in quo fauor ei prestari possit, conceditur quod petit, quatenus lata sententia & iuris aequitas ferunt. Erga te vero agnum innocentissimum & naturae suetissimum, nulla erat hostibus tuis compassio, omnino nulla super te mouebantur misericordia, nulla poena illorum animos potuit placare, indignatione sedare, mitigare furorem, tanquam canes furiosi quibus nulla re potest satisfieri. Merito sane iam in tanta miseria positus illud dicere poteras, quod multo ante in tua persona Propheta sanctus praedixerat: Inimici mei animam meam circumdederunt, adipem suam sine viscera sua concluserunt, os eorum loquutum est superbia. Projicientes me nunc circumdederunt me: oculos suos statuerunt declinare in terram, videlicet

Psal. 16

vt

vt nulla super me afficerentur misericordia. Susceperunt me sicut leo paratus ad praedam, & sicut catulus leonis habitans in abditis. Et iterum alio in loco apertius: Circum *Psal. 21* dederunt me canes multi, concilium malignantium obsedit me. Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Ipsi vero consideratae sunt & inspexerunt me, diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Omnes videntes me deriserunt me, loquuti sunt labijs, & mouerunt caput: sperauit in Domino, eripiat eum, saluum faciat eum, quoniam vult eum.

De septem verbis nouissimis

quae CHRISTVS in Cru-

ce protulit.

Et licet tam indigna in te agerent ac dicerent filij hominum, mansit tamen integra erga genus nostrum charitas tua: nec paucorum inuitia ab vniuersitate credentium tuum potuit affectum auertere, aut electorum impedire salutem. Neque potuit illa nouissima simul & amarissima hora imponere tibi silentium, quin ea quae ad nostram eruditionem pertabes esse vtilia, illic ageres & diceres. Imò vero, tanto efficaciora nobis de illa cathedra

V 2

crucis verba protulisti, quanto magis è vicino cernebas imminere corporis tui consumptionem. Illic itaq; pendens in tantis illusionibus atq; tormentis, verba sacra eruditionis, numero quidem pauca & syllabarum quãtitate modica, sed virtutis efficacia & spirituali doctrina plenissima, antequam spiritum patri cõmendares, protulisti: quibus Evangelicam doctrinam prius latè per te prædicatã, velut compendio quodam, tibi placuit summatim comprehendere, quæ sancti Euãgelistæ, fideles serui & dispensatores mysteriorum tuorum, fidei narratione nobis sollicitè descripserunt. Et primùm quidẽ, dum à ministris impietatis crudelissimè tractareris, cum foderentur tibi pedes & manus, cum exaltaretur in ligno corpus tuum & membra omnia distenderentur atq; dinumerarentur in tormẽto, dum tibi illuderent & blasphemias ingererent, nesciens tua charitas ullis suffocari tormentis, pro crucifixoribus & illatoribus illis patrem orabas, dicens: Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt: Videlicet vt in cruce iam pendens inter latrones, factò complures & exemplo monstrares, quod prius in monte cum discipulis sedens ore pronuntiaueras, & verbis docueras, diligendos esse inimicos, eisq; beneficiendum ex animo.

Luc. 23

Matth. 5

Luc. 6

Rom. 12

De

De secundo Domini verbo: Hodie
mecum eris in Paradiso.

ALTERVM deinde protulisti magnæ miserationis verbum, quo latronem tibi in tormentis sociũ, misericordiã postulantem, recepisti in gratiam, & peccatorum remissione concessa, de regni cœlestis hereditate reddidisti securũ: ex latrone scelerato, esca inferni, subito constituens filiũ vitæ, heredem regni æterni. Ille pœnitentiã agens malorũ suorũ, & in te credens corde, quem iuxta se fixum cernebat in latere, sciens eum te esse qui se posses à peccatis & morte saluũ facere, humiliter & fidenter dicebat: Domine, memeto mei, dum veneris in regnũ tuũ. Et tu statim post tergum proiciens omnia illius peccata, multa & grandia, pœnitentiã acceptans, agnoscebat humilitatẽ, fidem contemplans, suauissimæ miserationis verbum quãto cyus respõdisti, dicẽs: Amen amẽ dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiso. Quanta est hæc, pijsimè iesu, liberalitas, quàm ineffabilis miserationis, ita subito, ita faciliẽ, tam multa, tam magna, tam antiqua peccata dimittere, insuper tam gloriosa præmia tam breui obtinẽda promittere, & hæc omnia ad vniũs tam brevis verbuli postulationẽ: Bene tibi quidem, latro sancte, bene tibi verbum istud felix ac sanctum extitit, quò tãta simul

Luc. 23

V 3

mala tibi auferuntur, & ex aduerso conferuntur bona. Sed & nobis animū pleno gaudio reficit, quoties corporeis ingeritur auribus, longē à nobis profigās omnē diffidentiam, omnem desperationem procul abiiciens, & bonæ spei confidentiam præbens, vt quamlibet multis, quamlibet magnis, quamlibet antiquis fuerimus innumeri peccatis, nunquam desperemus similem cōsequi veniam, si cōsimilem egerimus ex animo pœnitentiam.

De tertio Domini verbo: ¶

Mulier, ecce filius tuus.

Ioh. 19 **S**TABAT interim iuxta Crucē dulcissima mater tua, animi dolore ebria & cōpassionis gladio (iuxta Simeonis vaticiniū) perfossa, vnā cum Ioanne dilecto discipulo tuo qui priuilegio singulari, pridie super pectus tuū recubuerat in Cœna nouissima, & alijs quibusdam pijs mulierculis, quæ te deuoto prosequēbantur affectu. Cū ergo illo tuo benignissimo pietatis oculo Matrē vidisses iuxta astantem, & cum ea illum Discipulum dilectum, ad vtriusq; solatium, testamētum breue, sed mirabile, illic de Cruce cōdidisti, dicens matri: Mulier, ecce filius tuus. & discipulo: Ecce mater tua: sic videlicet matrem discipulo, & vicissim matri discipulum, velut legato testamentario commendans, vt succederet apud matrē in loco magistri morientis,

tis, discipulus superstes: apud discipulum verò, decedentis magistri & Domini locum obtineret filio moriente dispensatoriē mater relicta. Et hoc tibi verbum tertium in Cruce fuit: quo, quanti semper matrem feceris, & quāto eam honore fueris dignatus, in quāto itē pretio eam haberi velis apud omnes, apertissimē esse voluisti testatum.

De quarto verbo Domini, DEVS ¶

meus, DEVS meus, quare me dereliquisti?

DEHINC verò fini factus vicinior, patrē quasi conquerendo alloqueris, dicens: Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti: Quod verbum nō murmurationis erat, *Psal. 21* *Math. 27* *Marc. 15* ueq; repugnantia aduersus voluntatem paternam. Totum enim quod agebatur, voluntariū erat, & omnis procul aberat coactio, nis necessitas. Sed ob hoc patri tormentorū & miseriarum tuarū proponebas magnitudinem, & desolationem illam extremam, vt quasi per iustitiā quod tantis laboribus tuis debebatur, humanæ redemptionis præmiū exigeres: tanquam si patri diceres, Vide Patet, quō miseriarū, ex tuæ obedientiæ iussu, propter charitatem, propter redemptionem generis humani, peruenierim: vide, quomodo ad finem vsq; bonū certamē certauerim, cursum consummauerim, opus perfecim *Ioh. 17*

quod iniunxisti mihi vt facerē. Quod meum erat, & quod tu à me exigebas, ecce præstiti. Tuum nunc est, labore absoluto, mercedem parare operario. Tu enim nosti, quòd non vanè in hanc horam venerim, quòd non pro nihilo calicem istum tam plenum amaritudinis epotandum susceperim. Ego tibi hætenus fidelis operator extiti, factus
Phil. 2 obediēs vsq; ad mortem hanc, quæ vnica restat: tu vicissim mihi fidelis esto remunerator. Propter homines ego veni in hanc orā, in hanc derelictionis miseriam: homines quoq; mercedem meam postulo, vt impleas quod apud Prophetam mihi es pollicitus, dicens:
Psalm. 2 Postula à me, & dabo tibi gētes hereditatem &c. Nobis verò, in hoc ipso tam secundum speciem querulo verbo, passionis & dolorum tuorum veritatem aperto testimonio comprobasti: vt ostenderes videlicet omnes illas pœnalitates & afflictiones quibus te affliciebant peruersissimi hostes tui, ita verè te persensisse, sicq; in illis miserijs, quantū ad corpus attinet, fuisse afflictū, quomodo si vnus quilibet nostrū eisdem afficeretur tormentis, qui homines puri existimus. Prorus enim in nullo tibi suffragabatur, aut vlli leuamini erat tua diuinitas: quæ licet te nūquam vel ad momentum, ne in vltima quidem hora, deseruisset, sed tecum semper inseparabiliter

liter permanebat, vt ab initio conceptionis tuæ, ita in vltimo consummationis articulo: sic tamen humanitatē in sua conditione passibili tum relinquebat, vt penitus in nullo illi suffragaretur: vt non idē minus carnem tuam affligerent flagrorum verbera, punctura vepriam, clauorum confossio, distensio membrorum, sanguinis exhaustio, & cetera tormenta, quòd diuinitatem sibi inseparabiliter haberet vnitam, neq; ob hoc vel tantillo haberet melius, aut ferret leuius imbecillis humanitas, quòd ei coniuncta esset potens diuinitas. Hæc enim erat illa derelictio quam voce querula Patri poponebas.

De quinto Domini verbo, Sitio, ac quæ potissimum sitis hinc sit accipienda.

Nec multo pōst, verbum adiecasti vnus tantū voculæ breuissimum, sed affectus intimi pondere grauissimum, dicens: Sitio. profectò nihil nobis mirum videtur, Iesu pijsimè, si iam te sitis affligat, siccitas ex cruciet: posteaquam noctem totam in multis passionibus & illusionibus insomnem duxeris, totūq; diem ad horā vsq; nonnam cum multis fatigationibus absque cibo & potu transegeris, posteaquam tantum tibi sudoris & sudoris sanguinei effluxit ex corpore, vt guttatim in terram deflueret, postea-

Ioan. 19
Psalm. 68

quàm tantum sanguinis, tum in flagellatio-
ne, tum in coronatione, tum in habitus per-
mutatione, tum in crucis baiulatione, tum
in manuū ac pedum confessione, tum in vio-
lenta corporis exaltatione, tum in diuturna
extensi & professi corporis suspensione, de
corpore tuo benedicto pro nostra salute ef-
fuderis: mihi (inquam) mirum, si post hæc, te
sitis fatiget etiam corporea. Veruntamen,
præcipuam illam esse sitim quam clamas,
haudquaquam est verisimile: sed spiritualis
est sitis illa ardens desiderium salutis homi-
num, qui per tuam passionem & mortem ab
omnibus peccatis suis erant abluendi, & cœ-
lestis regni hæredes instituendi. Non enim
nostra quærebas, sed nos: nostra vina aut no-
Esai. 12. stras aquas tu sitiebas, qui de benedicto tuo
corpore fontes nobis aperis, & aquas facis
ebullire viuentes, de quibus hauriat in gau-
dio totus mundus: sed nostram conuersio-
nem sitiebas, nostram fidem, nostram deuo-
tionem, nostram obedientiam, nostram sa-
lutē, quæ tibi omni vino desideratio, omni
melle dulcior fuit. O fons aquæ viuæ sa-
Io. 4. lientis in vitam æternam, vena aquarum
Hier. 17. viuentium, Domine IESV: quæ est hæc
tam in audita charitas, tam sine exemplo
incomprehensibilis & inæstimabilis dilectio
charitatis? Nos tibi ad extremam vsq; gut-
tam,

tam, quantum possumus, omnē humorē ex-
haurimus, exiccamus, & excoquimus, vt are-
scat tãquam testa virtus tua, & adhæreat lin-
gua faucibus, & in puluere vsq; mortis perue-
nias: vt factus sis quasi scenū exsiccatū, & qua-
si cremiū ossa tua aruerint, velut in fixorio
confrixa. Et tu interim sic exhaustus, nosi-
psos à quibus hauriris humectare, nos riga-
re, nos potare omnes desideras: & hoc in ari-
ditate tua sitis, vt nos amodo nō simus aridi:
hoc sitis, vt pereat nostra sitis, quæ enecaue-
rat & infrugiferas fecerat animas nostras:
vt tui humoris nos efficias participes, qui
adhuc in intimis tuis erat residuus, nō in ve-
nis, nō in ossibus, nō in medullis (hinc enim
omnis erat honor exhaustus) sed in corde di-
uinitatis tuæ, quæ areferi aut siccare nō pote-
rat. O quàm fuit fortis & præualida illa san-
cta charitas tua, bone Iesu, quā aquæ tã mul-
ta nō potuerit extinguere, quam nec tanta-
rum impetus passionū potuit obruere, aut
vel imminuere. Christus (inquit tuus Aposto-
lus) dilexit nos, & tradidit semetipsum pro
nobis oblationē & hostiā Deo, in odorē sua
uitatis. Et iterū: Christus dilexit me, & tradi-
dit semetipsum pro me. Profecto verbū ve-
rum est hoc, neq; verius quicquā dici potuit.
Hæc enim charitatē in finē vsq; semper illæ-
sam custodisti, & in omnibus patēter demon-
strasti,

*Psalm. 21**Psalm. 102**Cant. 3**Ephes. 5**Galat. 2*

Luc. 23
Ioan. 19

strasti, neq; vllis opprobrijs aut persecu-
tionibus potuisti induci, vt eam deponeres.
Nisi tam benignū te nobis exhibuissēs pen-
dēs in cruce, iam iam abscēsurus à nobis,
existimare potuissent homines, dilectionem
illam priorem omnē per tantā ingrati-
tudinis fœdissimum facinus extinguendam, & in
indignatione te abscēsurum, qui in amicitia
veneras. Verū cū tam benignū te in ipso
supplicio extremo cōspicimus, vt etiam pro
peruersissimis crucifixoribus tuis patrem
ores, vt latroni veniam donēs & regnū tuū
pollicearis, vt Matris & Discipuli curam ge-
ras, vt pro nobis apud Patrem causam agas,
deniq; vt velut propriæ tuæ sitis oblitus no-
stram sitim deleas, nosq; in tanta ariditate
tua humectare sitias: inter hæc (inquam) tot
& tanta sinceræ dilectionis testimonia, &
pristini amoris monimenta, quis dubitet,
eundem tibi animū seruari erga genus no-
strum, quem habebas ab initio, eodemq; cha-
ritatis affectu hinc rediturū ad Patrem, quo
à Patre huc ad nos accesseras?

De sexto Domini verbo, ✠

Consummatum est.

PROCLAMATA verò ad hunc modum
tua siti, & ab amaro acidoq; populo tuo
in spōgia tibi propinato aceto, eoq; gustato
propter scripturarum adimpletionem, sed
refu

refutato, propter mysterium, sextum prædi-
ctis adiecisti verbum, dicēs: Consummatum *Ioan. 19*
est. In quo videlicet verbo, perfectam obe-
dientiam tuā nobis indicasti: quoniā omnia
quæ de te hætenus, id est, ad mortē vsq; præ-
dicta fuerant, iam adimpleta erant & con-
summata, nec iota vno aut apice de omni-
bus Prophetarum vaticinijs præterito, nec
vllō eorū quæ paternæ erant voluntatis aut
humanae salutis omisso, vt nihil iam restaret
agendum aut patiendum in vita corporis, sed
tantum mors proxima esset obeundi, & in
manus patris cōmittēda beata anima, Simul
quoq; perfectam in te veritatem, & veterum
signorū adimpletionē, verbo illo indicasti,
quod videlicet omnes illæ antiquæ legis ce-
remoniæ, oblationes, & expiationes, in te fue-
rint adimpletæ, postquam tu temetipsum tra-
didisti Deo patri hostiam & oblationem, in
odore suauitatis, pro expiandis mundi sce-
libus. Quicquid enim lex immolabat, offere-
bat, sacrificabat, expiabat, vmbra tantum
erat, signū, & figura eius quod in plenitudi-
ne tēporis per te erat exhibendum, & modū
in cruce est exhibitum. Adimpleta autem &
manifestata in te veritate, diffugiūt vmbrae,
cedunt signa signato: non habent locū vltra
ænigmata, vbi palām sese veritas exhibet,
dicēs: Qui loquebar, ecce adsum. Quemad- *Ephes. 4*
Esai. 52

mo

modum & in Psalmo ex tua persona dicitur: Sacrificiū & oblationē nolūisti, corpus autē aptasti mihi, & aures perfecisti mihi. Holo-causta & pro peccato nō postulasti: tūc dixi, Ecce venio. In capite libri scriptū est de me vt facerem voluntatem tuam, Deus meus. In cuius etiam signum, te moriente in cruce, & verum sacrificiū vespertinum cōsummante in illo altario, velum templi scissum est medium: & reuelata sunt sancta, quæ erāt intra velamentum abscondita: vt hoc visibili indicio monstraretur, velamenta ænigmatū iam finem suum accepisse, vbi seipsam in carne patefecisset & obtulisset aperta veritas.

De verbo vltimo CHRISTI: &

Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.

QVISVS omnibus suo ordine consummatis, volens quod vnū ad perfectæ culmen obediētiæ restabat adijcere, id est, mortem pro generis nostri salute degustare, sciens adesse horæ illius momentum, quod tibi pater constituerat, voce magna exclamans, dixisti: Pater, in manus tuas commendo spiritū meum: sicq; clamans & loquens potestatiū beatam emisisti animam. In quo verbo, perfectæ formam obediētiæ moriens nobis expressisti, sicut eandem donec viueres integre, rimā semper & illibatam

Luc. 23

Psal. 30

Matth. 27

Marc. 15

seruaueras: vt discamus ex hoc tuo exēplo, tam in vita quā in morte, semper Patris voluntati nos subijcere, eiusq; semper prae omnibus & in omnibus gloriā quaerere. Illud quoq; verbo hoc tuo omnī nouissimo significare voluisti, quod nō violenter tibi anima extorta fuerit, sed vltro & sponte eam in manus Patris tui tradideris, plenā habēs potestatem eam retinendi si tibi fuisset placitū, nullam coactionē, nullam necessitatē ponendi, id quod ante mortem coram discipulis & turbis aperte testaberis, dicens: Potestātē habeo ponendi animā meam, & potestātē habeo iterum sumēdi eam. Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso. Sicut, IESV Apocal. 1 pijsimē, qui es & ω, principiū & finis, vita cunctorum viuētium, cōsummaris & moris nostri gratia, vt nostrā mortē tua morte absorberes, & tuo fine temporali ad finem nos infinitum, & vitam sine fine adduceres.

Oratio ad IESVM in cruce pendentem & de cruce docentem.

IESV bone, Pater pijsime, fons omnis nostri boni, vitæ nostræ vena, salutis nostræ origo, imō tota nostra salus & redemptio, per ipsam hanc charitatis tuæ dilectionem quæ te fecit pro peccatis nostris mortē subire, te supplices oramus, vt omnem hanc eruditionem quam de crucis cathedra nobis

in

in hora nouissima tradidisti, cordibus nostris intimè imprimas, & medullitus sic infigas, vt nūquam nobis excidant, sed fructum semper dignum operentur in nobis. Da bone **IESV**, vt nullis vūquam rērationibus à te separemur, quicquid tandē nobis obuenerit: quomodo tu à nostro amore nullis vūquam persequutionibus aut contradictionibus potuisti dimoueri. O **IESV** amabilis, qui in cruce pendens pro ipsis tuis crucifixoribus Patrem exorasti, da nobis per tuam gratiam, omnes vera charitate diligere, neminem habere odio, neminē auersione despiciere, imò & aduersarios affectu & beneficijs prosequi, iuxta exemplum quod tu nobis in mōte exaltationis tuæ demonstrasti: secundum quod sanè exemplum iustum est nos omnia facere, & formam ibi conspectam moribus ac vitæ exprimere. Quemadmodum olim in typo vox diuina Moysen admonuit, dicens: Vide, omnia facito secundum exemplar quod tibi in monte mōstratum est. O pie **IESV**, quila-tronē in cruce pœnitentem & confitētem in gratiam suscepisti, da nobis peccatorum nostrorum omnium veniam consequi, & regnū tui gloriosam hæreditatē, quā illi pollicebaris, tuo munere adipisci. Et qui in extremo articulo non despexisti pœnitentem, docenōs, neminem ob peccata quælibet despicere,

Hebr. 3

Exod. 25

Hebr. 3

Actu. 7

spicere, neminem cōdemnare, & erga omnes dulcem semper commiserationis affectū retinere. Mariam quoque benedictam matrem tuam testamento nobis assigna: & matē nobis illam constitue, ac nos vicissim illi filios: quomodo in cruce moriturus, Ioanni discipulo illam in Matrem assignasti, dicens: Ecce Mater tua. Docenōs omnium aduersitatum obuentionum passionis ad Patrem referre, quomodo tu nobis exemplum præbuidisti, dicens: Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? fac insuper sitire nos semper cœlestia, & omnium hominū salutem ex vera dilectionis affectu tecū desiderare. Hoc quoque nobis præsta, vt priusquam è mundo isto excedamus, in veritate nobis dicere liceat, Consummatus est: videlicet vt tua voluntate in omnibus impleta, nihil omiserimus eorum quæ tu nos facere volueras. Atque hoc tandem nobis cōcede, vt cū suprema vitæ hora nobis aduenerit, spiritum nostrum fideliter & confidenter in tuis manibus commendare valeamus, quemadmodum tu in manus patris tui commendasti tuum spiritum. Et quomodo commendatā sibi tuam animam tuus genitor suscepit atque seruauit: sic & tu cōmendandas tibi animas nostras in brachijs illis tuis quæ pro nobis in cruce expandisti, benigne suscipias in vitam æternam. Amen.

CONTEMPLATIO XXII. De CHRISTO crucifixo, & quomodo varijs sit figuris præfiguratus, diuersisq; testimonijs prænuntiata ista crucifixio inominiosa.

Apoc. I
Hebr. 9
Eph. 5

Apoc. 5

ADORAMVS te sanctissime Domine IESV Christe, & benedicimus tibi, quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Gratias tibi agimus Saluator mundi, quoniã tu dilexisti nos, & la-
uisti nos à peccatis nostris in sanguine tuo. Dilexisti nos, & tradidisti temetipsum pro nobis oblatione & hostiã Deo patri, in odorem suauitatis. Gratias tibi agimus generis nostri redemptor, quoniã de crudeli tyrãide diaboli & dãnatione horrenda inferni nos liberasti, per sanguinẽ tuum, quem in arca crucis pro omniũ salute effudisti. Dignus es Domine IESV, agnus Dei, qui occisus es pro mundi salute, accipere virtutem & diuinitatẽ, gloriam item & honorem, fortitudinẽ & benedictionẽ in secula: quoniam tanquã innocens agnus occisus es, & redemisti nos Deo patri in sanguine tuo, ex omni tribu & lingua & populo & natione, & fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes, vt regnemus tecum in conspectu patris tui, in hereditate æterna. Aue salus mundi, verbum patris, hostia sacra, vera, viua caro, Deitas integra, verus

rus homo. Aue rex noster, aue redemptor noster, aue propitiator noster, aue mediator noster, aue reconciliator noster. Te enim Deus pater nobis dedit propitiatorẽ in sanguine tuo, in remissionem delictorum à seculo præcedetium. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ecce agnus propitiationis, hostia expiationis, victima holocausti. Ecce Dei & hominum mediator, angelorũ reparator, cœlorum adimpletor, similitatis destructor, dissidentium reconciliator, illuminator sedetium in tenebris & vmbra mortis, captiuorum redemptor, mortis destructor & omnis mali dissipator, vitæ autem & omnis boni ipse largitor.

Quomodo CHRISTI passio in Abel, Noe, & Isaac sit præfigurata.

ECCE modo iustus & innocens Abel, quomodo à peruerso Cain foras in agrum educitur, qui dicitur Caluarie locus: quomodo aduersus illum odio & inuidia motus insurgit, eumq; interficit: quomodo frater à fratre, à populo Iudaico gentis suæ, à fratribus suis secundum carnẽ, propter odium & inuidiã, innocens Dei filius interficitur. Ecce modo Cham maledictus, patris ebrii à vino nuditatem reuelat. Hic est enim Noẽ verus generis humani per Arcam saluator, & noui orbis propagator, verè agricola & colonus

in terra: qui postquam plantasset vineam ele-
ctam, inebriatus à vino, plenus amore fer-
uido, nudatus est in tabernaculo suo, in Hie-
rusalem peculiari suo habitaculo in cruce
nudatus obdormiuit, estq; eius hæc nuditas
irrisa à malè grato filio Cham, patre Cha-

Genes. 22 naan, à populo Iudaico semper ingrato in
cunctis generationibus suis. Ecce Isaac mo-
dò alligatus est ligno holocausti, quod ipse
ad montè immolationis, suis gestauit hume-
ris, vt fiat ipse victima illa holocausti, quam
sibi pater præxiderat. Ecce leuauit manum
& gladium exemit pater super filium, & fi-
lius obedienter ictum mortis præstolatur à
patre. Ecce aries qui immolatur pro filio,

Ibidem

cornibus hærens inter vepres, Christi huma-
nitas inter peccatores viuens & conuersans:
quæ sola passa & mortua est (manente diui-
na natura impassibili) secundum quam, vsq;
Phil. 2 ad mortem crucis factus est obediens filius
patri, verbo nihil patiète à morte. Non enim
poterat mori neq; pati diuinitas.

Comparatur CHRISTVS cum Isaac, &
Iacob & Ioseph.

Gen. 21

ECCE modò cum Isaac vero promissio-
nis & benedictionis filio, malè ludit fe-
rus Ismahel, eius secundum carnem frater &
ancillæ filius: modò is qui secundum car-
nem natus est Iudeorù populus, promissio-
nis

nis filium qui secundum spiritum natus est *Galat. 4*
persequitur contradictione grauissima, vsq;
ad extremam probrosæ mortis miseriam. Ec-
ce modò Esau pilosus & hispidus, qui pri- *Gen. 27*
mogenita sua vendidit, populus Iudeorum
qui prærogatiuam suam perdidit, lenem &
innocentem Iacob persequitur: modò mina-
tur mortem, imò quod multò antè cœcepit,
iam perficit. Modò Iacob à patre absens & *Gen. 29*
peregrinus agens in terra, laborat grauius su-
stinens. Modò concumbit cum ea pro qua an-
nis multis seruierat: sed Lia supponitur &
prior traditur, Rachel posterior adijcitur.
Hic enim in thalamo crucis, genus huma-
num sibi desponsat & copulat filius Dei:
sed prior gentium populus lippis oculis de-
formis, à patre illi traditur, ac posterius cum
gentium intrauerit plenitudo, gens Iudaica *Rom. 11*
quondam pulchra & prædilecta, tamen pa-
rum fecunda, crucifixo associabitur in con-
iugium. Modò Ioseph ille amore præcipuo *Gen. 37*
plus omnibus dilectus à patre, in senectute
patris genitus, in temporis plenitudine na-
tus: tunica indutus polymita & pretiosa, pe-
culiari omnium virtutù decore ornatus, fu-
turatorum præcius & somniorum enarrator,
omnium cognitor & veritatis prædicator.
Hic (inquam) noster Ioseph, à fratribus o-
dium grauissimum ferens, missus à patre ad

visitandos fratres, præhabito iniquo cõsilio ab eis dẽ pessimẽ tractatur: Ecce (inquiunt) somniator venit: venite occidamus eum, & videamus quid illi proderũt somnia sua. Nudatus a fratribus Ioseph mittitur in lacum, in cisternam veterem, in loco publici supplicij interficitur IESVS: tunica verò in sanguine hædi intingitur, corpus benedictum proprio ipsius sanguine rubricatur.

CHRISTVS ostenditur præsignatus in agno paschali, hirco pro peccato, capro emissario, vacca rufa, & iugi sacrificio.

Exod. 12

Ecce iam agnus paschalis immolatur Domino, & hæcõs ille quẽ decima die mensis prinii iubebat lex tolli & custodiri, ac die quartadecima ad vesperam immolari: qui die quinto ante Pasceuem Hierosolymam ingrediẽs, immolationis suæ locum, in ipsa Pasceue (quæ est quartadecima dies mensis illius) immolatus est ab vniuersa multitudine filiorũ Israhel, vtq; ad vesperam Paschæ. Cuius quidem agni sanguine mortem effugiunt omnes qui ostium & superliminare domus suæ eo aspergunt & liniunt, omnes qui baptizantur in sanguine eius, & in eo suas fronte cõsignant. Ipse est hircus ille pro peccato, cuius sanguis inferitur in sancta sanctorum,

Leui. 16

sanctorum, ad expiationem populi: corpus verò extra castra crematur. Propter hoc enim (vt ait Apostolus) extra portam passus est IESVS, vt sanctificaret per sanguinem suum populum. Ipse quoque caper ille est emissarius, qui, iuxta legis præscriptum, imprecatis sibi cunctis iniquitatibus populi, emittebatur in desertum, vt portaret omnes iniquitates eorum in terram solitariam. Sic enim Dominus IESVS, positus in ipso (iuxta Esaia vaticinium) omniũ iniquitatibus, extra portam eductus est, vt ibi peccata mudi tolleret. Ipse quoque illa est vacca rufa, atatis integre, sine omni macula, & sine iugo peccati quæ extra castra educta, in conspectu omnium fuit immolata, cuius sanguine aspersæ sunt fores tabernaculi, & Ecclesia sancta cõsecrata. Cineres verò eius, multitudini iussi sunt reseruari, in custodiã & in aquam aspersio- nis: quoniã memoria mortis illius, ad ablu- tionem & emundationem proficit omnium peccatorum nostrorum. Est quoque holocau- stum illud iuge, quod per dies singulos mane & vespere offerri debuit, in oblationem suauissimi odoris Domino. Deniq; ipse est, quem omnia illa tam vãia veteris legis sacrificia, præsignabant & testificabantur in temporis plenitudine offerendum pro peccatis mundi.

Hebr. 13

Leui. 16

Esa. 53

Num. 19

Num. 18

Applicatur ad Christum figura ænei
serpentis, quem Moyses in de-
serto exaltauit.

Num. 21 **E**CCE iterum serpens ille æneus, quæ ex
præcepto Domini Moyses exaltauit in
solitudine: quæ pro signo posuit, ut aspicien-
tes in ipsum sanarentur à plagis ignitorum ser-
pentum, & uiuerent. Sicut enim Moyses serpen-
10an. 3 tem istum exaltauit in deserto, ita & filium
hominis oportuit exaltari, ut omnis qui cre-
diderit in ipsum, non pereat, sed uitam habeat
æternam. Diligenter hunc attende serpentem. Ser-
pens est, sed serpens æneus. Figuram quippe ser-
pentis habet, uenenum serpentis & morsum eius
non habet: sanare tamen potest à uerorū &
venenatorum serpentum moribus, & uenenum
quod illi insufflauerint, iste potest educere.
Sic enim Christus in cruce pendens, serpen-
tis formam præfert, generis similitudinē car-

Rom. 8 nis peccati, carnem nostræ peccatrici carni
similem habens: sed ueneni omnino est ex-
pers, qui sine peccato & sine omni malitia

Hebr. 2 totus uixit innocens. Per omnia enim fra-
tribus assimilatus est, excepto peccato. Talis
est tamē hic æneus serpens, ut quisquis in
eum aspexerit, per ueram fidei deuotionem,
à ueneno serpentum ignitorum, à peccato quoli-
bet quod suggererint impij demones, igne

Rom. 8 semper flagrates inferni, liberetur: ut iam nihil
sit

sit damnationis, ijs qui sunt in Christo Iesu.

Applicatur Christo figura Sāpsonis
cum Philistijm morientis: item
& Helizei irrisi à
pueris.

ECCE fortissimus ille Sampson, ob amo-
rem suæ Dalilæ comprehensus & captus
à Philistheis, foedissime in die solennitatis eo-
rum illuditur. Verè enim Sāpson est noster **Iudicum. 16**
Christus, qui angelico nuntio cōceptus, verè
Nazareus & sanctus fuit in Domino, qui
amore captus mulieris alienigenæ, id est, ge-
nueris humani (quod erat in terra, cum esset
ipse cœlestis) ob huius adamatæ amorē tan-
dem in captiuitatē venit tradere ipsum amo-
re immodico, quo suam istā Dalilam adama-
bat. Traditus uerò in captiuitatē hostibus,
post multa opprobria in die solennitatis eo-
rum educitur ad illudendum, ac deinde post il-
lusionē ipse ultro apud inimicos moritur, di-
cens: Moriatur anima mea cum Philistijm: **Ibidem.**
sic sua morte de inimicis ultionē faciens. Ipse
siquidē moriens secū oppressit Philistijm,
impios demones, quos sua morte deuicit &
redegit in puluere. Inimicos quoque suos Iu-
dæos confusioni æternæ subiecit. Ecce mo-
do in morte Gelboæ cadit Saul electus & ui-
ctus Domini, & ab impijs suspēditur ad con-
fusionē, in muro Bethsan corpus eius, gau-

dentibus & exultantibus in eius morte impijs. Iam Heliseus verus ascendens per viam, à pueris deridetur petulantibus, & de caluitie illuditur. Ascendens siquidè in crucis altitudinem noster iste Heliseus (in quo duplex requieuit ad omnè plenitudinem spiritus) à pueris populi sui illuditur in Caluarie loco, & dicitur ei: Ascende calue, ascende calue: imò postquam ascendere fecerunt, adicientes maledicta tormentis, rursus iubent descendere, dicentes: Si filius Dei est descendat nunc de cruce. Verùm patientia, noster iste Heliseus priorem typicū superat. Ille enim à pueris tantum illusus, sine tormento, maledicit maledicentibus, & ab vris deuoratur. Noster verò ab hominibus plena ætate vigetibus, cum illusionibus, grauissima etiam tormenta suscipit: nec tamen maledicit maledicentibus, nec cōminatur pœnas inferentibus, nec statim vris tradit illufores: sed lon
1. Petri. 2. ganimenter ferens expectat maledicorū pœnitentiā, & pro dimissione impietatis eorum
Rom. 3. Patrem exorat: tandem nihilominus syluestribus vris dæmonibus, illos in portionem traditurus, si non dignos egerint pœnitentie fructus. Ecce modò Naboth innocens iniuste occiditur pro vinea sua, eo quòd vineam suā patrū suorū hereditatem, noluisse dimittere alienis. Voluit Achab de vinea Nab

Naboth sibi facere hortum olerū: sed paternam hereditatē nolēs derelinquere Naboth
3. Reg. 21. falso testimonio cōdemnatus, sine causa lapidatur. Ita principes Iudæorum Christi vineam sibi volebāt vindicare, & ex ea hortum olerum facere, quærentes dominari in populo, ac pro suo arbitrio illum regere & possidere, & oblectari ac pasci in eo: verū Christus datam sibi à patre hereditatem, nolens ita derelinquere & tradere alienis, dum suam vineam sibi seruare, & sibi excolere contendit, iniusta condemnatione ad mortem rapitur, & interficitur ab appetitoribus vineæ.

2. Quomodo Prophetia Iacob de Christo in eius passione fuerit impleta.

Ecce (iuxta Prophetiam Iacob) ille qui
Gen. 49 emittendus erat, & expectatio gentium fuerat, ablato sceptro de Iuda, & duce defemore eius, modò ad vineam alligat pullum suum, & ad vitem asinam suam: quando corpus suū sponte tradit affigendum crucis ligno, quod tūc utiq; vitis & vineæ lignū fuit, quando illam in se verā vitem portauit, quæ de se ipsa loquitur, dicēs: Ego sum vitis, & vitis vera, botrum quoq; illum pinguisimum in se tulit, de quo in Canticis sponsa loquitur, dicēs: Botrus Cypri, dilectus meus mihi. Ad hanc (inquam) vitem, & ad hanc vineam

neam iam alligat Messias pullū suū & as-
nam suā, illā carnem benedictā, tenel-
lā quidē & ad ferenda grauiā imbecillē,
vt est pullus ad onera portanda inhābilis: sed
tamen ferendis grauibz oneribz atq; labo-
ribz à Patre destinatā, vt solent ad hunc
vsū aptari Asinē. Lauat quoq; in vino nunc
stolā suā, & in sanguine vūe palliū suū,
id est, in vino amoris, in sanguine rubicūdo
quem effudit ipse, corpus suū lauat & tin-
git. Quōd si certius & apertius cognoscere
voluerimus, quomodo in sanguine vūe laue-
rit palliū suū, interrogemus illū, dicentes:
Gen. 49 Quare fubruū est indumentum tuū, & ve-
stimenta quasi calcantium in torculari? Tor-
Esā. 63 cular (inquit) calcaui solus, & de gentibus
non est vir mecū, & aspersus est sanguis su-
per vestimenta mea. Propter quod, & in Apo-
Apoc. 19 calypsi apparens filius hominis, vestimen-
tum dicitur habuisse aspersum sanguine. Et
vt sciamus cui calcauerit ipse torcular, au-
Thren. 1 diamus quid de hoc dicat S. Hieremias: Tor-
cular (inquit) calcauit Dominus virgini fi-
liæ Iuda. Non enim sibi torcular illud calca-
uit, in quo rubrum factum est indumentum
eius, sed virgini filię Iuda, id est, nobis omni-
bz credētibus in eū, Ecclesię suę sanctę,
quā ipse lauit & regenerauit in sanguine
suo, vt exhiberet eā sibi sponsā non ha-
bentem

bentem maculā neq; rugā, gloriosā in
cœlis. Huic enim ipse factus est sponsus, & *Exod. 14*
sponsus sanguinū. Siquidem pro dote nō au-
rum aut argentum aliāue huiusmodi dedit,
sed pretiosum suū effudit sanguinem.

22 Quomodo alia complura testimonia
scripturatum in CHRISTO CRU-
cifixo fuerint impleta.

ECCE nunc puerū illū nobis datū, &
nobis natū, quomodo (iuxta Esāe vati *Esā. 9*
ciniū,) factus sit principatus eius super hu-
merū eius, quomodo in ligno crucis trium-
phet, & imperiū sibi acquirat mūdi huius, in
virga illa virtutis & infirmitatis quam super
humeros gestauit ad locum supplicij. Ecce
quomodo nō in strepitu bellico, sed in mul-
ta patientia facit victoriā, mortem deuincens
in morte, totiusq; mundi vitā & imperium
sua sibi morte vendicans. Ecce modo arbore
illā malū, de qua in Canticis sponsus lo-
quitur sponsę, dicens: Sub arbore malo susci-
Cantic. 8 tauit te, ibi corrupta est mater tua; ibi violata
est genitrix tua. Sub hac enim arbore crucis,
quę pomū illud suauissimū tulit, Dei & vir-
ginis filium: ipse ille fructus arboris, Ecclesię
spōsus, suā sponsā suscitauit in virtute san-
guinis, qui desuper effluebat de corpore pen-
dētis in ligno. Ibi enim moriens & sangui-
nem fundens spōsus, mortuā sponsā suā
de morte

310 CONTEMPLATIO XXII.

de morte suscitauit ad vitam, poculo illo viuifico pretiosi sanguinis sui. Et merito quidem sub arbore debuit sponsus suscitare sponfam, quoniam illic eam iam olim perdiderrat: Ibi (inquit sponsus) corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. Quoniam uidelicet mater nostra Eua, sub ligno & arbore malo, in mortem & omnis miserie corruptionem cecidit: illic totum genus humanum misere violatum est à pessimo seductore diabolo. Necessarium autem erat, ut ibi ad viuificandum sponsa requireretur, ubi per mortem corruerat & sepulta fuerat. Debuit igitur quæ sub arbore malo cecidit humana natura, sub arbore malo suscitari: ut quæ sub ligno mortua fuerat, sub ligno suscitaretur, & qui in ligno vicerat diabolus, in ligno quoque vinceretur. Ecce modo signum illud, de quo Esaias Propheta prædixerat: In die illa, radix Iesse qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur. Et iterum: Leuabit Dominus signum in nationes, & congregabit profugos Israel, & dispersos Iuda colliget à quatuor plagis terræ. Acrursum: Eleuabit Dominus signum in nationibus procul, & sibilabit ad eum de finibus terræ. Ad hoc enim in crucis ligno signum istud est eleuatum in altum, ut in illius aspectu perfidem congregarentur in vnam Ecclesiam

310A 20

omnes

DE CHRISTO CRUCIFIXO. 311

omnes electi, iuxta quod sanctus Euangelista testatur, dicens, quod Christus mori debuit *Io. an. 11* pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui erant dispersi congregaret in vnum. Hoc quoque illud est signum, de quo Simeon sanctus in spiritu matrem alloquens, dicebat: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum, & in signum cui contradicetur. Modo illa impleta est parabola Euangelica, quam coram Principibus Iudeorum protulerat, is qui modo pedit in ligno, de vinea & cultoribus vineæ. Misit pater celestis filium suum ad cultores vineæ, quibus eam locauerat: & illi, post multos seruorum interfectos, consilium fecerunt, heredem quoque & filium Domini vineæ interficere: id quod & opere perfecerunt illi crudelissimi & obstinatissimi hostes veritatis. Hic (inquit) est haeres, venite occidamus eum, & nostra erit hereditas. Et eiecit eum extra vineam, occiderunt: Christum extra portam educum *Hebr. 13* crucifigentes interfecerunt.

Gratiarum actio ad Patrem, pro eo quod filium suum nostri causa in mortem tradiderit.

Ad hunc modum piissime & benignissime me *1 Es. v*, omnis scriptura tua passionis mysterium eloquitur, quod ab initio præfiguratum est gestis, prænuntiatur verbis, varijs cerem

Ioan. 1
Rom. 8

312 CONTEMPLATIO XXII.

ceremonijs & sacrificijs præsignatum. Gratias tibi agimus Deus pater ingenite, quoniã sic tu dilexisti mundũ, vt filium tuum vnigenitum tradideris in mortem, & eam quidem probroissimã summẽq; affliguam. In hoc notam fecisti erga nos dilectionẽ tuam, quoniam proprio filio tuo qui requiescit in sinu tuo, nõ pepercisti, sed pro nobis omnibus tradidisti illum. Et quidẽ, si vel Angelũ tantũ vnũ ex mille millibus ad hoc opus nostrę redemptionis peragendum destinasses, aut seruũ aliquem quãvis infimũ, etiã sic maxima proculdubiũ tibi deberetur à nobis gratia, neq; tanto beneficio pro dignitate vnquã possemus respondere. Nunc autem quanto debemus maiorẽ tibi gratiam, & quanto minus satisfacere tuo amorĩ poterimus, quando non seruũ, non Angelũ, sed filium, in opus illud destinasti? Et quidẽ vehemẽter hoc tuę charitatis commendat dilectionem, quodd filium nõ vnũ ex multis nobis donaueris, sed vnicũ & vnigenitum. Plures nanq; si habuisses naturales filios, non ita multũ forsitã videretur, ex multis vnũ misisse, reliquis apud patrem manentibus. Neq; illũ misisti velut malũ aut maleuolũ, aut tibi exosũ: quomodo nonnunquam solet huius mundi parentes, rebelles & male frugi filios, à se in longinquas regiones procul

DE CHRISTO CRUCEFIXO. 313

cul ablegare, atq; sub eiusmodi dominis aut rectoribus cõstituere, qui illos reddant edomitos. Non ita (inquam) illum tuum vnigenitum, tu Pater optime, misisti in mundum, filium tibi vnice dilectũ & multo tibi charissimũ, quemadmodum ipse tu semel in baptismo, atq; iterũ in transfiguratione perhibuisti testimonium, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. *Matth. 3 Marc. 1 Marc. 9 Luc. 9*

Gratiarum actio ad Spiritum sanctum, qui nobis hostiam fecit esse DEI filium.

PARES gratias tibi quoq; debemus & agimus sancte Spiritus, qui implesti non ad mensuram CHRISTVM Dominũ nostrũ, vt *Ioan. 3* sine modo & patris voluntatem diligeret, & nostri generis salutẽ adamaret. Tu formam hanc serui in qua nũc pro nobis paternę iustitię debitũ soluit, contexitisti pridem in vtero Virgineo. Te operante, corpus passibile assumpsit verbum, carnẽ passibilem induit Dei filius, quæ nunc pro nobis in ligno crematur: te item operãte, sanguinem accipit, quẽ nũc pro totius mundi expiatione in pretiũ recõciliationis effundit. Nõ enim sine sanguine fieri poterat remissio, neq; aliud nostrę redemptionis pretium iustitiã paternã suscipere decreuerat. Tu quoq; vnionem illam diuinę naturę cum humana perfecisti,

Hebr. 9

sine qua humano generi salus nunquam potuisset contingere. Tu quoque amor es, & charitas diceris. Amor verò, ipseipse est, qui CHRISTVM Dominum nostrum ad tantam pro nobis perferenda tormenta & opprobria induxit, imò impulit, & paratissimum reddidit. Non enim vlla ei incumbere alioqui necessitas patiendi, non illi ut pateretur propria aliqua persuasit utilitas, non commodum vllum quod à nobis exquireret: sed vnicus erat amor, qui illum nihil nobis aut nostris indigentem fecit tanto labore nos requirere, & tam memorabili pretio sibi redimere.

Gratias actio ad Filium, qui se ipsum pro nobis obtulit

DEO patri.

TIBI verò, o IESV fili Dei Patris & Virginis matris, nihilo inferiores debemus gratias, quonia ex obediencia Patris tui, & desiderio salutis nostrae, libentissimo animo dura supplicia & Crucis mortem probrosum suscepisti. Neque solum exinanivisti te ipsum formam servi accipiens, verum etiam humiliasti te ipsum, Patri factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis. Tu nobis factus es Sacerdos, idem ipse altare & Hostia, sacrificium expiationis, hostia pacifica, & victima holocausti. Tu pro nostris expiandis peccatis, in sancta modo paras ingressum,

sed

sed non sine sanguine. Attamen non in sanguine alieno ingredieris, non in sanguine hircorum & vitulorum: neque iterum per annos singulos, sed per proprium sanguinem ingredieris semel in sancta, aeterna redemptione inuenta. Vna enim hac hostia quam modò tu offers, consummabis in eternum sanctificatos: ut non opus sit per singulos annos pro expiandis peccatis quae committuntur quotidie, novam offerre hostiam. Tu ille es Sacerdos, qui per te ipsum ad propitiandum accedis ad Deum, nec sacrificium facturum aliam adfers hostiam, nisi te ipsum, in oblatione & hostiam acceptissimam Deo, in odorem suavitatis. Neque tu ceterorum sacerdotum more, sacrificium perficiens absillis altari, sed in altario pendes, alligatus vinculis amoris: & dum in holocaustum cremaris, non alius est qui ignem ministrat, qui incendit hostiam, sed te ipsum igne interius cōcremas & in holocaustum medullatum totum inflammas, comburis & incineras. Igne namque divini amoris tui, qui in tuo pectore quasi iuge sacrificium semper ardebat, in sartagine Crucis torreris, in fruxorio illo frixari voluisti, in illa lignea craticula, in veru illo ligneo assari elegisti, ut ascenderet vapor odoris boni, de cremata, tosta, assata, & bene frixa hostia, in nares Domini Sabaoth, in odor suavitatis. Adoramus te, o Trinitas beata, Pater in ge-

nite, fili vnigenite, sancte Spiritus paraclete:
te adoremus, te benedicimus, te laudamus &
glorificamus, ex hoc nūc & vsq; in seculum.
Tuum est enim hoc consiliū quod ex superior,
tuum est beneficiū quod à summæ charitatis
dulcedine mihi profectum agnosco, tua est
hæc gratia quam sentio, tuum donum quod
video: tibi pro omnibus his sempiterna de-
betur laus & gratiarum actio, in omnia se-
cula. Amen.

Oratio ad CHRISTVM
in Cruce pendentem.

OIES V bone, fac agnoscere nos benefi-
ciū istud multo maximū, fac nos intelli-
gere summæ charitatis opus istud incompre-
hensibile, imprime cordi nostro tuæ passio-
nis ac mortis æternæ memoriā, vt non tantis
beneficijs vnquam inueniamur ingrati. **O**
IES V bone, ne pātere sanguinē tuum istum
pretiosissimum perire, suoq; fructu priuari,
1. Petri 1 quem pro omniū salutē effudisti. Non enim
corruptibilibus, auro vel argento, nos rede-
misti, sed pretioso sanguine tuo qui agnus
1. Cor. 6 es incontaminatus & immaculatus, pretio
vtiq; magno nimis. Ne pātere, benignissime
saluator noster, tātos labores tuos quos no-
stri causa pertulisti, fieri irritos, tantū pretiū
ne sustine in vanū fuisse expēsū: sed veniat
& cōpleatur in nobis fructus passionis tuæ,
la

labor tuus in nobis proficiat, mors tua in no-
bis vitā operetur, & tui cruciatus operentur
in nobis lætitiā sempiternā. **O IES V** bone, **Hebr. 10**
quoties hunc tuū sanguinem cōculcauimus,
quoties nostræ hoc redēptionis pretiū despe-
ximus, & in terrā proiecimus. Conculcamus
enim, & quantū est ex nobis, in terrā projici-
mus tuū sanguinem, quoties peccata nostra
semel tuo sanguine expiata, per prauæ volū-
tatis cōcensum repetimus. O quā indigna
res est, cōtemptus iste & nimium lamētabilis
despectio! Auri minutias, vini guttulam, ne-
mo patitur scīes ac volens in terrā decidere,
sed omni seruantur diligentia, ne elabantur
ac pereāt. Tuum autē sacrū sanguinē ita indi-
gnè conculcamus & cōtaminamus, sanguinē
redēptionis nostræ, sanguinem testamenti
æterni! Parce nobis Domine, parce miseris,
parce pręuicatoribus, parce indignissimis
conculcatoribus. **O IES V** suauissime, trahē
nos post te, vt, quod fuimus, esse definamus,
vt qui hactenus tui sanguinis fuimus cōtem-
ptores, amodo eius cultores efficiamur. **O**
pie saluator, de Crucis tuæ altario, sicut effu-
disti pro nobis pretiosum sanguinē, sic in no-
bis infunde sanctum tuū Spiritū, qui nos do-
ceat quomodo tantum beneficiū non susci-
piamus in vanū. Nihil enim nobis proderit,
lotos esse tuo sanguine, si non & tuo sancto

Spiritu viuificemur, qui nos doceat candida
seruare vestimenta nostra, quæ in tuo sunt
sanguine lota. Hinc ergo mitte nobis, piissi-
me IESV, de throno gratiæ & propitiatio-
nis, qui nos doceat, quomodo tibi animo
grati & vita conformes fieri valeamus, qui
nos doceat tuis passionibus conformari, &
similitudini mortis tuæ configurari, qui nos
doceat pro amore amorē rependere, & ei qui
tāto nos sibi pretio emit atq; redemit, fidelē
seruitutē in finē vsq; seruire, quo tādē bea-
taquillam hereditatē tuo sanguine omnibus
electis tuis comparatā, obtinere & possidere
mereamur, cum omnibus sanctis tuis. Amē.

CONTEMPLATIO XXIII. *ad Virgi-
nem Mariam cruci astantem.*

VIRGO Deipara Maria, q̄
erat plenū doloribus cor tuū
illud maternum, quādo cruci
appēsū & in ligno exaltatū
cernebas benedictum illum &
vnicū fructū vteri tui, dilectum filiū tuū,
primogenitū & vnigenitū, IESVM Christū
Dominū nostrū: quādo in angustia maxima
morti appropinquantem, ante oculos tuos
desicere, ac tandem voce magna clamantem
expirare, cernebas. Quid cordis, o tenera
virguncula, o nobilis Domina, quid animi,
quid fortitudinis, esse tibi tum potuit, cū

tam

tam miserandum spectaculum ante oculos
tuos cerneret: cū tam crudele facinus in eo
quē de tuis genuisti castis viscibus, & Vir-
gineis lactati vberibus, cōpleri videret: cū
illum quē de Spiritu sancto sine dolore intra
Virgineū vterū cōcepisti, nunc per immaniū
homicidarū manus, in dolore maximo cru-
cifigi cōspiceret: cū eum quē tuo suauissi-
mo lacte educaſti, felle & aceto potari videret:
eū quē intra maternos amplexus fouere
solebas, intra brachia crucis, ligni durissimi,
distēsū pedere cerneret: eū qui tibi per an-
nos triginta & tres suauissime cōiuxit, nunc
in summa amaritudine à te discedere, pro-
prijs tuis oculis, corā aſtās cōspiceret? Mirā-
da profectō res, quōdā tam crudelis spectacu-
li in filio tam dilectō mater tam benigna po-
tuerit viuā aſtare ſpectatrix. Mirū profectō,
nō prius tibi matri fuiſſe extortā animā cō-
paſſionis gladio, quā deficeret ex filio ſpi-
ritus vitæ. Sed diuinā virtutē, quæ filiū in li-
gno cōfortabat, vt ad tolerādā tormēta ma-
xima pro mundi ſalute ſufficeret, ipſam cre-
do & tuo cordi materno dediſſe fortitudinē,
vt ad ſimul cum filio cōpatiēdum ſufficeret.
Quomodo enim fieri poſſet, vt (iuxta ſancti
Simeonis pphetiā) tuā ipſius animā tāti do-
loris pertrāſiret gladius, & vita nihilominus
integra in te permaneret, ſi non diuinitatis

Luc. 2

y 4

virtus (quæ te in partu filij seruauit inuita-
tam) nunc quoq; in filij morte custodisset il-
læsam? Sic enim voluit tuus filius transire
gladium animam tuam, vt dolorem sentiret
sed nocumentum mortis non acciperes, quo
modo in partu idem ipse per te sic transire vo-
luit, vt tuum ac totius mundi gaudium pare-
res, absq; omni tamen nocumento saluus ti-
bi tuus virgineus pudor permaneret.

De virginis matris fide & constantia
erga Christum filium, quam
in finem vsque mon-
strauit.

LUC. I **O** LIM te, ô virgo mater, cognata tua præ-
dicanit beatam, quod credidisses ange-
lo superna tibi nuntia adferenti. Nunc mul-
tò magis beata prædicanda venis, quoniam
fidelis vsq; in finem tuo filio es comprobata.
MARC. IO Nam filij tui voce saluus asseritur, qui in fi-
nem vsque perseuerauerit. Quid enim am-
plius exigi à te possit? qua in re vltiore
potuisses tuo vnigenito fidem monstrare?
Non erubuisti super filio tuo, cum tanquam
pauper & peregrinus in multa humilitate
Iudæam peragraret. Non erubuisti, cum ad
supplicium inter latrones duos medius, tan-
quam latronum princeps duceretur ad mor-

MATH. 27 tem. Non erubescis ne nunc quidem cum pa-
MAR. 15 lam ante oculos omnium in ignominiosa cru-

ce,

ce, in ligno maledictionis appensus, factus **LUC. 23**
est opprobriū hominū & abiectio plebis. Au- **PSALM. 21**
fugiebāt à benedicto filio tuo Discipuli, tunc
cum primū aduenirent hostes ad cōprehen- **MATH. 26**
dendum eū, cum iam manus tantū in eum
inijceret: & relicto eo omnes fugerunt. Tu
verò vt colūna immobilis, vt firma & incon-
cussa petra, ne tūc quidē à tuo filio & magi-
stro potuisti, vel afflictione vel confusione,
auelli, cum morte turpissima iam cōdemna-
tus penderet in ligno. Quid verò est ô virgo
benedicta, quod ita ad cruentū istud ausa es
accedere spectaculum? Non est enim mulie-
ribus cōsuetudo, vt publicis intersint specta-
culis. Inuerecundū est virgines ad cōtueda
huiusmodi cruēta spectacula accedere? Non
solent matres, mortis supplicio puniēdos fi-
lios insequi, sed magis intra domū in rubo-
re & verecundia delitescere, neq; pedem vs-
quam locorū proferre? Quomodo ergo præ-
ter legē mulierū, præter virginū honestatem,
præter matris affectū, ad locū hunc accessisti
publice iustitiæ damnatū prosequuta filium,
ad publicum & tam cruentū conuenisti spe-
taculum? Fecit hoc tua fides inuicta, fecit
spes indefessa, & indeficiens fiducia: fecit tua
flagrantissima charitas, & fortis, vt mors, dile-
ctio: quam aquæ tantæ non potuerunt extin- **CANT. 3**
guere. Benedicta tu, ô virgo beata, mater do-

mini mei, quoniam tu sola non es passa scandalum in humilitate filij tui, nunquam in te vacillauit fides tua, aequali semper luminis splendore refulgens, nunquam spes nutauit, eodem perpetuo subnixta robore, nunquam refrixit charitas, aequali semper flagrans ardore. Ecce verò ob hoc beatam, & multo beatissimam prædicabunt te omnes generationes. Merito quoque ob hoc, ut fide & perseuerantia omnibus præcellerem, super omnes te exaltabit benedictus filius tuus, cum aduenerit in regnum suum.

Oratio ad Virginem matrem
pro compulsionis gratia,
proque impetrando
ipsius materno
patrocinio.

MA TER benignissima, quæ morientem filium vidisti & vocē audisti nouissimā, per omnē illū ineffabilē cordis tui dolorem, quo tota eras inebriata, quasi absinthio, per gladium illum qui tuam animā pertransiit, tibi supplico, ut hoc quoque cor meum lapideū, tuā apud Deum intercessionē cōuertatur in carneum, cor durum mollescat, ut passionibus Domini mei (sicut dignū est) compati valeā, & eodē illo gladio qui tuam animam pertransiit, saltē aliqua ex parte vel tenuiter cōfodiat. O benedicta Maria, per dul-

cissim

cissimum illud finale colloquium, quo te alloquebatur de cruce tuus filius, dicens: Mulier, ecce filius tuus, supplices oramus, ut nos in pueros & filios tuos suscipias. Non enim ad solum Ioannē illo in tempore tibi astantem, putamus intentionem dirigi verbi illius: sed vnicum præsentem discipulum monstrando, omnes credentes & electos etiam in posteris generationibus nascituros, sub vnius præsentia credimus designatos: Quomodo & illud e contrario dictum discipulo: Ecce mater tua, non singulariter ad illum vnicum discipulū credimus pertinere, sed ad vniuersos nos, quicūque in tuum filium credimus: tametsi illi, quātum ad corporale obsequium, peculiarem quandam tui curam agnoscamus commissam. Cum itaque pro testamento nouissimo nos tibi in filios reliquerit moriens tam dilectus tibi filius tuus, ac vicissim te nobis in matrem, testamentum hoc nequam potes facere irritum, nequaquam potes continere aut pro non rato habere. Mor te enim obsignatū fuit testatoris, nec fuit ante mortē facta mutatio. Testamento ergo, mater pijsissima, pareamus vtrique: tu nos in filios suscipe, nos te ut matrem omni veneratione amplexabimur. Tu nos materno affectu prosequere, tu de nobis materna cura esto sollicita. Et quanquā nūc in cœlis lōgē supra nos sedes

sedes exaltata, maternā tamē curam, maternū affectum ne depone Virgo benedicta. Non enim decens est, vt testamētum filij tui vnquam obliuiscaris. Ipse nobis Pater & Frater, Sacerdos quoq; & Hostia esse nō desinit, licet iam in cælo ad Patris dexterā residens. Tu item nobis mater, vt eras, permanecas: & iam in cælo habitans, eo magis te nobis matrem exhibeas, quanto vt patri nostro proxima, plura apud eum vales. Postula pro nobis à patre salutariū dona gratiarū, & quæcūq; tu nobis cognoueris vtilia, pijs ab illo votis depose, vt per filij tui Domini nostri passionem ac mortē, hæreditatem vitæ æternæ (ad quam nobis ille accessum præstitit in sanguine suo) vnā tecum mereamur obtinere, pariterq; in aspectu tui Filij lætari & gloriari, in omnia secula seculorum. Amen.

CONTEMPLATIO XXIIII. de ijs qui acciderunt passionis tempore.

Psal. 117

1. Pet. 2

Act. 4

Zach. 12

Ioan. 19

vt viderent impij, in quem confixerunt, &

Q V M tuus vnigenitus, o Pater æterne, à terra exaltatus lignoq; affixus penderet in aère, tibi cōplacuit, inauditis signis & gloriosis prodigijs lapidem hunc angularē, ab hominibus quidē reprobatum, à te verō electum, honorificare, mundoq; gloriosum demonstrare: vt viderent impij, in quem confixerunt, &

quis

quis ille esset, cuius manibus clauos infixissent, agnoscerent vel inuirti. Tua itaq; voluntate & infusione, Sol in cursu suo mūdum fulgore micanti illustrans, subito radios suos continuit, ac velut retraxit emissos: suntq; tenebræ factæ super vniuersam terram, ab hora sexta vsq; ad horam nonam, quo videlicet tempore in summa afflictione tuus penderat in cruce dilectus vnigenitus. Terra quoq; mota est, petræ scissæ sunt, monumenta aperta sunt, velum insuper templi scissum est medium, à summo vsq; deorsum: nimirum inanimatis creaturis hoc pacto indignitatem facinoris, quod super terram gerebatur, attestantibus, & erga suum creatorem quandam compansionem pro suæ naturæ modo, demonstrantibus.

2. Execratio oblationis Iudaicæ, qui inanimatis creaturis ad compansionem motis, ipsi non fuerunt commoti.

Q V D AEORVM obstinata peruersitas, peruersaq; infidelitas! O generatio lapide durior, filij scelerati, inanimatis creaturis magis facti insensibiles! Non agnoscit Iudæus in lege peritus, & agnoscit petra, neq; rationem neq; sensum neq; vitam habens. Blasphematur Iudæus, qui coram oculis suis signa vidit mirabilia, diuinæ virtutis aperta

Math. 27

Luc. 23

1. Pet. 2

Act. 4

Ioan. 19

& nimis credibilia testimonia: & confitetur lapis, confitetur terra, confitetur Sol, confitetur velum, creaturæ omnes inanimæ, quæ videre nihil possunt, neq; vllò sensu quicquam potuerunt apprehendere mirabilium Domini. Pendente in Cruce Domino, terra tremore mota est, & exultat Iudæus, nec mouetur quicquam: quinimo insultat adhuc, & afflictioni adjicit conuitia. Caue, cor meum, caue tibi ab ista obstinata duritia. Noli iugum ducere cum infidelibus istis, & in iudicium eternū proscriptis peruersissimis **CHRISTI** hostibus. Dirumpe vincula illorū, & iugum illorum à te proijce. Inanimes magis audi creaturas, & quod illæ docent magis quàm quod impij isti blaterant imitare. Attende ad solem, cōtinentem præ compassione radios: cōsidera fissam petram, scissum velum aspice, trementem terram attende: illudentem verò & contemnentem sperne Iudæum. Quod si etiam rationale quæris exemplum, Centurionem & astantes illi gentiles audi: Iudæum in sua obstinatione relinque. Ille nanq; visis ijs quæ fiebant, pectus tondebat, addens & confessionem veritatis: Verè (inquit) homo iustus & Filius Dei erat iste. Similiter & alij pleriq; astantium spectaculo, reuertebantur percutientes pectora sua, ducti poenitentia, & terrore magno percussim
cum

1. Cor. 6
Psal. 2

Mat. 27
Luc. 23

cum hi interim impij Iudæi, quod intrinsecus pertinaciter pergerent exedere.

Monetur ad compassionem homo exemplo creaturæ insensibilis, & pro eodem impetranda ponitur oratio.

ASPICE modò ad te metipsum cor meū te metipsum nunc, o anima mea, considera, tecūq; expende, quàm sis creaturis istis inanimatis inferior. Ecce petræ scissæ sunt, patiente Domino, quem tamen patientem videre nō potuerunt: & quomodo nō etiam tu cor meum scinderis? quomodo non rumperis, o anima, quæ pendente vides in ligno, si non oculis corporis, certè felicius oculis mentis? Quomodo potest non moueri homo, caro & sanguis, vbi mouetur terra, quæ carnem nō habet neq; sanguinem? Qui fieri potest, vt ista recogitans homo rationalis, dissoluta exultet lætitia, vbi insensibilis Sol lætos suos cōtinet radios? Agnoscimus, pijsissime **IESV**, agnoscimus, & sententes cōstemur duritiā, heu nimiam, peruersi cordis nostri, cui multo est promptius pro modica nostro corpori illata afflictūncula fortiter exclamare, quàm pro tuis tot ac tantis passionibus vel leuiter ingemiscere. Sed tu, o benedictè **IESV**, qui petras scindi voluisti, fac scindi etiā corda

328 CONTEMPLATIO XXIII.

corda nostra, eaq; salubriter comouet, sicuti
terram commouisti: omnem aufer à corde
nostro vanam ineptiam; letitiam, quomo-
do letos suos radios te patiente Sol cōtinuit.
Da nobis, ita vt iustum est, recogitare te, qui
talem aduersus temetipsum pro nobis pecca-
toribus sustinuit cōtradictionem, non so-
lūm ad sanguinem vsq; sed vsq; ad mortem,
mortem autem Crucis. Gladius ille compas-
sionis, qui de tua Cruce salit in cor astantis
Matris tuę benedicte, ipse quoq; cor nostrū,
quantumuis ex se durissimum traiiciat, to-
tumq; pertranseat: vt (iuxta Apostoli tui vo-
cem) stigmata tua in corpore nostro porte-
mus, vt tibi con crucifixi & commortui, non
vltrā ipsi viuamus, sed tu viuas in nobis, vt
crucifigatur in nobis, & moriatur vetus ho-
mo peccati, propter quem crucifigendum tu
mori voluisti. Imprime in nobis, pie ies v,
amorē illum summū, qui te huc perduxit, id
est, in Crucē ad egit: huic nobis ita medulli-
tus imprime, vt tecū in hoc mūdo crucifiga-
mur, vt cum illo tuo vulnerato, verē possi-
mus dicere: Mihi mundus crucifixus est, &
ego mundo. Ita nos tuo sancto amore in-
ebria, & nostra corda sincera tua dilectione
profus occupa, vt nulla in nobis carnalis
oblectatio locū inueniat, nulla nos tempo-
ralia delectent, sed in te solo sit nostrū gau-
dium,

DE MIRACV. IN PASSIONE. 329

dium, in te vno tota nostra cōsolatio. Trahe
nos, pater, ad filium, quoniam ipse dixit: Ne
mo venit ad me, nisi pater qui misit me, traxe-
rit eum. Trahe nos post te, & crucifixe fili pa-
tris, trahe nos à terra ad te. Tu enim dixisti:
Ego si exaltatus fuero à terra, omnia trahā
ad meipsum. Attrahe nos tibi, bibe nos, ab-
sorbe nos intra te, & sedit sitim tuā, de qua in
cruce pendens loqueris, dicens: Sitio. Quid
enim sitis pissime ies v, nisi electorū tuorū
salutem? Ergo bibe nos, & quasi sorbituincu-
lani dulcē absorbe nos intra te, vt refocille-
ris, & siti tuę satiescat. O dulcis ies v, sponsus
sanguinum tu es nobis. Tu Ecclesiā sponsam
tuam in maximo pretio tui sanguinis emisti, &
redemisti tibi, eandemque in duro crucis ti-
gno simul & genuisti, & matrimonio tibi co-
pulaisti, vt sponsa fieret occisi agni. Ne igitur
perire sinas, sponse suauissime, quos tanto
pretio tibi placuit redimere: sed per virtutē
sancti sanguinis tui, patere fac nobis
portas celestis regnū, & heredita-
tem celestem nos possidere,
in securitate aeterna, tecū
& cum tuo Patre ac
Spiritu sancto.

Amen

CONTEMPLATIO XXV. de sepultura corporis

CHRISTI, & anime descensu ad inferos.

ADORAMVS te sanctissime Domine & magister nostris IESV Christe, & tibi benedicimus in aeternū, quoniam pro nostra redemptione & salute non solum mortē voluisti subire, sed insuper post mortē, corpus tuū in terra permisti & voluisti sepeliri: quemadmodū ceterorum hominū purorū quilibet sepelitur in terra, cuius nō expectatur ante corruptionē resurrectionis. Quae quidē sepultura, tibi partim ad confusionem, partim fuit ad gloriam. Ad gloriā quidē fuit haec sepultura, ratione magnificentiae in qua te pater tuus voluit a nobilibus & honoratis viris, in loco honesto, ceremonijs dignis sepeliri. Sicut enim te patientem & morientem pater tuus voluit in supernis clarificare, caelestibus miraculis: ita post mortē, defunctū virā, voluit honesta & multū magnifica sepultura honorare. Dedit namq; in cor viris rectis & bonis, Ioseph ab Arimathia, nobili Decurioni, viro consulari magnae dignitatis, & Nicodemo Phariseo veteri discipulo, qui concilio & actibus Iudeorū non consenserat. Per hos tuū corpus ab anima ad tempus derelictū de ligno depositū, aromatibus pretiosis conditū, liuteisq; mund

Matt. 27

Marc. 15

Ioan. 19

mundissimis inuolutū, sepulturae traditur, & in monumēto nouo collocatur, in quo nondū quisquā positus fuerat, quod ipse sibi homo nobilis de petra exciderat, ac propripieputauerat sepulturae. Sic qui in summa ignominia, cruci paulō antē per vilissimos ministros impietatis fueras affixus, magna nunc reuerentia, per viros magni pretij, sepulture traderis: & qui latronum fuisti morte despectus, nobiliū nunc sepultura clarescis. Quam quidem sepulturae magnificentiam videtur in spiritu prauidisse & praenuntiasse Propheta ille Euangelicus, siue Euangelista Propheticus, Esaia: vbi de erigendo in nationibus signo loquēs, sic ait: tu illa die, erit radix Iesse, qui stat in signum populorum: ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius gloriosum. Tu enim qui paulō antē in signū stabas confusionis, & opprobrij, & (vt sanctus Simeon dixerat) in signum contradictionis, iam gloriosam accipis sepulturam: & fit honor requies tua, quoniam in honore datur tibi sepulturae requies.

Quomodo ad vilipensionem aliqua consideratione erat CHRISTO corporis sepultura, & quare ipsum sepeliri voluerit.

Ad vilipensionem verō non modicā videtur pertinere, quod corpus illud sa-

Ioan. 19

Esa. 4

Luc. 2

crū (cui manebat verē vnita diuinitas, æquē atq; prius vnita fuerat, quando adhuc ab anima viuificabatur) intra vilem terræ puluerem recondetur, ad eum modum quo corpora cæterorum, quæ mera sunt cadauera, & corruptioni proxima, condūtur in terra, quorum non expectatur post modicum resurrectio, & à quibus aliter non potest corruptionis fœtor effugī. Dum enim sepelitur corpus, videtur nec in breui expectari eius resurrectio, nec aliter à putrefactione & corruptione ipsum posse seruari. His enim rationibus defunctorum corpora sepelimus. Sicq; in hac tui corporis sepelitione gemina tibi videtur inferri despectio: quasi videlicet nec resurrectio corporis sit expectanda, neq; spes sit ipsius à corruptione præseruandū in vtroq; de tuo sacratissimo corpore sentiatur indignè. Nec enim sine spe resurrectionis iacebat sacrum corpus tuū, nec putrefactioni potuit esse obnoxium. Diuinitas quippe illi quasi balsamū erat, vt non posset corruptionem videre neque putrefactionem suscipere. Quomodo enim in passione tua os nullum potuit infringi (iuxta id quod in typo agni phasæ de te scriptum fuerat) sic post passionem non potuit corpus putrefieri, etiam si per dies & annos plurimos permansisset, siue intra siue extra sepulchrum.

Obstitit

Exod. 12
Ios. 19

Obstitisset namq; corruptioni diuinitas, quæ sicut non animam in limbo, ita nec corpus in sepulchro deseruerat, verum vtriq; permanebat vnita, æquē vt antè, tametsi abinuicem ad tempus aliquantū anima & corpus essent diuisa. Hac ergo sepultura, quanquam tibi gemina ratione nihil opus erat, tum quod non diu in morte debuit corpus relinqui, tum quod non posset à corruptione putrefieri, placuit tamen ita tibi, & sic visum est patri, vt eam susciperes, ratione non vnica. Tum, vt *Hebr. 2* fratribus tuis similis fieres, per omnia quæ ad humilitatem spectabant carnis, excepto tantum peccato, cui nunquā esse potuisti subiectus. Tum, vt certam nobis cōprobares gloriosam resurrectionem tuam à mortuis. Si enim non fuisset in sepulchro conditū corpus tuum, facilis potuisset oriri suspicio, te non à mortuis surrexisse, sed corpus tuum à discipulis furto sublatū fuisse, atq; ita mentitam resurrectionem. Propter hoc etiam diuina dispensatione factum est, vt sepulchrū in quo cōditum iam erat benedictum corpus *Matt. 27* tuum, ipsi tui hostes Iudeorum Principes, impetrata à Præfide facultate, publica muni-rent custodia. Ita enim te de cruce deposito & sepulturæ tradito, tumultuabantur in cogitationibus suis impij illi aduersarij tui, & ceptā infidelitatis suæ malitiam prosequen-

tes, accedunt Præsidem, facultatem petunt, & accipiunt, signandi & custodiendi sepulchrum, ne forte venirent tui discipuli, & nocte ablato corpore, mentirentur populis, te surrexisse à mortuis. Nequaquam enim te à mortuis credebant posse resurgere. Iam enim se præualuisse tibi existimauerant, iam seriò triumphabant quasi voti sui compotes effecti, propterea quòd te vidissent in morte exhalare animam. Verum in hac adhibita militum custodia egregiè seruitum est veritati, & foedè est confusa aduersariorum infidelitas. Dum enim de sepulchro sic munito, & tali custodia quam ipsi quoque hostes sufficientem exultimabant signato, post paululum, perseverante inibi custodia, resurrexisti, in hoc testimonium irrefragabile datum est veritati resurrectionis. Propter hoc iterum diuina factum est dispositione, vt monumentum esset nouum, de petra excisum, in quo positum fuit corpus tuum: vt sic minorem haberet apparentiam, fìcta calumnia, si fortè mentiri vellent improbi, per discipulos, furto corpus esse sublatum. Grandi enim saxo ad ostium monumenti aduoluto, & eo tali custodia signato, cum esset de petra excisum sepulchrum, quæ potuisset esse apparentia, vt ignoratibus & non aduertentibus custodibus, sepulchrum custodia circumdatum

Ioan. 19

datum posset suffodi, vel qualitercunq; aperiri, ad corpus furto auferendum? Deniq;, & propter nostram vtilitatem tibi placuit, in sepulchro, in corde terræ quiescere: videlicet propter spei nostræ confirmationem, & stabilimentū fiduciae: vt postquam tu prior à morte surrexisses de corde terræ, nos quoq; spem haberemus certam & indubitatam, per te à mortuis resurgendi, & in virtute tuæ resurrectionis nostra quoq; corpora olim fore resuscitanda.

✠ Quomodo anima CHRISTI ad inferos, ad inuisendos electos suos, descenderit.

INTERIM verò dum super terram in corpus tuum exanime in cruce pendet, & de cruce depositū sepulchræ traditur, beata illa anima tua, quæ dispensatoriè ad tempus habitaculum corporis sui reliquerat, ad inferna descendit, vbi tenebantur conclusi omnes amici & electi tui, qui ab initio mortui fuerant, magno desiderio aduētus tui visitationem, & per illum suam liberationem præstantes. Ad hos, tuus spiritus, statim vt à corpore migravit, descendit in magna claritate & gloria, patenter demonstrans illam diuinitatis in se inhabitantis virtutem. Huc autem adueniens, inuenisti amicos tuos omnes qui ab initio creaturæ ex hoc mūdo decesserant.

Fuerat enim propter peccatum primi parentis, clausa ianua cœli, vt nemini quantumlibet sancte vixisset in corpore, pateret ipsum introitus, donec tu aduenires in carnem qui per mortē vitæ viam nobis faceres manifestam, & portā vitæ nobis aperires. Illic inueniebās charissimos illos patriarchas, Abraham, Isaac & Iacob, qui exaltauerunt atq; gestierunt vt videret diem tuum: iamq; viderunt, & gauisi sunt, propter adimpletionem promissionis tuæ, quam ad illos fueras loquutus: quam vsq; tunc cum magna fatigatione, sed absq; hætitatione, expectauerant. Ardenter quippe desiderantibus vehementer longa videbatur illa dilatio. Illic Adam primus omnium parens, qui cunctis suis posteris catenas fabricauerat huius captiuitatis, te cōspecto, exultauit gaudio magno valde: quod per te certò sciret dirū-
Psalm. 115 penda illa vincula captiuitatis, quibus post ritatem suam ipse innexuerat, portasq; creas & ferreos vestes (quæ omnia ipse fabricauerat) per te confringenda. Illic Noë vir iustus in generationibus suis, Moyses amicus & fidelis seruus tuus, Dauid homo secundum cor tuum; Samuel sanctus sacerdos, Esaias magnalium tuorum prænuntiator egregius, Hieremias passionum tuarum singularis typus, Daniel vir desideriorum, Iob simplex &

& rectus patientia inclutus, Tobias exemplum misericordiæ, ceteriq; omnes qui in vita ista debitum Patri tuo impenderant famulatum. Hi omnes illic sedentes in tenebris *Esaiæ. 9* & ymbra mortis, absq; consolatione aspectus Dei, te aduenientem in virtute tua summis gaudijs & tripudijs inenarrabilibus exceperunt, dicentes: Benedictus qui venit in nomine Domini redemptor & saluator noster. *Psalm. 117* tamen expectatus, tam multum desideratus, benedictus qui venit in nomine Domini, hosanna (salua obsecro) in altissimis.

Quomodo hanc Christi visitationem Zacharias prædixerit, item & Esaias.

Tunc impletum est quod propheta Zacharias futurum quasi præsens in spiritu cōspiciens, prædixerat. Tu quoq; in sanguine testamēti tui eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua. In lacu quippe inferni detinebatur illi captiui, vt nō posset ad sedes supernas adhuc pertingere. Nec erat aqua in hoc lacu, aqua (inquam) perfecte satietatis aut plene refectionis. Tamen enim illic absque sensuali afflictione & omni sensus pœna degeret amici tui, deerat tamē eis plenus gaudiū quod expectabāt ab aduētu tuo, & huius expectationis fatigabantur desiderio: propter quod, aqua illis non fuisse dicitur, illa

videlicet cōsolatio quam in superiis patrijs
sedibus præscolabantur. De hoc autem lacu
tu illos eduxisti vinctos, in sanguine testamē
ti tui, quem pro illorū ac pro totius mundi
salute iam ante patrem effuderas. Non enim
sine sanguine potuit fieri remissio siue redē
ptio: neq; potuerunt adamantina illa captiui
tatis vincula rumpi aut solui, nisi in sangui
ne agni, qui effundendus erat pro salute in
di: vt meritō iam illi omnes solutis vinculis,
præcincte Dauide in cithara & psalterio
potuerint exultantes canere: Dirupisti vin
cula nostra, tibi sacrificabimus hostiam lau
dis, & nomen tuum inuocabimus. Vota no
stra reddemus in conspectu omnis populi
tui, in atrijs domus Domini, in medio tui
Hierusalem. Et iterum: Confitemini Domi
no, quoniam bonus, quoniam in seculū mi
sericordiae eius. Confiteantur Domino mi
sericordiae eius, & mirabilia eius filijs homi
num. Quia contriuit portas æreas, & vestes
ferreos confregit. Eduxit nos de tenebris &
vmbra mortis, & vincula nostra dirupit.
Tunc impletum fuit, quod per Esaiam Pro
phetam multō antē fuerat predictū: Populus
qui sedebat in tenebris, vidit lucē magnam:
habitantes in regione vmbrae mortis, lux
orta est eis. Et iterum alio in loco: Ecce dedi
te in foedus populi, in lucem gentium, vt ape
rires

rires oculos cæcorum, & educeres de cōclu
sione vinctum de domo carceris, sedentes in
tenebris. Quæ licet te prædicante in mundo
coeperint impleri, amplius tamen illa beata
visitatione tua credimus esse impleta.

¶ Quomodo Osee de victoria Christi
quam apud inferos facturus
erat prædixerit.

TVNC quoq; illius Prophetiae visa est im
pletio qua per Prophetā Oseā ex per
sona tua dicitur: O mors ero mors tua, ero *Osee. 13*
morsus tuus inferne. Mortis enim mors tu
extitisti, quando in electis tuis penitus eam
interfecisti, ita vt nihil in eos amodo habeat
iuris aut imperij: quando non vltra sub vni
bra sua illos valet continere, quoniam per te
locus ille captiuitatis destructus est & dissi
patus, in quo illos solet mors quasi sub vni
bra sua cōtinere, quatenus ad vitā quā expe
ctabant nondū quibant pertingere, tamen si
vt proprios & perpetuos captiuos in sua ple
natione nunquā mors quēquā electorū te
nuerit. Inferni verō, nō ita vt mortis, mors,
sed morsus tantū fuisti: quoniam nō omnes
qui in inferno cōtinebātur abstulisti, nec om
nibus inhabitatoribus suis spoliasti infernū.
Impios namq; qui in peccatis ex hac vita de
cesserāt, vnā cū angelis impietatis, nō libera
sti in aduētū tuo, sed illos tantū, qui donec
vixer

viuerent, amicitia tecum habere & fidei seruitute tibi seruire studuerat. Illos enim danatos, absq; spe salutis in sua damnatione reliquisti. Nec enim horum gratia ad inferos descendisti, quonia vt hac illis visitationis gratia fieret erant indigni, qui per peccata quibus se a te diuiserant in impenitentia mortui, sanguinis tui virtutem & efficaciam, ne ad ipsos viq; posset pertingere, a se prohibuerant, & quasi obiecto aggere excluderant. Mortis itaq; non tantum morsus, verumetiam mors fuisti; inferni vero non mors, sed morsus tantum extitisti.

22. Quam gloriose CHRISTVS Diabolum inferni principem in hoc descensu deuicerit.

TVNC perforata est maxilla illius Leuitathan; non omnino caput praecisum, sed maxilla tantum perforata vt possent exire de ore eius electi. Perforata est autem maxilla eius armilla, sanctae videlicet crucis acumine, in qua haec est perfecta victoria. Deniq; tunc impleta est illa parabola fortis armati custodientis atrium suum, quam adhuc viuens ipse protuleras. Cum enim fortis armatus, princeps mortis & inferni, diabolus, custodiret atrium suum, & in pace existimaret se possidere omnia (ita vt fluuio absorptio non miraretur, & fiduciam habe-

re

ret

ret quod etiam Iordanis influeret in os suum) superueniens tu fortior illum alligasti, potestatem eius imminuens & compescens ab electis tuis, & vniuersa vasa electa in quibus illi gloriabatur, abstulisti. Gloriabatur enim ante tuam perfectam victoriam ille superbus, in imperio suo, quod etiam electi serui tui omnes, ad lacum inferni, locum aliquem ex parte ditionis suae, deberent descendere. Tu vero hanc ab illo abstulisti gloriam, & confusione maxima eum perfudisti, relinques illi tantum vilem puluerem & scoriam, impiorum videlicet animas, quos Propheta pulueri & quilibet comparat: auferens vero quicquid videbatur possidere pretiosum, id est, omnes electos. Tunc opere ostendisti, quid sibi vellet quod prius ore dixerat: Princeps huius mundi iam iudicatus est. Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi ejicietur foras. O potissime & metuedissime Domine IESU CHRISTE, per consolationem hanc inenarrabilem, quam ex tua morte sunt consequuti omnes electi, supplices te deprecamur, vt cum hora nostri exitus aduenerit, & spiritus corpore migrauerit, illi tunc gaudium & consolatione tua adimplere digneris. Absolve nos Domine de manu impiorum illorum damnatum, vt nunquam in eorum veniamus tyrannidem: quemadmodum sanctos illos patres amicos

342 CONTEMPLATIO XXVI.

amicos tuos misericorditer de manu eorum liberaſti, & cum illis nos ad eādem regni tui felicitatem miſericorditer perducere digneris, qui cū Patre & Spiritu ſancto victor mortis viuus & regnas in aeterna ſecula. Amen.

CONTEMPLATIO XXVI. de glorioſa CHRISTI reſurrectione à mortuis, & quomodo in ſcripturis Prophetarum ipſa fuerit prænuntiata, ac varijs figuris variè præſignata.

GRATIAS tibi agimus, Domine ſancte Pater omnipotēs, ex toto cordis noſtri affectu te laudamus & benedicimus, eo quòd filiū tuum Dominū noſtrum IESUM Chriſtum, qui ex obediētia tua & amore noſtro ad mortem viſq; ſe humiliauerat, nō dereliqueris in morte, ſed die ter tia (iuxta prophetarum ſcripturas) illum feciſti à morte potenter reſurgere. Qua quidem
filij tui reſurrectione, omnes hoſtium eius callidas machinationes deſtruxiſti, & colligationes impietatis diſſoluisti, aeternæ quoque confuſioni illos incredulos ſubiecisti, dum eum quem illi in morte continere ſuis viribus exiſtimauerant tua virtute, deuicta morte, feciſti præter illorum expectationem ad vitam reſurgere. Munierant quidem illi ſepulchrum, & lapidem cum cuſtodibus ſignauerant, ne qua fraude ablato corpore in po-
pulo

Pſal. 15

1. Cor. 15

Mat. 27

DE RESURRECT. CHRISTI. 343

pulo ſpargeretur mendaciū, de tui Filij reſurrectione. Neq; enim credebāt, eum verè eſſe tuum filium, nec immortalem Deum reputa re putauerunt, aut certè non voluerunt, què paulò ante morientē in cruce conſpexerant, ac proinde reſurrectionem corporis ſepulti non vltra expectabant. Sed fruſtrā, vt ſemper hætenus, ita etiam nunc laborant miſeri, inanis eſt conatus, vana eſt ſolicitudo impia. Non eſt enim ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium aduerſum te, qui es omnium Dominus, in cuius ditione cūcta ſunt poſita, vt non ſit qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati. Conſilium tuum in æternum perma-
net, cogitationes tuas nemo poteſt facere irritas, vt nō fiant quæ tu decreueris nemo poteſt efficere. Quemadmodum ſanctus Eſaiās
ait: Dominus exercituum decreuit: & quis poterit infirmare? Et manus eius extenta, & quis auertet eam?

Pſal. 33

Eſa. 14

De modo reſurrectionis CHRISTI ad vitam, & quam ob cauſam poſt triduum voluerit reſurgere.

OIESV ſuauiſſime, Dei patris vnigenite fili, nunc demum geſtire intra me inci pit anima mea, exultat intra me cor meum, & ſpiritus iubilat præ gaudio, dum recogito, nec in inferno dereliſta eſſe tuam animā, nec in ſepulchro ſanctū corpus tuum vidiſſe
ſe corr

se corruptionem; sed notas esse tibi factas a patre vias vite: cuius voluntas sicut te fecit mortē voluntarie suscipere & sustinere alacriter, ita ad vitam ex mortuis potenter valideque fecit resurgere. Quemadmodū enim passionis & mortis tue tempus præuenire non potuit vel anticipare inimicorū potentia, neque quicquam nocere eorū valuit facultia, donec aduenisset hora & potestas tenebrarum, quæ à patre fuerat passioni deputata: sic tuam resurrectionem neque prohibere, neque remorari vllō modo potuerunt, vbi aduenisset hora à patre resurrectioni deputata. Quæ adueniente, volentibus nolentibus illis hostibus tuis, surrexisti de sepulchro, atque ad vitam potenter redijisti: & qui ante paululum fueras mortuus, donec anima separata mansisset à corpore, iterum factus es viuus, anima in carnē reducta. Virtus namque diuinitatis, quæ etiā in triduo illo mortis, tam corpori in sepulchro quam animæ in inferno permanerat vilita, tertia à morte adueniente die, animam iterū corpori, simili quæ prius vnione, coniunxit: ut qui in triduo mortuus fueras, iterum esses viuus: viuus (inquam) & verus homo, & quæc prius, quando nondum te iudicorū impietas occiderat. Vtrunque enim nostræ salutis per necessarium fuit, nempe ut pro nostris delictis expiandis hostia fieres mortis,

mortis, & pro vita nobis conferenda author fieres resurrectionis. Nam si te mors, ut ceteros puros homines, sub ditione sua detinuisset, nec fuisset accelerata tua resurrectio, quis te credidisset mortis victorē? quis mortē te superasse putaret, vbi similiter te mors ut ceteros possideret? Singularem ergo priuilegio te voluit tuus genitor à morte ad vitam quantocyus resurgere, & vitam quidem immortalē, ut mortē per te destructam aperte ostenderet, & vitæ authorē signo evidentissimo te comprobaret. Debit autē non in longinquum differri tui corporis resuscitatio, neque item statim post mortē debuisti resurgere. Quod enim nō statim post momentum mortis iterū ad vitam te pater restituit (quod utique poterat, si voluisset) prouida pietas impediuit, quæ per tridui mortem, nos de morte certos reddere voluit. Si enim statim post mortis momentum ad vitam te pater restituisset, & mox post emissum spiritū reuocasset eundem, quod nobis fuisset tuæ mortis testimonium? Maxime verò omnium referebat, ut de tua morte apud fideles tuos nulla esset ambiguitas. Quæ sanē in hoc sufficienter nūc ablata est, quod per tridui mortē sit dilata resurrectio, corpore interim in corde terræ abscondito. Est enim hoc veræ mortis evidentissimum argumentum.

346 CONTEMPLATIO XXVI.

Verū tamen non in longinquum conueniebat differri resurrectionem, ne inciderent corda discipulorum in desperationē: quod haud dubiē futurū erat, si fuisset in longum amplius quān necesse erat dilata corporis tui resuscitatio.

Quomodo CHRISTI resurre-
ctio per Oseā, atq; multo amplius
per Dauidem fuerit
prænuntiata.

Hoc autē tuę glorioſę resurrectionis mysteriū in scripturis sanctis, & verbis expreſſis prænuntiātū, & figuris varijs præfignatū legimus. Apud Oseā nanq; de hac tua resurrectione, ex persona fidelīū membrorū

Oſee 6. tuorum dicitur: Viuificabit nos post duos dies, die autē tertia suscitabit nos. Quomodo autē nos suscitares die tertia, nisi tu prior resurgeres? Te siquidem resurgente, tecum omnes cōsurreximus in spē vitę, quicūq; tui corporis sumus mēbra futuri. Dauid quoq;

Psal. 3 in tua persona ad patrē loquitur, dicens: Tu Domine susceptor meus es gloria mea, & exaltās caput meū. Vocē meā ad Dominum clamaui, & exaudiuit me de monte sancto suo. Ego dormini, & soporatus sum, & exurrexi quia Dominus suscepit me. Tu enim in diebus carnis tuę (vt sanctus Apostolus ait)

Hebr. 5 preces supplicationesq; fundens ad eum qui
tc

DE RESVRRECT. CHRISTI. 347

te posset à morte saluū facere, exaudiri meruisti pro tua reuerētia. Dormiebas, & quasi somnū incipiebas, quando ad tempus modicum detinebaris in morte. Sed nunquid qui dormit non adiiciat vt resurgat? Vtiq; post paululum, & vix iam incepto somno, statim euigilasti à somno tuo, & exurgens redijsti ad vitam: quoniā pater tuus te suscepit, quoniam illi moriens commendaueras spiritum

Matth. 27

tuum, & vitam tuam, quam ipse tibi fideliter reddidit: quoniam ipse te audiuit, in quo habuisti fiduciam. Hinc & in alio Psalmo, postquam ex persona patris tui præmissum esset,

Exurge gloria mea. euestigio subiungitur tua ad patris iussione responsio: Exurgam diluculo, id est, vel in aurora, vel in noctis medio. Itē in alio Psalmo, de priorū passio-

Psal. 107

num miseria, ac deinde de subsequēti resurrectionis gloria loquens idem Propheta, in persona tua, ad Patrē ait: Quātas ostendisti mihi tribulationes multas & malas, & cōuersus iterum viuificasti me, & de abyſſis terrę iterum reduxisti me. Nam & ego confite-

Psal. 70

bor tibi in vasis Psalms, veritatē tuam Deus psallam tibi in citihara, sanctus Israël. Et iterum alio in loco, quemadmodum à patre ad impetrandam corporis resuscitationem fueris exauditus, similiter ex tua persona idem

Psal. 29

testatur, dicens: Exaltabo te Domine, quoniam

Ibidem. niam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me. Domine Deus meus clamaui ad te, & sanasti me. Domine eduxisti ab inferno animam meam, saluasti me a descendentibus in lacu. Et post pauca: Audiuit Dominus & misertus est mei, Dominus factus est adiutor meus. Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, cōscidisti saccum meum, & circumdediti me letitia. Vt canter tibi gloria mea, & non cōpungar. Planctus quippe passionis, versus est in gaudium resurrectionis: sacculus mortalitatis conscissus est, mortali ac passibili corpore deposito, & circumfictus es vestimēto letitię, resumpto glorioso corpore. De quo vestimēto apte illud potest intelligi, quod sub tua persona Esaias loquitur, dicens: Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo. Quia induit me vestimento salutis, & indumento iustitię circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornata monilibus suis. Apertissime verò tuę resurrectionis veritas describitur Psalmō 117: ubi ex persona tuā hec dictū legimus: Prouidebam Dominū in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne cōmouear. Propter hoc letatus est cor meum, & exultauit lingua mea, in super & caro mea requiescet in spe. Quoniam nō derelinques animā meam in inferno,

nō, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem: Notas mihi fecisti vias vitę, adimplebis me letitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsq; in finē. Prouideras enim tu semper Dominū in conspectu tuo, in quo semper habuisti fiduciam: & qui tibi semper a dextris affuit, qui nūquam te solum dereliquit: iuxta quod & in alio loco dicitur: Qui astitit a dextris pauperis, vt saluam faceret a persequentibus animam meam! Caro tua in sepulchro requieuit in spe resurrectionis, iuxta quod iterum alibi sub tua persona dicitur: In pace in idipsum dormiā & requiescam. Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me. Non est quoq; in inferno relicta anima tua, neq; sanctum corpus tuum in sepulchro vidit corruptionē: sed notę factę sunt tibi vię vitę, quibus ad vitā ex mortuis resurgeres, quas vias nemo ante te inuenire potuerat. Adimpletus quoq; es letitia cum vultu paterno, & ibi habes in gloria delectationes sine fine duraturas.

28. Prędictis adiunguntur & alia de CHRISTI resurrectione ex Psalmis testimonia.

RECTE quoq; Psalmi XXI & XL titulus tuę Raptatę resurrectioni. Inscrībatur siquidē Psalmus ille, pro dedicatione domus David. Quę hęc est hęc domus David vera

dedicatio, nisi tui sancti corporis in immortalitate glorificatio? Quasi enim in ædificatione & præparatione erat tabernaculum corporis tui, donec sub passibilitate & mortalitate varijs rondebatur ac premebatur miserijs. Sed tunc demum domus illius consummatio & dedicatio facta est, quando ad perfectum & immobilem glorificationis statum, corpus tuum benedictum in impassibilitate & immortalitate fuit firmatum. Hæc quoque est illa susceptio matutina de qua in titulo Psal. xxi. fit mentio. Sic enim Psalmus ille inscribitur. In finem, pro susceptione vel assumptione matutina. In matutino siquidem, vel in noctis medio, vel primo diluculo, perfecta est resurrectio tua, suscepitque te Pater & adiunxit, ut à morte ad vitam resurgeres. Quemadmodum & in alio loco ipse patri confiteris, dicens:

Psal. 72 Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Manum quippe dexteram tuam tenuit Pater, quoniam secundum diuinitatem te noluit (ut nec potuisti) cadere, moriendo. In voluntate sua deduxit te: Quoniam in beneplacito suo, ad infernum te duxit, & reduxit ad superos. Cum gloria verò te suscepit, quoniam ad vitam redire fecit gloriosam. Et iterum de eadem susceptione ipse confiteris, dicens: Ego sum pauper & dolens,

salus

salus tua Deus suscepit me. Et rursum: Adhæsit anima mea post te, me suscepit dextera tua. Ipsi verò (inimici mei) in vanum quasi fuerunt animam meam: introibunt in inferiorem terram, tradentur in manus gladij, id est, in ultionem gladij & mortis: partes erunt vulpium, portio erunt demonum, ut cum eis crucientur in perpetuum. Ac rursum: Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me. Et iterum: Me autem propter innocentiam suscepisti, & confirmasti me in conspectu tuo in æternum.

✠ Quomodo Esaias CHRISTI gloriosam resurrectionem prædixit.

MODO confusi videant Iudæi, quid in consilio iniquitatis suæ aduersus te Dei filium dixerint: Si filius Dei est (inquiebant illi) suscipiet illum. Illi quidem ad illusionem non credentes, ita loquuti sunt. Nos verò illis exprobrantes, tibi credentes, in veritate dicimus, quod verè sis tu filius Dei, & iccirco te bene suscepit genitor tuus. Sic enim per Prophetam multo antè promissa fuerat ista susceptio, dicentem in persona patris tui: Ecce seruus meus, suscipiam eum: electus meus: complacuit sibi in illo anima mea. Et post pauca: Ego Dominus vocavi te in iustitia & apprehendi manum tuam, & seruaui. Et iterum per eundem, de gloriosa & victorio-

sa tua resurrectione, ex Patris persona dicitur: Confortaui te, & auxiliatus sum tibi, & suscepit te dextera iusti mei, id est, iustitiae meae, vel dextera mea qui sum iustus. Ecce confundentur & erubescunt omnes qui pugnant aduersum te. Et post pauca: Ne timeas, ego adiui te: noli timere vermibus la-cob. Quis autem iste est vermis, quem pater coelestis ita magnifice alloquitur, nisi ille qui de se in Psalmo loquitur, dicens: Ego sum vermis & non homo: opprobrium hominum & abiectio plebis? Tu enim ille ipse es qui propria voce teipsum sic usque ad excessum nimium vilificas, sic abijcis, ut vermem te non hominem dicas. Verum id secundum humilitatem est humanae infirmitatis. Alioqui, secundum virtutem diuinitatis, spiritus sanctus te magnifica appellatione leonem alibi appellat & leonis catulum. Sic enim Iacob, appropinquante vitae termino, omnibus filiis conuocatis, benedictionem Iudae (unde tu eras nasciturus) eloquens, reque praefignare intendens, tuae resurrectionis virtutem & gloriam pulchre expressit. Iuda (inquiens) te laudabunt fratres tui. Manus tuae in ceruicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda, ad praedam filij mi ascendisti, requiescens accubuisti ut leo, & quasi leona: quis suscitabit eum?

App

Applicatur pulchra Prophetia Iacob de Iuda ad Christum.

NON enim ad illum tunc praesentem coram patre Iudani, sed ad te de eius semine & tribu nasciturum, prophetatis in loquutione debebat intentio: & in te iam impleta esse, quae ille de Iuda ut vetura praedixerat, credimus. Te quippe ut primogenitum mortuorum, primum tias dormientium, primogenitum in multis fratribus, ut filium Dei naturalē & consubstantialem, laudant fratres tui fideles, per te filij Dei secundum adoptionem & haeredes effecti: haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi. Mat. Apoc. 1
nus tuae factae sunt in ceruicibus inimicorum tuorum, quando in passione & morte tua, ac Rom. 8
deinde descensu ad inferos, praeualuisti aduersus malignos spiritus mundi rectores tenebrarum huius. Filij quoque patris tui adoptiui te adorant, ut naturalē filium, & eum per quem ad illam peruenerunt adoptionem. Catulus quoque leonis a Patriarcha sancto in spiritu, imo a Spiritu sancto per Patriarcham diceris: propter insuperabilem diuinitatis tuae fortitudinem: nec tamen simpliciter leo diceris, sed leonis catulus, quoniam omnipotentis patris omnipotens filius. Ascendisti verò ad praedam, quando ad passionem teipsum tradidisti, ut per eam captiuos redimeres. Imò & requie-

A 5

scens accubisti vt leo & quasi leena, quoniam in sepulchro secundum corpus, quiescens, secundu[m] animam interim in inferno leoninam fecisti victoriam. Quod autem concludendo subiungitur, Quis suscitabit eum? significat, non humanam id fuisse potestatis, sed tantum diuinam: nimirum quod non a quoquam acceperis resurgendi potestatem, sed quod a temetipso, ex virtute inhabitatis in te diuinitatis, post accubitu[m] tuum in sepulchro, a morte surrexeris. In sacra quoque Apocalypsi, vbi tuæ resurrectionis virtus ostenditur, leonis nomine exprimeris, dicente ad flentis Ioannis consolationem Angelo: Ne fleueris.

Apoc. 5 Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius. Ecce qui paulo ante quasi vermis eras opprobriū hominum, quasi ovis ad occisionem ducebaris, tanquam agnus coram tondente obmutescabas & non aperiabas os tuum, nunc quasi leo & leena, quasi leo & catulus leonis, victor gloriosus & triumphator magnificus surgis in gloria.

2. Ex Amos & Esaiā prædicitur Christi per Patrem suscitatio.

HAE c quoque illa est suscitatio, de qua propheta Amos sub similitudine tabernaculi Dauid loquitur, dicens: In die illa, suscitabo tabernaculū Dauid, quod cecidit.

In

In morte enim cecidit tabernaculum corporis tui, quod in resurrectione iterū erectum fuit. Cui non male consonat, quod in Evangelio tuipse Iudæis sermone parabolico dicebas: Soluite templū hoc, & in tribus diebus **Io. 2.** excitabo siue erigam illud. Quæ sanè parabola, tui corporis respiciebat dissolutionē, tamen si a Iudæis maliuolis malè intellecta, ad intellectum diuersum de templo materiali torqueretur. Iterū quoque de hac suscitatione per Esaiam, ex persona patris, dicitur: Suscitami ab Aquilone, & veniet ab ortu solis. **Esai. 14** Ab Aquilone quippe suscitauit te Pater, quoniam a defectibilitate humanæ corruptionis ad vitam immortalem te fecit surgere. Per Aquilonem quippe frigidum & corruptionis productiuum, humanæ mortalitatis defectū accipimus. Suscitatus verò ab Aquilone, venire debuisti ab ortu solis: quoniam a virtute incorruptibilis diuinitatis, ex voluntate & virtute patris, ad immortalem vitam debuisti resurgere. Nam & si passus eras ex **1. Cor. 15** infirmitate, & quasi ad Aquilonē visus es occidere: resurgēs tamē ex virtute Dei, quasi ad ortū solis, videris ortū nouitatis tuæ accipere. Hoc enim est quod clariori sermone Paulus Apostolus testatur, dicens: Christus resurgēs ex mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est **pecca**

peccato mortuus est semel: quod autem viuit, uiuit Deo. Quod enim peccato diceris esse mortuus, id significat, ad aquilonem te occidisse, vnde proinde debuisti resuscitari: vt videlicet Aquilonem relinqueres, nec vltra peccato morereris. Quod autem subsequenter non vltra moriturus diceris viuere Deo, sine ex virtute Dei, id significat, ab ortu solis te venire debuisse, resuscitatum licet ab Aquilone.

22 Quomodo CHRISTI resurrexerit

Actio in figuris diuersis variè fuerit præsignata.

EST insuper gloriosa hæc tua resurrectio sicut verbis prænuntiata, ita figuris varijs pulchrè adumbrata apteq; præsignata.

Genes. 4. Iam enim innocentis Abel, quem Cain peruersus occiderat, sanguis clamar de terra, &

Genes. 9. clamor eius ascendit ad Dominum, vt faciat pro eo vltionem. Iam patris Noë Saluatoris mundi nuditas, quæ ex vino amoris paulò ante discooperata & irrisa fuit, cum honore

& reuerentia operitur & regitur: & quam maledictus ille Cham, impius Iudæus, fœde irrit ferat, non intelligens ebrietatis neq; nuditatis illius mysterium, vtpote crucis humilitatem, scandalum & stultitiam reputans, filij benedictiones Sem & Iaphet, id est gentium populi, qui crucis mysterium intelligunt esse

Dei

Dei sapietiam & Dei viuitem, magna cum reuerentia operiunt, incedentes à tergo, ne

patris verenda viderent, id est, non respicientes corporeis oculis in illam humilitatem &

illud opprobrium crucifixi, sed averso corporeo sensu, fideli & pio corde honorem

ipsius secundum diuinitatis maiestatem contemplantes. Iam Isaac qui ad montem immolationis ex patris obedientia fuerat perdu-

ctus, qui holocausti ligna super se tulerat in quibus cremaretur, qui alligatus erat strui

lignorum vt mactaretur, imò super quem erat exēptus & eleuatus gladius vt immolaretur

Dominio: iam (inquam) liberatur iste Isaac, & saluus euadit nihilq; accipit nocimenti,

sed hircus pro eo assumptus immolatur: quoniam à morte per resurrectionem saluus

euadis, nec vllam ex morte quam ad tempus suscepisti ex patris obedientia, accepisti nocimentum, carne tantum ad tempus mortui.

Iam Isaac promissionis filius secundum spiritum, ab Imahele illo fero suo fratre secum

dum carnem liberatur, vt vltra eius non debeat persecutionem metuere. Iam Ienis lab

cob à piloso & hispido Esau peregrè abscedens, iram eius & machinationes pessimas

effugit: iam tu patris naturalis filius Iudaicæ feritati subtraheris, vt nō queant aduersum

te suas perficere machinationes iniquas.

Genes. 22.

Genes. 23.

Genes. 24.

Genes. 25.

Genes. 26.

Genes. 27.

Genes. 28.

Genes. 29.

Genes. 30.

Genes. 31.

Genes. 32.

Genes. 33.

Genes. 34.

Genes. 35.

22 Applicatur CHRISTO figura 43
Ioseph & paschalis agni.

Genes. 37 **M**ODO simplex & modestus Ioseph de puteo educitus, in quē à fratribus fuerat per inuidiā coniectus: Modò ad imperiū regis de carcere, in quē propter innocentiam & probitatē suā falsā accusatione grauius, fuerat retrusus, educitur: tondetur quoq; & vestimentis mutatis, cum gloria ante regem adducitur, secūdas à rege constituitur, & super omnē terrā Aegypti constituitur dominus: quoniā exuto mortalitatis habitu, corpus recipis à patre glorificatum, potestatem quoq; omnem accipis in cælo & in terra, vt **Math. 28** subiiciātur omnia sub pedibus tuis, & ad patris dexterā cōsideas. **Psal. 8** A modo supplicare debent Ioseph fratres eius, quē antē crudeliter tractauerāt, & ex eius gratia posthac viuere: quoniam post gloriā resurrectionis tuæ, Iudæi qui salutē quærūt, tibi debēt supplices fieri, neq; nisi per te vitam & salutē possunt obtinere: & iam adorare coguntur ac genua corā te flectere, quē prius ita indignis modis tractauerāt. **Exod. 12** Iam in paschali agno cernimus, quòd in eius esu nō fuerit os cōminutum ex eo: quoniam diuinitas quæ ad modum ossis carne tegitur, estq; ad modū ossis solida, in tua passione nihil accepit nocuenti, mansitq; per omnia illæsa, quæadmodum in ipsa mon

monstratur tua resurrectione. Iam adest phase, id est, transitus Domini, quo videlicet de morte ad vitam, & de vita mortali ad immortalem transiit.

23 Applicantur CHRISTO figuræ 43
Sampson, Dauidis, Danielis,
Iob & Mardochei.

IAM Sampson ab incircuncisis Philisthæis **Iud. 16** quærētibus animā eius, adhibitis custodibus obsessus, postquam ad medium vsq; noctis obdormisset, inde cōsurgens, apprehendit ambas portæ fores, cum postibus suis & sera: impositisq; humeris suis, portauit ad verticē mōtis, sicq; gloriosē illorū corde incircuncisorū superat machinationes impias. Iam Dauid innocēs ab impij Saulis custodia **1. Reg. 19** obsessus in domo sua, nihil illis obstantibus, saluus euadit, atq; ad regnum peruenit sibi promissum & debitū. Iam Daniel vir desideriorū, sine culpa missus in lacū leonū, regis imperio educitur, nullo accepto à leonibus **Dan. 14** nocumento. Sic enim tu verus Daniel, vir optimorū desideriorū, in lacū inferni missus fueras, & in fovea sepulchri conditus: iuxta quod in Psalmo ex persona tua dicitur: **Psal. 87** Po- fuerūt me in lacu inferiori: in tenebrosis & in vmbra mortis. Aestimatus sum cū decēdētibus in lacū. Sed tu solus inter mortuos liber, à morte nō potuisti detineri, non potuisti in lacu

lacu permanere, nō tibi potuerūt prauale-
re immanes qui erant in lacu leones, crudeles
inferni demones. Nūc Iob simplex & rectus
cuius nō erat similis in terra, sine culpa per-
cussus uicere pessimo, à planta pedis vsq; ad
verticem, qui omnia perdidisse visus fuerat,
omnia accipit duplicia: quando pro corpo-
re passibili & passionibus ac vulneribus ple-
no corpus recipis impassibile, & omni glo-
ria fulgidum. Iam Mardocheus sacco luctus
exiuit, quo fuerat indutus donec domina-
batur Amān, & donec super genus suū per-
manebat ex edicto regis sententia mortis:
iam pro sacco purpuram accipit, factus à re-
ge secundus, relaxato ab omni populo eius
mortis edicto, & Aman cum suis filijs appen-
so in patibulo.

Hester 6

Hester 9

✠ Applicatur CHRISTO visio ✠
Zachariæ & figura Ionæ.

Zach. 3

I AM impletur illa Zachariæ visio, qua Ie-
sū sacerdotem magnū conspexit sordi-
dis quibus fuerat indutus vestibus exui, ac
nouis indui mutatorijs, & cydari munda or-
nari caput eius. Tu quoq; es torris ille eru-
tus de igne, propter quem increpatur Satan
qui tibi præsumperat aduersari. Tu enim
torris es de igne erutus, de camino tribula-
tionis, de fornace ardenti passionū tuarum
omnium, de quibus eruit te pater tuus. Iam

tem

templū illud prius à Chaldeis destruclū, ab
Israēlitis dissolutum, reedificatur: & erit ma-
gna gloria domus huius nouissimæ (iuxta Agg. 2
verbum Domini) plusquā primæ. Modo Io. 1on. 2
nas qui missus in mare, absorptus à ceto, in
eius ventre tribus diebus & tribus noctibus
latuerat, post diem tertium, iubente Domino,
euomitur in aridā. Quam sanè figurā tu ipse
ore tuo illo melleo & superbenedicto, cum
in mundo doceres, tibi & tuæ resurrectioni
expressis verbis ostēdisti cōpetere: quādo Iu-
dæis incredulis signum de cælo postulātibus
respōdisti, dicēs: Generatio hæc mala & adul-
tera signū querit, & signū nō dabitur ei, nisi
signū Ionæ Prophetæ. Sicut enim fuit Ionas
in vētre ceti tribus diebus & tribus noctibus:
sic erit filius hominis in corde terræ. Sicut
enim antequā ad passionem & mortē te
ipsum tradidisses, omnia quæ super te erant
vētura, & aduersum te erāt per impios agen-
da, optime præsciebas: ita & resurrectionem
tuā qua eras à Patre clarificādus, similiter ha-
bebas præcognitā. Nam cum Hierosolymam
ascendens ab Hiericho, passionis humilitatē
enarrāres, dicēs: Filius hominis tradetur prin-
cipibus sacerdotū, & condēnabunt eū mor-
te, & tradent eū gentibus, ad illudendū, & fla-
gellandū, & crucifigendū: post has (inquam)
omnes passiones & ignominias, adieciſti tan-

Matt. 12

Mat. 20

B

dem quod erat posterioris gloriæ initiū: Et tertia die resurget. Huc item dirigebas illam Iudeis male intellectā parabolam, qua tuum corpus demonstrans dicebas: Soluite templum hoc, & post tridū excitabo illud. Neque aliud sibi volebat illa animæ pro voluntate libera resumptio, de qua coram perfidis Iudeis loquebaris, dicens: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso. Quibus sane verbis, mortē sustinere & ad vitam resurgence æque tux esse potestatis, demonstrasti: ut non minus tibi facile fuerit mortuum redire ad vitam, quam viuente teipsum in mortem tradere. Qui enim potestatem habet animam cum voluerit resumēdi, habet indubie facultatē à mortuis resurgendi: quemadmodum potestatem habet moriēdi, qui animam suā ponit cum voluerit. Sicut ergo ante passionem tuam & verbis prænuisti & figuris præsignasti resurrectionem, ita post passionem & mortem, eandem fideliter & fortiter perfectam demonstrasti.

28 Congratulatio fidelis animæ ad congaudentū resurrectioni CHRISTI.

NOLI vltra cor meum contristari, cessate à fletu oculi, nolite manus vltra peccatus tondere verberibus. Ecce vicit leo de tribu

tribu Iuda, radix David: agnus ille qui ante paululum victus, prostratus & occisus in humilitate apparuit, iam tãquam leo victor, in potentia maiestatis resurrexit. Noli timere Christo deuota anima, noli lugere cor tuo Domino fidele. Ecce primus est ipse & nouissimus, & v: viuus est, & fuit mortuus, & ecce viuens est in secula seculorū, clauēs etiā habens mortis & inferni. Scimus enim, quoniam Christus ex mortuis resurgens, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Quod enim mortuus est, peccato semel mortuus est: quod autē viuit, viuit Deo. Et si mortuus est ex infirmitate, viuit tamē ex virtute Dei. Halleluia. Laudem nunc dicite Deo omnes serui eius, & qui timetis Deum pusilli & magni. Nunc sonent in cælo tubæ, & dicant, Halleluia: & replicantes laudem dicāt iterū, Halleluia. Audiatur modo vox tubæ magnæ, sicut vox aquarum multarum, & sicut vox tonitruorum magnorū: audiatur nunc illa ab omnibus, & dicat, Halleluia: quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens. Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se. Nunc facta est salus & virtus & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius. Gratias tibi agimus Pater omnipotēs, quod pauperē & humilē filiū tuum

Apo. 1

Rom. 6

2. Cor. 13

Apo. 19

Ibidem.

Apo. 12

in te confidentem non dereliqueris, non deserueris sperantē in veritate tua. In te sperauit, & tu liberaſti eum: protexiſti eū, quoniā cognouit nomē tuum. Ad te clamauit, & tu exaudiſti eū: cum ipſo eras in tribulatione, eripuisti & glorificaſti eū. Dormiuit & somnum coeperat: exurrexit autē à somno, quoniā tu Pater ſuſcepisti illū, & exaltaſti caput illius. Quā bene tibi cōſulebas, bone IESV, magister ſancte, quando in grauissima illa iacens agonia, Patri tui omnia cōmendabas, dicens: Non mea volūtas, ſed tua fiat. Et iterum cū in nouiſſimo vitæ articulo, ſanctā iam iam exhalaturus animā, in patris tui manus eam commendabas, dicens: Pater, in manus tuas commendo ſpiritu meum. O quā bene tibi ſeruauit Pater tuus ſemper viuens, quod ei tu commiſiſti ſemel moriens. Tu nanq; ſolam animā illi cōmendabas: ille autē non tantū animam tibi ſeruauit, ſed pariter etiam corpus: ac poſt paululum admodum temporis, vtrunq; tibi reſtituit longe nobiliori ſtatu quā prius habneras. Non ergo tua te fiducia decepit, non tibi illuſit ſpes tua in illo ſperans, quem ſciebas te poſſe & velle à morte ſaluū facere, non fuiſti confuſus. Noſtitem in te confidentes, noſtras animas in mortis hora tibi commendantes, non confundemur, ſpe noſtra non fruſtrabimur: ſed reſtit

Pſal. 90

Pſal. 3

Matt. 26

Luc. 23

Pſal. 30

reſtitues nobis quæ tibi commendauiſimus, in beata reſurrectione iuſtorum. Amen.

CONTEMPLATIO XXVII. De duplici cauſa gaudiū in reſurrectione CHRISTI.

NON ſolū tibi, Domine IESV, ex tua beata reſurrectione eſt propriū gaudiū, ſed cunctoꝝ in te credētium communis eſt iſta letitia. Nō enim tibi ſoli, ſed nobis omnibus reſurrexiſti: quēadmodum nobis conceptus, nobis natus, nobis paſſus, nobis deniq; mortuus & ſepultus fuiſti. Quæcunq; enim in mundo vel agere, vel dicere, vel pati voluiſti, omnia propter electos ita egisti, dixiſti, aut paſſus fuiſti, vt ipſi in te cōſequerentur ſalutem: quemadmodū tuus Apoſtolus ait: Omnia propter electos, 2. Tim. 2. vt ipſi ſalutem conſequatur. Duplex autem nobis in tua reſurrectione occurrit letitiæ ratio. Primum quidē tui ipſius à morte iuſta ſaluatio, dēinde fructus vberimi quē ex tua reſurrectione cōſequimur, vtilitas. Nā de tua ſaluatioe à morte, quomodo nō plurimū gaudeamus, vbi aduertimus te noſtri tantū cauſa, ſine tua culpa propria, amariſſimas paſſiones & mortē indigniſſimam perpeſſum? Naturalis enim commiſeratio viſceribus humanis ab origine indita, excitare nos ſolet, ad compatiendū ijs qui præter ſuam culpam

propriūq; demeritū patiūtur grauiā, per
oppressionē potentū aut fraudulentas men-
daciū hominū calumnias, tūc etiā cū is qui
patitur neq; nostri causā patitur, neq; nobis
speciali aliquo cognationis, affinitatis, fami-
liaritatis aut cuiuslibet societatis vinculo fue-
rit cōiunctus. Itidem ad congaudendū nati-
ua quēdā humanis visceribus insita dilectio
nos extimulat, vt cū talem aliquē sine culpa
passū grauiā viderimus ab eiusmodi pas-
sionibus liberatū, victoremq; superasse da-
ras iniurias, illi cōgaudeamus & collatremur
sic liberato, etiā si ad nos nihil attineat, neq;
nostri causā quicquā passus fuerit. Itaq; pijs-
sime Domine iesu, etiā si nostri causā ni-
hil horū sustinisses quæ sustinuisti, etiā si ad
nos nihil attineres, etiā si Saluator noster
non esses, etiā si non esses dominus noster,
neque Sacerdos noster, neq; Hostia nostra,
neq; pretiū redemptionis nostræ, neq; aliud
quicquā huiusmodi, nos tamē natura doce-
ret & impelleret vehemēter tibi compati, &
condolere nimīū amarīs passionibus tuis, ex
sola tuæ innocentie & vitæ immaculate cō-
sideratione. Quāto enim magis innocens &
absq; querela est vita eius qui indigna pati-
tur, tanto maiori cōpassione natura nos do-
cet erga illum commoueri. Ad eundē modū,
etiā si ad nos tu nihil attineres, neq; nostri
causa

causa quicquā tulisses tuarū passionū, natu-
ræ tamē bonitas sine gaudio nos esse nō susti-
neret, vbi te videremus à tantis passionibus,
quas iniuste per oppressionē sustinuisti, per
resurrectionē liberatū, ac de oppressoribus
triumphantē. Cū igitur ipse mecū perpen-
do, quā proximē tu ad me attineas, quā
multis modis mihi sis cōiunctus, quod scili-
cet pater meus sis, quod frater meus, quod
creator meus, quod saluator meus, quod ma-
gister meus, quod pastor meus, quod sacer-
dos meus, quod hostia mea, quod vita mea,
deniq; meū omne bonū & meum omne gau-
diū sis, tu qui passus ac mortuus fueras sed
resurrexisti à morte, & mala cūcta superasti,
quā debeo illis tuis amarissimis passio-
nibus cōdolere, quāto econtrario gaudio re-
surrectionis debeo collatari. Si agnū inno-
xium in medio luporum viderit homo vidi-
qua; moribus appeti & crudelissimē dila-
niari, quis nō cōpassione super agniculo mo-
uebitur? Et si illū cōtingat luporū ora euade-
re, quis non congaudebit liberato? Eū quoq;
qui sua fortitudine & audacia circumstantes
ouiculā lupos abegerit atq; fugauerit, quis
non collaudabit, cernens ouiculā impensam
misericordiā? Tibi ergo agno innocentissi-
mo, qui peccatū nō fecisti, & in cuius ore nul-
lus vnquam inuentus fuit dolus, agno ratio- 1. Petr. 2

nali, agno mansuetissimo, cœlo ab alto demisso, quomodo non compatiemur in tuis passionibus, quomodo nō congaudebimus in resurrectionis gloria? Patrē quoq; tuum qui te excusit de manu mortis & eorum qui tuam mortem quæsierant, quomodo nō pleno cordis voto gaudentes laudabimus, prædicabimus & magnificabimus, pro impensâ tibi misericordia?

De altera gaudij causa, ob quam fideles in CHRISTI resurrectione debeant gaudere.

ALTERA nobis, victoriosissime Iesu, est in tua resurrectione lætitiæ causa, fructus vberimus quem ad nos ex tua beata resurrectione credimus deuenire. Tua namq; resurrectio spem certissimam omnibus tuis præbet electis, quod & ipsi aliquando sint post temporalem mortem ad vitam beatam resuscitandi. Tu enim à mortuis primus omnium ad vitam immortalem resurrexisti, tanquam primitiæ cunctorum dormitiū, tanquam primogenitus mortuorū, tāquam dux, præcessor & author beate resurrectionis futurus omnibus fidelibus seruis tuis. Ad hoc enim tu Domine voluisti ad tempus mori, & in corde terræ per sepulturam velut seminari, vt suo tempore à mortuis resurgēs fructum afferres plusquā mille-

sim

1. Cor. 15
Apoc. 1

simum. Id quod ipse tu ante passionem manifesto satis verbo indicasti, dicens: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuū fuerit, ipsum solum manet: si autē mortuū fuerit, multū fructum affert. O nobile frumenti granū, ô semē fecundissimum, de quo mortuo, sed resuscitato, tā copiosus fructus processit, cētum quadragintaquatuor millia signati, & præter hos turba magna quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, tribubus, linguis & populis! Tua namq; resurrectio, bone Iesu, omnium electorum tuorum beatam operatur resurrectionem. Illud enim certissimū habemus ac persuasissimum, quomodo tu in morte non permansisti, sed post triduū ad vitam beatā redisti: ita & nos quicumq; in te credimus in morte in perpetuū non permāsueros, neq; nostra corpora esse detinenda perpetuò in sepulchris: sed in die illa & hora tibi soli cognitis, animas singulorū redituras in propria corpora, vt iterum vitā recipiant, & viui homines fiant, qui per annos plures, ob animæ à corpore separationem, fuerant mortui.

Quod resurrectio electorum erit ad vitam gloriosam huic longē dissimilem.

RESURGEMVS autē in gloria & magna dignitate, quomodo tu prior resur-

B 5

Apoc. 7

Math. 24

1. Cor. 15

rexiſti in magnifica gloria. Reſurgemus (in-
quam) ad vitam immortalem, quomodo tu
ex mortuis reſurgens, vltra nō moreris, ſed
vuiſ in ſecula. Reſurgemus impaſſibiles, vt
nullis paſſionibus, morbis, leſionibus, fame,
ſiti, frigore, æſtu, alijs ſue huiusmodi (quibus
nunc ſubiecta eſt miſera caro) poſſimus vl-
trā vexari: quomodo & tu poſt reſurrectio-
nem tuam, nullo horum affligi potuiſti. Re-
ſurgemus in corporis agilitate ſumma, ſum-
ma ſubtilitate, ſumma claritate, toti lucidi &
hilares, abſque omni defectu & macula, nimi-
rum tui per omnia ſimiles. Nā tametiſ etiam
1. Ioan. 3 nunc filij Dei ſumus, nondum tamē apparuit
quid erimus. Cū autem tu apparueris, ſimi-
les tibi erimus: quoniam videbimus te ſicuti
Coloſ. 3 es. Et cū tu Chriſte apparueris vita noſtra,
tunc & nos apparebimus tecum in gloria. Si
autem tu, ō bone Ieſu, à mortuis non reſur-
rexiffes, ſi non tu prior vitæ viam notam no-
bis feciffes, nunquam ſpes nobis fuiſſet glo-
rioſe huiusmodi reſurrectionis. Quomodo
enim ſperarent ſerui, in puluere tabefactum
corpus poſt multorum annorum longa cur-
ricula reſumere, ſi poſitum in ſepulchro
Domini corpus in eo permanniſſet, nec re-
ducta fuiſſet in vetus hoſpitiū ſuum bea-
ta anima? Nunc autem tu CHRIS TE reſur-
rexiffi à mortuis, primitiæ dormientium,
ſpem

ſpem bonam nobis omnibus tua præuia re-
ſurrectione largiens: quoniam quidem ſicut
per hominē vnum veterē illū adam, mors in
mundum intravit, ita per hominē vnum,
nouum Adam collata eſt fidelibus reſurre-
ctio mortuorum. Et ſicut in Adam omnes
moriuntur, ita & in te omnes viuificabūtur.
vniſquiſq; autem in ſuo ordine, tu quidem
vt primitiæ, vt primogenitus ex mortuis,
deinde ij qui tui ſunt, per te vt ſuæ beatæ re-
ſurrectionis authorem, in gloria ſimili quid-
em, ſed non æquali, tecū reſurgent. Iuſtum
enim eſt, te primogenitum in multis fratri-
bus, filium Patri vniogenitum & conſubſtan-
tialē, præfulgere gloria & honore ſupra
cunctos nos, qui tātū adoptiui filij ſumus; Ephe. 2
natura nihil aliud niſi filij iræ & hæredes
mortis, gratia verō adoptati in filios Dei, &
hæredes vitæ æternæ.

2. Testimonio Pauli oſtenditur, Chri-
ſti reſurrectionem omnibus ele-
ctis cauſam fore reſur-
rectionis.

H VIVS rei veritatē clariffimē & certiffi-
mē nos edocuit beatus Apoſtolus
tuus Paulus, qui ſuper hac mortuorū beatæ
reſurrectione proluxè diſſerit, ad eruditiōē
noſtrā, oſtendens, quōd tua reſurrectio om-
niū electorū tuorū operatur reſurrectionē.

Sic

1. Thes. 4 Sic enim ait, scribens Thessalonicis: Nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini sicut & ceteri, qui spem non habent. Si enim credimus quod IESVS mortuus est & resurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt, per IESVM, adducet cum eo. Apud Corinthios quoque, aduersus quosdam agens de mortuorum resurrectione minus fideliter sentientes, eandem sententiam efficacissime confirmat, dicens: Si Christus predicatur quod resurrexit a mortuis: quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est predicatio nostra, inanis est & fides vestra. Inuenimur autem & falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus aduersus Deum, quod suscitauerit Christum, quem non suscitauit, si mortui non resurgunt. Nam si mortui non resurgunt, nec Christus resurrexit. Et post pauca: Nunc autem Christus resurrexit a mortuis, primitiæ dormientium: quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Vnusquisque autem in suo ordine: primitiæ Christus, deinde illi qui sunt Christi, qui in aduentum eius crediderunt. Iterum Romanis scribens, eandem asserit sententiam

sententiam, dicens: Si spiritus eius qui suscitauit IESVM a mortuis habitat in vobis, qui suscitauit IESVM Christum a mortuis, suscitabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem spiritum eius in vobis. **Rom. 8**

22 Quomodo Prophetarum testimoniis ostendatur CHRISTI resurrectionem causam esse resurrectionis electorum.

SANCTI quoque Prophetæ hoc ipsum resurrectionis nostræ beneficium fidelibus ex tuo munere conferendum prænosceres, pulchre ipsum verbis ad nostram instructionem exprefferunt. Nominatim in Osea legimus: **Osea. 6** Viuificabit nos post duos dies, die tertia suscitabit nos. Tu enim post duos dies viuus resurgens, & tertia die patris voluntate suscitatus a morte, simul tecum nos viuificasti atque suscitasti: non ob aliud, nisi quia tua resurrectio omnibus nobis in te credentibus causa erit & origo resurrectionis nostræ. Quatenus enim per te spem sumus consequuti gloriöse resurrectionis, recte tecum dicimur conuiuificati & coresuscitati: quemadmodum a spe assumptionis regni cœlestis per te acquisisti, dicimur tecum coassumpti ad cœlos, vel tecum confidentes in cœlis. Ita enim tuus Apostolus ait: Deus autem qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam

Ephe. 2

Esa. 53

suam qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo, cuius gratia estis saluati, & conresuscitauit, & confedere fecit in celestibus, in Christo IESU. Esaias quoque Propheta, fructum tuæ passionis & resurrectionis in spiritu & à longinquo prospiciens, pulchrè de eo vaticinatus est, dicens: Propter scelus populi mei percussus eum. Et dabit impios pro sepultura, & diuites pro morte sua, eo quod iniquitatem non fecerit, neque inuentus fuerit dolus in ore eius, & Dominus voluit cõterere eum in infirmitate. Si posuerit pro peccato animam suã, videbit semen longæuũ, & voluntas Domini in manu eius dirigetur. Pro eo quod laborauit anima eius, videbit & saturabitur. In scientia sua iustificauit ipse iustos seruos meos multos: & iniquitates eorum ipse portauit. Ideo disperitiam ei plurimos, & fortium diuidet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animã suam, & cum sceleratis reputatus est. Quæ omnia ex magna parte iam bene adimpleta cernimus. Nunc enim, te ob scelus populi percussio, pro morte & sepultura tua, tibi postmodum resurgenti dati sunt in possessione tuam, qui prius impij fuerat, vsquedum in te crederent, & diuites atque magnifici etiam tibi sunt dati. Iuxta id quod in Psalmo dicitur: Postula à me, & dabo

Psal. 2

dabo tibi Gentes in hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Idcirco autem ad vitam resurgens hoc accepisti laboris tui præmium, quoniam non aliud in omnibus tuis actionibus & passionibus quesieras, quàm nostram salutem, neque propriũ aliquod peccatum quod illis expiaret, habebas. Posuisti pro peccato animam tuam: atque ob hoc, amodo videbis longæuum semen tuum. Iuxta quod in Psalmo dicitur: Filij seruatorum tuorum habitabunt, & semen eorum in seculum dirigetur. Et iterum: Annuntiabitur Domino generatio ventura, & annuntiabunt cœli iustitiam eius populo qui nascetur, quem fecit Dominus. Laborauit in hoc mundo anima tua, dura sustinens, & operans ardua: atque ob hoc, vides modo fructum laboris tui, & saturaris in fide ac salute animarum nostrarum. Denique nunc tibi disperitiuntur plurimi ex omni populo & natione, & fortium diuidis spolia: illos videlicet quos de manu Principum huius mundi potenter eripuisti.

Psal. 101

Psal. 21.

2. Testimonium Psalmi adfertur ad præsentem materiam.

DIVINVS quoque Psalter tuus beneficiũ istud nostrę posterioris resurrectionis ex tuę prioris mysterio, pulchrè nobis innotuat, cum sub persona tua patrem alloquens orando

Psal. 141.

oratio dicit: Educ Domine de custodia, siue de carcere, animam meam, ad confitendum no-
mini tuo: me expectant iusti, donec retribuas
mihi, vel: In me coronabuntur iusti, cum retri-
bueris vel benefeceris mihi. Tu quippe do-
nec adhuc esses in custodia sepulchri aut car-
cere inferni, priusquam te inde Pater tuus edu-
xisset, merito expectabant iusti, donec tibi pa-
ter tuus mercedem retribueret laboris tui:
quoniam sciebant non posse se ad eam quam
tantopere expectabant celestem hereditatem
pertingere, nisi per tuam resurrectionem,
postquam tu de custodiaeductus tuam acce-
pisses beatam remunerationem. Non enim de-
cuiisset, quendam adoptiuorum filiorum praeue-
nire filium naturalem, in ingressu isto ad here-
ditatem supernam: sed iustum erat, adoptiuos
praestolari aduentum naturalis & consubstan-
tialis: ut illo prior egresso, per eum & cum
eo ipsi ingrederentur posteriores. Quemad-
modum hac de re sanctus Apostolus ait: Eum
autem qui modico quam Angeli minoratus
est, videmus IESUM propter passionem mor-
tis gloria & honore coronatum, ut gratia Dei
pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim
eum propter quae omnia, & per quae omnia,
qui multos filios in gloriam adduxerat, autho-
rem salutis eorum, per passionem consumma-
ri. Expressius vero nostram sonat remunera-
tionem

Hebr. 2

tionem ex tua resurrectione, quod in loco
praedicto Psalms tui, secundum Hebraeorum ser-
monem legimus: In me coronabuntur iusti,
cum retribueris mihi. In te siquidem ut pri-
maria causa & precipuo autore gloriae suae
iusti omnes debuerunt coronari, nec poterant
sine te, vel ante te suam adipisci coronam.

Alia ad idem adhibentur Psal. 133
mixta testimonia.

EANDEM quoque sententiam breui verbu-
lo Psalmus alius loquitur, sub tua item
persona dicens ad patrem: Singulariter sum
ego, donec transeam. Donec enim in hoc mun-
do eras, antequam passus fuisses & resurre-
xisses a mortuis, priusquam transisses ex hoc
mundo ad Patrem, eras tu singularis & quasi
solitarius: quemadmodum granum quod non
dum mortificatum est in terra, solitariū ma-
net, donec mortuum fuerit, & reuixerit ad
fructificandum. At vero, ubi per tuam resur-
rectionem, a statu huius mortalitatis & hu-
militatis transisti ad statum immortalitatis
& gloriae, ac per ascensionem ex hoc mundo
transisti ad patrem, tunc non amplius singu-
laris permanere potuisti, sed fecisti fructum
millecuplum, & creuisti in mille milia. Ex
paruulo siquidem grano, creuisti in vitem
latissimam, palmites tuos extendens per or-
bis totius latitudinem; & ex grano sinapis,

Psal. 140

10. 21. 2

Math. 13 minore omnium olerum seminibus, ascendi in arborem altam, cuius umbra montes operiat, & rami sint in nidificationem aui-
bus coeli. Id quod pulchre in alio Psalmo nobis insinuatum est, dicente Psalmista in admiratione sua: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum. Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur: exurrexi, & adhuc sum tecum. Prius contiderat magnificentiam glorie, ad quam prouehis tu amicos tuos, & multitudinem eorum innumera-
Psal. 138 bilem cōtemplatur: ac deinde, velut totius huius boni assignans originem, subiungit: Exurrexi, & adhuc sum tecum. tanquam si contemplationi & admirationi illi prophetice respondens tu dicas: Omnis istius boni quod tu in meis electis cōtemplaris & admiraris, ecce mea resurrectio fons est & origo. Cum ergo per victoriosam resurrectionem tuam, victor potentissime, tanta commoda nos genus vilissimum finis cōsequuti, cum utilitas tam grādis inde ad nos redeat, quomodo nō in tua beata resurrectione summe exultare nos conuenit? Dona nanq; tua nos decet in gaudio & gratiarum actione suscipere letantes. Merito itaq; Pater sancte, in tui filij potēti resurrectione letamur & exultamus, cantica tibi noua canentes, quoniam fecisti

fecisti mirabilia, tam cum illo quā cum vniuerso semine ipsius, quod sumus nos: fecisti & illi & nobis magna, qui potens es, & confirmasti super nos in aeternum misericor-
Luc. 1 diam tuam. Amen.

CONTEMPLATIO XXVIII. de triumphali Ascensione CHRISTI ad celos, deq; Prophetarum super ea retesimonis.

GRATIAS tibi agimus, suauissime præceptor & saluator, Domine IESV Christe, quod non statim post tuam resurrectionē à nobis in celos abscelleris: sed ad certitudinē de tua resurrectione nobis faciendam & fidem cōstabilendam, post resurrectionem tuam, per multa argumenta teipsum voluisti discipulis tuis comprobare viuentem, per dies quadraginta apparens illis diuersis modis, vtpote nunc ad monumentū, nunc in via in peregrini specie, nūc ad litus maris, nūc in domo ostijs clausis, semel & iterū: vbi etiam incredulo Thomæ palandas exhibuisti manus, & latus atq; clauorū loca contingenda præbuiisti, multa quoq; illis loquens quæ antē portare non poterant, potissimū de diuinitate tua, de regno cœlesti, & futuri seculi beata felicitate. Post quæ omnia, transactis iam à resurrectione diebus quadraginta,

omnibus ad quæ peragenda missus fueras à patre, peractis, quando venit tempus vt ad patrem redires vnde exieras, discipulos tuos ad mōtem Oliueti, extra Hierusalem, in Bethaniam, exire iussisti. Quibus illic ita congregatis, post datam eis supernam benedictionem, ipsis stantibus atq; cernentibus, tu es eleuatus à terra, per virtutem propriam tibi inexistentem. Statimq; nubes te clara & lucida recepit ab eorum oculis, quæ te subduxit eorum aspectui: sicq; in tota illa humana natura quam hic in mundo assumpseras, ascendisti in cœlum, ad eum reuertens qui te miserat. Iuxta quod paulò antè tuam resurrectionem discipulis prædixeras: Exiui (inquiens) à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. Te verò aduenientē Pater tuus in maxima excepit magnificentia, mittens tibi obuios illos mille millium Angelorum exercitus: suscipiensq; & amplexans te sibi charissimum & obedientissimum Filium, in dextera sua te confedere fecit, in præcellenti gloria super vniuersos Angelorum ordines, constituens te iudicem viuorum & mortuorum, & omnem tibi dans in cœlo atq; in terra potestatem: quemadmodum ipse discipulis indicasti, dicens: Data est mihi omnis potestas, in cœlo & in terra.

Act. 1.

10. m. 16

Marc. vi.

Act. 10

Math. 28

Quod

Quod CHRISTVS virtute propria cœlos ascenderit, id quo nulli pu-
ro homini foret possibile.

ASCENDISTI verò in cœlum, non per alienā & tibi ipsi extraneam potētiam, non vllō corporali adiutorio suffultus, non alis adiutus, non scalis innixus, non tractus funibus: non etiam Angelorū virtute deportatus, non translatus, vt Enoch: nō, vt Helias *Gen. 5*
raptus in igneo curru & equis igneis: sed *4. Reg. 2*
virtute propria eius quæ te inhabitabat diuinitatis. Sicut enim virtute propria à mortuis resurrexisti ad vitā, sic & propria virtute à terris ascendisti in cœlum, quod nemo potuit præter te Dei filiū, quemadmodum olim docueras, dicens: Nemo ascendit in cœlum, *10. m. 3*
nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis qui est in cœlo. Tu enim quia de cœlo descendisti, & nihilominus in cœlo apud Patrē permāsisisti, solus viam nosse poteras, qua ad Patrem (vnde exieras missus per obediētiam) redires: & solus ius habebas, negotio peracto ad quod emissus fueras, redeundi ad Patrem vnde exieras. Id ipsum & Apostolus Paulus indicat, dicens: Quod CHRISTVS ascendit, *Ephes. 4*
quid est, nisi quia & descendit primū in inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est & qui ascendit supra omnes cœlos, vt adimpleret omnia. Cæterorū verò hominū sicut

nemo potest à morte propria sua virtute ad vitā resurgere, ita nec à terris ad cœlos ascendere: quemadmodum Iudæis prius, ac postmodum etiam discipulis tuis, testificatus es, dicens: Ego vado, & quod ego vado, vos non potestis venire, aut me sequi: quia videlicet nullus homo purus ex propria virtute potest ad cœlos conscendere: sed tu patris cœlestis filius naturalis, & consubstantialis, privilegio illo peculiariter gaudes, quod non est communicatum aut communicabile alteri. Illic autem ad dexteram patris iam residens, claritate & gloria longè superexcedis vniuersos Angelicos ordines, quemadmodum solis iubar præfulgidum, exteratū stellarum pallidum lumen excellit, & suo præcellenti fulgore velut obscurat. Nam (vt Apostolus Paulus ait) tāto melior tu es & excellentior Angelis factus, quāto differētius nomē præ illis hereditasti. Illi quippe in scripturis tantum Angelī nominantur, id est, nūtij: videlicet ab officio ministerij sui, quoniam administratorij spiritus sunt in ministerium missi propter homines electos, qui hereditatem sunt accepturi salutis. Tu verò lōgè dissimili appellatione filius appellaris, & es patris cœlestis, iuxta quod in Psalmis sub tua persona dicitur: Dixit Dominus ad me, filius meus es tu, ego hodie (id est, in æternitate) genui te.

Quo

22 Quomodo triumphalem CHRISTI Ascensionem Psalmista cum exultatione decantauit.

HANC tuā Ascensionē exultans in spiritu Propheta tuus canebat, dicens: Domine Dominus noster, quā admirabile est nomē tuū in vniuersa terra! Quoniam eleuata est magnificētia tua super cœlos. Tunc enim super cœlos est Dei eleuata magnificentia, quādo filius Dei ascendit super cœlorū altitudinem. Et iterū magnificentiam illam ingressus tui in cœlum dulci colloquio describens, primū ipse in spiritu alloquitur Angelos, quasi intus præsolantes aduentū ascendētis, ipse tanquam precursor aduenientis, & dicit: Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ. Vos (inquit) o principes excelsi, o nobiles Angelici spiritus, redeuntē cum victoria IESVM filium Dei lati suscipite, aperite in altum & latū portas habitationis vestræ: & vos o portæ æternales beatæ māsionis huius, nūquam cōfringendæ, eleuamini in altū & in latū aperiimini. Est enim id omnimodis iustissimū: quoniam iam ad vos principes, & per vos portas ingreditur Rex ille gloriosus CHRISTVS Iesus, peracta militia & accepta victoria, iuxta patris mandatum, regnum in ciuitate vestra suscepturus, & in ea

C 4

regnaturus in secula. Ad hunc sanè modum ille ascendentem, & in propria redeuntem Dominum, ad principes cœlestes, vt occurrant & ianuas aperiant venienti principi, humano more clamat: sic cupiens illius ingressus magnificentiâ, quantum potest homo exprimere. Dehinc verò, ad exprimendum quis sit adueniens, interrogantes introducit intrus angelos, atq; dicentes: Quis est iste rex gloriæ? Quibus mox responsionem paratam exhibet: Dominus (inquiens) fortis & potens, Dominus potens in prælio. Ac deinde simile replicat colloquium, ad maiorem affectus dulcedinem, dicens iterum: Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum, ipse est rex gloriæ. Sic & in alio loco idē Propheta ait: Cantate Deo, psalmum dicite nomini eius, iter facite ei qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi. Ac deinde: Regna terre cantate Deo: psallite Domino, Psallite Deo qui ascendit super cœlum cœli, ad orientē. Ecce illic super occasum, hîc ad orientem te dicit ascendere Et vtrūq; contēplator ille tuorū mirabilium dixit verissimè. Super occasum quippe ascendisti, qui mortē resurgēdo superasti, & ad vitam immortalē nō vltā morturus

Psal. 23

Psal. 67

turus tua virtute trāsiisti, deq; morte & mortis principe diabolo gloriosum retulisti triumphū. Ad orientē verò ascendisti super cœlū cœli, id est, super omnes cœlos, ad Patris dexteram, locū dignissimū & beatissimū, vbi perpetua processione filius à patre exoritur, tãquam lumē immensum de immenso lumine. Adiciūtur prædictis loca alia, in quibus Psalmista ascensiones huius cum gloria meminit.

R VRSVM alio in loco idem Propheta, priorē tuum in humilitate descensum, ac deinde posteriorem in gloria ascensum, aptissime sub comparatione solis descripsit, dicens: Ipse tanquam sponſus procedens de thalamo suo, exultauit vt gigas, ad currendam viam: à summo cœlo egressio eius. Hęc ad priorem descensum pertinent. De ascensu verò subiūgit: Et occurſus siue regressus eius, vq; ad summum eius: nec est qui se abscondat à calore eius. Et iterum alio in loco: Inclinauit cœlos & descendit, & caligo sub pedibus eius: videlicet in descensu priorē, quādo cœlos quasi inclinasti, Deus ad homines veniens, & caliginem quasi sub pedibus habuisti, vt in propria veniens non fueris agnitus. Verū post hæc, quæ est posterior sub sequuta ascensionis gloria, adiūgitur, eodem dicente: Et ascendit super Cherubim, & vo-

Psal. 18

Psal. 17

Ioan. 1

Psal. 17

lauit, volauit super pennas ventorum. Et posuit tenebras latibulum suum. In ascensione quippe tua ascendisti super Cherubim, super omnes angelorum ordines, & volasti volatu celerrimo, quasi super pennas ventorum: & tenebras posuisti latibulum tuum ita ut iam vltra secundum corporalem presentiam possis videri in patris dextera occultatus, donec tempus aduenerit, ut secundo adueniens de cœlo tones & fulgura emittas, desq; vocem tuam illam potētissimam, quam mortuos omnes suscitabis. Siquidem non non prius est expectandus ad nos secundus ille tuus aduentus, quā in generali omnium iudicio: iuxta quod in ascensione tua sancti angeli spectantibus aiunt discipulis: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? Hic *Act. 1* Iesus qui assumptus est à vobis in cœlū sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Quasi dicant: iam ille posuit tenebras latibulum suum: iam non vltra videbitur, donec iterum veniat.

22 Prophetica adducuntur testimonia, quibus CHRISTVS cum angelorum comitatu significatur ascendisse.

QVOMODO verò cum angelorum glorioso comitatu ascenderit in magno iubilo, idem Psalmista pulchrè expr

expressit, dicens: Currus Dei decē millibus *Psal. 67* multiplex, millia latantium. Currus quippe tuus (iuxta humanū morem loquendi) quo vectus fuisti, nō ad necessitatē, sed ob magnificetiam, ad cœlorum altitudinem, ex multiplicatis decē millibus angelorū cōponitur, id est, ex infinita multitudine vectorū: multa millia latantiū sunt currus tuus, quoniam omnes illi vectores & ministri in maxima sunt exultatione & inenarrabili gaudio, quod habet ex aspectu eius quē vehūt in gloria sua. Cui bene consonat quod alio loco iterum dicitur: Ascēdit Deus in iubilo, & Dominus *Psal. 46* minus in voce tubæ. In iubilo enim angelorum sanctorum ascendisti, & in voce exultationis atq; confessionis eorum, quibus velut tubis resonabant tibi iubilū illi vectores tui. Esaiam quoque Prophetam Euangelicum iste tuus gloriosus cum angelorum iubilo ascensus non latuit: qui in spiritu te ascēdentem conspiciens, vel ipse in admiratione sua loquitur, vel loquentes facit velut admirantes angelos, cū ait: Quis est iste qui venit *Esaie. 63* de Edom, tinctis vestibus de Bozra, iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ? Ac deinde responsionē ex ore ascendētis annectit, dicens ex persona tua: Ego qui loquor iustitiam, & propugna *Ibidem.* tor sum ad saluandum. Et ut nulla sit tergiversat

uersatio, quia de teipso sermo fiat qui in passionem fuisse rubricatus, adiungit questionem alteram, dicens: Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Ac mox responsio adhibetur, quis tu sis, apertissime indicās: Torcular calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum. Quo interrogantis & respondentis dulci colloquio, illud nobis insinuat occulte, quod postmodum sanctus Apostolus Paulus manifestissime expressit, per humilitatem passionis te peruenisse ad gloriam istam Ascensionis, cum Philippentibus de te ita scribit: Humiliauit semetipsum, factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen, vt in nomine IESV omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus noster IESVS Christus in gloria est Dei Patris. Quod etiam testis Psalmista indicauerat breui versiculo, dicens: De torrente in via bibit, propterea exaltabit caput. Nunc enim caput tuum exaltatum est, & ita exaltatum, vt omnibus etiam Angelis fias tremendus & adorandus, qui paulò antè etiam mortalibus fueras vt vermis terræ despectissimus.

Philip. 2

Psal. 109

Psal. 21

Quod

Quod CHRISTI ad cœlos Ascensio nobis copiosissimum fructum proferat.

QUEMADMODUM verò non tibi soli resurrexissē te credimus, sed omnibus qui in te sunt credituri ad salutem: sic neq; tibi soli putamus te ascendisse ad cœlos, sed ad omnium nostrum salutem quicumq; in tuo nomine sumus credituri. Tu siquidem Ascensione tua prauia fecisti nobis viam, per quam & ipsi post te valeamus ascendere. Portas cœlestis regni, quæ tibi primo omnium patuerunt in propria redeunti, tuo ingressu nobis aperuisti, vt præcedentem Dominum valeant seruuli, vsq; tunc in exilio degentes, subsequi. Hæc enim erat cum adhuc nobiscum esses voluntas tua, vt vbi tu esses, illic essent & ministri tui fideles. Iuxta quod ad patrem loquens, dicebas: Pater, Ioh. 17 volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum: vt videant claritatem quam dedisti mihi. Et alibi turbas exhortans ad tuam fidem & obedientiam, dicebas: Vbi ego sum, illic & minister meus erit. Neq; enim ob hoc modo à terris ascendis ad cœlos, vt nos hic in miseris derelinquas, tu solus in delicijs agas apud Patrem. Quemadmodum enim non potest mater relinquere filium vteri sui quem genuit, neq; iucundas sibi potest reputare quasq; delicias,

389

Ioh. 17

Ioh. 21. 12

ciās, si filium se videat relinquere in miserijs: ita amor tuus ille plusquam paternus omnemq; longē superans amorē maternum, sustinere non potuit, vt nobis in nostrā miserix fecibus relictis, tu ad cœlestes delicias solus conscenderes. Ad hoc autem in cœlos prior abire nosq; præcedere voluisti, vt illic agens, nos ad te attraheres atq; assumeres de mundo. Abijisti nobis præparare locum, in quo suscipiamur, viam parare qua transeamus, portas aperire per quas ingrediamur ad pascua vitæ. Sic enim discipulis tuis antē
Io. 14. 14 abscessum pollicebaris, dicens: Ego vado parare vobis locū. Et si abiero & præparauero vobis locū, iterum veniam, & accipiā vos ad me ipsum: vt vbi sum ego, illic & vos sitis. Tu siquidem virtute tua quam habes à patre ad cœlos prior ascendisti, & cœlorum portas penetrasti, regressus in hereditatē tuā propriam vnde exieras: nimirum filius naturalis existens & cōsubstantialis patris cœlestis,
Ephes. 2 & natura hæres regni paterni. Nos autē per gratiā adoptionis effecti tantū adoptiij, natura nil nisi iræ filij, si in te credentes tecū vnum efficiamur, per tuam virtutē assumēdi sumus ad cœlos, non tamen nostra virtute illuc ascēduri: quēadmodum nemo nostrū suā virtute propria resurgere potest à mortuis: tua tamen virtute à mortuis resuscita-

bun

buntur ad vitā immortalem omnes qui in te crediderint. Quēadmodum ipse tu in Euangelio es pollicitus, dicens: Amen amen dico vobis: qui credit in me, habet vitā aeternā, & ego resuscitabo eū in nouissimo die. Vt non immeritō, à morte ad vitā ex propria virtute regressus, resurrectio peculiariter nominari possit: & tuus in cœlum reditus ex propria itē virtute, Ascensio: noster verō à morte ad vitā regressus per virtutē tuam, suscitatio vel resuscitatio ad distinctionē debeat appellari: & noster ille ad cœlos ingressus, assumptio propriē debeat nūcupari: vt te resurrectisse cōstitemur, nos resuscitādos: te quoq; in cœlos ascēdisse, quō nos sumus assumēdi. *23*
Scripturarum testimonia prædictis adhibentur, partim Noui, partim Veteris testamenti.

HANC verō nostram quam in spe expectamus futurā ad cœlos assumptionē pulchrē nos Petrus Apostolorum tuorum princeps edocuit, dicens: Iesus CHRIS TVS est *1. Pet. 3* in dextera Dei Patris, degluties mortem, vt vitæ aeternæ heredes efficeremur, profectus in cœlum, subiectis sibi Angelis & potestatibus & virtutibus. Et iterū: Deus (inquit) suscitauit IESVM à mortuis, & dedit ei gloriā, vt fides vestra & spes esset in Deo, similis videlicet resurrectionis & gloriæ. Hoc

&

Ephes. 2. & Paulus Apostolus testatur, dicens: Deus qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatē suam qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in CHRISTO, cuius gratia estis saluati, & conresuscitauit, & confedere fecit in cœlestibus, in CHRISTO Iesu. Quomodo autem in te confedere fecit nos in cœlestibus Pater tuus, nisi quia nobis spem dedit per te aliquando illuc pertingendi ad cœlos, quo tu prior es virtute propria ingressus? Idipsum Dauid quoq; Propheta contemplans, ad exaltationis tuæ gloriam aspirabat, clamās ac dicens:
Psal. 59 Exaltare super cœlos Deus, & super omnē
107 terram gloria tua, vt liberentur dilecti tui. Intelligebat siquidem, per tuæ Ascensionis gloriam, genus humanum à terris (vbi degunt captiui) ad cœlos assumendum. De quo
Psal. 67 & alibi expressius loquitur, dicens: Ascendens in altum cœpisti captiuitatem, & captiuam duxisti captiuitatem. Tu siquidem ascendens ad cœlos, tecū duxisti & tecum assumpsisti patres illos, quos de limbo inferni liberaueras, vt ipsi tecū ingrederentur in cœlos, qui quidem tua fuerunt captiuitas, eo quod de manu inferni & potestate diaboli illos tua potentia liberaffes: sicq; ab illo, per sinu captiuitate, liberatos, in tua beata & felicissima captiuitate ad Patrem tuum adduxisti.

Vni

Vniuersum quoq; genus humanum & omnes electos tecum abduxisti ascendens quatenus illis omnibus tua ascensio spem contulit, aliquando te subsequendi illuc quo prior introieras.

Prædictis adiungitur pulchrum & apertum Michæ vaticinium.

MICHEAS quoq; Propheta hoc ipsum mysteriū pulchrè nobis insinuat, cum in spiritu fidelem populum alloquens, ait: Congregatione congregabo Iacob totum te, in vnum conducam reliquias Israël, pariter ponam illum quasi gregem in ouili, quasi pecus in medio caularum. Hic videlicet significatur fidelium collectio in Ecclesiam, prius quidem militatē, ac posterius triumphantem. Subiungit deinde causam huius congregationis fidelium: Ascendit enim (inquit) pandēs iter ante eos. Diuidet, & transibunt portam, & egrediētur per eā: & transibit rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum. Quis enim iste est qui ascendit, iter pandens ante greges: quis ille diuidēs situe aperies portam, vt transiant greges: quis ille rex coram gregibus trāsens, & quis Dominus ille in capite eorum, nisi tu Dei Patris Filius vnigenitus: qui à statu mortalitatis huius trāsiens ad immortalē statum seculi venturi, iter fecisti electis tuis, & portam aperuisti.

D

sti, per quam ad eandem gloriam te valeant
subsequi, ad quam tu prior ascendisti: Quod
enim in capite gregum tu diceris per eminē-
tiam transisse, hoc significat, quod in præcel-
lenti gloria tu vt primogenitus in multis fra-
tribus, & primitiæ resurgentium, omnibus
eminētiōr, ad Patris dexterā, mortis victor
& gloriæ largitor conscenderis.

✠ Gratiarum actio ad Filium DEI vt re-
sidentem in patris dextera.

A DORAMVS te sanctissimē Domine IESU
Christe, in Patris dextera residentē,
regem regum & dominantium Dominū, re-
gem magnum super omnem terrā: qui para-
sti in cælo sedem tuā, & regno tuo domina-
ris omnibus. Adoramus te pastorem & Epi-
scopum animarum nostrarum, pontificē ma-
gnū qui penetrasti cælos, vt assistas nunc
vultui Dei pro nobis. Adoramus te media-
torem nostrum, propitiatorem nostrū, ad-
uocatū nostrum. Tu enim vnus es media-
tor Dei & hominū, homo Christus IESVS.
Tu fidelis es nobis aduocatus apud patrem,
quemadmodum discipulis abscedens es pol-
licitus, quod patrem esses pro nobis rogatu-
rus. Et dilectus tuus discipulus hoc nobis de
te testificatur, quod si peccauerimus, aduoca-
tum ad patrem habeamus IESVM iustum,
qui est propitiatio pro peccatis totius mūdi.

Ador

Adoramus te salutis nostræ authorem præci-
puum, qui ex iis quæ passus es didicisti obe-
dientiam, & cōsummatuś factus es omnibus
tibi obtemperantibus causa salutis æternæ:
qui per hostiam tuam longē optimam, nou
in sancta manufacta, exemplaria verorum,
sed in ipsum cælū introisti, vt appareas nunc
vultui Dei Patris pro nobis. Tu semel in con-
summatione seculorum, quādo venit pleni-
tudo temporis, vnā pro peccatis offerens
hostiam, in sempiternū sedes in dextera Dei,
de cætero expectans, donec ponantur inimi-
ci tui scabellum pedum tuorum. Gratiās tibi
agimus victoriosissime & benignissime Do-
mine IESU Christe, Pater noster & pastor
optime, qui inuentam in deserto mundi hu-
ius ouiculam centesimam quæ perierat, nos
videlicet miserādū genus hominum, pro-
prijs humeris in caulas cœlestes, in pascua vi-
tæ æternæ reduxisti magna omnium Ange-
lorum lætitia. Gratiās (inquam) tibi agimus
immensas, qui tanta nobis miseris &
prorsus indignissimis, pro tui amo-
ris pijsimo pectore, contuli-
sti. Qui cum Patre & Spi-
ritu sancto viuīs &
regnas in secula.

Amen.

D 2

CONTEMPLATIO XXIX. De Spiritu sancti missione in discipulos, in ipsa sacra Pêtecoste, de q; doni huius præcellentia.

GRATIAS tibi agimus, suauissime Pater & præceptor noster IESU CHRISTE, & benedicimus tibi: quia post ascensionem tuam ad cælos, non es oblitus eorū quos in terra reliquisti dilectos discipulos tuos, quos in finē vsq; dilexeras: neq; orphanos & desolatos eos voluisti relinquere: sed post dies pauculos cōsolatorē alium illis destinasti, spiritū tuum sanctū de cælo, iuxta quod ante passionē tuam discipulis sermone ardētissimo vale dicēs, promiseras. Ego (inquiens) rogabo patrem, & alium Paraclētū dabit vobis, vt maneat vobiscū in æternum, spiritū veritatis. Non relinquam vos orphanos, vado & venio ad vos. Ad cuius etiam spiritus susceptionem iam iam ascēsurus in cœlum voluisti præparari electos tuos, cū illis curiosiora quædam de tempore restitutionis Israëliti regni humano quodam affectu interrogantibus responderes, dicens: Non est vestrum nosse tempora vel momenta quæ Pater posuit in sua potestate, sed accipietis virtutem superuenientis in vos Spiritus sancti. Præcepisti item illis, ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem

Ioan. 13

Ioan. 14

Act. 1

Ibidem.

sionem Patris, quam per os tuum audierant: Luc. xli. nimirum quod baptizādī essent Spiritu sancto, non post multos dies. Videlicet, quia bonum est in silentio præstolari salutare tuum, vtq; esset in spe & silentio fortitudo eorum: Esai. 30 vt perseverantes vnanimiter in oratione, digni fierent suscipiendo tanto munere.

✠ Quomodo Spiritus sanctus ✠
super Discipulos venit visibilibus signis.

IN Pso igitur sacro die Pentecostes, mystico dierum numero completo, transactis iam à tua resurrectione quinquaginta diebus, vbi quinquagesimus dies illuxisset, memor promissi tui, sanctum Spiritum de cælo congregatis pariter in vnum & corpore & animo Discipulis misisti, in specie sensibili. Siquidē Act. 2 de cælo factus est repente sonus, tanquā aduenientis spiritus aut flatus vehementis, qui domū totam repleuit, vbi erant discipuli congregati, propter metum Iudeorum: & appa- ruerūt illis dispartitæ lingue tanquam ignis, & sedit super singulos eorum, & repleti sunt omnes Spiritu sancto. In cuius indicium cœperūt loqui varijs linguis magnalia tua, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Ita tu quidem sensibilibus speciebus voluisti apparere sanctum Spiritum tuum, vt per externa foris apparentia demonstrares, quid interius ille

operaretur in ijs quos impleuerat. Quodd enim sic in flatu vehemēti datus Spiritus sanctus, hoc significat, quod eos quos ipse impleuerit totos rapiat, & sua efficaci suggestionē impellat quocūq; voluerit: quemadmodum flatu vehemens non piger est aut inualidus, sed celer & efficax ad agendum suo impetu quocūq; voluerit, id quod semel arripuerit. Quodd autē in linguis apparuit, & illis quidē igneis, hoc significat, quod eis quos repleuerit verba donet flammātia, quibus audientis animi salubriter accēdi valeant & liqueferi, igne utiq; illo diuini amoris de quo tu ipse ante mortē prādiceras: Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat? Et bene quidē in ignis visibili specie mōstratus est spiritus tuus, ad designandum quodd intus in cordibus Discipulorum ea spiritualiter ipse ignis inuisibilis esset operaturus, quē materialis & visibilis ignis foris cernitur operari. Ipse siquidē adueniens in cordibus electorum tuorum purgat, illuminat, & inflammat. Purgat quidem, ab omni scoria & rubigine peccatorum, ab omni affectione carnali, a timore & amore inordinatis, & omnino ab omnibus quę corda nostra possent a te auellere. Illuminat, in omnibus quę nobis ad salutē sunt necessaria cognitu, quęq; pro exigētia crediti nobis ministerij opportuna fuerint:

Luc. 12.

rint: ut in omni Sapia etia atq; Scia abundenus per eum, illuminatos habentes cordis nostri oculos. Inflamat verō & accendit in tuo ardenti amore, ut pondere affectus sui in te ferantur corda fidelium, & velut in sese liquefacta, in te resoluantur: ut ad quaelibet, quantumuis difficilia pro tuo nomine peragenda, & ad quaelibet quantumuis dura suslinenda, fiant promptissimi: ita ut iam etiam concupiscenti animo quærant ipsi & gaudeant, pro tuo nomine pati iniurias. Quemadmodum de tuis Apostolis, post illum accēptum, legimus, quod ibant gaudentes a conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine IESU contumeliam pati.

Actus

Quam magnifice de Spiritu sancto lo-
qui solitus sit CHRISTVS do-
minus apud discipulos.

Hic est ille Spiritus sanctus, de quo tam magnificas laudes tu prādicasti coram discipulis, priusquā ab eis abscederes, quē te eis tui loco relicturū, & per te incepta cōsumaturū pollicebaris, dicens: Non relinquam vos orphanos. Ego rogabo patrē, & alium Paraclētū dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, spiritū veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit Paraclētus

Jo. 14. 14.

Ioan. 14 Spiritus sanctus, quē mitter Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quaecūq; dixerō vobis. Ac rur-

Ioan. 15 sum: Cūm venerit Paracletus, quē ego mittā vobis à patre, Spiritum veritatis qui à patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.

Ioan. 16 Et iterū: Ego veritatem dico vobis. Expedit vobis, vt ego vadā, Si enim non abiero, paracletus nō veniet ad vos. Si autē abiero, mittā eū ad vos. Et cūm venerit ille, arguet mūdū de peccato, & de iustitia, & de iudicio. Quasi dicas. Tāta erit vobis ex illius spiritus aduētū vtilitas, vt expediat vobis mea corporali pręsentia priuari, quo ille adueniat. Ille enim cōsummaturus est, quod per me fuit inceptum.

Ibidem. Et post pauca: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed nō potestis portare modo. Cūm autem venerit ille, docebit vos omnē veritatē. Nō enim loquetur à semetipso, sed quaecūq; audiet, loquetur, & quę vērta sunt annūtiabit vobis. Hęc tā magnifica testimonia & promissa, de spiritu tuo protulisti corā Apostolis, vt eos de tuo abcessu redderes cōsolatos.

¶ Quomodo sancti Prophetę, Ioēl, &

Zacharias & Ezechiel, hanc Spiritus missionem prędixerint.

De hoc quoq; Spiritu & eius in electos tuos effusione, perhibuerunt testimonium

nium Prophetę sancti, eodē spiritu illustrati. Nominatim sanctus Ioēl, qui in ventura nouissima tempora aspiciens, prophetauit, dicens: Filie Sion, exultate & letamini in **Ioēl. 2** Domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorē iustitię, & descendere faciet ad vos imbrem matutinū & serotinū. Quis autem iste sit imber, posterius explicat, adiungens: Et erit, post hęc (sive in nouissimis diebus) effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filię vestrę. Sed & super seruos meos & ancillas in diebus illis effundam spiritum meū, & dabo prodigia in cęlo & in terra, sanguinem & ignē, & vaporē fumi. Et erit, omnis qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit: quia in monte Sion & in Hierusalem erit saluatio, sicut dixit Dominus, & in residuis quos Dominus vocauerit. Zacharias quoq; in eodem **Zach. 12** spiritu de tuo Spiritu prophetauit, dicens: In die illa, effundam super domū Dauid, & super habitatores Hierusalem spiritum gratię & precum: & aspicient ad me quem confixerunt, & plangēt eum planctu quasi super vni genitum, & dolebunt super eum, vt doleri solet in morte primogeniti. cuius prophetię statim post Spiritus sancti missionem apertissime visa est impletio, quādo Petro Apostolorum tuorum capite prędicante Isrāē. **Actu. 2**

litis, plurimi corde sunt cōpuncti: agentesq;
ex animo pœnitentiam, additi sunt ad popu-
lum tuum. Hic quoq; est fons ille patens, de
Zach. 13 quo idem propheta loquitur, dicens: In die
illa erit fons patens domui David, & habitau-
tibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris
& menstruarum: id est, in emūdationem cuius-
libet vel magnæ vel parvæ, vel spiritualis vel
corporalis immunditiæ. Apud Ezechielem
quoq; de eodem spiritu, ad electos ex om-
nibus Gentibus in vnam Ecclesiam congre-
Ez. 36 gandos, ita dictum legimus: Tollam vos de
Gentibus, & congregabo vos de vniuersis
terris, & adducam vos in terram vestram.
Et effundam super vos aquam mundam, &
et mundabimini ab omnibus inquinamentis
vestris, & ab vniuersis idōlis vestris mun-
dabo vos: & dabo vobis cor nouum, & spiri-
tum nouum ponam in medio vestri. Et au-
feram cor lapideum de carne vestra, & dabo
vobis cor carneum, & spiritum meum po-
nam in medio vestri, vt in præceptis meis am-
buletis: & eritis mihi in populum, & ego ero
vobis in Deum, & saluabo vos ex vniuersis
inquinamentis vestris.

De Spiritu sancto adducitur autho-
ritas Esaie & Davidis

Esaie. 4 **H**ic est ille spiritus, de quo Esaïas loqui-
tur, dicens: Et erit, omnis qui relictus
fuerit

fuerit in Sion, & residuus in Hierusalem, san-
ctus vocabitur omnis qui scriptus est in vi-
ta in Hierusalem: si abluerit Dominus for-
des filiarū Sion, & sanguinem Hierusalem
lauerit, in spiritu iudicij & spiritu ardoris.
Spiritus enim est iudicij, quatenus ijs quos
implet rectum præstat iudicium, vt verum
& iustum iudicium iudicent: videlicet ad id
quod veritatis est & virtutis diligendum ac
prosequendum, ad id verò quod falsitatis &
vanitatis, odiendum atq; fugiendum. Spi-
ritus quoq; ardoris dicitur, quatenus ardere
facit sancto amore eum quē impleuerit. Et
iterū in alio loco de eodē spiritu idem Pro-
pheta populū alloquens electorū: Noli (in **Esaie. 44**
quit) timere serue meus Iacob, & rectissime
quem elegi. Effundam enim aquas super si-
cientem, & fluenta super aridam. Effundam
spiritum meum super semen tuum, & bene-
dictionē meā super stirpem tuam: & germi-
nabunt inter herbas, quasi salices iuxta præ-
terfluentes aquas. Hæc est illa pluuia de qua
ille homo secūdū cor Dei loquebatur, dicens:
Pluuiam volūtariam segregabis Deus hære-
ditati tuæ, & infirmata est, tu verò perfecisti
eam. Hoc enim tui spiritus donum, quasi
pluuiam aliquam singularē & eximie fortun-
datem, pro munere admodū peculiari ex tua
liberalitate contulisti electis tuis, qui sunt
hæredes

404 CONTEMPLATIO XXIX.

hereditas tua, vt per illam in infirmitate sua perficiantur, in afflictione consolentur & constabulantur. Hoc est illud flumen, de quo

Psal. 45

Psal. 64

Psal. 18

Psal. 67

Eph. 4

Roma. 5

1 Cor. 12

idem alibi loquitur, dicens: Fluminis impetus laetificat ciuitatē Dei, sanctificauit tabernaculum suum altissimus. Et iterum: Flumen Dei repletum est aquis. Hic est ille calor descendens & ascendens, de quo alibi dixit: A summo cœlo egressio eius, & occurfus siue regressus eius vsq; ad summum eius, nec est qui se abscondat à calore eius. Hunc enim calorē, hūc ardorem spiritus tui, postquam ad cœlos ascendisti, super omnes, qui eum suscipere voluerint, effudisti: neq; quicquam expers est munerum spiritus tui, qui non, si velit, illorum possit fieri particeps. Huius sunt illa dona de quibus iterum loquitur, dicens: Ascendisti in altum, captiuam duxisti captiuitatem, dedisti dona hominibus. Tu enim iam assumptus in cœlum, tuis fidelibus dona tua distribuis: alijs quidem plus, alijs verò minus, unicuiq; sicut ipse volueris, idq; per Spiritum sanctum, per quem (iuxta tui Apostoli testimonium) in cordibus nostris diffunditur charitas: per quē item alię gratiæ multiformes & varię cōferuntur, vt pote alij sermo sapientię, alij sermo scientię, alij operatio virtutum, alij gratia sanitatum, alij genera linguarū. Omnia autem hæc operatur

DE MISSIONE SPIR. SANC. 405

ratur vnus atq; idem spiritus, diuidens singulis prout vult.

Commendatur doni huius præcellentia quod in omnes fides effunditur.

ONOBILE donum sancti Spiritus! ô donum præclarū & omni desiderio summe expetendum! Nunc pie iesu luce clari⁹ ostendis, dilectionem tuam illam qua Ioh. 13 semper tuos dilexisti, etiam modo tecum permanere apud patrem. In hoc tam insigni dono quod nobis desuper mittis in terram, euidentissimē cognoscimus & certissimē confidimus, sempiternum permanere erga nos tuum affectum bonum, quo dilexisti nos ante mundi constitutionem, & ob quem in temporis plenitudine in mundum descendisti, ad operādum salutem nostram. Modò nostris oculis euidentissimē cernimus, quoniam adhuc tibi, licet à nobis specie corporis absenti, est cura de nobis. Sed nunquid pro solis illis pauculis discipulis tuis, qui erāt in vnum congregati propter metum Iudæorum, hoc tam præclarum spiritus tui donum misisti? Absit, absit vt intra tam exiguos terminos stringatur tuę liberalitatis magnificentia, quæ se in omnes pōt venturas generationes effundit. Nam misericordia tua à progenie in progenies, omnibus timentibus

Luc. 2

bus te. Et misericordia tua ab aeterno & vsq;
in aeternum, super timentes te. Non ergo il-
los tantum numero pauculos concernebant
tuae promissiones, sed & omnes qui erant
creditori per verbum illorum, potissimum
cum sis nobis pollicitus, illum tuum spiri-
tum nobiscum permanfurum in aeternum,
ad eruditionem & institutionem Ecclesiae in
omnibus. Quanquam autem in visibilibus
signis, utpote in linguis igneis, aut in flatu spi-
ritus vehementis, aut in varietate lingua-
rum hoc donum tuum fideles modo non su-
scipiant: credimus tamen, electos tuos om-
nes inuisibiliter participes fieri doni huius,
quod omnibus filiis tuis communicas. Nam
(iuxta Apostoli testimonium) si quis spiri-
tum tuum non habet, hic tuus non est. Et ipse
est spiritus adoptionis filiorum tuorum, qui
sic animam viuificat (id est, tibi viuere facit)
quomodo anima corpus viuificat: nec mi-
nus sine eo potest viuere anima, quam sine
anima corpus. Ipse est, cuius vnctio docet ho-
minem de omnibus. Ipse est, qui adiuuat in-
firmitatem nostram. Ipse est, qui clamat in
nobis, Abba pater, testificans spiritui nostro
quod simus filij Dei. Ipse pro nobis postu-
lat gemitibus inenarrabilibus, & postulat
secundum Deum pro sanctis. Ipse flumina
aquae viuae scaturire facit de ventre creden-
tium.

Rom. 8

1. Io. 1.1

Rom. 8

Gal. 4. 4

Rom 8

Io. 1. 7

tium. Ipse fontem dataeque viuae, in cordi-
bus fidelium, salientis in vitam aeternam.
Ipse nobis est pignus aeternae salutis, & ar-
rabo hereditatis futurae. Quemadmodum
nos docet sanctus Apostolus, dicens, nos in
te credentes, signatos esse spiritu promis-
sionis sancto, qui est pignus hereditatis no-
strae. Ipse est & signum distinctionis, quo di-
scernuntur filij Dei à filiis diaboli, hære-
des regni à mancipijs inferni. Ipse est, quem
pater coelestis (iuxta tui oris testimonium)
nunquam negat humiliter se petentibus.
De hoc siquidem ipse perhibuisti testimo-
nium, dicens: Si vos, cum sitis mali, nostis bo-
na data dare filiis vestris, quantomagis pa-
ter vester coelestis dabit spiritum bonum pe-
tentibus se?

Io. 1. 4

Eph. 1

Luc. 11

Gratiarum actio ad CHRISTVM
dominum pro tam magni-
fico munere.

GRATIAS tibi agimus, Domine IESV fi-
li vnigenite Patris, pro tam magnifico
& inenarrabili dono quod in mundum misisti
nobis: sine quo praecedentia omnia quae tu ege-
ras, aut passus fueras, nihil ad salutem nobis
fuissent utilia. Quis enim tuae incarnationis,
praedicationis, passionis, resurrectionis &
ascensionis fuisset fructus, si non in te credidis-
sent homines? Proculdubio sine fine nihil illa
omnia

408 CONTEMPLATIO XXIX.

1. Cor. 2

Rom. 8

Acl. 1

Luc. 7. li.

omnia profuissent hominibus, quoniam sine fide (vrait Apostolus) impossibile est placere Deo. Quis autem credidisset, si nemo predicasset populus? Quis autem predicasset illa tam admiranda & incomprehensibilia fidei mysteria, nisi instructus & doctus à te interius? Quis instruxisset homines de ijs quæ supra naturâ sunt, & de occultis Dei consilijs, nisi Spiritus Dei, qui solus nouit quæ Dei sunt, & scrutatur omnia, etiam profunda Dei? Nisi ergo illum nobis misisses, frustrâ viderentur præcedentia omnia præmissa atq; peracta. Huius autem doni missio, præcedentium omnium beneficiorum tuorum erat confirmatio & cõsummatio: eo quod per ipsum, illa omnia sunt electis ad salutem utilia. Per ipsum namq; eruditi in omnibus & plenissime confortati sancti Apostoli, salutis nostræ primi propagatores, verbum salutis, sancti tui Euangelij prædicatione, per totum orbem disseminarunt. Per hunc item corda audientium populorum commota sunt, vt verbum salutis susciperet patres nostri, atq; etiamnum posterorum corda idem ipse facit in fide patrum immortales persistere. O ergo donum præclarum & omnimodis necessarium, sine quo ad salutem nihil nobis possit proficere, & per quem in bonum nobis cooperantur omnia. O Christe Deus, qui olim Apostolos tuos induisti vir-
tute

DE S. ECCLESIA CHRISTI. 409

tute ex alto, qui per spiritum tuum illis dedisti abunde omnia ad salutem consequendam alijsq; cõferendam necessaria: da etiam nobis hunc Spiritum sanctum tuum, qui nos ab purget, illuminet & inflammet, qui nos ab omni malo custodiat, & ad omne bonum impellat: vt semper à malo declinantes, nunquam, nisi quod rectum est ac tuæ placitum benignissimæ voluntati, exequamur: nihil item eorum quæ tu à nobis fieri velis, omitamus, sed in omnibus strenui & fideles tui ministri per illum efficiamur. Ipse nobis sit doctor & ductor, ipse nobis sit impulsor & director, ad omnia tuæ placita voluntati, qui tecum & cum tuo Patre viuat in æterna secula Deus benedictus. Amen.

CONTEMPLATIO XXX. de sancta Ecclesia CHRISTI, deq; eius electione & stabilitate.

GRATIAS tibi agimus, sanctissime Domine & Pater noster Iesu CHRISTE, propter charitatē tuā inestimabilem: quæ ad eod te astringit misero mortaliū generi, vt derelinquere ipsum non valeas in æternum, tamen si iam ad Patris tui dexteram exaltatus. Ascendens siquidem in cœlum, nō abscessisti tamen prorsus à miserando genere nostro: quoniam abscessurus
elo

E

Math. 28 pollicebaris dilectis tuis, dicēs: Ecce ego vobiscum sum, vsq; ad consummationē seculi. Complacuit enim tibi, ob infinitā pietatem diuini cordis tui, vt hic super terrā edificares tibi domū dignam ad inhabitandum, Ecclesiam sanctam tuā, in qua ad consummationē vsq; seculi firmus inhabitator permaneres. Propter hanc siquidem aedificandam in terris, de sinu paterno ē cœlis adueneras: videlicet
Psalm. 146 vt (iuxta verbum Prophetæ) dispersiones Israëlīs congregando, verā illam Hierusalem aedificares; vt eos qui per varios errores dispersi seruiebant Diabolo, sub vnitatē fidei tuæ cōgregatos, in aedificiū Ecclesiæ sanctæ domus tuæ cōponeres. Pro his etenim dispersionibus congregandis, mortē subire vltro-
Io. 11 neam nō recusasti, testāte Euāgelista: **Iesus** (inquit) moriturus erat pro Gente, & non tantum pro Gente, sed vt filios Dei qui erāt dispersi cōgregaret in vnu, hoc est, vt electos suos quos prae destinauerat Deus ad vitā & adoptionē filiorum adducere, à dispersione errorū & vitiorū per suam mortē congregaret in vnu, non iam filios dispersionis, sed ex filiis dispersionis factos filios vnitatis & pacis, ex filiis iræ factos filios gratiæ, ex filiis diaboli factos filios Dei. Cōgregaret (inquit) in vnu, nempe in vnu corpus, in vnu aedificium, in vnam domum, sanctam Ecclesiam tuam.

Eccle

Et Ecclesia sancta est corpus CHRISSTI, & ipse caput est eius.

ECCLESIA namq; ex electis & prae destinatis omnibus, tāquam ex mēbris viuīs composita, velut vnu corpus, tuo spiritu viuificata cōsistit, cuius te pater cœlestis caput constituit. Quemadmodum super ea re nos tuus instruit Apostolus, dicēs: Omnia pater **Ephes. 1** subiecit sub pedibus eius. Et ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur. Et iterum discipulos exhortans, ait: Veritatē autē facientes in charitate, **Ephes. 4** crescamus in illo per omnia, qui est caput, **CHRISTVS**, ex quo totū corpus cōpactum & cōnexum. Ac rursum: Vir caput est mulieris, sicut **CHRISTVS** caput est ecclesiæ. Et **Ephes. 5** alibi: Omnia per ipsum & in ipso creata **Colos. 1** sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso cōstant. Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principiū, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnibus ipse primatū tenēs. Ita, benignissime **Iesus**, tuo patri cōplacuit, vt tibi Ecclesiam pro corpore adiungeret: & sic tibi visum est, Ecclesiam in corpus tibi assumere, vt ipsius caput fieres. Non quod tu ea ad tuam perfectionem opus haberes, sed quoniam tibi ac patri tuo dignāter complacuit, illam tuæ bonitatis facere participem. Neq;

verò inanis est hæc appellatio, qua tu caput Ecclesiæ diceris, sed per omnia tu hoc præstas tuæ Ecclesiæ, quod corpori caput exhibet. Quemadmodum enim à capite in reliqua membra inferiora, id est, in vniuersum corpus reliquum, spiritus vitæ, sensus & motus deriuatur: ita à te in Ecclesiam sanctam atq; in singula eius membra spiritus vitæ effunditur. Quemadmodum sanctus Euangelista testatur, dicens: Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Hic autem spiritus, qui à te per participationem in nobis influit, ipse est qui animam facit viuere, sentire atq; moueri. Sine eo nanq; mortua est Deo anima, neq; sentire quicquam potest in ijs quæ ad Deum attinent, neq; ad operandum aliquid dignum & gratum Deo potest moueri. Est quoq; caput ornamentum corporis & tutamentum, in quo viget prudentia, ad prospiciendum toti corpori. Sic & tu inestimabile decus es corporis tui, & tutamentum securissimum, cuius prouidentia nullum vnquam illi poterit obuolare periculum interitus. Rursum, quomodo caput nō solū corpus totum sibi cōiungit & secum continet, verū etiam membra corporis vniuersa, per spiritum vitæ quem de se fundit, adinuicem mirabiliter vnit & continet, ne separentur: ita tu Do

Domine I E S V, totum Ecclesiæ corpus, atq; etiam singula eius membra tibi adiungis, atq; etiam membra singula connectis singulis, & adiuncta contines, ne cadant aut separentur abinuicem.

✠ Quod per Spiritum CHRISTI corpus Ecclesiæ compingatur in vnum.

FACIS autem hoc per Spiritum tuum, illum quem in omnes fundis electos tuos, iuxta quod sanctus testatur Apostolus, dicens: Omnes eodem spiritu potati sumus. *1. Cor. II* Hic enim Spiritus, totum Ecclesiæ corpus tibi adglutinat tanquam capiti à quo effluit: atq; insuper omnes adinuicem conglutinat fideles in quos effunditur, vt sint vnius corporis membra, vt sibi inuicē tanquam membra indissolubili nexu cohæreant. Quam tui spiritus geminam cōnexionem pulchrè nobis exprimit Apostolus, dicens: Sicut enim *1. Cor. 12* corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autē membra corporis cū sint multa, vnū tamē corpus sunt, ita & CHRISTVS. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus, siue Iudæi siue gentiles: siue serui, siue liberi: & omnes in vno spiritu potati sumus. Et iterū: Vos (inquit) *Ibidem.* estis corpus CHRISTI, & membra de membro, id est, membra adinuicem cohærentia.

Quomodo autem in hoc corpore ex virtute capitis sibi inuicē ista membra cohereant, sub similitudine corporis naturalis alibi explicat, dicens: Veritatem autem facientes in charitate crescimus in illo per omnia, qui est caput, CHRISTVS, ex quo totum corpus compactum & connexum, per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem, in mensuram vniuscuiusq; membri, augmentum corporis facit, in edificatione sui, in charitate. Sui ipsius quippe corpus istud ex te compactum & conuexum augmentum facit & edificationem, dum ex spiritu tuo membrum vnum ad se aliud attrahit & adiungit, secundum administrationem sibi ex spiritus dono datam, quæ est in Ecclesia multiplex, ad ipsius edificationem. Sic enim tuæ sapientiæ complacer, vt corpus istud ad sui ipsius perfectionem tibi cooperetur, vt membra singula non in seipsis otiosa torpeant, sed pro inuicem sollicita laborant, vt membrum vnum sibi membrum aliud adglutinet: quemadmodum olim in veteris tabernaculi compositione cortina cortinam trahebat, vt (iuxta illud Apocalypsis) qui audit, dicat, Veni: vnusquisq; secundum gratiam à spiritu capitis CHRISTI sibi donatam. Quemadmodum vigilanter nos admonet ille ex tua commissione corporis huius pri

primus pastor, dicens: Vnusquisq; prout accipit gratiam, in alterutrum illam administrans, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.

Quod Ecclesia etiam est edificium CHRISTI, cuius ipse est edificator præcipuus, sicut & præcipuum fundamentum.

NON solum autem corpus tuum est Ecclesia sancta, verum insuper domus tua, & ciuitas tua appellatur. Hanc enim tu, artifex sapientissime, tibi edificasti compositione mirabili, ad inhabitandum in ea, atq; ad demonstrandas in ea diuitias bonitatis tuæ. Cuius quidem edificij, tu ipse es edificator & custos. Siquidem (iuxta Psalmistæ vocem) nisi tu domum hanc edificaueris, in vanum laborant qui eam edificant. Et nisi tu ciuitatem istam custodieris, frustra vigilant qui eam custodiunt. Et iterum alibi dicitur: Ipse fundauit eam Altissimus. Zacharias quoq; propheta, in persona tua id ipsum testatur, dicens: Non in exercitu, nec in robore, sed in spiritu meo. Et iterum: Ecce vir, Oriens siue germen nomen eius: & subter eum orietur, & edificabit templum Domino. Et ipse extruet templum Domino,

& ipse portabit gloriam, & sedebit & dominabitur super folio suo, & erit Sacerdos super folio suo. Tu itaq; primus es & præcipuus huius domus ædificator. Verumtamen propter voluntatem tuā, ita tibi complacet, vt adiutores tibi admittas & assumes in opere ædificij huius, qui laborādo tibi vt ministri subseruiant, eos videlicet, quos in Ecclesia ad aliorum eruditionem & ædificationem constituis. Vnde quidam ex eis, nō sibi, sed tuo nomini dans gloriam, ad reprimendum discipulorū inordinatū pro magistris zelum, ait: Quid est Apollo? quid verō Paulus? Ministri eius cui credidistis, & vnicuiq; sicut Dominus dedit, Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Itaq; neq; qui plantat est aliquid, neq; qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Ac deinde, Dei enim sumus adiutores. Si vilificat fidelis seruus, tantum adiutorem & ministrum se nominans, te verō præcipuum artificem & operatorem glorificat. Huius quoq; ædificij fundamentum tu ipse es, qui & ædificator. Super te enim, vt petram firmissimam & fundamentum immobile, Ecclesia tua fundata est: quemadmodum sanctus Apostolus ait: Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus

stus Iesus. Et tu es illa ipsa petra, de qua Petro post confessionem bonam bona respondens, dicebas: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Super hanc quippe petram quam ille confessus fuerat, id est, super te ipsum, ædificari debuit Ecclesia. Tu enim cū esses artifex sapientissimus, imō ipsa sapientia, non potuisti super arenam constituere ædificium tuum, sed super petram firmam, vt esset immobilis domus & imperturbabilis ciuitas: ita vt non possent aduersus eam præualere vniuersæ portæ inferorum.

¶ Quomodo apud Prophetas

CHRISTVS dicatur lapis & lapis fundamenti.

Tv siquidem es lapis ille fundamenti, de quo per Esaiam ex ore patris prædictum fuerat. Ecce ego mittā in fundamentis Sion lapidē probatū, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum. Qui crediderit in illum, non confundetur. Tu quoq; lapis ille es, cuius fit mentio apud Zachariā, dicentem in persona patris: Ecce ego adducā seruum meum, orientem: quia ecce lapis quem dedi coram Iesu, super lapidem vnum septem oculi sunt, & ego celabo sculpturam eius, ait Dominus exercituum, & auferam iniquita-

tem terræ illius in die vna. Quis autem iste est feruens, Oriens, nisi tu, qui in plenitudine temporis feruilem hominis formam assumpsisti? qui etiam Oriens siue germen, solenni appellatione, à Prophetis nuncuparis, ratione processioneis vel æternæ à patre, vel temporalis à matre. Vel quia tanquam lux noua & gratissima ortus es mundo ad illuminandum omnem hominem venientem in hunc mundum. Vnde & alter ille Zacharias, præcursoris tui genitor, de te ita cecinit: Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos Oriens ex alto. Et quis ille lapis vnus, in quo septem apparuerunt oculi, nisi tu super quem requieuit ad omnem plenitudinem septiformis gratia Spiritus sancti? Nam sic & in Apocalypsi dilecto apparuisti discipulo, tanquam agnus habens septem cornua & septem oculos, qui sunt septem spiritus missi in omnem terram, id est septiformis gratia spiritus, cuius virtus omnem terram pertransiit. Celauit quoque Pater tuus sculpturam huius lapidis, quando totum corpus totum fecit discerpi flagris, caput spinis coronari, manus & pedes clauis perfodi, denique lancea latus aperiri. Ac tunc quidem in vna illa die ablata est iniquitas vniuersæ terræ, per hanc lapidis istius ælaturam, per passionis tue miseriam, quam

ex

ex patris voluntate subiisti. Iterum tu lapis ille es primarius, de quo idem Propheta subsequenter ait: Educit lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ eius. Te siquidem vt primarium lapidem eduxit Deus pater, quando te nasci fecit in tempore de homine, per operationem Spiritus sancti, vt super te edificaretur Ecclesia, vera domus & verum templum Domini. Et ipse exæquauit gratiam gratiæ tuæ, quando nobis qui coædificamur in ædificium illud, potestatem dedit fieri filios Dei, & fratres tuos: hæc des quidem patris tui, tuos autem cohæredes. Tu quoque lapis es ille, ab hominibus reprobatus, sed à Deo honorificatus, cuius Psalmista cum exultatione meminit, dicens: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes hic factus est in caput anguli. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Denique lapis ille tu es sine manibus de monte excisus, de Maria virgine meritis exaltata, aut de patris excelsi operatione, sine virilis efficientiæ adminiculo natus: quem in visione Daniel conspexit priora omnia regna confringere & conterere, aurum, argentum, æs, ferrum & lutum, vt nouum ædificaretur super eo regnum, quod non dissipabitur vnquam, neque tradetur populo alteri, sed persistabit in æternum.

Quo

¶ Quomodo super vno fundamento
CHRIST I, plura sint fundamen-
ta alia sancti Apostoli.

Tv igitur illud es vnicum & primarium
fundamentum ædificij huius. Verūta-
men post te fundamenta alia consideramus
sanctos tuos Apostolos, nō quidem prima-
ria, sed tantū secundaria, vtpote fundamen-
ta super te primum & vnicū primarium fun-
damentum proxime posita. Nam & Paulus
1. Cor. 3 ille, qui fundamentum aliud constanter asse-
rit præter te poni non posse, fatetur nihilo-
minus alio in loco fundamentum aliud vel
alia fundamēta Apostolorum & Prophetarum,
Ephef. 2 cum fideles alloquens, ait: iam nō estis
hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorū
& domestici Dei, superædificati super fun-
damentum Apostolorum & Prophetarum.
Ita quidem fundamentū secundarium ponit
Apostolos. Sed tamē vnicū primarij nōdum
Ibidem. oblitus est, dum subdit. Ipso summo angula-
ri lapide Christo IESV, in quo omnis ædifi-
catio cōstructa crescit in templum sanctum,
Apoc. 21 in Domino. Huic consonat, quod in Apoca-
lypsi ciuitas illa sancta Ioanni monstrata, vi-
sa est in muro suo habere fundamēta duode-
cim, & in illis duodecim nomina duodecim
Apostolorum inscripta, simul & agni: super
quo vt primario & vnico, illa duodecim in-
tel

telliguntur fundata. Vnde sicut à fundamen-
to primo, quod es tu, ædificium istud Eccle-
sia dicitur CHRISTI, siue Christiana Eccle-
sia: ita ab illis secundarijs, dicitur Ecclesia
Apostolica, quasi super Apostolorū doctri-
nam & confessionem fundata. In quem sen-
sum commodè & illud à sanctis patribus est
enarratum, quod Petro post confessionem
diuinitatis tuæ respondebas, dicens: Tu es Math. 16
Petrus & super hanc petram ædificabo Eccle-
siam meam: super hanc petram, id est super
hanc cōfessionem fidei indubitaram & cer-
tissimam quam modò es confessus, vnde tu
Petrus dici meruisti.

¶ Quomodo in Ecclesiæ ædifi-
cium per Spiritum sanctum
componantur fideles.

HABEMVS itaq; huius ædificij fundamē-
tum & fundamēta, quibus suo ponde-
re innititur, firmumq; & inuariabile confi-
stit. Ea verò quæ superædificatur fundamen-
to, non lateres sunt cōstiles, aut mortuæ pe-
træ de montibus excisæ terrenis: sed viuī la-
pides esse debent, qui super lapidem illum
primarium & primā vitam superædificatur.
Hi sunt electi & fideles tui, qui per fidem se
tibi adiungunt, vt mereantur in vnum com-
pingi ædificium. Quemadmodum sanctus
Petrus Apostolus tuus sollicitè nos exhor-
ta

1. Petr. 2 tatur, dicens: Ad quem accedentes lapidem
vium, ab hominibus quidem reprobatum,
à Deo autem electum & honorificatum, &
ipsi tanquam lapides viui superædificamini
domos spirituales, aut domus spiritualis, id
est, vt componatis domū spiritualementem, Ecce-
siam. Neq; verò hæc coædificatio per corpo-
rale bitumen aut cementum fieri debet, sed
per glutinum Spiritus sancti. Ipse enim dum
charitatem diffundit in cordibus nostris ita
per fidem illam viuā, tibi viuo fundamento,
nos viuos lapides superstruit ac superædifi-
cat, vt coædificemur in habitaculum Dei. Id
quod sanctus ille gentiū Apostolus pulchrè
Ephef. 2 depinxit, dicens: Ita q; fratres, iam non estis
hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorū,
& domestici Dei, superædificati super funda-
mentū Apostolorū & Prophetarū: ipso sum-
mo angulari lapide Christo **IES V**, in quo
omnis ædificatio cōstructa crescit in templum
sanctū, in Domino. In quo & vos coædifica-
mini in habitaculum Dei, in Spiritu sancto.
¶ Quomodo **CHRISTVS** consum-
matio & complementum est Ecce-
siae sanctæ, per quem ipsa
continetur & con-
nectitur.

CONSUMMATIO verò & cōplementum
ædificij huius tu idem ipse es, qui & fa-
bri

bricator & fundamentum. Tu enim sicut la-
pis es primarij fundamenti, in fundamento
fundatus ædificij huius: ita & lapis es sum-
mangularis, qui totum ædificium conue-
ctere & continere debes, vt non abinuicē se-
parētur semel vnita. Quemadmodum enim
in ædificio corporali, ad stabilitatē eius, ne-
cessē est parietes diuersos ex quibus compo-
sitū est angulari lapide cōniri & contineri:
ita in ædificio hoc spirituali, te attendimus
lapidem hūc angularem, duos parietes simul
cōnientem, id est, duos populos, nempe Iu-
daicum & gentilem, in vnum ædificium Ec-
clesiæ sanctæ componentem. Hoc enim est,
quod cum exultatione cecinit Propheta Da-
uid: Lapidem quem reprobauerunt ædifican-
tes, hic factus est in caput anguli. A Domi-
no factum est istud, & est mirabile in oculis
nostris. Quomodo autem in caput anguli
factus sit lapis iste, prolixius dislerit Paulus
apostolus, loquēs cōuersis ex gentibus: Nūc **Ephef. 2**
(inquit) in Christo **IES V**, vos qui aliquan-
do eratis longè, facti estis propē, in sangui-
ne **CHRISTI**. Ipse enim est pax nostra, qui
fecit vtraq; vnum, & medium parietem ma-
ceriæ soluens, inimicitias in carne sua, legem
mandatorū decretis euacuans, vt duos con-
dat in semetipso in vno nouo homine, faciēs
pacem, vt reconciliet ambos in vno corpore
Deo,

Deo, per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. Et veniens euangelizauit pacem vobis qui longè fuistis, & pacem ijs qui propè: quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno spiritu, ad Patrem. Sic tu duos parietes, id est, duos populos mirabiliter in vnum connectis & contines, vt non diuidat Ecclesiæ vnitatem diuersitas populorum, quoniã in te omnes efficiuntur & sunt vnum. Iuxta quod alibi idem Apostolus ait: Non est Iudæus neq; Græcus, non est seruus neq; liber, non est masculus neq; fœmina. Omnes enim vos vnum estis, in Christo **IESV.**

Collos. 3
Galat. 3

22 Quomodo sancta Ecclesia
ab initio fuerit multipli-
citer præsignata.

HÆC est illa Ecclesia, quam statim in principio conditionis humanæ præsignasti in mysterio, cum de latere Adæ dormientis formares mulierem similem illi. Adam quippe vetus iste, formam tenebat noui Adæ, venturi in temporis plenitudine, sicut Eua typus erat Ecclesiæ. Quemadmodum enim Adam ille vetus omnibus hominibus fuit origo vitæ corporalis, sic Adam iste nouus omnibus electis auctor est vitæ spiritualis. Et quemadmodum de latere dormientis Adæ fuit Eua formata sic de latere **CHRISTI** dormientis in Cruce, fuit suscitata Ecclesia. In

Genes. 2

Rom. 5

In cruce siquidem pendens Dei filius, & in ea moriens, illic sibi Ecclesiam simul & desponsauit & genuit. Quod mysterium subtiliter contemplans Paulus Apostolus, ait: **Ephes. 5** Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico, in Christo & Ecclesia. Hanc quoque Ecclesiam in arca Noë præsignasti, quæ sola à diluuiio generali potuit saluare Noë cum familia sua, cunctis quæ extra eam **Gen. 7** erant vniuersali inundatione perditis. In quo hoc nobis indicatur, eos qui intra Ecclesiam permanent in rectitudine fidei & unitate charitatis, per Christum seruari ab illa damnatione, qua perire necesse est omnes qui extra hanc Ecclesiam sine Christo degunt. Hæc quoque est vinea illa quam plantauit Noë, quam tu verus Noë mundi saluator & noui orbis propagator plantasti: quæ vinea te inebriauit & nudauit in tabernaculo tuo, quoniam ob eius immodicum amorem in cruce voluisti ignominiosè nudari, idque in tabernaculo tuo, id est, in Hierusalem peculiari habitaculo tuo. Hic est mons ille, ad quem Angelica monitione iustus Loth iubetur pro salute confugere, dicentibus ad eum Angelis: Ne stes in omni eir **Gen. 19** ea regione, sed in monte saluum te fac, ne & tu simul pereas. Hic quoque est mons ille Oreb, ad quem perueniens Moyses, vi- **Exod. 3**

Amos 9

F

adit gloriam Dei apparentis in rubo, quando præ loci reuerentia, iussus fuit calciamen-
ta soluere. Hic ille mons est, in quo Moy-
ses legis diuinæ cognitionem accepit: quem
(iuxta Domini præceptum) si tetigerit be-
stia, lapidabitur: id est, si incredulus eccle-
siam contigerit, ut noceat, morte damnabi-
tur. Qui enim montem illum tetigerit, sic
erit ac si pupillam tangat oculi tui. Id quod
per Prophetam testatus es, dicens: Nolite
tägere Christos meos. Rursum, ille est mons,
in quo latet Dauid: & licet circumcinctus
vndique à Saul in modum coronæ, tamen
effugit & euadit manus eius, in nomine Do-
mini. In huius quoque vertice montis sedens
Helias Propheta Domini, à quinquagena-
rijs ad se comprehendendum missis capi nõ
potuit: quinimò superbe ipsum aggredien-
tes duos quinquagenarios, igne de cælo
demisso suis precibus ipse consumpsit, do-
nec adueniret tertius qui curuatis genibus
ipsum supplex deprecaretur pro misericor-
dia animæ suæ. Hunc insuper montem vi-
dit puer Helisei, reuelatis sibi per preces
magistri oculis, plenum equorum & cur-
ruum igneorum, in circuitu Prophetæ: ut
aperta monstraretur visione, quoniam plu-
res erant cum Propheta Domini, quàm cum
aduersarijs eius.

Quomod

Quomodo Iacob Ecclesiā in spiritu
præuiderit, & quomodo per ta-
bernaculum olim ac templū
fuerit significata.

Hanc præuidit in spiritu, sanctus Pa-
triarcha Iacob, quando proficiscens in
Mesopotamiā, vidit in somnis scalam à ter-
ra erectam in cælum, ac super eam ascenden-
tes & descendentes Angelos, ac Dominū sca-
læ innixū: surgensque à somno dixit, Verè Do-
minus est in loco isto, & ego nesciebam. Pa-
uensque: Quàm terribilis est (inquit) locus
iste: non est hic aliud nisi domus Dei, & por-
ta cæli. Ac deinde lapidem erigens in titu-
lum, oleumque desuper fundens, nomen lo-
ci illius appellauit Bethel, id est, domus Dei:
votumque illuc vouit Domino. Huius de-
corem & ornatum præsignabat illud vetus
tabernaculum, quod tanto studio tantisque
sumptibus in deserto extruxit Moyses: Ac
deinde templum illud in omnibus gentibus
gloriosum, quod Salomon rex pacificus ædi-
ficauit in Hierusalem: ac postremò templum
illud, quod Zorobabel dux, & Iesus, sacer-
dos, post solutam captiuitatem Babylonicā,
ædificauit. De quo apud Aggeum Prophe-
tam ita dictū legimus: Magna erit gloria do-
mus istius nouissimæ, plusquam primæ, di-
cit Dominus exercitū: & in loco isto dabo

pacem, dicit Dominus exercituum. Quod verbum non de illo ipso materiali templo in se dictum apparet, cum fuerit prioris templi multo maior & plane incomparabilis gloria: sed de eo illa pradicatur excellentia, sub typo Ecclesie sancte, quae per te erat, destructa captiuitate diaboli, aedificanda. Tu siquidem verus es Zorobabel, id est, magister vel dux captiuitatis: verus item es **TEVS**, verus Saluator, quoniam dux es & Saluator eorum quos de antiqua diaboli captiuitate eripuisi. In te quoque, vnum, amborum illorum nomen & officium recidit: quoniam tu idem rex es & sacerdos, dux & pontifex, quemadmodum tibi omnis scriptura apertum perhibet testimonium.

22. Quomodo in plerisque scripturae locis Ecclesia sancta Mons appellatur.

Psal. 1. **H**ic est mons ille sanctus, de quo in Psal-
mis ex persona tua dicitur: Ego autem constitutus sum rex ab eo, super Sion montem sanctum eius, pradicans praeceptum eius,
Psal. 47. Et iterum: Magnus Dominus & laudabilis nimis, in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius. Haec enim ciuitas tua recte mons dicitur: quoniam sicut mons altus est, firmus & immobilis, sic Ecclesia tua per fidem est excelsa, per spem firma, & per charitatem immobilis: ita ut nec ventorum flatibus nec aquarum

rum fluctibus possit in terram prosterni, imò nec ipse inferorum portae aduersus eam valeant praeualere. De hoc monte, iterum apud eundem legimus: Mons Dei, mons pinguis, mons coagulatus, mons pinguis, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem. Bene enim pinguis est mons iste, super quem ros ille coelestis descendit, vbi mandauit Dominus benedictionem & vitam usque in seculum, cui segregasti pluuiam voluntaria spiritus tui, ite & verbi tui: quae pinguedo gemina montem hunc reddit fecundissimum, ut floreat in eo iusti sicut palmae virentes, & multiplicetur velut in Libano. Mons quoque coagulatus sit in caesusus est mons iste: bono utique coagulo illo (id est, gratia Spiritus sancti) quod fidelium omnium corda simul in vnum facit concurrere, quasi in caseum vnum, in vnum corpus & in vnum aedificium. Atque hic ille est mons, in quo est beneplacitum Deo in finem usque habitare: quemadmodum tu ipse testatus es, dicens: Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. Et iterum: Vbi cumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum. De hoc etiam monte Propheta Esaias apertissime prophetauit, dicens: Erit in nouissimis diebus praeparatus mons domus Domini, in vertice montis.

rium, & eleuabitur super colles. Et fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius. Hæc enim prophetia tunc optimè impleta est, quando totis Apostolis ad prædicandum per vniuersum orbem emissis, ex omnibus gentibus tribubus, & linguis plurimi ad fidem veram sunt conuersi, atq; in ædificium Ecclesiæ compositi.

¶ Quomodo Ecclesia dicatur mons
modicus & magnus, item mons
myrrhæ & collis thuris.

Hic est mons ille modicus, vnde spiritualis homo ad fontē vitæ sitiēs qui salit in supernis, de terra ista Iordanis suspirat, dicens: Ad meipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui, de terra Iordanis & Hermonij, à monte modico. Modicus quidem est mons iste, propter humilitatem, fideiq; & spei imperfectionem, in qua adhuc degunt fideles, donec adueniente eo
1. Cor. 13 quod perfectum est, euacuabitur id quod ex parte est. Nihilominus & magnus dicitur mons iste, ratione multitudinis fidelium, & latitudinis, in quam Ecclesia longè lateq; porrigit. Siquidem hic est mons ille magnus in quem (iuxta visionem Danielis) excreuit lapis

lapis ille abscissus de monte sine manibus. In te siquidem omnis illa latet fecunditas: & tu granum illud es, quod mortificatū in terra, fecit fructum plurimum: & tu illud es si.
Io. 12. 12
Matt. 13 naps granum, quod excreuit in arborē magnam, in qua etiam volucres cæli requiescant & nidificent. Denique hic ille est mons de quo in canticis ex persona sponsi dicitur: Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Mons quippe myrrhæ, bene olentis, sed amaræ, dicitur Ecclesia tua, quod fructū bonorum operum, Deo quidem gratum in odorem suauitatis, sed operantibus difficilem & amarum, proferat. Item quia passioni amaritudine exercetur interim & probatur, vt (iuxta Apostolum) tribulatio patientiæ operetur, patientia probationē, probatio spem, quæ non confundit. Collis verò thuris rectè dicitur, ob fragrantiam boni odoris, qui de cordibus ascendit deuotorū. Neq; à mysterio vacare putandum est, quod Ecclesia tua signāter mons myrrhæ dicatur, & collis thuris: vt primum ad imperfectos qui in laboriosa actione versantur, posterius ad eos qui in quiete contemplationis degunt, pertineat. Illic enim mons est Ecclesia, vbi myrrham profert: vbi autē thuris fragrantia, ibi tantum collis videtur: quoniam videlicet in Ecclesia tua plures in actione laboriosa tibi

seruiunt, pauciores vnitati quietæ contemplationis intendunt.

22. Quomodo mons vnus Ecclesiæ ex multis montibus multis, ex particularibus Ecclesijs constet.

DENIQUE hic mons licet vnus sit, ex multis tamen montibus componitur: quoniam multe Ecclesiæ particulares in diuersis gentibus & nationibus, vnā constituunt generalem & catholicā Ecclesiam. De his quippe mōtibus in psalmis dicitur: Deus iudicium tuum regi dā, & iustitiam tuā filio regis. Suscipiant montes pacem populo, & colles iustitiam. Quod te in mundum adueniente manifeste constat fuisse impletum, quando in diuersis mundi partibus per Apostolorum prædicationem, diuersæ Ecclesiæ pacem veram atq; iustitiam missam sibi cœlitus, per fidem susceperunt. Et iterum: Montes exultabūt à conspectu Domini: quoniam venit, quoniam venit iudicare terrā. Te quippe in mundum adueniente, ad faciendum cōtra principem tenebrarū pro mundo iudicium, Ecclesiæ omnes per orbem exultauerunt. Hi sunt illi montes, de quibus in Canticis contemplans sponsum suum loquitur sponsa: *Cant. 2* Ecce (inquiens) iste venit saliens in mōtibus, trāsiliens colles. Atq; vt nobis indicet spōsa, de quibus loquatur montibus addit: Similis est

est dilectus meus caprea hinnuloq; ceruorum, super montes Bethel. Et alibi: Super montes aromatum Bethel enim dicitur domus Dei, & aromata virtutum sunt odoramenta. In his ergo montibus domus Dei atq; aromatum, tu saltas quasi caprea, & hos colles mira celeritate transilis tanquam hinnulus ceruorum: quoniam tu omnium ecclesiarum quæ per vniuersum orbem tibi sunt desponsatæ, curam æqualem gerens, omnibus adesse curas, omnes inuisere, ne vquam te absente quicquam deficiat eorum quæ sunt electis tuis necessaria vel commoda. Non enim tu potes esse similis illi qui apud beatum Iob deferibitur dormiens sub vmbra, in secreto calami, in locis humentibus siue palustribus. Neq; enim dormire vnquam tu potes, qui positus es custos in vineis. Ecce enim non dormitabit, neq; dormiet, qui custodit Israel. Et si dormias interdum oculis, dum quasi non attendens, ad tempus dissimulas, propter tuorum vtilitatem, cor tamen semper vigilat, vt in opportunitatibus succurras, priusquam cadant, aut tentatione absorbeantur electi. Non ergo tu dormis in vmbra, neq; in secreto iaces piger in locis humentibus: sed in montibus vt caprea salis alacriter, & tanquam hinnulus ceruorum colles velociter transilis, ne vquam absis, vt con

*Cant. 3**Iob. 40**Cant. 1**Psalm. 120**Cant. 5*

Le Petri.

Io. an. 17

Io. an. 6

tra eum qui semper vigilat, circueius ad quærendum quos deuoret, tu vicissim semper vigil obambules, imò per montes vniuersos in quibus tui greges pascuntur circumsilias, vt caueas, ne quid tuorum pereat. Vt vere impleatur quod ipse apud Patrem gloriæ protestatus es: Quia quos dedisti mihi, non perdidisti ex eis quæquam. Et iterum: Omne quod dederit mihi Pater, non perdam ex eo.

22. Ponuntur de montibus Ecclesia.

rum pulchrà Esaiæ, Ezechielis,

Ioelis, & Amos, testi-

monia.

Esaie. 49 **D**e his quoq; montibus, simul & de ijs qui pascuntur in eis, pulchrè Esaias loquitur, dicēs: super vias pascuntur, & in omnibus planis pascua eorum. Non esurient, neq; sitient, & nō percutiet eos æstus & sol: quia miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. Et ponam omnes montes meos in viam, & semitæ meæ exaltabuntur. Ecce isti de longè venient, & ecce illi ab Aquilone & mari, & isti de terra australi. Laudate cœli & exulta terra, iubilare montes laudem: quia consolatus est Dominus populum suum, & pauperum suorum miseretur. Ezechiel quoq; de his montibus, & ijs qui in eis pascuntur gregibus, atq; etiam de pastore pulcherrimè vaticinatus est, sub per-

sona

sona tua, dicens: Ecce ego ipse requiram **Ezech. 34** oues meas, & visitabo eas, sicut visitat pastor gregem suum, in die quando fuerit in medio ouium dissipatarum: sic visitabo oues meas, & liberabo eas de omnibus locis in quibus dispersæ fuerant in die nubis & caliginis (id est, tempore noctis, donec esset mundus plenus tenebris.) Et educam eas de populis, & congregabo eas de terris, & educam eas in terram suam, & pascam eas in montibus Israël, in iuis & in cunctis sedibus terræ. In pascuis vberimis pascam eas, & in montibus excelsis erunt pascua earum. Ibi requiescent in herbis virentibus, & in pascuis pinguibus pascuntur, super montes Israël. Nec minus oblectat pium animum, quod per Ioëlem os tuum loquutum est, dicens: Ego Dominus deus **Ioël. 3** vester, habitans in Sion, in monte sancto meo. Et erit, in die illa stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte, & per omnes riuos Iuda ibunt aquæ. Et iterum per Amos Prophetam: Ecce dies venient, dicit Dominus, & stillabunt montes dulcedinem, & omnes colles culti erunt. Et conuertam captiuitatem populi mei Israël, & ædificabunt ciuitates desertas, Gentium videlicet Ecclesias, quæ prius desertæ erant, à Deo alienæ, à dæmone inhabitatæ.

Amos. 9

Quo

22. Quomodo ex omnibus Ecclesijs
vna catholica Ecclesia con-
furgat, quæ à Deo custo-
ditur & regitur.

MONTES autem hi omnes non abinuicē
sunt diuisi, sed in vnum montem con-
fluunt, montem sanctum, montem Dei, mon-
tem pinguem, montem coagulatum, montē
huberem: quoniam Ecclesiæ omnes vbiq;
tandem locorum constitutæ, non abinuicem
possunt esse diuise, sed vnam componūt Ec-
clesiam catholicam siue vniuersalem, quam
& Apostolicam dicimus, à fundatoribus siue
fundamentis post primā veritatē præcipuis,
sanctis Apostolis. In qua Ecclesia vniuer-
sali sic omnes sunt particulares & Ecclesiæ,
vt mansiones multæ in domo vna, vt domus
multæ in ciuitate vna, vt ciuitates multæ in
provincia vna, vt provincie multæ in regio-
ne vna, vt regiones multæ in orbe vno. Ex-
tra quam Ecclesiam catholicā, nemini potest
spes esse salutis: cui quisquis aduersatur,
tibi aduersatur, à qua quisquis se separat,
te perdit, à qua quisquis diuersum pertinaci-
ter sentit, te abuegat & mendacem facit. In
summa, quisquis eam non audit, sicut ethnī-
cus est & publicanus. Ipsa est enim certissi-
ma veritatis magistra, & sanctæ fidei regu-
la, ex magisterio tuo & directione spiritus
tui.

Matt. 13

tui. Tu nanq; illi voce es aperta: pollicitus,
nunquāneq; te, neq; spiritum tuum, ac pro-
inde neq; Patrem illi defuturum. De te ipso
enim pollicitus es, dicēs. Ecce ego vobiscum
sum vsque ad consummationem seculi. Et
iterum: Vbiq; fuerint duo vel tres con-
gregati in nomine meo, ibi ego sum in me-
dio eorum. De spiritu verò, in hunc mo-
dum: Adhuc habeo multa vobis dicere, sed
non potestis portare modò. Cū autem ve-
nerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnē
veritatem. Et iterum: Hæc loquatus sum vo-
bis, apud vos manens. Paracletus autem Spi-
ritus sanctus quem mittet Pater in nomine
meo, ille vos docebit omnia & suggeret vo-
bis omnia quæcunq; dixero vobis. Quod ver-
bum fieri non potest vt ad solos illos tuas
præsentēs discipulos dirigatur, sed indubita-
tò credimus, ad vniuersos extendi qui post
illos & per illos vsque in consummationem
seculi erant credituri. Quem admodum in
subsequenti illa tua ad Patrem oratione no-
uissima, non solum pro præsentibus, sed &
pro futuris Patrem orabas, dicens: Non pro
eis autem rogo tantum, sed & pro his qui cre-
dituri sunt per verbum eorum in me: vt omnes
vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te.
Pater verò quomodo abesse poterit illinc,
vbi adfuit inseparabilis filius & Spiritus san-
ctus?

Matt. 28

Matt. 18

Ioan. 16

Ioan. 14

Ioan. 17

438 CONTEMPLATIO XXX.

Etus? Maximè cum tu ipse voce aperta testeris, dicens: Si quis diligit me, diligenter à patre meo, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Quòd Ecclesia tametsi multas patiatur difficultates, nunquàm tamen, DEO custodiente, deficiet.

HANC ergo Ecclesiam nulla vnquam falsitas destruere poterit, nulla heresis à veritate abducere, nullus persequutionum impetus à sua firmitate euertere. Tu enim dixisti, ædificatam eam esse supra firmam petram, ita vt nec portæ inferi aduersus eam præualeant. Et tuus Apostolus ait, Ecclesiam domum tuam columnam esse & firmamentum veritatis. Et alibi: Firmum (inquit) fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc. Psalmista quoque in exultatione describens eius inexpugnabilem fortitudinem, sub persona incolarum eius ita canit: Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis. Propterea non timebimus, dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Vnde verò hæc tam imperturbabilis animi procedat constantia, statim subiungit, dicens: Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei: sanctificauit tabernaculum suum Altissimus. Deus in medio eius non commoueb

DE SANC. ECCLES. CHRI. 439

mouebitur, adiuuabit eam Deus mane diluculo. Nimirum spiritus tuus aquis suis salutaribus (aquis, inquam, illis quæ impetu fluunt de Libano, id est, quæ de excelsis Patris throno procedunt) Ecclesiam salubriter lætificas, ipse eam facit nullam externam extimescere perturbationem. Ipse, quia tabernaculum siue templum hoc suum sanctificauit, non patietur vnquam illud profanari. Ipse quoniam in medio eius inhabitat, nunquam sinet illud commoueri. Sed & si nonnunquam periclitari videatur grauissimè, ita vt humano iudicio existimeretur ruinæ proxima Ecclesia sancta, tu tamen in opportunitatibus mane diluculo aderis auxiliator: & post labores noctis, serenitatem auroræ reduces. Id quod olim in Apostolica illa nauicula secundum typum pulcherrimè præsignasti: quæ dum per totam noctem, ad quartam vsq; vigiliam, grauissimis fuisset agitata fluctibus, te interim ab illis absente, tandem quarta vigilia fatigatis longo labore opportune adfuisisti, omnemq; tuæ præsentia pepulisti timorem. Et iterum, quando in nauicula dormiens, vento magno flante ipsam operiri sinebas fluctibus, donec à contrabatis excitatus discipulis, vento & mari imperans, plenam tranquillitatem redderes. Ita Ecclesia tua sancta, tametsi nonnunquam tua

tua permissione, propter exercitationem
fidelium, grauissimè labore, semper ta-
men rebus desperatis tu opportunum fers
subsidiū, & post tenebras lucem reducis
gratissimam. Impossibile nanque foret, il-
lum tuum amorem quo erga Ecclesiā tuam
afficeris, hoc permittere, vt ipsa aliquan-
do corrueret siue deficeret. Tu enim Eccle-
siam tuam amore nimium peculiari diligis,
sicut sponsus amat sponsam suam. Iuxta
quod sanctus Paulus Apostolus nos instruit,
Ephes. dicens: Viri diligite vxores vestras, sicut &
Christus dilexit Ecclesiam, & seipsam tra-
didit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans
eam lauacro aquæ, in verbo vitæ: vt exhi-
beret ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non ha-
bentem maculam aut rugam, aut aliquid hu-
iusmodi, sed vt sit sancta & immaculata. Ac
deinde: Nemo vnquam carnem suam odio
habuit, sed nutrit & fouet eam, sicut & Chri-
stus Ecclesiam, quia membra sumus corpo-
ris eius, de carne eius & de ossibus eius. Et
in sacra Apocalypsi, dilectus ille Discipu-
lus amabile istud matrimonium iucundissi-
ma visione conspexit, iuxta quod fideli nar-
Apoc. 21 ratione ipse nobis descripsit, dicens: Ego Io-
annes vidi ciuitatem sanctam Hierusalem,
nouam, descendentem de cælo, à Deo orna-
tam, sicut sponsam ornata[m] viro suo. Et au-

diui vocem magnā de cælo dicentem: Ecce
tabernaculum Dei cum hominibus, & habi-
tabit cum eis, & ipse Deus cum eis erit eorū
Deus. Et iterum sibi dicentē audiuit Ange. *Ibidem.*
lum: Veni, & ostendam tibi spōsam, vxorem
agni. Postquam vocem auditam, sublatus in
spiritu in montem magnum & altum, vidit
ciuitatē sanctam Hierusalem, descendentem
de cælo à Deo, habentem claritatem Dei, &
alia multa quæ ille prolixè prosequitur.

¶ Quod CHRISTVS Ecclesiæ

sponsus præ amore semper
eam dirigit, atq; orna-
bit in finem.

HÆC quoq; est illa, quam tam multis,
tam amicis, tam suauibus, tam amabi-
libus appellationibus in Canticis Cantico- *Canti. 2. 3*
rum nominas, toties eam vocitans amicam *4.*
tuam, dilectam tuam speciosam tuam, perfe-
ctam tuam, columbam tuam, spōsam tuam,
sororē tuam, & sororē spōsam, hortū tuum
& hortum cōclusum, fontem signatum, fon-
tem hortorum, puteum aquarū viuentium,
alijsq; pluribus huiusmodi nominibus illam
appellitas. Cum ergo tibi Ecclesia tua sit spō-
sa tam electa & dilecta, vxor tam grata &
amabilis, fieri non potest, vt ipsa vnquam à
te deferatur, vt pereat, aut vilius rei necessa-
riæ defectū patiatur. Quemadmodum enim

442 CONTEMPLATIO XXXI.

sponsus quilibet bonus, vxorem suam verò amore diligens maritali, id est perpetuo & indissolubili, dirigit & gubernat sp̄sam sibi subiectam, nec aberrare eam finit aut perdi, si possit obistere: ita fieri non potest, vt tu Ecclesiam tibi casto amore cōiunctissimam errare aut perdi sinas, sed diriges eam & deduces vsq; in finem. Item quomodo sponsus defendit sp̄sam suā aduersus omnes cupientes ei noceresic & tu Ecclesiam tuam defendis validissimē. Rursus quomodo sponsus, iuxta cōditionem magnificentiæ & magnitudinis suæ omni studio sponsam suam curat exornare & pulchrā reddere: sic & tu Ecclesiam omnibus ornamentis spiritualibus externis & internis ditare & decorare studes. Iuxta quod in Apocalypsi Ioannes vidit eam Apoc. 21 à Deo paratam, sicut sp̄sam ornatam viro Psal. 44 suo. Et in Psalms de ea dicitur: Attitit regina à dextris tuis, in vestitu deaurato, circumdata varietate. Et post pauca: Omnis gloria eius, filiæ regis, abintus in simbris aureis, circumamicta varietatibus, siue induta phrygianicis. Deniq; sicut vir & sponsus bonus, licet interdum vxorem castiget, pro ipsius vtilitate, nunquam tamē eam occidit vel destruit: ita Ecclesiam tuam interdum quidem castigas, propter electorum tuorū salutem, sed nunquam mortificas. Iuxta quod in Psal-

mis

DE S. ECCLESIA CHRISTI. 443

mis ipsa confitetur, dicens: Castigans castiga Psal. 117
uit me Dominus, & morti non tradidit me.
Et iterum: Qui exaltas me de portis mortis, Psal. 9
vt annuntiem omnes laudationes tuas. Ac
rursus: Quātas ostendisti mihi tribulatio- Psal. 70
nes multas & malas, & conuersus viuificasti
me, & de abyssis terræ iterum reduxisti me.
Gratias tibi agimus, sponse suauissime, qui
propter hanc tuā Ecclesiam à terris ad cœ-
los iubeuandam, de sublimi solio gloriæ
tuæ, de sinu paterno in quo ab æterno re-
quiescis, ad hæc infima descendere dignatus
es, vt suscitares eam de terra inopem, & de Psal. 112
stercore pauperem erigeres, vt collocares 1. Reg. 2
eam cum principibus, cum principibus po-
puli tui. Gratias tibi agimus, sponse dilectis-
sime, quod nos miseros & sordidos terræ
vermiculos, à peccatis nostris ablutos, di-
gnatus sis in corpus tuū assumere atq; mem-
bra corporis tui constituere, quodq; caput
nostrum dici & fieri sis dignatus. Gratias
tibi agimus bonorum omnium liberalissi-
me donator, Iesu CHRISTE, pro omnibus
tuis tam innumerabilibus & inenarrabili-
bus donis tuis, quibus intra hanc Ecclesiam
tuam nos reficis & impleas ad omnem abun-
dantiam, qui cum Patre & Spiritu san-
cto viuis & regnas in secula se-
culorum. Amen.

CONTEMPLATIO XXXI. *de septem
Sacramentis que CHRISTVS suis donauit
Ecclesie.*

RATIAS tibi agimus sua-
uissime hominū amator, fili
Dei, Domine IESV Christe,
propter inextimabilem chari-
tatem tuam, qua nos ex nobis

omni bono indignos, intra ecclesiam cor-
pus tuū & domum tuam, tātis adimplet bo-
nis. Peculiariter verò, super incōparabili illo
thesauro Sacramentorū septem, quem collo-
casti intra Ecclesiam sanctam tuā, vt ex illo
multiplicem, copiosam atq; perfectam gra-
tiam tuam accipiant fideles, vt hinc quasi de
fontibus è tuo deifico corde & corpore sca-
turientibus, in gaudio & exultatione spiri-
tus aquas hauriant omnes in te credentes, vt
sitientibus omnibus hinc liceat aquas sume-
re gratiarum, atq; sine omni commutatione
auri vel argēti emere vinū & lac, & quicquid
potest esse spiritui desiderabile. Tu nanq; à
mundo secūdum visibilem præsentiā ab-
cessurus, ac rediturus ad patrem vnde exie-
ras, voluisti thesaurum istum pretiosum re-
linquere sponsæ tuæ, à qua peregrè eras ab-
cessurus, quo illa interim viueret, & susten-
taretur, donec à te absens degeret, & donec
tu tandem ad eam tecum assumendam redi-
res.

E/s. 12.

E/s. 45

res. Hunc autem thesaurum, in rebus visibi-
libus & externis occultare tibi placuit, secun-
dum arcanum consilium sapientiæ tuæ, vt
quomodo homo ipse ex corpore cōstat sen-
sibili & anima inuisibili, sic thesaurus iste
partim quidem esset sensibilis, secundum id
quod extrinsecus apparet, partim verò inui-
sibilis, secundum id quod latet intrinsecus.

¶ Quare CHRISTVS sacramen-
ta ista visibilia instituerit
hominibus.

HÆC sunt septem illa Sacramenta, in
quibus recōdidisti dona gratiarū tua-
rum, quibus virtutem dedisti admirabilem
sanctificandi, non solū corpora, sed etiam
animas hominū omnium in te credentium,
qui ad illa corde fideli cum fiducia debita
acceperint, eaq; iuxta præsriptam à te or-
dinationem susceperint. Non ita quidem,
vt illa externa & visibilia signa gratiam in
se credantur continere, aut ex virtute suæ
naturæ eam putentur operari. Id siquidem
omnem creatam superat virtutem, nec nisi
diuinæ est facultatis, iuxta quod Propheta
ait: Gratiam & gloriam dabit Dominus. Sed
quoniā tu illis semper & infallibiliter ades,
vt hoc per te inuisibiliter intus opereris,
quod illa foris indicant atq; repræsantant.
Tu enim sic voluisti & sic nobiscum pepigi-

E/s. 83

sti, vt cum certa foris signa & ministeria
(quæ tu ad hoc deputasti & instituisti) nos
in corpore suscipimus, tu inuisibiliter in ani-
ma hoc opereris, quod per adhibita exterius
signa repræsentatur, & ad quod illa exterius
tu constituisti adhiberi. Poteras tu quidem,
omne nobis tuam cõferre gratiã & omnem
nostram perfectionem, absq; vllis huiusmo-
di externis signis aut visibilibus circa corpus
ministerijs. Verûtamen propter sapientiam
tuam quæ disponit omnia suauiter, homi-
nem corporalem & crassum corporalibus
& crassis voluisti perficere signis atq; mini-
sterijs: vt non solum intus lateret tua opera-
tio, sed etiam foris appareret tuæ internæ
operationis significatio. Sic enim & tibi con-
ueniebat hominem reparare, & nos decebat
ita per te reparari. Erat enim tibi cõueniẽs,
vt secundum modum creationis esset & mo-
dus reparationis atq; perfectionis: vt quo-
modo hominem in esse naturæ condideras,
sic etiã in esse gratiæ eum constitueres. Vnde
quia non ex spiritu solum inuisibili condi-
disti hominem, sed ex spiritu inuisibili simul
& carne visibili, conueniens videbatur tuæ
sapientiæ, vt in reparatione & perfectione
hominis secundum esse gratiæ, simul con-
curreret intus inuisibilis gratia, & fortis vi-
sibile sacramentum.

Quo

Quomodo ex parte hominis
conueniens erat, ipsum per visi-
bilia sacramenta repara-
ri & perfici.

Nos quoq; decebat, ista per visibilia sa-
cramenta perfectio & reparatio: quo-
niam iuxta modum lapsus, decebat etiã fieri
hominis reparatione. Vnde quæadmodum
homo à statu innocentiæ bono, in quo condi-
tus fuerat, cecidit: præcipue quidem per in-
ternum cõsensum, sed pariter etiã per creatu-
ram externã, utpote per aspectum ligni pul-
chri ad videndum & suavis ad vescendũ, per
auditũ serpentinæ vocis, per cõtrectationem
fructus ligni vetiti, & per morsum ac gustũ
eius: ita decuit hominẽ à lapsu isto reparari,
nõ per solam internam operatione tuæ vir-
tutis, sed per administrationem externarum
creaturarũ & visibilium signorũ: vt qui per
superbiã creaturis abutẽtes cecidimus, econ-
trario per humilitatẽ creaturis ex tuo decre-
to videntes, nosq; eis subdentes resurgamus.
Sunt enim hæc Sacramenta à te homini data,
medicamentis similia. Quæadmodum enim
ad sanãdum vulnera aut morbos pellendos,
nõ opus foret ipsa medicamentorũ substan-
tia, sed virtus sola sufficeret quæ in medica-
mentorũ materia latet, verûtamen quia non
potest virtus illa adhiberi humano corpori,

Genes. 2

G 4

nisi simul & externa materia illi applicetur
idcirco medicaminum substantiam opus est
suscipere illum qui velit per virtutem eo-
rum curari: sic & in anima hominis, sola vir-
tus tua interius operans sufficeret ad sanan-
dum quicquid elanguit, ad reparandum quic-
quid deperijt, si ipsa sine externis Sacramen-
tis obtineri posset. Veruntamen, quia ex tuo
decreto & instituto virtutem illam sanan-
tem & reparantem interius, constituisti in
Sacramentis quibusdam visibilibus, neces-
se est, vt illa sibi applicet ac suscipiat exte-
rius, & sub illis quasi se humiliet quisquis
curari velit, neque sentiet homo virtutem
diuinam interius operantem quod cupit,
si sacramentum suscipere renuat, in quo
Deus virtutem suam constituit, & quo vt
instrumento ad eius curationem & repara-
tionem vt decreuit. Quemadmodum me-
dici virtutem non sentiet vnquam, qui eius
malagmata sibi applicari, aut medicamen-
ta corpori adhiberi recusauerit. Sacramen-
ta autem illa visibilia, sic tu secundum tuam
sapientiam instituisti, vt sint non solum gra-
tiæ internæ collatiua, verum etiam eius quod
intus geritur significatiua. Quemadmo-
dum videlicet in baptismo exterior illa ba-
ptizati ablutio per aquam visibilem, cum
certorum pronuntiatione verborum (di-
cente

cente baptisimi administratore super bap-
tizandum, Ego te baptizo in nomine Patris &
Filij & Spiritus sancti) representatio est ge-
mina illius internæ emundationis, qua inuisi-
biliter tu per spiritum tuum animam abluis
ab omni peccato, originali & actuali, to-
tamq; facis candidam & immaculatam. Ita
& in alijs Sacramentis est considerandum.
Hæc autem visibilia signa in creaturis & ver-
bis deputasti, vt sicut per creaturas & verba
in lapsum perductus est homo, sic per crea-
turas & verba iterum reparetur. Primi si-
quidem parentes nostri, per creaturam li-
gni vetri & fructus eius, simul & per verba
tentationis malignæ, accedente interius
consensu, in peccatum miserè sunt prolapsi.
Atq; ob hoc voluisti tu modum curationis
& reparationis talem nobis instituere, vt
per creaturas certas foris adhibitas addita
certorum pronuntiatione verborum, in-
terius tu vim occultam ostenderes, sanita-
temq; in anima efficeres.

De sacramento Baptisimi in spe-
ciali, quod est Sacramen-
tum regenera-
tionis.

HÆC autē sacramēta numero septem
esse voluisti, iuxta numerū donorum
septiformis spiritus tui, quemadmodum san-

Et Apostoli tui a te edocti, & à spiritu tuo de omnibus plenissimè eruditi, Ecclesiæ tradiderunt. Inter hæc autem primum obtinet locum Sacramentum Baptismi, quod est principium humanæ reparationis, & quasi ianua prima ad ingressum Ecclesiæ. Quod Sacramentum post ascensionem tuam in cœlos omnibus salutem desiderantibus, esse necessarium, indicasti, cum iam iam ascensus dicebas Apostolis: Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Et iterum: Data est mihi omnis potestas, in cœlo & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quæcunque mandavi vobis. De huius baptismi mysterio ante mortem loquebaris Nicodemus, dicens: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei. Ex aqua quippe & Spiritu sancto in baptismo fidelis renascitur: quoniam dum exterius aqua corpus visibiliter abluitur, spiritus tuus interius operans, inuisibiliter animæ vitam nouam & nouum esse donat: ut iam sit viuens Deo totus homo, qui antè propter peccatum mortuus fuerat: ut
iam

iam sit filius Dei & gratiæ; qui erat filius iræ atque Diaboli: ut iam sit hæres regni, qui antè fuerat hæres mortis & damnationis mancipium. Sic tu Baptismum quasi principium constituisti nostræ reparationis, ut meritò sacramentum regenerationis possit ac debeat nominari. Sicut enim generatio prima vitam nobis dat corporalem & esse naturæ, sic ista Baptismi generatio secunda, vitam dat spiritualem & esse gratiæ. In hoc itaq; sacramento eximitur homo à potestate diaboli & ditione mortis, sub quibus antè tenebatur, & transfertur in regnum tuum, in spem vitæ æternæ: auferatur quoq; ab eo scditas omnis & macula, tam actualis quàm originalis culpæ, & plena perfectaq; illi confertur mundities: exuitur vestimentis sordidis, & candidis induitur vestibus: veterem deponit hominem, cum actibus suis, qui (iuxta Apostolum) Eph. 4. corrumpitur secundum desideria erroris, & nouum qui secundum Deum creatus est Gal. 1. induit: eripitur de potestate tenebrarum, & transfertur in regnum filij Dei: auellitur à diabolo, & inseritur Christo: educitur de inferno, & in cœlum adducitur: deniq; miseriam omnem effugit, & felicitatem perfectam in spe adipiscitur, si candida seruauerit illa in baptismo sibi data vestimenta.

Quo.

Quomodo in Baptismo lauitur
anima in sanguine CHRISTI,
atq; in virtute passionis
eius mundatur.

NIMIRUM sicut in aqua foris abluitur
corpus, vt sit sine macula candidum;
ita interius abluitur anima in sanguine tuo,
cuius virtute ab omni peccato mundatur &
totum illum candorem obtinet. Hanc enim
lotionem animæ in sanguine tuo, signat illa
visibilis ablutio corporis, per aquā. De qua
lotione loquens dilectus Discipulus, ait:

Apoc. 1

CHRISTVS dilexit nos, & lauit nos à pec-
catis nostris, in sanguine suo. Et alibi, de ijs
quos stolis albis cernebat amictos, audit re-
sponsum Angelī: Hi sunt qui venerūt de ma-
gna tribulatione, & lauerunt stolas suas, &
dealbauerunt eas in sanguine agni. ideo sunt
ante thronū Dei. Et iterū ex ore tuo audit:

Apoc. 22

Ego sum α & ω, primus & nouissimus, prin-
cipium & finis. Beati qui lauāt stolas suas in
sanguine agni, vt sit potestas eorū in ligno
vitæ, & per portas intrent in ciuitatē. Lauant
enim & dealbant in sanguine tuo stolas suas,
quicunq; in fide passionis & mortis tuæ, ba-
ptizati in sanguine tuo, veterē & maculatā
exuentes tunicam (qua pater carnis nostræ
Adam omnes suos filios induit) candorem
accipiūt regenerationis, vt sint omnia noua
&

& candida. Et hi omnes potestate accipiunt
in ligno vitæ, & per portas in ciuitatē intrāt,
quoniā per hoc sacramentū baptisimi efficiū-
tur homines participes tui, qui es verū vitæ
lignum. Per baptisimū nanq; efficiimur par-
ticipes meriti passionis & mortis tuæ, virtu-
temq; sanguinis tui & spiritus tui in nobis
suscipimus: in ciuitatē quoq; sanctam Ecce-
lesiam, legitimē per portas, per sacramentū ad
hoc à te institutū, ingredimur: vt iam simus
ciues sanctorum & domestici Dei, qui ante
baptismum eramus à Deo alieni, filij mortis
& mancipia diaboli. Hoc est illud lauacrum
regenerationis & renouationis, de quo Pau-
lus Apostolus ingenuē confitens confessio-
nem bonam, ait: Eramus aliquando & nos
insipientes & increduli, errantes, seruientes
desiderijs & voluptatibus varijs, in malitia &
inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem.
Cum autem benignitas & humanitas appa-
ruit Saluatoris nostri Dei, non ex operibus
iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum mi-
sericordiam suā saluos nos fecit, per lauacrum
regenerationis & renouationis Spiritu san-
cti, quem effudit in nos abundē, per Iesum
CHRISTVM Saluatorem nostrum: vt iusti-
ficati gratia ipsius, hæredes simus secundum
spem vitæ æternæ. Et iterum de tota loquēs
Ecclesia, sic ait: CHRISTVS dilexit Eccle-
siam,

nam, & tradidit seipsum pro ea, ut illam sanctificaret, mūdans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentē maculam neq; rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata. Petrus quoq; Apostolus, quomodo hoc tuum baptisma animas nostras sanctificet ex virtute tuæ passionis & resurrectionis, euidenter nos docet: vbi comparans salutē tempore Noë datam per arcam supernatantem diluuiō, cum vita quæ datur in Ecclesia per baptismum, sic ait: In arca pauci, id est, octo animæ saluæ factæ sunt: quod & vos nunc similis formæ saluos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum, per resurrectionem Iesu CHRISTI à mortuis, qui est in dextera Dei deglariens mortem, ut vitæ æternæ hæredes efficeremur.

✠ Quomodo in Baptismo con-
guratur homo similitudini mor-
tis, sepulture, & resurre-
ctionis CHRISTI.

In hoc quoq; Baptismi Sacramento con-
figuramur similitudini mortis tuæ, & se-
pulture, & resurrectionis à mortuis: quem-
admodum sanctus Apostolus Paulus nos
instruit, dicens: Quicumq; baptizati sumus
in Christo IESU, in morte ipsius baptizati su-

sumus. Consepulti enim sumus cum illo,
per baptismum, in mortem: ut quomodo
CHRISTVS surrexit à mortuis, per glo-
riam Patris, ita & nos in nouitate vitæ am-
bulemus. Si enim complantati facti sumus
similitudini mortis eius, simul & resurre-
ctionis erimus. Hoc scientes, quia vetus ho-
mo noster simul crucifixus est, ut destrua-
tur corpus peccati, ut vltra non seruiamus
peccato. Et iterum ad Colossenses ait: Con-
sepulti estis Christo IESU, in baptismo, in *Colof. 2*
quo & resurrexistis, per fidem operationis
Dei, qui suscitauit illum à mortuis. In ba-
ptismo nanq; secundum veterem hominem
cum actibus suis tibi, o piissime Domine
Iesu CHRISTE, conuicifigimur & commo-
rimur, sponte abrenuntiantes omnibus acti-
bus vitæ veteris, dum aperta protestatione
Satanae abrenuntiamus & omnibus pompis
eius. Tunc vltra veterē hominem nostrum
in mortem tradimus, quomodo tu pro no-
bis teipsum volūtariē tradidisti in mortem.
Neq; commorimur tantum, sed consepeli-
mur, quando firmo proposito nunquam ad
vitam illam pristinā redire, nunquam prio-
ris veteris hominis actus renouare decerni-
mus, sed in perpetua mortificatione carnis
& vitiorum eius perseuerare eligimus. Simi-
litudini nihilominus resurrectionis tuæ in
eo

eodem hoc sacramēto configuramur: quoniam ad hoc vitam veterem abiuramus, vt vitam nouā & actus vite noue incipiamus, vitam quæ secundum Deum est, & actus tali vitæ congruos. Quemadmodum enim tu mori elegisti & sepeliri, non vt in morte aut sepulchro permaneres, sed vt ad vitam nouam & immortalem resurgeres: sic & nos commori tibi decet & conseliri, vt in vitam nouam resurgamus, & nouæ vitæ opera exerceamus. Quæ quidem omnia pulchrè nobis in baptisimi sacramento visibilter representantur. Siquidem intinctio visibilis in aquam eius qui baptizatur, representatio est mortis & sepulturæ tuæ: quoniam sic ille baptizandus aqua lauatur, & in aquamersus velut absconditur, ad eum modum quo tu in morte tuo sanguine tingebaris, atq; in sepulchro quasi immersus abscondebaris. Quod veròmersus in aquam non illic relinquitur, sed educitur quanto cyus ad vitam, representatio est tuæ resurrectionis, per quam à morte & è sepulchro redisti ad immortalem vitam. Qua quidem mortis sepulturæ & resurrectionis tuæ in sacramento representatione, monetur is qui sacramentum suscipit, iisdem per dictum supra modum conformari, atq; ea in sese vita & conuersatione exprimere.

De

De sacramento Confirmationis, 457
quid præsteriam baptizato
atque mundato.

SICVT autè in vita hominis naturali, post acceptum esse per generationem primā, expectanda est debita perfectio corporis, & confirmatio eius in valitudine & robore, vt fiat agendis rebus idoneus atq; sufficiens: ita postquā in Baptismo (quod est regenerationis Sacramentū) spiritualiter fuerit homo natus atq; renatus generatione secunda, vt de morte ad vitam, de nō esse Spirituali ad esse procederet: opus est deinde in vita & esse acceptis illum confirmari, solidari, vegetari & perfici, vt sufficiat ijs agendis atq; ferendis, quæ in vita illa agenda ferendaq; fuerint. Quia enim nō otiosus debet torpere in praua securitate baptizatus, quasi in Baptismo suo vanè confidens, sed relictis posterioribus ad anteriora iubetur cum Apostolo seipsum extendere, id est, ad opera fortia & grandia manū mittere, atq; ad perferēda pro fide & confessione eius quæ in baptismo induit & cui totū se illic deuonit, quælibet, quārumuis grauiā, paratum se exhibere debet: necesse est, illū cui tam grandia & grauiā incumbunt, in eo quod accepit, cōfirmari & constabili, vt nō tanquā infantulus mollis aut tanquā puerulus imbecillis, cedat malis aut abhorreat ab

Phil. 3.

H

agēdis fortibus: sed tanquam virili firmatus robore, nihil pertimescat, sitq; paratus in animo ad omnia tum agēda tum ferēda pro nomine eius, à quo in baptismo vitam & gratiā omnē accepit. Ad hanc autem præstandā fortitudinē, post sacramentū baptismi, tu sapiētissimē animarū medice, Domine IESU CHRISTE, instituiisti sacramētum alterum, quod ab effectu Cōfirmationis dicitur. Id sit, quando per manū Episcopi locū tuum tenētis, is qui baptizatus est, sacro chrismate in frōre signatur, signumq; crucis in fronte accipit, vt inuisibile accipiat gratiā, per quam confirmetur & consolidetur ad permāendū in ea quam antē acceperat vita, reddaturq; robustus & validus: ad ea quæ vita illa exigit ferri & fieri.

✠ Quomodo ad pugnam destinatur ✠
& paratur Baptizatus in sacramento confirmationis.

NAM quod signū crucis in fronte baptizati pingitur, idq; vnctioe chrismat̄is, significat, per gratiam inuisibilem quæ in illius sacramenti susceptione cōfertur, intus animam confirmari in fide crucifixi, in cuius sanguine baptizatus fuit: ita vt iam nihil pertimescat pro tuo nomine agere vel pati, quantumuis ad ferendum graue, quantumuis ad agendum difficile visum fuerit: vt iam dicat *Philip. 4.* cum Apostolo: Omnia possum, in eo qui me confort

confortat. Et iterum: Quis nos separabit à Roma. 8
charitate Christi? Tribulatio, an angustia
&c? Vt dicat cum Petro Apostolo: Non pos- *Actu. 4.*
sumus quæ audiuius & vidimus nō loqui.
Et iterum, Si iustum est in conspectu Dei *Actu. 5.*
vos potius audire, quàm Deum, iudicate.
Obedire oportet Deo magis quàm homini-
bus. Vt iam dicat cum Dauide: Paratum cor *Psal. 56.*
meum Deus, paratum cor meum: paratū sci-
licet ad agendum quæ volueris, paratum ad
ferendum quæcunq; decreueris. Et iterum: *Psal. 17.*
Quoniam in te eripiar à tētatione, & in Deo
meo transgrediar murum. In te eripiar à ten-
tatione, id est, per tuam gratiā mala omnia
superabo: quemadmodum Apostolus ait: In
omnibus his malis superamus vel superuin- *Rom. 8.*
cimus, propter eum vel per eum qui dilexit
nos. Et in Deo meo transgrediar murum, id
est, omnia per te potero, quantumuis huma-
no iudicio impossibilia. Vel (vt in Hebræo
legitur) In Deo meo perrumpam hostium
cuneum, omnes inimicos meos superabo se-
curus. Vt iterum dicat cum Psalmista: Bene- *Psal. 14.*
dictus Dominus Deus meus qui docet ma-
nus meas ad prælium, & digitos meos ad bel-
lum. Et rursum: Deus qui præcinxit aur præ- *Psal. 17.*
parauit me virtute, & posuit immaculatam
viam meā. Qui perfecit pedes meos itaquā
ceruorum, & super excelsa statuens me. Qui

docet manus meas ad praelium: & posuisti ut
arcum & ei brachia mea. Quasi enim ad pu-
gnā nouus tyro destinatur, & in acie militiæ
Christi cōstituitur homo fidelis, per cōfirma-
tionis sacramentū: quoniā signaturā accipit
& armaturā Domini sui, cuius in baptismo
fuit ascriptus militiæ, quemadmodū solent
milites qui mittuntur in pugnā signo Domi-
ni cui militant signari, & armis congruis mu-
niri. Signum quippe istud, signum est sanctæ
crucis, quod fronti imprimitur & in corde
firmatur. Armatura verò nō visibilis est, sed
inuisibilis, ipsa videlicet gratia, quæ inuisibi-
liter in corde solidatur, ut stare possit miles
aduersus insidias diaboli. Non enim (ut ait

Eph. 6 Apostolus) est nobis colluctatio aduersus
carnē & sanguinē, sed aduersus principes &
potestates, aduersus mūdī rectores tenebra-
rum harū, contra spiritalia nequitia in cœ-
lestibus. Propter quod, idem ille nos monet,
armaturā Dei accipere, ut possimus resistere
in die malo, & in omnibus perfecti stare.

✠ Quid significet consignatio fron-
tis & chrismatis inunctio, & quo-
modo olim in typo hoc
sacramentum fuerit
præfiguratum.

QUOD autem crucis signo Baptizatus si-
gnatur in fronte, loco maximè paten-
ti, sig-

ni, significat, ipsum nequaquam debere eru-
bescere fidem crucifixi, in cuius sanguine lo-
tus est & renixit: ut sicut corde credit ad ius-
titiam, sic & in ore cōfessio, & in vita omni
professio sit ad salutem. Ut dicat cum Apo-
stolo: Non enim erubescio Euāgelium. Vir. *Rom. 1*
tus enim Dei est, in salutem omni credenti. *1. Cor. 1*
Et iterum: Verbum crucis, pereuntibus qui-
dem stultitia est: ijs autem qui salui fiunt, id
est, nobis, Dei virtus est. Christus verò quo
in fronte signatur baptizatus, inuisibilem si-
gnat gratiam, qua intus perungitur anima,
ut corroboretur ad vitam, & animetur ad pu-
gnam. Cuius Sacramenti virtus & modus, fi-
lijs Israël olim pulchrè fuit præsignatus, in
eo quod post circūcisionem ante susceptam,
inisi sunt insuper de sanguine agni Pascha-
lis postes & superliminaria domus linire, ut
sic & ab Angelo percutiente illæsi euaderēt,
& ad egrediendam in manu valida Phara-
onis totiusq; Aegypti feruitutem confirma-
rentur. Neq; enim ad euadēdum Angeli per-
cutientis gladium, atq; ad exeundum in ma-
nu valida Pharaonis domum, sufficiebat si-
gnaculum circūcisionis, quod iam olim in
typo baptisimi (quæ est vera circūcisio) su-
sciperāt: sed insuper domorum postes agni
sanguine debuerunt inungi. Omnia autem
hæc (ut sanctus Apostolus nos docuit) in fi- *1. Cor. 10*

gura contigerunt illis. Facta autem sunt in figuram & ad eruditionem nostri, videlicet ut in hoc typo nos disceremus, post susceptum baptismi sacramentum (in quo sanguini agni tot immergimur, ad perfectam ablationem) debere nos insuper in superlaminaribus domus, id est, in fronte corporis, sacro chrismate, tanquam sanguine agni incontaminati & immaculati super balsamū pretioso, consignari: ad exeundam in manu valida Aegyptum, Pharaonemq; & universum eius exercitum sine timore audacter relinquendum: id est, ut mundum universum cum omnibus quæ in eo sunt relinquamus, & diabolum cum omnibus pompis suis fortiter contemnamus, sic ut in perpetuum non ultra consentiamus peccato. Ut quomodo de Moyse scribit Apostolus, quod fide Aegyptum reliquerit siue egressus fuerit nihil veritus animositate regis, sic & nos in fide nominis sancti tui confirmati, audacter egrediamur Aegyptum, odientes (iuxta dilecti Discipuli tui consilium) mundum & omnia quæ in eo sunt: egredientes cum Abraham de terra nostra & cognatione nostra, obliuiscetes (iuxta admonitionem Propheticam) populum nostrum veterem, & domum patris veteris diaboli: ut sic (inquam) fiducialiter cum proposito nunquam redeun-

Hebr. 11

1. Io. 2.

Gen. 12

Ps. 144

dies

di exeamus in manu armata & valida Aegyptum illam, in nullo pertimescentes animositatem, iram & insaniam Pharaonis omniumq; curruum eius, id est, diaboli & omnium ministrorum eius: vitam relicta Aegypto, per mare rubrum, per varias tribulationes, per desertum mundi huius, tandem in quietas & optatas diu sedes patriæ beatæ, duce Deo, perueniamus.

De sacra Eucharistia in qua
verus proponitur
bus animæ.

QUEMADMODUM VERO in naturali corpore non satis est vitam accepisse, neque etiam soliditatem & firmitatem roboris, sed insuper cibum adesse convenit, quo & vita illa & robur sustententur ac conseruentur, alioqui non diu duratura: sic post acceptam à baptismo vitam, post susceptum in confirmatione validum robur, necessarium fuit animæ ticiam viuificatę & corroboratę conueniens nutrimentum, quo in vita illa & fortitudine seruarietur. Quemadmodum enim, ob caloris naturalis in corpore inhabitantis continuam actionem & consumptionem, corpus ipsum & statim robore, & post paululum vita etiā ipsa destituitur, nisi congruis horis alimentum iniiciatur, quo velut reparetur quod

H 4

per actionem caloris fuerat deperditum, vigorq; absumptus instauretur: ita & in anima (propter inhabitantem in colligato corpore prauum concupiscentiæ semper æstuantis ignem, qui non desinit vnquam sequi in animam, vt eius pinguedinem omnem exeat, eamq; exhauriat viribus) facile fortitudo illa in confirmatione accepta, atq; etiam ipsa ex baptismo vita tota deficiet, superuincens in dies magis ac magis motibus & æstibus vrentis prauæ concupiscentiæ (quæ in Baptismo non extincta, sed tantum mitigata: in Confirmatione quoque non prorsus abiecta, sed tantum velut refrenata fuit) nisi cibo aliquo congruo anima sustentetur in sua vita ac fortitudine. Hoc autem præstare non potest vllus merè corporeus cibus qui ventrem tantum pascere nouit, non mentem: sed cibus debet esse spiritualis, cuius possit virtus vsque ad animæ interiora omnia penetrare, vt vires omnes foueat, nutriet, refocillet ac reparet. Proinde, post baptismi & confirmationis sacramenta, tertium tibi promississimo, sapientissimo & sufficientissimo humani generis reparatori, visum fuit adijcere, nempe sacramentum benedicti corporis & pretiosi sanguinis tui.

Quo

Quomodo CHRIS TVS nobis præcipit (uum corpus & sanguinem ad salutem sumere, & quæadmodum hoc sacramentum per manna vetus fuit præsignatum.

In quo quidem sacramento, sub visibilibus panis ac vini speciebus tu nobis præbes te metipsum totum, verum hominem & verum Deum, carnem tuam eadem, quam in cruce pro nobis obtulisti patri, simul & eundem sanguinem, quem de cruce pro nobis in pretium reconciliationis ante patrem effudisti: & sic te præbes, tanquam panem & cibum verum animarum nostrarum, quem per os manducantes secundum visibiles species, intus in anima pascamur, nutriamur, reficiamur, sustentemur, per virtutem diuinitatis tuæ, quæ omnia penetrat. Et quemadmodum ad perfectam naturalis corporis nutritionem opus est nutrimento gemino, solido videlicet pane & liquido potu: sic tibi placuit sub gemina specie panis & vini nobis te ipsum tradere, vt perfectam ostenderes nobis ex hoc sacramento animæ nutritionem: videlicet vt quod inuisibili operatione tu plenissime præstas, visibili quoq; significatione perfectè repræsentares. Quo quidem Sacramentū, pulchrè olim in manna illo ty-

H 5

pico filijs Israël fuit præfiguratum. Quem admodum enim illis non sufficiebat circumcissionem accepisse, neque deinde satis erat agni sanguine postibus superlitis in manu valida Pharaõnem reliquisse, & egressa Aegypto ac mari transito in desertum peruenisse, nisi deinde alimentum haberent, quo in deserto illius vastitate alerentur, donec ad promissam terram pertingerent (sine cibo namq; periissent omnes in solitudine, ante acceptam promissionis patriam) atq; ob hoc, quoniam cibum convenientem desertum illud inaquosum & sterile non proferebat, coeleste pabulum is qui eduxerat beneficium benedictio accumulans indulgit: sic per omnia, iuxta typi huius significationem, post acceptam in Baptismo vitam, post acceptam in confirmatione fortitudinem, post ceptum laboriosum iter, per desertum mundi huius, derelicta & abiurata mala Aegypti requie, necesse est pabulo animas nostras sustentari congruo, quod quia humus ista prorsus sterilis & inaquosa non potest proferre, tibi placuit (vt essent perfecta opera tua) de cælo nobis eum in sacramento proponere, & propter charitatem nimiam, teipsum nobis in cibum illum viuificum largiri voluisti: quædum foris sumimus sub visibilibus panis ac vini speciebus, intus tu invisibili virtute ani

animam tua gratia copiose diuiterq; reficis: per quam a nocumento actuantis prauæ concupiscentiæ sese possit tueri, inq; tua vita & fortitudine cōseruare. Hic siquidem panis est, qui veræ confirmat cor hominis: & hoc est vinū, quod ipsum verè latificat, atq; *Psalm. 103* ad percurrendum viam mādatorum dilatat.

De saluberrimo Sacramento pernitentiæ, quod est medicamentum animæ.

QVONIAM verò ex defectu corruptionis in vniuersum genus humanum inductæ per primi parentis peccatum, interdum ante tempus ita corpus humanum indisponitur, vt cibum non possit bene digerere, ac proinde nec cibo convenienter reparari: idcirco & medicamentum salutaria contulit natura mortalibus corporibus; quorum virtute ad statum pristinum languentia posset reuocari. Ad hunc modum, in anima hominis, quoniam continet ex corruptione primi parentis, eam post acceptam vitam & fortitudinē & cibum, nihilominus in ægritudines grauissimas vitiorum atq; peccatorum incidere, per negligentem sui ipsius custodiam, ita vt iam cibum ille spiritualis non solum prodesse non possit sic ægrotati animæ, verū etiā ad morbi aggravationem sumenti debeat officere (quoniam qui

1. Cor. 11

Psal. 102

qui indignè manducat corpus & sanguinem
uum, iudicium sibi manducat & bibit, reus
effectus corporis tui & sanguinis) iccirco, ne
absque remedio in morte desperata remane
ret postquam semel languere corpisset ani
ma, placuit tibi potentissimo, sapientissimo,
optimo & suauissimo generis humani repa
ratori, qui figmentum nostrum optime co
gnouisti, de salutari medicamento nobis mi
seris prospicere, quo post defectū & lapsum
in aegritudinem quisquis ipsum veller susci
pere, tua gratia posset resurgere, atq; ad pri
stinæ fortitudinis statum reparari. Hoc est
sacramentum sacræ poenitentiae, quo bapti
zatus quilibet, ab omnibus peccatis, quan
tumuis multis & enormibus, post baptismi
gratiam & cōtra baptismi professionem pa
tratis, potest resurgere. Cum enim post com
missum peccatum vel peccata, ad cor rediens
is qui professionem sacri baptismi violauit,
ex animo dolet de commissis in te offensis,
& sic dolet vt opus est, videlicet ob hoc quòd
te offenderit, tam optimum & tam optimè
de se meritum, & tantum dolet quantum
opus est, videlicet pro culpæ exigentia, vt
non minor de commissa culpa sit displicen
tia quàm fuerit cōplacencia, ac deinde (iuxta
institutum tuum) sacerdotem accedens vica
rium tuum, peccatum aut peccata illi apertè
reuel

reuelat, se accusans infidelitatis suæ, cum pro
posito bono suscipiendi consilium ac man
datum vicarij tui, implendiq; quod in satisf
factionem ille iniunxerit, comprobata pœ
nitentiæ veritate, tuus vicarius potestate cla
uium sibi à te tradita, sic poenitentem ab om
nibus absoluit peccatis, restituens illum in
numerus filiorū Dei, vnde per peccata ex
ciderat, reddens mortuo, quam perdiderat,
vitam, & quam amiserat, spiritualem forti
tudinem: vt iam iterū aptus fiat salutari cibo
sumendo, nec vltrā illi sit ad mortem, quod
ad vitam abs te fuerat institutū. Hanc nauq;
potestatem absoluendi à peccatis ritè poeni
tentes, tu tradidisti Apostolis tuis, atq; in il
lis cunctis sacerdotibus illorum successori
bus, tuis in hac parte vicarijs, iuxta quod ipse
ante passionem coram discipulis iudicasti, di
cens: Quodcunque solueritis super terram, *Matt. 18*
erit solutum & in cœlis: & quodcunq; liga
ueritis super terram, erit ligatum & in cœ
lis. Et iterum post resurrectionem: Accipite *Ioan. 20*
Spiritus sanctum. Quorum remiseritis pec
cata, remittūtur eis: & quorum retinueritis,
retenta erunt.

Quàm necessarium nobis sit hoc
poenitentiae sacramentum.

PRO hoc tam salutari medicamento gaude
renos oportet quàm maximè, & exul
tare

tare vehementissimè: utpote sine quo parum admodum nobis prodesset Baptismus, aut Confirmatio, aut Cibus sacratu. Ea est enim nostra fragilitas & infirmitas, ex parte carnis semel corruptæ & ad omnia semper mala proclinis, ut facile nimium in peccata & multa valde & nobis horrenda incidamus, ita ut melius nobis esset, nunquam baptismi Sacramento fuisse ablutos, nunquam christum ite sacro cõsignatos, nunquam facerrimo cibo resectos, quàm post tota dona, tam magnifica, tam sublimia, tam salutaria gratis accepta, ita fœdè iterum ad pristina & olim in Baptismo abiurata vitia reuerti. Impleturq; iuxta san^{ti} Apostolorum principis verbum in nobis illud veri prouerbij, Canis reuersus ad vomitum, & sus lota in volutabru luti. Et planè essent nobis priora illa ante sumpta Sacramenta, post reitèrata peccata, non nisi ad grauissimum iudicium, nisi salutare illud remediũ super priora tria Sacramenta quantum dignanter adiecisses. Non enim licet, post semel susceptum baptismum ad ipsum vltra reuerti: quoniam sic te decretum est, ut nunquam illud semel verè susceptum Sacramenti possit in eodem iterari: ac proinde hac via nõ possumus post relapsu a peccatis resurgere. Sacrum autè christum nõ potest a peccato munda re peccatorem:

torum: quoniam non ad hoc à te est institutum, sed ad donadum imbecilli fortitudinẽ. Sacramentum quoq; Eucharistie, non nisi vis proficit, ijs qui vitam habet spiritualem, qui nõ sunt in peccato mortis: ijs autem qui in peccato eiusmodi sunt, grauius accumulatur iudicium. Desperatũ igitur foret negotium, quoties in peccatum mortis incideret Christianus, si non hoc medicinale sacramentum misericors & miserator & multũ misericors superaddidisset prioribus. Est enim velut baptismus secũdus, istud pœnitentiæ & absolutionis sacramentum: estq; naufragantiũ tabula, per quam vnica possunt euadere mortẽ, qui peccati naufragiũ fecerint. Et est hoc tue incomprehensibilis & inexhaustæ miserationis perquam euidentis testimoniũ, quod non semel tantum, neq; secundo, neq; tertio, ad hoc Sacramentũ nobis concedis reditum: sed donec in vita hac persisterimus, quotiescunq; peccatorem offendere contigerit, toties si ex animo velit, sacramentum istud ad resurgendum accedere poterit. Neq; vnquã hoc nos sacramentum potest destituere, donec vitæ huius permanserit in corpore.

De sacramento extremæ Vnctio-
nis quorsum conferat.

VERVM Tamen quia propter nimiam peccatorum, tum mortalium, tum venialium

nialium iterationem ac reiterationem, in anima hominis magna relinquitur indispositio atque debilitas: & quia in plurimis quotidianis contingit offendere, quæ sigillatim aduertere non possunt, propter quæ omnia mortis appropinquans homo facile posset conturbari & animo deiici, vel certe impediri ac detineri, ut non ita securus ex hoc seculo auderet emigrare, placuit tibi quintum prædictis adijcere sacramentum Vnctionis extremæ. Ita videlicet, ut cum infirmitate graui laborans, ex qua est probabile mortis periculum, postulat ad se introduci sacerdotem, qui super ipsum deprecationem ad Deum faciat: inquit, locis quibusdam ad hoc deputatis eum vngat oleo, in nomine Domini, per hoc visibile inunctionis & deprecationis sacramentum, intus in anima tu inuisibiliter per gratiam tuam opereris peccatorum venialium (si quæ in illo sunt) remissionem: ut si egressurus sit è viuis, celerius ad tuam gloriam possit pertingere. Animam quoque meticuloſam ſuauiſſimè quadā ſpirituali perfundis & bene confidentem facis, ut promptius ſe offerat tuæ voluntati, ad exeuendum de corpore, ſi tibi placitum fuerit, ad quod minus formidandum mortem, vel diabolum, vel infernum, vel locum purgatoriū. Quemadmodū enim oleo, quod molle & leue eſt,

corpus:

corpus foris per sacerdotem inungitur, sic tu interius dulcedine gratiæ tue inuisibiliter animam agrotantem, ex indispositione post peccata grauiora, licet olim dimissa per poenitentiam, relicta: item & ex venialium quotidianorum multitudine (ex quibus, & præteritis grauib, & præſentibus leuib, anima videns imminere egreſſum, aggrauatur, comprimitur ac velut retinetur, ne promptè ſe ad egrediendum offerat) ſuauiſſimè inungendo ſanas à ſua miſeria, ut poſt ſacramentum iſtud deuotè ſuſceptum, anima hilarior fiat in te, liberior & confidentior, nec iam vltiſſimè à morte formidet vt antè.

De multiplici fructu ſacræ

vnctionis, & quomodo ab

Apoſtolo Iacobo ſit

promulgata.

Et merito quidem ex huius sacramenti tui ſuſceptione debet infirmus ſumere fiduciam, quoniam multiplicem operatur in anima fructum. Primum nāq, peccata tollit venialia, quæ in ſuſcipiente inuenta fuerint, quemadmodum poenitentia tollit venialia: ut ſit hoc ſacramentum velut purgatio reliquiarū prioris, nempe poenitentiæ, per quam etiam mortalia dimittuntur. Deinde & poenæ pro commiſſis in corpore peccatis magna pars, iuxta ſuſcipientis fidem & deuotionem

tionem, ei dimittitur, quam in purgatorio loco debuisset exoluere. Item & infirmitas debilitasq; animæ, ex frequenti peccatorum iteratione reliqua, curatur, restituiturq; anima sanitati & fortitudini pristina, atq; hinc robusta efficitur, ad effugiendum tentationes diaboli. Tamen si enim non principaliter hoc Sacramentum conferatur ad confortandum in pugnam: quia tamen præcipue confertur ad plenam sanitatē & restaurationem animæ, sit ex consequenti, vt etiā ad pugnam contra diabolum, & ad auferendum vanum serupulosumq; timorem, plurimum prosit. Nonnunquam etiam corporalem infirmitatem tollit vel alleviat, iuxta quod infirmo fuerit expediens. Cum enim anima sic vigoratur, lætificatur, & reparatur, ex abundantia nonnunquam & corpus melius disponitur, aut certe ad tolerandum ea quæ in corpore sunt mala, sit anima promptior. Huius sacramenti vsum ante passionem tuam secundum aliquam partem à te inuenimus institutum, quando missi à te discipuli (vt in sacro Euāgelio legimus) vngabant oleo multos infirmos, & sanabantur. Post verò mortem & ascensionem tuam, Iacobus Apostolus apertius nobis & distinctius sacramentum illud à te (vt cætera omnia) institutum, Apostolica autoritate promulgauit, dicens:

Marc. 6

cens: Infirmatur quis in vobis, inducat super se presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo, in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si iur peccatis sit, remittetur ei. In quibus verbis, ille nobis apertè & modum & fructum sacramenti huius expressit: vt non mediocris in hoc sacramento debeat nobis esse consolatio, omnibus qui ad tuam gloriam peruenire concupiscimus.

De Sacramento Ordinis & potissimum de ordine sacerdotali.

SUPER hæc verò quinq; sacramenta, omnibus hominibus cuiuscunq; status ad plenum rationis vsum peruenientibus communia, alia duo non ita communia omnibus addidisti, nempe sacramentum Ordinis & sacramentum Matrimonij. Quia enim sacramentorum tuorum administrationi conueniebat aliquos esse specialiter deputatos, per quos visibiliter illa visibilia circa suscipientes debita cum reuerentia & solennitate administrarentur, nec passim quemlibet conueniens videbatur tam sanctorum mysteriorum esse administratorem: iccirco ordinis sacramentum dedisti Ecclesiæ tuæ, in quo tenens locum tuū Ecclesiæ prælatus,

nempe Episcopus, dum visibiliter per institutionem ad hoc solennitates, & verba certa secundum spiritum tuum ad id deputata, agit circa personam idoneam ministerio tali, tu inuisibiliter illi characterem imprimis, & auctoritatem potestatemque tribuis, ad illud ministerium ad quod consecratur. Est autem precipuus omnium ordo sacerdotum, quo per Episcopalem consecrationem accipit homo ab te potestatem super utrumque corpus tuum, nempe verum & mysticum. Super corpus quidem verum, nempe carnem & sanguinem tuum: quoniam potestatem accipit, proposito sibi pane & vino, per certorum verborum prolationem, iuxta modum à te prius in cena nouissima demonstratum, consecrare in carnem & sanguinem tuum, ut iam panis non sit panis, neque vinum sit vinum: sed sub speciebus panis & vini sit post consecrationem vera caro & verus sanguis tuus. Super corpus autem tuum mysticum habent potestatem, quoniam ex virtute clauium sibi ab te traditarum, potestatem habent ligandi atque soluendi, absoluendi homines à peccatis, vel pro peccatis alligandi, atque ab Ecclesiastica unione eiiciendi. Hoc sacramentum à te primum omnium emanauit, ac deinde per intermedios tuos vicarios ad nos usque peruenit. Tu siquidem sacerdos in eternum, &

& primus ac summus omnium pontifex, in *Psal. 109* cena nouissima, sciens quod à mundo esses abscissurus secundum visibilem praesentiam, ipse prius panem & vinum consecrasti in corpus & sanguinem: simul & potestatem contulisti tuis Apostolis id ipsum faciendi, cum post consecrationem adiungeres: Hoc *Math. 26* facite, in meam commemorationem. Haec quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis. Vbi dum hoc facere tu iubes Apostolos post mortem tuam in eius commemorationem, quod ipse tum praue-niendo ad institutionem sacramenti illius feceras, nihil dubium quin & potestatem illis contuleris id faciendi quod facere eos iubes. Potestatem verò super corpus mysticum, ligandi videlicet & soluendi, post resurrectionem illis tradidisti, cum insufflando in eos diceres: Acci- *Ioan. 20* pite Spiritum sanctum. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.

Quòd in Ecclesia potestatem habeant Episcopi sacerdotes ordinandi, deque septem ordinibus.

Non solum autem Apostolus in cena nouissima atque in insufflatione ista pro se contulisti hanc potestatem tam admirabilem, sed potestatem simul eis contulisti, etiam alijs

ad huiusmodi rem idoneis similem ordinem
cōmunicandi, eumq; transfundendi in alios.
Quia enim in Ecclesia voluisti hęc sacramē-
ta esse perpetua, vt in cōsummationem vsq;
seculi donec perficaret Ecclesia, permanerent
etiam inuariata eius sacramenta: iccirco di-
cens Apostolis: Hoc facite in meam commemo-
rationem, ac deinde: Quorum remisisti
tis &c. necesse fuit nō solum illis pro se dari
potestatem cōsecrandi corpus tuum & san-
guinem, peccataq; dimittendi, sed in super
authoritatē eis dari ad cōmunicādum etiam
alijs hanc eandem potestatem. Alioqui, mo-
rientibus illis, vel defecisset sacerdotium &
cessassent iam olim pręcipua sacramēta, vel
necesse foret te sacerdotē primum frequen-
ter apparere, & simili modo quo illos pri-
mos sacerdotes constituisti, posteris quoq;
potestatem eandem cōmunicare. Quoniam
verō multo dignissima & altissima est hęc
potestas ordinis sacerdotalis, cui non valeat
vlla potestas nec in hominibus nec in Ange-
lis comparari (liquidem Angelis non est da-
tum, corpus tuum & sanguinem cōsecrare,
aut peccata potestatiuē cum autoritate di-
mittere) iccirco sub sacerdotali ordine, spi-
ritus tuus in ecclesia ordiens, alios minores
secundum gradus instituit, omnes ad subser-
uiendū summo illi ordini sacerdotali, qui
super

super vtrunq; tuum corpus immediatā obti-
net potestatem. Sunt enim nouissimi in ordi-
ne ecclesiastico ostiarij, deinde lectores, de-
inde exorcistę, post quos acolythi, quos se-
quuntur subdiaconi, ac deinde diaconi: su-
per quos omnes sunt sacerdotes, accipientes
à prędictis omnibus in exequutione suę po-
testatis super corpus tuum, debitum ministe-
rium propter nimiam reuerentiam potesta-
tis illius, qua tam mirifice humanā naturam
exaltasti, vt etiam contremiscant & paueant
ab ea Angelorum supremi ordines.

De sacramento Matrimonij, 43
quod signum est coniunctionis
CHRISTI cum Ecclesia.

SEQUITUR deinde sacramentum ordine
septimum, quod sacramētum Matrimo-
nij dicitur, cū videlicet vir & mulier vna-
nimi consensu se sibi iuicem tradunt, per
expresionem verborum, vt indiuiduam vi-
tę consuetudinem habeant adinuicem, nec
vltrā mulier habeat sui corporis potestatem,
sed vir, & vir item non sui corporis habeat
potestatem, sed mulier: Sic enim inter per-
sonas illas vinculum nascitur humanitas in-
dissolubile, Deo adinuicem sic illas inuisi-
biliter & inseparabiliter cōnectente. Quod *Matth. 19*
autem Deus coniunxit (vt testatur ipsa tua *Marc. 10*
vox in Euangelio) nequit separare homo.

Magnum autem sacramentum esse in hac vi-
ri & mulieris matrimoniali coniunctione, do-
cet nos sanctus Apostolus, qui de coniun-
ctione Adæ & Eux ex latere Adæ formata
loquens, sic ait: Sacramentum magnum est
hoc. Ego autem dico in Christo & in Eccle-
sia. Siquidem coniunctio illa indissolubilis
viri cum femina, signum est dilectionis il-
lius coniunctionis inseparabilis qua tu vt
sponsus amore plenissimus, Ecclesie tue vt
sponsa dilectissimæ afficeris, & coniunge-
ris, atq; illa vicissim tibi in charitate & fidei
sinceritate adheret, vt nunquam tu eam
possis repellere, nec illa te possit in pepe-
tuum deferere. Quam comparisonem &
significationem multis verbis ipse declarat,
Eph. 5. dicens: Mulieres viris suis subditæ sint, sicut
Domino: quoniam vir caput est mulieris, si-
cut Christus caput est Ecclesie, ipse saluator
corporis eius. Sed sicut Ecclesia subiecta est
Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus.
Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus
dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro
ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lau-
acro aquæ in verbo vitæ vt exhiberet ipse
sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem
maculam neq; rugam, neq; aliquid huiusmo-
di, sed vt sit sancta & immaculata. Ita & viri
debent diligere vxores suas, vt corpora
sua

sua. Qui suam vxorē diligit, seipsum diligit.
Nemo enim vnquam carnē suā odio habuit,
sed nutrit & fouet eam: sicut Christus Eccle-
siam, quia membra sumus corporis eius, de
carne eius & de ossibus eius.

¶ Quomodo in sacramento Matrimo-
nij significantur aliæ cōiunctio-
nes due mysticæ.

SIGNIFICAT hoc sacramentum etiam
aliam coniunctionem, illam videlicet
qua in te duæ naturæ, diuina & humana, sic
adinuicem sunt mirabili societate cōiunctæ,
vt nunquam altera ab altera possit separari.
Diuina enim natura existens ab æterno,
adiungens sibi in tempore naturam huma-
nam in vnitatem suppositi, quasi in vnum
habitaçulum cum ea ad cohabitandum cōue-
nit, sicq; velut formam viri gerit diuina na-
tura, humana verò formam mulieris, tan-
quàm inferior & subiecta, non assumens, sed
assumpta. Quas nuptias ille non omnino
visus est ignorare homo secundū cor tuum,
qui de hac cecinit, dicens: In sole posuit ta-
bernaculū suum: & ipse tāquam spōsus pro-
cedens de thalamo suo, Exultauit vt gigas
ad currendam viam. In sole quippe taberna-
culum tuum posuisti, quando in matris tue
præfulgido vtero mansionē accepisti ad ho-
mines veniens: illicq; celebrato inter diuinam

Psal. 18

naturam & humanam admirabili matrimonio, processisti deinde tanquam sponsus, verbum scilicet Patris desponsatam sibi humanam naturam secum educens, de thalamo suo illo in quo tibi sponsam copulaueras. Deniq; matrimonium inter virum & mulierem, etiam illius est coniunctionis signum, qua anima quilibet per fidem & charitatem tibi tanquam sponso suo proposito firmo adheret, in omnibus subiecta cum timore & reuerentia, quomodo mulier viro suo in timore & amore est subdita. Veruntamen prima illa est precipua significatio, unionis Christi hominis cum Ecclesia, quatenus tu simul Deus & homo in vna natura humana conueniens nobiscum, caput es Ecclesie tue, & ipsa est corpus tuum, sicq; ipsa Ecclesia tecum constituit corpus vnum, & tu cum ea, ut sint duo in carne vna: ut iam non sit tantum inter te & Ecclesiam coniunctio per amorē, verum etiam per cōformitatem & similitudinem naturæ. Et quomodo per coniunctionem viri & mulieris, qui in natura sunt conformes, carnales generantur liberi: sic per spiritualem coniunctionem Ecclesie tecum, spirituales quotidie in Ecclesia tanquam in vtero foemineo, generantur filij, in quo & fouentur per te eundem per quem sunt geniti. Quemadmodum Petrus Apostolus testatur, dicens:
Ren

Renati non ex semine corruptibili, sed in. 1. Petr. I
corruptibili, per verbum Dei viui & permanentis in æternum.

22 Qualem conferat gratiam Sacramentum matrimonij.

CONFERTAUTEM hoc sacramentum gratiam copiosam, ijs à quibus digne in timore tuo suscipitur, ad fructus procreationem & educationem, ad gloriam tuam: videlicet (qui iuxta Raphaëlis angeli tui in Tob. 6
structionem) coniugium ita suscipiunt, ut Deum à mente sua non excludant, neq; ita vacent libidini sicut equus & mulus quibus non est intellectus: qui non (iuxta verbum Tobie iunioris) luxurie causa coniugem Tob. 8
suscipiunt, sed posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula. His (inquam) qui ita in timore tuo coniugium ineunt, tu copiosam præstas gratiā, per quam eo in statu sine macula & offensa possint conuersari: ut (iuxta Apostolum) sit inter eos honorabile coniugium, & thorus immaculatus, ut inuicem se diligant amore singulari, sic ut nec vir vnquam aliam mulierem, neq; mulier vnquam virum alium deliberato consensu concupiscat: amore quoq; tam casto, ut non nisi secundum omnem honestatē & reuerentiam suis corporibus adinuicē uti velint: deniq; amore tam firmo & indissolubili, ut nunq

nunquam ex cohabitatione longa, aut usu longo corporum possit inter eos euenire fastidium, imò vt crescat in dies mutus ille coniugalis amor, fiatq; coniugalis societas quò diuturnior, eò dulcior. Sanctificat enim tua gratia coniugale istud coniugium, vt quomodo tu Ecclesiam tuam amore singularissimo, & perpetuò diligis, sic & ipsi coniugale sacramentum suscipientes per tuæ gratiæ donum simili erga seinnicem amore afficiantur.

Querimonia grauis de neglectu
& contemptu quem Christiani
erga sacramenta com-
monstrant.

ITA tu Pater optime, pastor vigilantissime, coniunx liberalissime atq; ditissime, Domine Iesu CHRISTE, sponsæ tuæ Ecclesiæ thesauri copiosum, inexhaustum & imperferutabilem diuitiarum spiritualium reliquit, vnde ipsa secūdm omnem statum & conditionem membrorum copiose viuificatur, firmatur, pascitur, sustentatur, sanatur, cōsummat, securus redditur, reficitur, consolatur, præseruatur, atq; mirabiliter ornatur: in hoc verè ostendens illam tuam inæstimabilem dilectionem, qua nos dilexisti in charitate æterna. Iuxta quod apud Prophetam ipse loqueris, dicens: In charitate perpe-
tua

tua dilexi te, propterea attraxi te, miserans tui. Non est enim in nostra potestate, vt intelligamus multitudinem dulcedinis & bonitatis tuæ, quam nobis patenter nimum in hisce tuis sacramentis tam ordinatissimis, tam dulcissimis, tamq; fecundissimis, & omnium spiritualium charismatum feracissimis, exhibuisti. Quo amplius dolor grandis nostros occupat animos, ingens corda nostra premit angustia, profluunt ex oculis lachrymæ, deimo pectore gemitus procedunt atq; suspiria, dum cōsideramus hūc omnem tam incomparabilem thesaurum à plerisq; tam indignè tractari, tam irreuerenter despici, cōtemni, ac prorsus nihilifieri, & tantum non pedibus conculcari. O vtinam pie iesu oculis nostris fontē tribuas lachrymarum, o vtinam scaturientem venam suspiriorum atq; gemituum aperias in cordibus nostris, ad dignè plorandum istam, quæ tibi tuisq; saluberrimis sacramentis penè ab omnibus infertur, iniuriam. Quis enim est nostrum, qui non in baptismum suum pluries grauissimè offenderit? Qui non oblitus professionis & pollicitationis suæ, quam coram multis testibus, te quoq; præsentem cum Angelis, tibi palam præstitit, abrenuntians Satane & omnibus pōpis eius? Quis nostrum memor est lauacri & balnei illius, quod tu nobis praestitisti

raſti & impleſti ſanguine tuo, in quo abluti
ſemel & viuificati ſumus! O quoties poſt ſu-
ſceptum Baptiſma ſacrum, te patrem piſſi-
ſimum iterũ in nobis crucifiximus & oſtentui
habuimus! quoties ſanguinem tuum concul-
cauimus, & tanquam pollutum deſpeximus,
obliti prioris emundationis & purgationis
peccatorum veterum! O quoties fidem pacti
boni violauimus, te relicto Satanã toto cor-
de inſequentes, & eas quas ſemel abiuraui-
mus pompas & infanias ex affectu auidiſſi-
mè reſumentes! Quis noſtrum vel in memo-
ria habet ſanctam illam cõſignationem cru-
cis tuæ, quam in fronte ſuſcepimus? Nemo
de pugna cogitat, imò in medijs hoſtiũ ca-
ſtris eraſo regis noſtri ſignaculo, abiecto
clypeo, omni pugnãdi propoſito neglecto,
ſecuri dormimus in vtrinq; aurem, ſiliquis
paſcimur porcorũ, quas ipſi proponunt no-
bis, te omninò neglecto, in cuius domo tam
ſuaui pane veſcũtur omnes domeſtici. Quid
dicam de illa quæ tuo ſuperbenedicto cor-
pori & ſanguini inferitur iniuria? quàm pau-
ci ad illud ſacramentũ dignè accedãt? quàm
multi indigniſſimè ſuſcipiant, in cloacas
ſordidiſſimas plenas omnium vitiorum ſor-
dibus te ſanctum ſanctorum iniicientes atq;
immergentes impudentiſſimè, ita vt meritò
& cœlum & terra pœueant & exhorreſcant à
facie

facie tam immaniũ ſcelerum quæ aduerſum
te patrantur in terra? Ah pœnitentia, medi-
camentum optimum & ſuauiſſimum, quot
tui occasione pereunt miſeri, qui cùm in ſpe
pœcent, meritò ſuſtinent maledictionem?
Quàm multi ſub ſpe tuæ medelæ peccata
multa & grandia longo cõmittunt tempo-
re, vanè ſperantes tandem in te reuiuifcere?
Quàm multi item fictè te accedunt & ſibi
perſuadent ſanitatẽ, quibus tu nihil con-
fers, niſi quodd inſirmitatẽ aggrauas & mor-
tem accumulās? Quàm pauci te ex animo
ſuſcipiunt, cùm tam plurimi tam multum te
indigeant, vtpote te ſine perditis? O ſacra vn-
ctio, migrantium ſingulare ſolatiũ, quis
tuam virtutem intelligit? quis nõ à te exhor-
reſcit, tanquam à facie colubri? quaſi tu ab
optimo paſtore data ſis ad mortificandum
viuentes, & non multo magis ad leniendos
ægotantium animos, atq; etiam ſi vile fo-
ret conferendam corporis ſanitatẽ. Vix præ-
cibus poſſunt induci homines, vt ſacramen-
tum iſtud ſibi dari poſtulent. Adeò mortem
exhorreſcunt, vt remedium aduerſus mor-
tem malam, nec proponi ſibi aut nominari
ferant. Sic tua dona optima refugimus mi-
ſeri, quaſi tu nobis latro, non pater exiſtas.
Ordinem ſacrũ, quibus vnquam lachrymis
dignè deſſere valeamus, præ nimia quæ illi
in

infertur cōtumelia? Sacerdotalem ordinem
(hei mihi) quò deuenisse cernimus. Væ no-
bis, quoniam potestas illa quæ ipsis quoq;
Cherubin & Seraphin est venerabilis, facta
est quasi serua vilissimæ potestatis terrenæ,
in quæstum tenuissimū, versa est illius sum-
mæ dignitatis maiestas, imò facta est oppro-
brium hominum & illusio plebis. Traditur
passim omnibus ordo iste sacerrimus: & qui
nō nisi Apostolicis viris diu multumq; pro-
batus cōmitti debuit, ecce sine delectu equis
& mulis, porcis & canibus traditur: reditq;
iam planè id quod in veteri illa idololatria
legimus. Quisquis manum implet, efficitur
3. Reg. 13 sacerdos, vt pro lucello seruiat in excelsis.
Taceo vitam impijssimam, quam pleriq; eo-
rum degunt pleni superbia, ambitione, aua-
ritia, iniustitia, rapina, dolo, fraude, vsura,
luxuria, impudicitia, scortatione, iracundia,
odio, rancore, alijsq; omnis generis vitijs: ita
vt toti mundo scandalo fiant, & per eos no-
men tuū blasphemetur in populis: qui cū
omnibus debeat se præbere exemplum pro-
bitatis normamq; virtutis, relicto eo quod
esse debuerant, formam prorsus contrariam
in semetipsis populo proponūt. Nec tamen
interim à sacris tuis quotidie contrectandis
& administrandis, imò nec à sanctissimo tuo
corpore & sanguine consecrando, retrahit
illos

illos conscientia: sed absq; pudore, absq; ve-
recundia timore omni postposito, sic tua Sa-
cramēta consecrant, cōtreſcant, atq; dispen-
sant fidelibus, tanquam si panem cibariū ru-
dem sitangant ac proijciant canibus. Deniq;
matrimonium sacrum quis corde debito &
animo recto curat suscipere? Conueniunt,
imò concurrūt adinuicem coniuges, non si-
cut rationales homines posteritatis amore,
nō sicut Christi fideles in timore Domini: sed
tanquā irracionales belluæ in concupiscentia
carnis, tanquam equus & mulus quibus non
est intellectus, in libidinis ardore, tanquam
mancia diabolī ad perficiendum tantū
voluptatem carnis suæ. Ita fit vt paucissima
quæ inter Christianos celebrantur cōiugia,
Sacramenti fructum mereantur accipere. Sic
miseri nos, tuis donis, ô pater optime, Deus
pijsime, pastos benignissime, nimis indi-
gnè abutimur: sic ea quæ abs te ad nostram
salutem tanto sunt affectu donata, tamq; sa-
pienter disposita, nos miseri ad nostram da-
mnationē conuertimus & peruertimus. igno-
rantes pretium, & virtutem nescientes dono-
rum tuorum. Parce Domine miseris, propi-
tiare Pater infelicibus, ignosce præceptor
ignorantibus: Vide Domine cecitatem &
ignorantiam populi tui, quoniam pretium
ignorāt thesauri quem proposuisti eis. Eru-

di tu illos Domine Pater Spiritu tuo sancto,
qui eos doceat tua dona agnoscere, qui eis
donet virtutem tuorum sacramentorum co-
gnoscere, cogitantiq; ex affectu cordis vene-
rari, & debita veneratione suscipere. Ne pá-
tere ultra, pater munificentissime, vt tam pau-
cis thesaurus iste incomparabilis proficiat:
noli ultra illum relinquere hominibus ab-
conditum. Fac cognoscant diuitias suas po-
puli. Fac intelligant proposita sibi præsentis-
sima simul & suauissima remedia, vt neq; in-
anis fiat tuus labor, neq; irrita in nobis fiant
tua immensa beneficia. Fac nos iuxta profes-
sionem sacri Baptismatis semper te dignè vi-
uere: fortitudinem seniel in sacra configura-
tione acceptam da nobis custodire in finem,
vt semper quæ te digna sunt viriliter & lo-
quamur & agamus, non pertimescentes vllâ
hostium impugnationem. Cibum sanctum
illum animæ vitam, nunquam nobis deesse
pâtere, neq; vnquam nos illum per mitte in-
dignè sumere. Et si in peccata miseros nos,
pro fragilitate aut per impij seductoris ma-
litiâ contigerit incidere, tribue nobis, vt
quantocyus ex animo malorum nostrorum
agamus pœnitentiam. Neq; prius ex hoc se-
culo nos per mitte decedere, quàm sacra tua
vntione præparati ad te alacriter egredia-
mur. Sacerdotio sacro propter tuum hono-
rem

rem illos fac ordinari, qui tuam gloriâ que-
rant & promoueant: indignos cœculatores
& irrisores gloriosi nominis tui, oramus, vt
prohibeas, arceas ac longè repellas à sacris
tuis altaribus, vt nō tibi tanta amodo in ocu-
lis nostris irrogetur cōtumelia. Coniugium
quoq; restitue in statū pristinū, vt quomodo
olim in timore tui nominis sancti patres suis
copulabâtur coniugibus in omni sanctitate
& castitate, sic & modo religatis malis demo-
nijs (quæ apud Christianos perturbant om-
nia) redeat ad populū tuum honorabile con-
iugium & thorus immaculatus. Ita tu Deus
Pater optime, cūcta in Ecclesia tua dissipata
restituē in statum pristinū, ad laudem & glo-
riam sacri & super excelsi nominis tui, quod
est benedictum in secula seculorum. Amen.

CONTEMPLATIO XXXII. De sacrosancto
Eucharistie Sacramento.

MELLIFLVE, & omni-
bus delicijs plenissime, Domi-
ne IESU CHRiste, quis enar-
rare sufficiat inenarrabilē dul-
cedinem bonitatis tue, quam
nobis singulariter & eximio quodam modo
demonstrare voluisti in admirabili illo sacra-
mento, quod in cœna nouissima, post come-
stum agnū typicū & legalia consumma-
ta, instituisti in memoriam tui sempiternam.

Mat. 26

Sacramentū dico benedicti corporis & pretiosi sanguinis tui, quod in testimonium finalis dilectionis, & pignus aeterni erga Ecclesiam tuam amoris reliquisti nobis vsq; in consummationem seculi, tanquam mnemoteron & memoriale sempiternum, in quo omnia pro nobis facta mirabilia opera, simul & passiones tuas omnes quas pro nobis pertulisti, iugiter recoleret populus tuus.

Psal. 102 Sciebas enim tu (qui optimè cognouisti figmentum hominis) cordis nostri vanitatem, quā simus faciles ad obliuionem beneficiorum cœlestium. Atque ob hoc, ne tantorum bonorum quæ tu nobis tum faciendū tum patiendū in tua humanitate exhibuisti, vlla vnquam nos caperet obliuio, tale quoddam memoriale nobis voluisti relinquere, quod in nobis tui memoriam perpetuo conseruaret; corpus illud tuum dico sanctissimum, & sanguinem immaculatū, quæ de virgine matre tua Maria Spiritu sancti operatione assumpisti. Reliquisti (inquam) nobis temetipsum iam impassibilem & suauiter in æternum viuentem, vt passionis tuæ nunquam obliuisceremur amaritudinem, & crudelissimæ mortis tuæ memoria nūquam excideret à nostris cordibus. Deniq; secundum vtriusque naturæ, humanæ pariter & diuinæ veritatem, vt in terris olim visus &

cum

eum hominibus fuisti conuersatus, ita apud nos sub viliū creaturarum specie (nempe panis & vini) idem ipse permanere vsque ad consummationem seculi, testamento æterno disposuisti, vt tua ipse præsentia, tui memoriam nobis per singulos dies velut refrigerares. Quis enim vel volens, modò non lapidei fuerit cordis, obliuisci poterit vitam illam laboribus plenam, quam in carne nobiscum annos tres & triginta peregisti, cōtradictiones & passiones admodum graues, quas in tenera carne tua pro nostris peccatis libenter sustinuisti, mortem deniq; vt amarissimam ita ignominia plenam, ad quam pro vita nobis restituenda animo volenti ex Patris obedientia temetipsum tradidisti? Hec (inquam) obliuisci quis poterit, cū te adhuc habeat præsentem ante oculos, teq; quoridie liceat contrectare manibus, atque etiam ore manducādum sumere, quem tanta credit sui gratia pertulisse?

Admiratio præ excessu amoris quem nobis in hoc sacramento CHRISTVS demonstrauit.

OSTENDIT VNIUSCUIQUE nostrum mirabile, & ineffabile & incomprehensibile sacramentum, in quo nobis tu nunc ad Patris dexteram sedes in cœlis, ipsum tuum corpus & ipsum tuam

K 3

sanguinem donas in terris: corpus verè
idem quod olim in cruce clavis perfossim
pendebat, nunc autem gloriosum in dexte-
ra maiestatis Dei residet, & sanguinem ve-
rè eundem, qui olim de corpore beato è vul-
neribus in pretium redemptionis & recon-
ciliationis humanæ effluxit. O inaudita di-
lectio. O charitas inuisa. O antehac nun-
quam gustata suauitas. Quis vnquam tale
aliquid audiuit, amicum ab amico receden-
tem, in memoriale reliquisse totum semet-
ipsum, proprium scilicet corpus suum &
proprium sanguinem? Non vulgaris erat di-
lectio, qua diligebat Ionathas David. Ani-
ma namq; Ionathæ conglutinata fuit animæ
David, & dilexit eum quasi animam suam.
Et quid in signum dilectionis Davidi præ-
stitit Ionathas? Expoliavit se Ionathas tu-
nica qua erat indutus, & dedit eam Davidi:
reliqua item vestimenta sua vsq; ad gladium
& arcum suum, & vsque ad baltheum. Profec-
tò non vulgaris hæc erant amoris indicia.
Longè tamen abest qui vestimenta tantum
& arma donat, ab eo qui dat proprium cor-
pus & sanguinem: neq; dat solum, sed in ci-
bum & potum dat, dat ore sumendum, dat
manducandum, dat traiiciendum in viscera.
Sic tu nos, suauissime Fili Patris, dilexisti, vt
teipsum non solum Patri dare volueris pro
nobis

2. Reg. 13

Ibidem.

Eph. 5

nobis in oblationem & hostiam, verè etiam
nobis in cibum & potum. Deniq; cum tem-
pus veniret transeundi ex hoc mundo ad pa-
trem, nò te passa est charitas tua prorsus ab-
sentem à nobis fieri, ne secūdum humanita-
tem quidem. Nam secundum diuinitatē pla-
nè impossibile scimus, te vlli loco abesse,
qui cælum & terram adimplet. Fecit itaque
charitas tua, vt licet ad Patrem rediens, ni-
hilominus nobiscum etiam secūdum huma-
nam naturam permaneres, vt in patris dexte-
ra gloriosus residens, apud nos simul in oc-
cultā humilitate latères. Verum illic, in ma-
gnifica gloria vniuersis ordinibus manife-
stus & præ ceteris eminenter conspicuus, hic
in humilitate, sub vilium specierū tegumen-
to & modicæ massæ operimento occultus.
O rem admirandam, ô sacramentum incom-
prehensibile! te omnium dominum & crea-
torem cælus & terram tuæ maiestatis præ-
sentia adimplentem, ab eis tamē nequaquam
comprehensum te angelorum Dominum,
qui in Patris dextera tua præcellenti clari-
tate vniuersos angelicos ordines latificas, ad
nos velle accedere, apud nos latere & de-
morari sub vilium creaturarum tuarum spe-
ciebus: claritatem & maiestatem tuam, sub
modica panis massula & paucissimi villi li-
quore abscondens.

Hier. 23

Quod ex CHRISTI voluntate sacramentum corporis sui fideles in agno cum fructu suscipiant.

IN SUPER & hoc à nobis exigis, vt qui in te credimus, tuq; salutis desideramus effici participes, te talibus tectum operimentis ore sumamus, ad refocillationem & nutrimentum animarum nostrarum. Et qui te ita cum reuerentia debita dignè susceperint, in vera fide, spe firma & recta erga te dilectione, in memoriam amarissimæ passionis tuæ, his tu inuisibili tua operatione bona omnia adauges, his tu in anima virtutem multiplicas, hos devotè facis in virtutem progredi, hos tu in omni bono reddis confirmatos, aduersum omnia quæ illis vnde cunq; potuerint obuenire, siue à propriæ carnis praua concupiscètia, siue à diaboli prauis suggestionibus, siue à blandis maligni mûdi illectamentis & incantationibus. Sic tu hoc in sacramento dignè pro debita tibi reuerentia in cor fidele & humile susceptus, omnia tecum bona adfers animæ, & quæ in ea inuenieris, confirmas atq; multiplicas. Quem admodum econtrario, qui te indignè suscipiunt, perimenter in sordibus vitiorum, absq; penitentiæ aut emendationis proposito, ob præsumptionem in indignam, & tuæ maiestati illatam contum

tumeliam, in mala plura & maiora iusto tuo iudicio permittuntur incidere, vt in sordibus suis sordescant amplius & diabolo fiat indies magis serua mancipia. Qui enim tuum corpus & tuum sanguinem manducat indignè (iuxta sancti Apostoli instructionem) iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus tuum & sanguinem, pro debita reuerentia: quasi non aliud sit ad tua sanctissima Sacramenta accedere, & offam sumere.

Certat secum fidelis anima, num dignissimum istud Eucharistiæ sacramentum ausit suscipere.

OSUMME, altissime, potentissime, sapientissime, optime, suauissime, & summe venerande Deus meus, qui tu es, & quis ego? imò quid est vniuersum genus nostrum, vt te angelorum Dominum, creatorem omnium, præsumamus nos vermiculi terræ cōtrectare manibus, ore sumere, & quasi cibarium panem in ventrem nostrum, merum stercoreis saccum, trajicere? Sed ita tuæ benignissimæ liberalitati visum est, sic tuæ immensæ dulcedini complacuit, sic tu insisti nobis, dicens: Accipite & manducate, hoc est corpus meum: Hoc facite, in meam commemorationem. Et alibi grauitè comminaris non summentibus: Nisi (inquiens) manducaueritis

10. 1. 6

carnem Filij hominis, & sanguinem eius biberitis, non habebitis vitam in vobis. Præceptis itaque salutaribus moniti, & diuina tua institutione formati ac confortati, aude mus ad magnificam & delicatissimam mensam istam tuam accedere, & cum qualicunque cordis gratitudine, dona liberalitatis tuæ cum timore & tremore percipere, ad tuæ bonitatis gloriam, & pauperularum animarum nostrarum in veris omnibus bonis (quorum tu solus es ditissimus largitor) salutarem profectum. Desyderat te quidem cor meum, & venerandi sacramenti tui gestit fieri particeps, omnes animæ vires te cupiunt, sitit ad te anima mea, cor meum & caro in te exultant, deuotio spiritus ad tua sancta me velut propellit. Noui enim quàm medico egeā, periculosissimo nec vnico lāguore agrotans: noui quàm egeam diuite hospite, qui pauper sum & omnis boni indigus, totus miser & miserabilis. Noui quàm sine te nihil valeam, qui nō sum sufficiens cogitare aliquid à me ipso sine te. Sed propter multitudinem iniquitatum, propter scditatem peccatorum meorum, quibus computruī velut in mentum in stercore meo erubescō coram te Domine, & confunditur ante te facies mea, ne fortē indignus accedens iudicium manducem aut bibam, ne fortē for didus

didus accedēs, meā turpi irreuerētia te Dominum & Deum meum inhonorem, ne fortē indignam tuæ puritati ego impurus ignominiam inferam. Non equidem in me video nuptialem illam vellem syncerā & geminā charitatis tuæ quæ decet omnes accumbentes cœlesti mensæ tuæ. Est enim cor meum frigidum totum, aut certē tepidum, & pigrum ad omne obsequium tuū. Quamobrem nō immeritō formido à facie tua, ne fortē præsumentem ad tuum conuiuium accedere sine veste nuptiali, à consortio inuitatorum fidelium tuorū submoueri iubeas, atq; in tenebras projici exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium. Quid igitur faciam? Illinc mihi tuæ voluntatis præceptio necessitatem imponit, tuæ bonitatis dulcedo ausum præbet, subministrat fiduciam omnibus sæculis nota tua ineffabilis erga pauperes misericordia: hinc me conscientia terret peccatorum, imminens iudicium trepidare facit, exemplum cōdemnationis reuocat paratum iam accedere. Scio quid faciam. Surgam de lectulo sordium meorum in quibus iacui, & ibo ad te patrē meum, per verā cordis penitentia, & in confessione oris mei dicam tibi: Pater, peccaui in cœlū & corā te, & iam nō sum dignus vocari filius tuus. Fac me sicut vnū ex mercenarijs tuis, fac me dignum qui

Math. 22

Luc. 15

qui vel micas colligam de mensa cadentes fratrum meorum. Humiliabo in conspectu tuo animam meam. Noui enim, quoddam super omnia te placare possit humilis & sincera confessio. Sicq; arrepta in te fiducia, abiecto timore vano & deiciente tristitia, introibo ad altare tuum, ibi te sumam cibum meum, qui latificas ac renouas iuuentutem meam.

✠ Quam excellens pabulum sit corporis & sanguinis Domini sacramentum.

QUAM suavis est & quam sapidus panis iste, per charitatis ignem in uirginei uteri fornace, Spiritu sancto operante, concoctus: quam suavis & bene sapida est caro ista, ad focum Caluarie, in uero ligneo crucis craticula, egregie versata & tosta accuratissime! Quam dulce est uinum istud nobilissimum, de torculari illo quod sponsus sanguinum calcauit solus, profluens, expressum ebottro illo pinguisimo, de quo sponsa cecinit: Botrus Cypri, dilectus meus mihi. Hic nobis uerum manna proponitur, omne in se delectamentum habens. Hic est panis uerus & uiuus, qui de celo descendit. Non Moyses dedit patribus nostris panem de celo uerum, ut si quis ex te manducauerit, non moriatur in eternum. Caro

nanq;

nanq; tua uere est cibus, & sanguis tuus uere est potus. Qui manducat tuam carnem & bibit tuum sanguinem, in te manet, & tu in illo: & propter te uiuet uita eterna. Sicut enim pater uitam habet in semet. *Ibidem.* ipso, sic & tibi dedit uitam habere in te. metipso: ac proinde sicut tu propter Patrem uiuis qui te gignit, ita qui te manducat propter te uiuit, cuius in fide carnem & sanguinem accipit. Propter hoc enim panem & cibum te ipsum appellasti, dicens: Ego sum panis uitae. Hic est panis uerus. Caro mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus. Videlicet quoniam sicut cibus & potus corporalis ipsum carnem in uita sustentat, omnesq; corporis vires reficit, ita ut per eum singula membra ac singula vires accipiant uirtutem sua peragendi officia, quae sine eo prorsus languerent, torperent atque deficerent: sic tuum istud sacramentum, nutrimentum est animae, uitam ei praebers atq; custodiens, eamq; ad agenda omnia validam & ad qualibet occurrentia mala ferenda vel superanda robustam efficiens. Singulas quoque vires animae facit in te reuiuere, ac sua debite officia exercere. Iuxta quod in spiritu apud Psalmistam dicitur: Introibo ad altare Dei, ad Deum qui latificat aut renouat iuuentutem meam.

Quod

¶ Quod sacramentalis iste panis varijs figuris atq; sermonibus sit præsignatus.

HUNC autem sacramentalem cibum, fructus vitalis illius ligni quod in Paradiso creauerat homini Deus, pulchrè signauit: Verè enim fructus vitæ est cibus iste, & fructus vitæ æternæ, quem qui debita cum reuerentia gustauerit, in vita fouetur, atque seruat à morte. Verùm illius ligni accessum fructusq; gustum modò nobis prohibet gladius flammeus atque versatilis, eius qui ad custodiam vir illius positus est Cherubin. Ad huius autem accessum etiam inuitat, imò cogit nos verbum tuum igneum & omni accipite gladio penetrabilius. Sic enim apertè præcipis: Accipite & comedite. Et iterum: Nisi manducaueritis, non habebitis vitam in vobis. Hunc panem in spiritu præuidebat Patriarcha Iacob, oculis quidem ad præsentia cæcations, mente autem ad longè post futura probe videns, cum filijs benedicens, aiebat. Aser pinguis panis eius, & præbebit delicias regibus. Verè enim pinguis est iste panis Aser, id est, populi fidelis & beati, quem pro beatitudine Pater dedit Filio: verè (inquam) pinguis est panis iste, mentem suauissimè

uissimè reficiens, & impinguns affectum, adipemq; toti spiritui spiritualis deuotionis accumulans. Præbetq; veras animi delicias regibus, illis scilicet regibus de quibus in Apocalypsi dicitur: Fecit nos regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram. Præsignabat hoc sacramentum ille Dei excelsi sacerdos Melchisedech, victori Abrahamæ occurrens, panemq; & vinum offerens. Sicut enim typicus ille, pugnatori Abrahamæ cum suis obtulit panem & vinum, adiciens benedictionem, ita tu verus Melchisedech, verè rex iustitiæ & rex Salem, id est, pacis, omnibus in Ecclesia militantibus, & in fide tua contra principem mundi huius viriliter pugnantibus, quicumque in fide malignum vicerunt, proferes ac præbes corporis & sanguinis tui sub panis ac vini speciebus sacramenta: quibus confirmetur, vt non deficiant, corda pugnantium: quibus & lassī reficiuntur ac vires recipiant. Agni quoque Paschalis esus, aptissimè simul & apertissimè corporis tui in Sacramento sumptionem signauit. Vnde & totus ille ritus, quem ex diuino præscripto carnales Iudæi ab Aegypto ad promissionis terram transitori seruebant, in figura illis datus fuit, & ad nostram eruditionem pertinebat: vt sub typo illo mystica

significatione nos edoceremur, quomodo te agnum verum in sacramēto isto dignè manducare debeamus. Quod enim carnes agni Paschalis iuebantur igni assas manducare, nos admonet, debere cibū istū sacræ Eucharistię sumi in seruire ignitede uotionis, quoniam neq; frigidis neq; tepidis est pars in cibo isto. Azymi verò panes qui simul cum agno comedi iuebantur, quid significant, 1. Cor. 5. Paulus Apostolus nos edocet, dicens: Pascha nostrum immolatus est, Christus. Itaq; epulemur, non in fermento veteri, neq; in fermento malitię & nequitie, sed in azymis synceritatis & veritatis. Adionstæ lactuę agrestes, significant vitę synceritati & cordis deuotioni debere esse coniunctam amaritudinem siue acrimoniã poenitentię. Ipse quoq; comedentium habitus, quod accincti renibus, pedibus calceati, baculos tenentes in manibus, cum festinatione iuebantur manducare, nos instruit sacramentum corporis tui sumentes debere carnis concupiscentiam magno studio refrenare, affectus sensuales abscondere, sepelire & mortificare, ne appropinquent ad terram: deniq; non otiosos aut desidēs iacere, sed expeditos esse ac paratos ad percurrēdum viam mandatorū tuorum, ad relinquendam Aegyptum cum omnibus abominationibus suis, id est, ad contem-

temnendum mundum & omnia quę in eo sunt, vt sic tandem per desertū laboriosum huius mundi, perueniatur in requiem promissa terrę fluentis lacte & melle,

2. Quemadmodum per manna
in deserto apertissimè fuerit sacramentalis cibus
præfiguratus.

NEQVE minus manifestè Sacramentale istud pabulum per vetus illud manna præsignasti, quod Israëlitis secūdum carnē, Exod. 17 post exitū de Aegypto, post transitum maris Num. 11 rubri in deserto agentib; peculiari beneficio contulisti. Omni siquidem iure huic sacramentali cibo nomen illud tribuere nobis licebit, quod illi tribuebant cibo suo corporeo. Videbant illi cum fore per circuitū castrorum descēdente minutū aliquid, & quasi pilo tūsum, in similitudinem pruinę super terrā, & dixerūt admirātes: Man hu? quod significat, quid est hoc? Nos verò multo maiorem admirationis habemus causam, vt vidētes Dei filium sub minima panis particula latitantem, dicamus: Man hu? quid est hoc? Nihil enim admirabilius, nihil inestimabilius humano oculo proponi possit. Sed dissoluit Moyses quæstionem, & abiicit dubitationem, dicens: Iste est panis, quē dedit vobis Dominus ad vescendum. Et bene quidem

506 CONTEMPLATIO XXXII.

per omnia figura respondit figurato, typus exæquatur veritati. Manna illud descendente rore per noctem, simul descendebat, & apparebat super terram. Tuum item corpus benedictum, in Sacramento verum Manna, superueniente Spiritu sancto in utrumque Virgineum, apparuit bene minutum, nimirum verbum abbreviatum quod fecit Dominus super terram, bene pilotum, utpote quod in passione tantis ictibus fuit cominutum, ac deinde usque ad formulam parvæ buccellæ contractum. Quod si interrogauerimus admirantes, Man huius quid est hoc? dicit nobis verus Moyses, Non servus, sed filius. Iste est panis, quem de cælo dedit Dominus ad vescendum. Habet illud manna saporem quasi panis oleatus: quoniam sumentes, sacramentale pabulum simul & confirmat, & reficit, & impinguat. Quatenus enim panis, confirmat cor hominis: quatenus autem oleatus, oblectat, exhilarat & impinguat. Ut simul in vno hoc vero manna, & exhilaretur facies in oleo, & cor firmetur in pane. Optime profecto oleatus est panis iste: quoniam vixit te Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis. Manna istud iubentur omnes colligere quantum opus habent, quoniam cibus iste sacramentalis in commune proponitur omnibus, ut quisquis velit, possit sumere. Et hoc erat admi

DE SANCTA EYCHARISTIA. 507

miratio magna, quod qui plus collegissent, non amplius inueniebant, neque qui minus collegerat, inueniebant minus, sed vna mensura erat omnium per singula capita. Sic enim in Ecclesia perfectam habet mensuram cibi sacramentalis, quisquis siue modicum siue multum specierum sacramentalium suscipit. Neque secundum veritatem rei subsistentis plus accipit is qui species amplas colligit, aut sumit, eo qui miculam tantum aut guttulam minimam accipit. Debit typici illius Exod. 17. Manna quisque quantum edere poterat colligere: quoniam probare se debet Christianus (iuxta doctrinam Apostoli) & sic de pane illo edere ac de calice bibere. Mane colligi debuit manna à populo: quoniam nos, modo in Ecclesia, mane illucescente in cordibus nostris sole iustitiæ, antequam æstus male concupiscentiæ senire incipiat, quando rore cælestis visitationis perfusa madet terra cordis nostri, cibum sacramentalem debemus accipere. Postquam verò sol incaluisse, liquefiebat manna: quoniam & modo postquam exurgens æstus prava concupiscentiæ rorem cælestis visitationis & gratiæ à corde nostro, exiccando abutulerit, iam liquefcit nobis manna, nec ultra ad salutem sumitur. Nec debuit quicquam per noctem relinqui, alioqui scaturisset ver-

miibus: quoniā modō cum frigore nocturne malitiæ nihil habet cōmune sacramentum diei, sed in iudiciū illi cōueritur & damnationē, qui ipsum indignē aliter quā in die acceperit. Et bene quidem in similitudinem seminis cōiandi manna apparuit, cuius est color cādidas, sapor gratus, & virtus pereffica: quoniā sic omninō in Sacramentali cibo & color est nitidissimus omnimodæ sanctitatis, & sapor optimus interne dulcedinis, & virtus perquam efficax spiritalis confortationis. Hoc cibo filij Israhel, post egressum ex Aegypto, post transitū mare rubrum, in deserto peregrinātes, pasci sunt, vsq; dum peruenirent ad terrā promissionis: sic & nos in Ecclesia fideles, postquam transito mari rubro, id est baptizati in sanguine tuo, abrenūtiāuimus satanæ & omnibus pompis eius, in deserto mundi huius peregrinātes, cibo illo sacramentali pascemur atq; reficiemur, donec ad pinguedinē illam plenissimā perueniamus patriæ futuræ, ad quam tendimus.

Quomodo in subcineritio pane

Helix præsignatus est sacramentalis cibus.

3. Reg. 19. **H**ic quoq; est panis ille subcineritijs, quē vidit Helias Propheta, postquam fatigatus persecutione impie Iezabelis, petisset animæ suæ, vt moreretur. Exurgens

namq; à somno quo dormierat subter vnam iuniperum, ab angelo expegefactus, vidit ad caput suum subcineritium panem, & vas aquæ, quæ ex angeli mādato accipies, comedit ac bibit: & cum obdormisset paululum, iterum eum suscitauit Angelus, dicens: Surge & comede, grandis enim tibi restat via. Qui cum surrexisset, comedissetq; & bibisset, ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, vsq; ad montē Dei Oreb. In qua figura, pulchrē nobis huius sacramentalis cibi virtus demonstrata est. Quemadmodum enim Helias ille Domini cultor, persecutione impie Iezabelis fatigatus, vt pene videretur adductus ad impatientiā, postquam sub vmbra iuniperi obdormisset, ex pane illo subcineritio fuit confortatus: ita & modo in Ecclesia fideles tui, ab inquieta & semper mala solitante carne, aut à procaci huius mūdi malitia grauem sustinentes persecutionem, postquam sub iunipero crucis tuæ sese prostrauerint, & sub vmbra eius obdormierint, cibo isto sacramentali corporis & potu sanguinis tui reficiuntur, confortantur & consolantur, vt amplius sauientem Iezebelem non sentiant. Iterum, quomodo in fortitudine cibi typici ille ambulabat viam longam, quadraginta dierū & quadraginta noctium, vsq; ad mon-

tem Dei Oreb, vbi Dominum in sibilo tenuis auræ meruit videre: sic & nos modò in Ecclesia, in fortitudine cibi sacramentalis tui, iter longum & laboriosum peregrinationis huius peragimus, donec tandem ad montem illum excelsum in supernis pertingamus, vbi te facie ad faciem aspectu familiariter contueamur.

De Prophetarum vaticinijs sacramentalem cibum prædicantibus.

Psal. 77 **H**ic ille est panis, de quo exultans in spiritu canit Propheta: Panem cœli dedit eis, panem Angelorum manducauit homo. Et iterum: Panem cœli saturauit eos.

Psal. 104 Et apud Sapientem dicitur: Panem de cœlo dediti eis, omne delectamentum in se habentem. Hoc quoque est frumentum illud, de quo

Psal. 4 iterum dicitur: A fructu frumenti, vini & olei sui, multiplicati sunt. Et alibi: Cibauit eos ex adipe frumenti, & de petra melle saturauit eos. Et iterum Ecclesiam exhortans, ait:

Psal. 147 Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion. Quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te. Vere enim huius frumenti adipe & fructu cibus ac satias electos tuos, quando de fecunditate gratiæ cœlestis (quæ sacra-

men

mentum illud dignè sumentibus ex tua plenitudine communicatur) salubriter eorum animæ impinguantur atque proficiunt. Hoc quoque est firmamentum illud, frumentumque & triticum memorabile, de quo in Psalmo **Psal. 71** canitur: Erit firmamentum, siue frumentum, *Secundū rā* aut memorabile triticum, aut placentula tritici, in terra, in summis montibus, super extol- *bras ex Hebræo transla-* letur super Libanum fructus eius, & flores. bunt de ciuitate sicut scenum terræ. Verè enim firmamentum & frumentum est sacramentum illud, quod in pane frumenti conficitur, quoniam optime confirmat cor hominis. Est quoque triticum nobile & memorabile, quo nihil possit cogitari pretiosius. Hoc autè criticū non inuenitur nisi in terra Ecclesiæ, inque summis montium, in eleuatis fidei sublimitate Ecclesijs, & ibi fructus eius eleuatur ac super extollitur in immensum, quasi super altitudinem Libani, faciens de ciuitate tua (quæ est Ecclesia) flores & fideles sicut gramen terræ, in abundantia magna & virore plurimo. Apud Zachariam verò frumentum electorum appellatur istud memorabile triticum, vbi de te loquens ita ait: *Zach. 9* Saluabit eos Dominus Deus eorū in die illa, vt gregem populi sui, quia lapides sancti eleuabuntur super terram. Quid enim bonū eius est, & quid pulchrum eius, nisi frumentum

electorum, & vinum germinans virgines? Hoc siquidem frumentum peculiater electorum est, quibus digne sumptum multiplicem fructum operatur. Vinum quoque est virgines germinas, quod animos virgineos & incontaminatos in omnibus bonis germinare facit: vt plantati modo & vigorati in domo Domini, tandem in illis amplissimis atrijs supernæ patriæ floreat in æternum.

Adiiciuntur prædictis alia figura, & alia testimonia prophetica.

HÆC est illa mensa opipara quam sapientia cœlestis suis describitur amicis præparasse, ad quam voce excelsa prædicans, conuocat vniuersos: Venite (inquit) comedite panem meum, & bibite vinum quod misui vobis: quam sanæ mensam tam splendidam, tam magnificam, nominatum illud Assueri regis conuiuium pulchrè signauit, ad quod principes omnes regni sui simul & vniuersum inuitauit, singulis iuxta regiam magnificentiam abunde superpeditans omnia. Ab hoc enim conuiuio, nemo excluditur, nisi qui seipsum excluderit. Proponitur cibus iste viuificus in commune omnibus, quoniam munificus est qui cœnam hanc magnam apparauit, non est acceptor personarum, Dominus est omnium, diuesq; & beneficus in omnes qui inuocant illius.

Rom. 2

Rom. 10

Ne

Neminem paupertas, inopia, vel infirmitas, ab hoc conuiuio separati: ceci, claudi, debiles admittuntur, imò vocantur, imò compelluntur ad præparatas epulas: tantum, vt in veste nuptiali apparere satagant. Manducant hunc cibum diuites, sicut scriptum est: Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ. Manducant eadem libertate & pauperes, iuxta quod iterum legimus: Edent pauperes & saturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum, viuunt corda eorum in seculum seculi. Deniq; hanc escam à te vniuersi qui postulant, accipiunt, eodem illo per omnia tua mysteria illuminatissimo Psalmista, ita canente: Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, & implees omne animal benedictione. Et iterum: Memoriam fecit mirabilium suorum, misericors & miserator Dominus: escam dedit timeatibus se. Hanc siquidem escam tam delicatissimam, pinguisam & sapidissimam, nobis præbens, memoriam facis in nobis omnium tuorum mirabilium, quæ pro nobis in carne voluisti pati & agere. Quemadmodum ipse testatus es, dicēs: Hoc facite in meam cōmemorationem. Et apud Paulū Apostolū tuū, ex ore tuo dicitur: Hoc facite, quotiescūq; biberis, in meam cōm.

Luce 14

Psal. 127

Ibidem.

Psal. 144

Psal. 110

Math. 26

1. Cor. 11

L 5

84 CONTEMPLATIO XXXII

memorationem. Specialiter verò in memoriam passionis ac mortis tuæ hoc sacramentum tibi placuit instituire, quemadmodum satis ipsa testatur forma verborum tuorum, quibus tam corpus quam sanguinem tuum porrigebas discipulis. Sic enim aiebas: Hoc

Math. 62

est corpus meum, quod pro vobis tradetur.

Luce 22

Et iterum: Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine, qui pro vobis & pro multis effundetur. Dum enim porrigens hæc sacramenta, utrobique mentionem facis passionis vel traditionis, manifeste satis indicas, in eius commemoratione specialiter factam hanc institutionem. Apertius etiam Paulus Apostolus id ipsum testatus est, dicens: Quotiescumque manducabitis panem hunc & calicem Domini bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. In commemoratione autem passionis & mortis tuæ, simul etiam conceptionis, natiuitatis, conuersationis, resurrectionis, & ascensionis, & in summa mysteriorum quæ de te sunt, omnium fit rememoratio.

1. Cor. II

Oratio ad Patrem & Filium pro impetranda gratia digne sacramentum istud fumendi.

OTRINITAS beata, ô maiestas superbenedicta, utinam ego nunc inueniam gratiam in oculis tuis, & tu mihi mittas de excelso tuo cælorum habitaculo vestem nuptialem illam

ve

DE SANCTA EUCCHARISTIA. 85

veræ charitatis, qua adornatus & tuis sacramentis dignus effectus, tutus possum ad sacrosanctam mensam tuam accedere, ac de tua delicatissima pinguedine sumere, ad nutrimentum animæ ac spiritus mei. O Deus pater ingenite, per tuum hunc dilectissimum Filium, qui se hic nobis sub sacramento exhibet præsentem, te obsecro & obtestor, ut animam meam & corpus meum ab omni inquinamento, siue recenti siue veteri, hodie emundare digneris, ut tuum unigenitum Filium digne queam intra tenuem hospitium meum suscipere. O dulcis Iesu, per tuum dulce nomen mihi presta, ut ad te digne suscipiendum efficiar idoneum tibi tuoque patri habitaculum. Veni mihi hodie in bonum, veniat & tecum pater tuus, ut pariter apud me mansionem faciatis. En hospitium vobis, tibi tuoque patri promptissimum offero cor meum: erit animæ meæ vester aduentus multo gratissimus. Veruntamen imparatum est hospitium animæ meæ, neque satis pro debita tanto hospiti instructum reuerentia. Propterea præmitte tu Domine in animam meam præparatorum hospitij spiritum tuum, qui tibi domum exornet, tuæque maiestati hospitium dignum, imò non hospitium, sed mansionem stabilem paret, omnibusque exornet virtutibus. Tu enim Deus pijsime, *Psal. 102*
qui

Psal. 102 qui cognoscis figmentum nostrum, & vides imperfectum, tu optime nosti, nobis id ex nobis esse impossibile, vt animas nostras tibi digne præparemus, vt eas tibi dignum faciamus habitaculum. Quis enim (iuxta Sapientis verbum) dicere poterit: Mundum est cor meum, purus sum à peccato? Quis in conspectu tuo gloriabitur castum se habere cor? Multo magis quis in conspectu tuo gloriabitur, dignum tibi se præparasse cor? Tu enim nimium es excelsus, & excessu nimio nostra omnia superas, vt huius rei spem omnem prorsus nobis ademeris. Sed tu Domine ipse tibi præparare debes corda nostra, eaq; tibi emundare & exornare, vt fiant tibi digna habitacula. Nam id obseruant etiam principes seculi huius, quorum nulla tecum est comparatio. Hi tamen, dum fortè per ciuitates ac castella transeunt, ubicunq; hospitium sibi aut mansionem elegerint, eò apparatus suum, omnem, & supellectilem copiosam simul & pretiosam præmittunt, lectos, lectorum fulcra & lectisternia, lanceas aureas atq; argenteas, pocula item aurea atq; argentea, aulæ pretiosa, omni artificis opere & arte elaborata, aliaq; huiusmodi plurima, quibus domum quam in hospitium delegerint, ipsi sibi digne faciant præparari. Sciunt enim huiusmodi regium

gium ornatum passim in domibus vulgariū non inueniri, neq; in plebeiorum hominulorum esse potestate, vt ex ijs quæ apud ipsos sunt, regiæ maiestati dignum parent hospitium. Ita & tibi regi maximo & summo, longè maiori ratione est faciendum, vt quia ex nobis tibi dignam mansionem adornare non sufficimus, tu nostram inopiam clementer aspiciens, eidem benignus succurras, tuq; abundantia & munificentiā nostram inopiam suppleas. Verbum est Sapientis, qui secundum spiritum tuum loquutus est, dicens: Facile est in conspectu *Eccles. 11* diuitis, subito honestare pauperem. Verbum hoc in te verissime competit. Tu ille diues es Deus & Dominus omnium, cui tam facile est quàm quod facillimum, nos ex nobis pauperes, nudos, miseros & miserabiles, omnibus honestare bonis, omni virtutum & gratiarum decore magnificè adornare. Tantum verbulo tibi est opus, iube solū, & fiet quicquid iusseris. Ita Domine, cum illo tuo Centurione (vtinam pari fide *Math. 8* & deuotione) agnoscamus & confitemur, quoniam digni nō sumus, ad quos tu intres, sub quorum tectum tua ingrediatur maiestas. Veruntamen dic, vel verbulo vnico, & sanabuntur atq; etiam exornabuntur animæ nostræ.

118 CONTEMPLATIO XXXII.

Inuocatio Sancti spiritus ad
preparandum animas no-
stras in susceptionem
sancti cibi.

VENI nobis, o amor sancte Spiritus, ve-
ni ocyus, illabere cordibus nostris, vt
ea in mansionem dignam prepares filio Dei,
cuiusq; patri ingenito. O dulcor & amor bo-
ne Spiritus, te si amicū mihi inuenero, tu si
ad me venire non dedignaberis, certus sum
quod nō confundar in aduentu eorum. Tu
enim vbicunq; adfueris, illuc omne pariter
bonum venit in animā, illic omnis est orna-
tus qui tāto regi suscipiendo cōgruit. Quae-
so te, bone Spiritus, precor te pie Spiritus,
supplico tibi benignē Spiritus, noli me abij-
cere, noli precem meam repellere. Nam &
IESVS patris filius (ā quo tu, sicut ā patre,
procedis) non me paruifecit, non aestimauit
nihilī, pro quo tanta & tulit & egit, vt me ā
morte saluaret in vitam. CHRISTVS dile-
xit me, & lauit me ā peccatis meis in sangui-
ne suo. CHRISTVS dilexit me, & tradidit
semetipsum pro me, oblationem & hostiam
Deo, in odorē suauitatis. Pro me, cū esset
diues, pauper factus est, vt me sua inopia fa-
ceret diuitem; Pro me de caelis descendit ad
terras, vt me exaltaret in mansiones caelestes.
Pro me in cruce mortē subiit, vt de sanguine
suo

DE SANCTA EVCHARISTIA. 119

suo balneum mihi pararet, in quo ā peccatis
meis omnibus abluerer, in quo ab omni in-
firmitate sanatus plenam reciperem sospita-
tem. Tantum me dilexit Dei filius Christus
IESVS. Imō pater sic me dilexit, vt proprio
filio suo non parceret, sed filiū suum vnige-
nitum pro me misit in mundum, & in mor-
tem tradidit. Et tu ergo Spiritus bone, ne me
auersēris, ne me despicias humiliter tuā gra-
tiam implorantem: sed dilige etiam tu pau-
perculum istum, & pollutum hoc cordis mei
hospitium emundare atq; sanctificare dignē-
ris. Si tantum ille me dilexit Dei filius, vt pro
me sanguinem suum in magna afflictione
effuderit, atq; in eo me lauerit, tu o Spiritus
Dei non dedignaberis sanctam gratiā tuam
cordi meo cum dulcore infundere, & salu-
taribus tuis donis animam pauperem & nu-
dam exornare. Tu enim ille es, qui charita-
tem diffundis in cordibus hominum: simul
quoq; virtutes omnes & bona vniuersa illis
adfers, quos tua visitatione sancta dignos
duxeris. Itā nos exaudi, Trinitas bea-
ta, ad laudem & gloriam tuam,
qui in Trinitate vnus & in
vnitate trinus, viuis &
regnas per infi-
nita secula.

Amen.

CONTEMPLATIO XXXIII. de gene-
rali Resurrectione, deq; Iudicio extremo & re-
tributione nouissima.

Act. 10
Ioan. 5

ADORAMUS te altissime De-
us, Patris ingeniti vnigenite
fili. Domine Iesu CHRIS-
te: adoramus te uiuis ac mor-
tuis vnum generalem omni-
bus iudicem à patre constitutum, cui pater
dedit potestatem, in forma humana assump-
pta facere iudicium, super omnes tam uiuos
quàm mortuos, qui fuerunt in præteritis ge-
nerationibus ab exordio, quiq; in venturis
generationibus nascentur vsq; ad consum-
mationem seculi. Cui faciendo iudicio pater
tuus diem vnum ab æterno deputauit, quem
nemo hominum nouit, sed neq; angeli tui in
caelo: quem admodum ipse testatus es, dicēs:

Mat. 24 De die illa & hora nemo scit, neq; angeli
Dei in caelo, nisi pater solus. Paulus quoq;
Apostolus tuus, post te diem illum ventu-
rum dixit ad modum furis in nocte, qua vi-
delicet hora minime existimabunt homines.
Ita enim placet tuo Patri hunc diem esse in-
cognitum mortalibus, vt non otiosa securi-
tate torperent, sed vigilantes omni tempo-
re tuum præstolarentur aduentum. Quem-
admodum ipse nōs sollicitè admonuisti, di-
cens: Vigilate itaq; omni tempore orantes,

Luc. 21

vt digni habeamini fugere omnia quæ ven-
tura sunt, & stare ante filium hominis. Tan-
quam laqueus enim superueniet, omnibus
qui sedent super faciem terræ. In hac die tu
uenies rationē ponere cum seruis tuis, cun-
cta quæ sub sole facta sunt adducturus in iu-
diciū, & redditurus vnicuique secundum
opera sua. Illic rationem exquires omnium
cogitationum & affectionum nostrarū, ver-
borumque omnium & factorum quæ dixe-
runt aut fecerint in carne mortales: & de his
omnibus iustum à te feretur iudiciū, adeo
vt nec minima cogitatiuncula, neque vel
leuissima affectiuncula, possit diem illum
præterire, quæ non tunc in iudiciū veniat.
Et quidem de cogitationibus nos tuus do-
cet Apostolus, dicens in die illa tua, vbi tu
adueneris, illuminanda esse tenebrarum abs-
condita, cordiumq; consilia manifestanda,
vt tunc quisque pro eis vel laudem vel vi-
tuperium à te recipiat. De operibus autem,
Sapiens ille Ecclesiastes, concionem suam in
exhortatione finiens, ita dixit: Deum time, Eccl. 12.
& mādāta eius obserua: hoc est enim omnis
homo: & cuncta quæ sunt, adducet Deus
in iudiciū, pro omni errato, siue bonum
siue malum sit. De verbis autem, ipse tu te-
stimonium apertum perhibuisti, dicens in
Euangelio: Omne verbum otiosum quod-

1. Cor. 4.

Eccl. 12.

Mat. 12.

M. 41. 16

222 CONTEMPLATIO XXXIII.

cunque loquuti fuerint homines, reddent de eo rationē in die iudicij. Generaliter quoque de operibus quæ fiunt, siue cogitatio, siue loquendo, siue agendo externum aliquid, sententiam vniuersalem pronuntiasti, dicens: Filius hominis vēturus est in gloria Patris sui, cum Angelis suis, & tunc reddet vnicuique secundum opera sua.

De generali omnium bonorum pariter atque malorum resurrectione.

Erit autem dies ista dies verē admiranda, cuius non fuit alia similis ab initio, ex quo cœpit esse tempus, neque erit vsque in cōsummationem seculi. Erit namque dies illa, dies iræ & indignationis, dies tribulationis & angustię, dies calamitatis & miserie, dies horreda & amara nimium omnibus qui operati sunt mala in impenitentia, quique ex hoc seculo sine penitentia decesserunt in malitia. In illa siquidem die (vt sanctus Apostolus ait) omnes nos manifestari oportet ante tribunal tuum, vt recipiat vniuscuique propria corporis, quæque gessit in corpore, siue bona siue mala. In illa hora (iuxta vocem tuam in Euangelio nobis loquentem) omnes qui in monumentis sunt vocem tuam audient, & procedent vniuersi de monumentis resuscitati, ij quidem qui bona egerunt, in resurrectionem

2. Cor. 5
Rom. 14

Io. 21. 5

DE EXTREMO IUDICIO.

223

tionem vitæ: qui verò mala, in resurrectionem iudicij. Tunc venies tu palam in nubibus, cum virtute & maiestate, omnibus manifestus: & videbit te omnis oculus, etiā qui te pupugerunt, clauorumque acuminibus manus tibi & pedes confoderunt: tunc videbunt in quem transfixerunt, & plangent se super te omnes tribus terræ. Tunc sedebis tu, cui Pater dedit potestatem iudicium facere, super sedem maiestatis tuæ, & cōgregabuntur ante te omnes gentes. Mittes namque tu Angelos tuos cum tuba & voce magna, & congregabunt electos à quatuor ventis terræ, à summis cœlorum vsque ad terminos eorum. Exibunt Angeli tui messorēs, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Ita quidem resurgent omnes & congregabuntur ante iudicium thronum tuum. Verum non similis erit omnium resurrectio. Resurgent enim mali aquē atque boni, sed resurrectione multum dissimili, quemadmodum Apostolus ait. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur, immutatione scilicet gloriosa. Congregabuntur namque ante te omnes gentes: sed tu eos discretionē terribili separabis ab iniuicem, sicut segregat pastor oves ab hœdis, illas constituens ad dexteram, hos autem ablegans ad sinistram.

Matt. 24
Apoc. 1

Zach. 12
Matt. 24

Apoc. 1
Mar. 25

Matt. 24
Matt. 13

1. Cor. 15
Matt. 25

M 2

De differentia resurrectionis iustorum & impiorum.

Matt. 4 IMPLEBITUR tunc, quod multo ante de te tuus præcursor ille Baptista, turbas ad prænitentiam inuitans, prædixerat: Veniet (inquiens) fortior me post me, cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam: & triticum quidem colliget in horreum suum, paleas autem comburet igne inextinguibili. Tunc quoque Angeli messores, tuæ iustitiæ ministri & exequutores, in tempore messis, id est, consummationis seculi (iuxta prolatam **Matt. 23** & enarratam à te parabolam) exhibunt, ut zizania de agro tuo colligant, ac separent à bono tritico, quæ usque ad tempus messis tibi placuit commixta permittere: ac tunc quidè zizania in fasciculos comburenda alligabunt, triticum verò in horrea inferent æternæ gloriæ. Tunc opere adimplebitur illa visio tui dilecti Discipuli, qua ille te vidit residentem **Apoc. 20** super thronum magnum & candidum, à cuius conspectu fugit terra & cælum, id est, à cuius aduentu cælum & terra immutata & innovata fuere, ibi mortui cernentur magni & pusilli, stantes in conspectu throni: & libri aperientur, id est, singulorum conscientiarum reuelabuntur. Et peculiariter aperietur liber unus qui est liber vitæ, quoniam tunc palam manifestabitur catalogus siue numerus generalis

ralis omnium electorum tuorum. Et iudicabuntur mortui ex his quæ inueniuntur scripta in libris, quoniam iudiciū tuum feretur de singulis, secundū ipsorum bona vel mala opera, in libro conscientiarum suarum reuelanda. Tūc dabit mare mortuos suos qui in eo erant, infernus quoque & mors dabit mortuos suos *ibidem*, qui in ipsis erant, & iudicabitur de singulis secundum opera ipsorum. Et omnis qui non fuerit inuentus in libro vitæ descriptus, mittetur sine remissione in stagnum ignis, cuius ascendit fumus in secula seculorum. Inueniuntur autem beati, omnes qui in Domino mortui fuerint. Extunc enim dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis, quoniam opera eorum sequentur illos. **Apoc. 14**

Quomodo per verbum suum iudex bonos à malis separatione æterna diuidet.

ODIES noua, dies admiranda, dies semper memoranda semperque nobis gestanda ob oculos, digna quæ nunquam ab oculis viuentium abscedat. Quam erit bonis iucunda, quam e contrario malis amara & intolerabilis dies illa, quæ tam admirabili diuisione in partes duas separabit vniuersam illam **Marc. 25** hominum congregationem: ut hi separentur ad dexteram, illi abelegantur in sinistram. Tunc enim voce suauissima dicturus es tu

rex & iudex gloriose, his qui tibi erūt à dextris amicis & electis tuis. Venite benedicti patris mei percipite regnum quod paratum est vobis ab origine mundi. Illis autem, qui ad sinistram astant, voce intonabis, terribili: Discedite à me maledicti in ignem aeternū, qui paratus est diabolo & angelis eius. Statimq; ex virtute huius tuæ sententiæ, talis fiet in turba illa diuisio, vt impij recta sint ituri in supplicium aeternum, cui adiudicati fuerint: iusti verò, in vitam aeternā, ad quam electi fuerint. Erig; diuisio & separatio ista tam firma ac solida, vt in aeternum nullo vnquam tempore sit expectanda mutatio. Sempterni nanq; roboris illud erit irrevocabile verbum nouissimæ sententiæ, chaosq; magnum ponet & firmabit inter iustos & impios, vt nec ab his ad illos ascensus, neq; ab illis ad hos descensus vnquam possit contingere: vt damnatis non sit spes vlla aut expectatio effugiendi tormenta quibus adiudicati sunt, neq; electis metus vllus esse debeat perdendi aliquando vitam illam gloriosam ad quam semel electi & assumpti fuerint. Hinc enim semel Deus loquetur, & non adijciet vt loquatur iterū. Tunc adimplebis electis tuis, *Ioan. 12* quod olim in carne fuisti pollicitus, dicens: *Ioan. 14* Vbi sum ego, illic & minister meus erit. Et iterum: Si abiero, & preparauero vobis locū,

iterum

iterum venio, & accipiam vos ad me ipsum, vt vbi sum ego & vos sitis. Tunc rapietur tibi sancti tui obuiam in nubibus, in aëra: & Apoc. 3 tecum erunt perpetuo, sicut columna in tem *Luc. 11* plo tuo, & foras non egredientur amplius. *Matt. 25* Tūc pueros tuos omnes tecum es habiturus in cubili tuo, tum prudentes virgines omnes ingressæ erunt ad nuptias: & clauso ostio, exultabunt à modo sancti tui omnes in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Impij verò *Psal. 149* in puncto ad inferna descendant, illic eternis *Iob 21* & indissolubilibus vinculis alligandi, vt non egrediantur inde donec perloquantur vsq; ad *Matt. 5* quadrantem nouissimam. Quia enim dum tempus fuit operandi, neglexerunt operari opera tua: quoniam in aetate (quando congregandum erat) pigri desidesq; fuerunt, iccirco in hyemis & noctis tempore (quando operari nemo potest) fame torquebuntur in *Ioan. 9* secula: quia dum seminandum erat, manus *Prouer. 19* suas absconderunt sub ascella, iccirco meis tempore inuenientur bonis vacui: & quando satiabuntur electi in gloria, occurret eis *Prouer. 1* quasi viaror sempiterna egestas.

✠ Quomodo omnibus gloriosum se monstrabit iudex, & peculiariter hostibus suis terribilem.

POTENTISSIME, sapientissime, optime & aequissime iudex, IESU, Christe.

qui es à patre cōstitutus index viuorum atq;
mortuorum, qui in illa die te ipsum nobis in
forma humanitatis monstrabis gloriosum,
quàm erit admirandum illud spectaculum,
videre sedentem te in throno magno & can-
dido iudicem, in summa gloria, qui olim in
humili serui forma iudicandus a stabas tribu-
nali mortalis præsidis. Contrà verò illos
nunc videre in summa miseria & angustia
tuo tribunali stare condemnandos, qui olim
in sedibus iudiciarijs, in magna pompa resi-
dentes, iniquum contra te protulere iudi-
cium. Ibi re ipsa euidentissimè comproba-
bis, non vanam fuisse illam tuam confessio-
nem, quàm palam in concilio malignan-
tium interrogatus & adiuratus pronuntia-
sti, dicens: A modo videbitis filium homi-
nis sedentem à dextris virtutis Dei, & ve-
nientem in nubibus cœli. Tunc intelligent
qui te condemnauerunt iniquè, num verè
blasphemiam in verbo illo confessionis tue
proloquutus fueris, & nō multo magis cer-
tissimam veritatē. Tunc cognoscēris tu Do-
mine iudicia faciens, tunc in operibus ma-
nuum suarum comprehendentur illi impij.
Tunc videbunt te qui te pupugerunt, qui
te condemnauerunt, qui tibi illuserunt, qui
tibi contradixerunt: tunc videbunt in quem
fremuerunt, & aduersus quem meditati sunt
ina

Math. 26

Psal. 9

Apoc. 1

Psal. 2

inania: & tu loqueris ad eos in ira tua, atque
in furore tuo conturbabis eos. Rursum,
quàm erit admirandum hoc spectaculum,
tam innumeram hominum multitudinem,
ad vnum vsq; omnes ab Adam primo paren-
te vsque ad eum qui nouissimus est nascitu-
rus de homine, videre ad tuum tribunal I. Cor. 15
momento in iudicio oculi, ad sonitum nouissi-
mæ tubæ, exhiberi in resuscitatis corpori-
bus. Vbi se pariter inuenient primus homi-
num & nouissimus, optimus & pessimus, di-
tissimus & pauperrimus, nobilis & ignobi-
lis, sanus & infirmus, seruus & dominus, an-
cilli & domina, præpositus & subditus, dux
& miles, Imperator & plebeius. Vbi nulla
erit discretio personarum, nullus erit per-
sonæ respectus, non ibi locum habebit se-
cularis dignitas, non pompa regia, non pul-
chritudo pristina, non fortitudo corpo-
ris, non conditionis libertas, non stemma-
tis nobilitas: sed tantum considerabuntur
vniuscuiusq; merita, & per sola opera po-
netur in tanta multitudine discretio: vt qui Math. 25
bona egerint, ad dexteram: qui verò mala,
constituantur ad sinistram.

Quàm terribilis sit futura illa diui-
sio diei nouissimæ

ERIT autem admirabilis & horréda ista
diuisio, quādo illi qui in hoc mūdo fue-

rant vel natura vel consuetudine cōiunctis-
simi, abinuicem videbuntur separari, ut pote
pater à filio, mater à filia, cōiunx à coniuge,
socrus à nuru, focer à genero, frater à fratre,
soror à sorore, amicus ab amico, vicinus à vi-
cino, socius à socio, atq; ita in cæteris omni-
bus, quibus vlla est vel naturæ vel consue-
tudinis peculiaris coniunctio. Videlicet ut
patre pro bonis operibus aduocato ad dex-
teram, filius pro malis facinoribus ablegat-
ur ad sinistram, aut e contrario: item ut ma-
ritus locum bonum accipiat in dextera,
uxor infelicem in sinistra, aut e contrario:
item ut duorum fratrum alter hic, alter illic,
locum accipiat. Qui nūc pariter vitam com-
manent ducimus, & vnanimiter in domo
vna cohabitamus, vni mensæ accumbimus,
vno in cubili dormimus, vni studio incum-
bimus, vni actioni operam damus, per om-
nia, amicissime conuiuentes adinuicem, ec-
ce in illa hora forsitan abinuicem diuide-
mur separatione in perpetuū duratura. Vi-
delicet nos modò duo amici intimi, inuicem
colloquimur dulci & amico colloquio: in il-
lo die, forsitan ad sinistram reprobato, tu
qui mihi nunc assitis eligeris ad dexteram.
Fieri etiam poterit, ut te reprobato, ego eli-
gar. Forsitan ambo (quod auertat optimus
Deus) ad sinistram reprobabimur. Forsitan

tan (quod in Domino confido) vterque
ad vnam iudicis dexteram congregabimur.
Vides ambulantem socium cum socio, vi-
des cohabitantem patrem cum filio, vides
concumbentem mulierem cum viro, vides
amicum conuiuentem cum amico, simi-
lem considera venturam separationem vel
coniunctionem. Quam quidem ita terribi-
lem coniunctissimorum separationem tu
ipse nobis manifeste in facto Euangelio ore
tuo illo benedicto indicasti, dicens: Tunc
duo erunt in agro: vnus assumetur, & alter
relinquetur. Duæ erunt molentes in mola:
vna assumetur, & altera relinquetur. Duo
erunt in lecto, vnus assumetur, & alter relin-
quetur. Assumetur scilicet vnus ad gloriam,
relinquetur siue reprobabitur alter ad dam-
nationem. Neminem illic saluabunt aliena
merita, neminem item condemnabunt de-
merita aliena. Non saluabit patrem iustitia
filij, neq; maritum virtus vxoris. Non item
condemnabit iustum patrem impietas fi-
lij, neque maritum bonum vxor damnabit
impia. Vnusquisque enim (vt ait Aposto-
lus) onus suum portabit, & vnusquisque
pro se rationem reddet Deo. Iustus quo-
que (iuxta Ezechielis verbum) viuet in ius-
titia sua, anima quæ peccauerit ipsa mo-
rietur.

Matth. 24

Quo

332 CONTEMPLATIO XXXIII.

Quomodo fidelis anima consideratione Iudicij extremi sibi debeat salutare timorem incutere.

OCOR meum lapideum, o mea in malo obstinata anima, o dura cervice ingenium, o mens excecata, o pertinax in impetate affectus, o mea membra omnia ad bonum omne modo tarda & flaccida, o vires vniuersae peccati misera mancipia, quare non modo, dum tempus est, diem istum gestatis ante oculos? quomodo non huius diei terrorem vos commouet, ut venturam diei illius iram effugere valeatis? Qui fieri potest, bone Deus, ut huius diei tam parum finis memores, imò ut diei huius vlla vnquam obliuio hominem capiat, quae sola nobis aeterna vel bona, vel mala, vel gaudia, vel tormenta adducet. O vtinam sit mihi dies ista quasi signaculum ligatum ante oculos, ut ab ea nunquam intuitum mentis dimoueam. Dies enim memorabilis est dies ista, dies utique praeter omnibus semper obseruanda mortalibus, ut *Psal. 118* configantur timore bono carnes nostrae, & praua carnis in nobis reprimatur hanc consideratione lasciuia. Quis enim non expanselet, quis non cauebit a malo, si illam terribilem nouissimae tubae vocem iugiter habeat ante oculos: Surgite mortui, venite ad iudicium

DE EXTREMO IUDICIO.

533

iudicium? Ecce dies ista, dies certissima est, dies ineuasibilis, quam nemo hominum effugere aut euadere poterit. Omnes enim manifestari oportet ante tribunal iudicis, ut re- *Rom. 14* *2. Cor. 5* *1o. 2. 5* cipiatur vnusquisque mercedem secundum opera sua. Omnes qui in monumentis sunt, resurgant necesse est. Qui autem, omnes, dicit, neminem excipit. Nemo proinde se occultare poterit, nemo sic abscondere, ut com parere illic non debeat. Etiam si quis in intimis terrarum deliteat visceribus, etiam si mille prematur saxis grauissimis, aut etiam rupibus fuerit opertus, etiam si in abyssis maris deliteat altissimis, aut in profundo inferni, prodire illum necesse erit velit nolit, ubi vox illa sonuerit tubae nouissimae: Surgite mortui, venite ad iudicium. Non erit rex tam potens, non tam validus robore miles, qui possit voci illi resistere, qui possit non venire aduocatus. Dabit enim iudex tum *Psal. 67* voci suae vocem virtutis, tanta efficacia atque virtutis esse faciet illam vocem suam, ut nemo illi possit resistere. Non est itaque quod quisquam speret diem illum posse se effugere, non est quod occultari aut abesse confidat, quando nouissimum istud exercebitur iudicium. Omnes prodire oportebit, omnes exhiberi, omnes manifestari ante tribunal illud vnicum, singulos necesse est accipere iudicium

iudicium secundum opera sua.

2. Comparatur potestas CHRISTI
cum potestate iudicum seculi huius,
& primum in potentia.

IUDEX potentissime, sapientissime atq;
iustissime, sunt quidem & in hoc seculo
iudices quidam à te constituti, quos tu vi-
carios tuos deputasti, qui tuum locum in
terris obtinent, secundum traditam sibi à te
potestatem: cum non sit potestas (iuxta Apo-
stolum) nisi à Deo: neq; (iuxta verbum Iosa-
phat) hominis iudicium exerceant iudices,
sed Dei. Verum horum iudicium, malefacto-
res & rei facile possunt varijs modis effuge-
re: tuum autem iudicium, nemo effugere po-
terit. Primum enim, huius seculi iudices non
habent potestatem in quenquam animadu-
rendi, ob cogitationes aut affectiones inter-
nas, quantumvis pessimas: imò nec in exter-
na opera omnia, nisi quæ certa probatione
ostendi possunt, aut ipsius rei confessione
declarata fuerint. Imò nec in omnibus ope-
ribus facinorosis, etsi toti mundo fuerint
manifesta, potestatem habent facere iudicii
exequutione: sed de ijs tantum, quæ secundum
leges civiles decernuntur puniendæ. Tibi verò
competit generale iudiciũ, de omnibus non
solum factis aut dictis externis, sed de inti-
mis quoq; cogitationũ & affectionum no-

stra

strarum omnium: ac proinde tuo iudicio sibi
debebit, quisquis in hoc seculo offenderit, ut
pro se reddat tibi rationem. Iudices quoq;
huius mundi, nonnunquam ob potentie &
virtutis defectum, nequeunt exercere in reos
iudicium debitum: imò & si sententiam tu-
lerint decretumq; firmaverint, exequutioni
quod decretum est iudices nec per se nec per
ministros mandare subinde poterunt, pro-
pter nimiam potentiam eius adversus quem
sententia prolata est, & in quem foret exer-
cendum iudiciũ. Interdum ad iudicem supe-
riorem appellans, ita evadit inferioris iudi-
cium. Aut etiam imbecillis homo fugit ma-
nibus iudicis, priusquam exerceatur in eum
ultio. Ita fraudatur iudex ab exequutione
sententiæ suæ, tantundemq; est ac si non esset
lata sententia. Non verò ita tecum res habet,
iudex potentissime. Tua namq; sententia, ipsa
sibi est exequutrix: simul ut pronuntiatur,
exequutionem accipit. Inter pronuntiatio-
nem & exequutionem nulla mora intercedit.
Tu enim ille es, de quo scriptum legimus:
Dixit, & facta sunt: apud quem inter dicere
& facere nulla est distantia. Subest enim tibi
(iuxta Sapietis verbum) cum volueris, posse.
Atq; hinc est, quod nulla omnino potestas
neq; hominum neq; demonũ, etiã si tota cõglo-
betur, tibi possit resistere: ut ne ipse quidem
yni

Psal. 143
Genes. 1
Sapien. 12

yniuerſa infernaliū furiarum myriades ſententia tua poſſint executionem impedire, aut vel in momento remorari. Dominus Heſter. 13 enim omnium tu es (vt ait S. Mardocheus) & nemo eſt qui poſſit reſiſtere tuae voluntati. Deinde nulla poteſt eſſe à te ad ſuperiorem alium iudicem appellatio, quoniam iudex omnium tu es, ſicut rex regum & Dominus dominantium, ita & iudex iudicum, cui omnes ſubiecti ſunt iudices alij, ipſe nulli ſubiectus. Fugere verò à conſpectu tuo, atque ita tuas manus effugere, id prorsus impoſſibile fuerit. Quocunq; enim ſe vertat homo, quocunq; fugiat, ſive ad Orientem, ſive ad Occidentem, ſive ad Septentrionem, ſive ad Meridiem, ſive ſurſum, ſive deorſum, ſive dextrorſum, ſive ſiniſtrorſum, ubiq; te inueniet, & quaſi in manus tuas, atque (vt ita dicam) in ſinum tuum currit homo quocunq; cucurrerit, quoniam omnibus locis æque præſens ades, & ubique æqualem habes poteſtatem. Id quod pulchre Propheta expreſſit, dicens: Si aſcendero in cælum, tu illic es: ſi deſcendero ad infernum, ades. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris. Et enim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Sed neque in tenebris noſtrum aut latibulis antrorum ſpes cuiquam

Apoc. 19

Pſal. 138

in v

erit.

erit effugiendi, quoniam tu omnia terræ viſcera penetras, perſpicias omnia fundamenta terræ: neq; minus vides in tenebris, quam in lumine: quoniam apud te nox non eſt nox, ſed quaſi dies tibi nox lucem præbet, ad cōtuendum omnia. Nequaquam igitur ſpes ulli eſſe poteſt, vel reſiſtendo vel fugiendo, euadere potentiam virtutis tuæ, aut executionem ſententia tuæ, poſtquam lata ſemel fuerit.

22 Quod iudex CHRISTVS, 22

ob infinitam ſapientiam,

falli non poſſit in

iudicio.

RURSVM huius ſeculi iudices frequenter per ignorantia falluntur, vt malam pronuntient ſententiam, abſoluentes reum, aut condemnantes innoxium. Quia enim iudices huius ſeculi à ſemetiſſis externarum rerum nō habent cognitionem, niſi quatenus per ſenſum hauſerint, opus eſt vt à teſtibus accipiant rei de qua iudicium ferendum eſt, cognitionem. Atq; hinc fit, vt vel ſecundum falſo allegata, vel minus ſufficienter probata teſtimonia, iniquum proferant iudicium, abſoluentes reum vel condemnantes innoxium. Atq; etiam, vt cauſa bene probata fuerit, & lucide oſtenſum negotium, non ſemper tanta ſunt præditi ſapientia iudices, neq;

N

tanta circumspectione premuniti, quin frequenter ex iuris ignorantia aut inconsideratione æquitatis iudicent quod iniquū est: sicq; multis modis effugere potest legibus reus, humanū iudiciū. Non ita verò apud teres agitur, iudex sapientissime. Tu enim ipsa es sapientia Patris, in quo nulla potest esse ignorantia, nullus error, nullus lapsus, nulla inconsideratio. Tu quoq; (iuxta verbum Prophetæ) idem ipse es iudex & testis: neq; tibi opus erit, ab alijs iudicandorum apud te causarum accipere cognitionem. Non secundum allegata & probata ab alijs tu opus habebis iudicare, quoniam tu omnia nosti ex temetipso, suntq; omnia nuda & aperta oculis tuis. Non (vt Esaias ait) secundum visionem oculorum iudicabis, neq; secundum auditum aurium argues, sed iudicabis in iustitia, videlicet secundum quod ipse scrutaris renes & corda, secundum quod ipse nosti omnia. Neq; opus erit (iuxta dilecti Discipuli verbum) vt quisquam tibi testimonium perhibeat de homine. Ipse enim nosti quid sit in homine, & tu nosti abscondita cordium, qui & sigillatim iuxisti ea: vt omnino impossibile sit, hac ex parte, vel innoxium aliquem sine culpa mitti in damnationem, vel reum sine merito illam euadere.

Hier. 11

Hebr. 4
Esai. 11

Ier. 2

Act. 1

Psal. 43

Psal. 32

Quod

Quod seduci non potest
CHRISTVS à iusto iudicio,
deq; ipsius generali &
æterna potestate.

SUNT insuper huius seculi iudices frequenter non admodum in iustitia stabiles, vt facile muneribus, promissis, fauoribus aut blandimentis seduci possint, ad peruertenda iudicia vel minis tergeri & metu auerti, ne faciant recta iudicia. Tu verò, iudex optime, in iustitia & perfecta bonitate sic es stabilis, vt nullis blandimentis possis allici, nullisq; minis terri, à iudicando iusto iudicio, vel ad iudicandum iniquum iudicium. Non enim tunc suscipiet blandimenta terribilis ille vultus tuus, nemo vllò promisso te flectere poterit, aut vllò munere à recto abducere: sic neq; minas tibi quisquam hominum aut demonum intentare poterit vel audebit. Frustra enim comminatur, qui nocere nō potest. Tibi ergo cum nemo possit vel in tantillo nocere, nemo quoq; minas tibi poterit intentare. Iudices insuper huius seculi, non vniuersali sunt super vniuersam terram potestate pollentes, sed tantum in aliqua terræ particula: hic in angusto tantum viculo, ille in modica ciuitatula, iste in vrbe egregia, alius in dicecesi aut patria, alius in regione vna aut pluribus: hic in Asia,

N 2

ille in Africa, iste in Europa. Et quidem non diuturna est illorum potestas, sed cum morte finitur, & æquantur cæteris iuxta verum illud Poëtæ dictum: Mors spernit altam gloriam, æquatq; summis infima. Tu vero iudex es vniuersalis, super omnes omnino inhabitantes terram: ad te cōuenient à quatuor ventis, ab oriente, occidente, aquilone & meridie: & tu exercebis generale super omnes iudicium, quomodo Dauid aperte testatur, dicens: Ad te omnis caro veniet. Neq; aliquādo auferetur tibi iudiciaria auctoritas tua. Potestas enim tua (iuxta Danielis testimonium) potestas est æterna, quæ nūquam à te auferetur, in æternū sceptrum tuum ferreum est, quod nunquam consumetur neq; confringetur in secula. Insuper & eos qui hinc per mortem decedunt iudices, oportet tuo sisti iudicio, non minus quàm cæteros plebeios homines: & tu de iudicibus pronūtiabis iudicium. Quemadmodum de te Psalmista canit, dicens: Terribili & ei qui aufert spiritū principum, terribili apud reges terræ. Sicut enim omnibus hominibus magnis & paruis æquè statutum est semel mori, ita & ex æquo omnibus post hoc definitum est iudicium, quæ ambo, nempe corporalis mors & diuinum iudicium, æquæ hominibus sunt inuitabilia. O iudex po-

Psal. 64

Daniel. 4

Eccl. 7.

Psal. 2

Psal. 75

Hebr. 9

tentissime, iudex sapientissime, iudex optime, iudex sempiternæ, iudex vniuersalis omnium tu nobis (dum in hoc corpore viuimus, & velut tuo iudicio paramur, vel vt va- Rom. 9
sa inueniamur iræ in contumeliam, vel vt vasa gloriæ in honorem) dona cor mundum & spiritum rectum, vt talem nunc vitam sani & valentes viuamus, quæ tibi sit grata & placita, quæ nos securos constituat in aduentu tuo. Spiritū tuum bonum da modò in cordibus nostris, qui nos ambulare faciat in vijs mandatorum tuorum, qui nos faciat verè in te credere, & te digna operari, tuamq; ac patris tui voluntatem, sollicitè adimplere. Eos nanq; solos qui tuam ac Patris tui voluntatem in carne perfecèrunt, dies illa beatæ hereditatis faciet participes. O IESV bone, per omnem illam amabilem charitatem tuam, quam nobis in tuo aduentu priori apertissime & efficacissime demonstrasti, te obsecramus, vt nunc in hoc tempore acceptabili, quando tempus est miserendi, donec tempus habemus operandi, merendiq; vel demerendi, omnia nobis dimittas peccata, gratiam tuam infundas, confirmes & multiplices, in operibus bonis facias abundare magis ac magis, vt in nouissimo illo tremendi examinis die, non ad sinistram cum hædis maledicendis, sed ad dexteram cum omnibus

542 CONTEMPLATIO XXXIII.

tuis hereditate accepturis benedictionem,
mereamur collocari, ubi adueneris ad indi-
cium in gloria Patris tui, cum quo & cum
Spiritu sancto uiuis & regnas in secula secu-
lorum. Amen.

Finit Summa mysteriorum Christiane fidei, in
Contemplationes tres & triginta, iuxta mme-
riam conuorū conuersationis CHRISTI inter
homines, digesta, ad laudem Dei Patris inge-
niti, uirgeni Filij, & sancti Spiritus paracle-
ti. Amen.

DEO SEMPER ET VBIQUE
GLORIA.

INDEX GENERALIS

eorum quæ in hac Summa
mysteriorum Chri-
stiane fidei tra-
ctantur.

CONTEMPLATIO PRIMA.

DE externa duratione Dei, & quomodo
in hac creata omnia ipse superexce-
dat. pag. 1

CONTEMPLATIO II.

DE Omnipotentia Dei, & quomodo secun-
dum illam omni creaturæ sit incompara-
bilis. 7

CONTEMPLATIO III.

DE Sapientia & bonitate Dei, & quomodo
secundum illas sit creaturis omnibus in-
comparabilis. 17

CONTEMPLATIO IIII.

DE laude Dei in se & in omnibus creaturis,
& quomodo dignè satis non possit lau-
dari. 29

CONTEMPLATIO V.

DE sacrosancta & super benedicta Trinitate,
deq; tribus personis sigillatim, Patre, Filio,
& Spiritu sancto. 52

CONTEMPLATIO VI.

DE creatione Angelorum, bonorumq; a-

INDEX.

- malis separatione mirabili. 72
CONTEMPLATIO VII.
De peruersitate angelorum malorum, qua
semper Deo resistere laborât & hominum
salutem impedire: & contrario de angelo-
rum bonorum zelo bono, ad gloriam Dei
& hominum salutem promouendam. 85
CONTEMPLATIO VIII.
De creatione generis humani, eiusq; surro-
gatione in locum collapsorum demonum,
& de partiû diuersitate ex quibus mirabili
consilio homo est compositus. 107
CONTEMPLATIO IX.
De statu innocentie in quo primus homo à
Deo fuit cōditus, ac deinde de statu huius
miseriæ, ad quem primorum parētum ino-
bedientia peruenimus. 116
CONTEMPLATIO X.
De admirabili illo consilio diuinæ pietatis,
quo genus humanum perditum saluare de-
creuit & reparare voluit in statum pristi-
num. 146
CONTEMPLATIO XI.
De cōceptione & humanatione filij Dei, per
operationem Spiritus sancti intra Virginis
uterum: deq; annūtiatione per Gabrielem
archangelum facta matri virgini. 161
CONTEMPLATIO XII.
De virgine matre Maria, quomodo ipsa in
scri

INDEX.

- scripturis sit prænuntiata verbis, & signis
præfigurata. 173
CONTEMPLATIO XIII.
De fecunda Mariæ virginitate, quomodo
in scripturis sanctis ipsa sit prænuntiata &
præfigurata. 181
CONTEMPLATIO XIII.
De natiuitate filij Dei Domini nostri Iesu
CHRISTI, quomodo de uirgine, saluis
claustris virgineis, mundo prodijt. 197
CONTEMPLATIO XV.
De prophetarum testimonijs Christi natiui-
tatem prænuntiantibus, & quomodo in eo
sint consummata omnia. 215
CONTEMPLATIO XVI.
De ijs quæ circa Christi natiuitatem gesta
sunt. 237
CONTEMPLATIO XVII.
De Christi in hoc mundo conuersatione &
prædicatione. 241
CONTEMPLATIO XVIII.
De cœna vltima Christi & ijs quæ in ea sunt
gesta: item & de grauissima post cœnam
agonia, ac sudore sanguineo. 254
CONTEMPLATIO XIX.
De volūtaria Christi oblatione in mortem,
deq; ipsius comprehensione & condemna-
tione in iudiciorum concilio. 266

INDEX.

- CONTEMPLATIO XX.
De Christi apud Pilatum accusatione, flagellatione, & ad mortē condemnatione. 274
- CONTEMPLATIO XXI.
De Christi crucifixione, de septem verbis ultimis in cruce prolatis. 279
- CONTEMPLATIO XXII.
De Christo crucifixo, & quomodo varijs sit figuris præsignata, diuersisq; testimonijs prænuntiata ista crucifixio ignominiosa. 298
- CONTEMPLATIO XXIII.
Ad virginem Mariam cruci astantem. 318
- CONTEMPLATIO XXIII.
De ijs quæ acciderunt passionis tempore. 324
- CONTEMPLATIO XXV.
De sepultura corporis Christi & de animæ descensu ad inferos. 330
- CONTEMPLATIO XXVI.
De gloriosa Christi resurrectione à mortuis, & quomodo in scripturis prophetarum ipsa fuerit prænuntiata, ac varijs figuris variè præsignata. 342
- CONTEMPLATIO XXVII.
De duplici causâ gaudij in resurrectione Christi. 355
- CONTEMPLATIO XXVIII.
De triumphali ascensione Christi ad cælos, deq; prophetarū super ea testimonijs. 379
- CON

INDEX.

- CONTEMPLATIO XXIX.
De Spiritus sancti missione super Apostolos in die sancto Pentecostes. 396
- CONTEMPLATIO XXX.
De sancta Ecclesia catholica, & quomodo eam in æterna stabilitate Christus fundauerit. 409
- CONTEMPLATIO XXXI.
De septem Sacramentis quæ Christus Iesus à mundo abscedens sanctæ Ecclesiæ in thesaurum pretiosum dereliquit. 444
- CONTEMPLATIO XXXII.
De sanctissimo Sacramento Dominici corporis & sanguinis. 491
- CONTEMPLATIO XXXIII.
De consummatione sæculi, & generali omnium resurrectione, de iudicio extremo & retributione nouissima. 520

DEO SEMPER ET
VBIQUE GLO
RIA.

LVGDVN.

EXCVDEBANT IOANNES ET
FRANCISCVS FRELLO-
NII, FRATRES.

1546

EX LIBRIS
BIBLIOTHECA DE
UNIVERSITATIS DEUSTO
MCMXXV

